

**T.C.
ERZİNCAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI**

**6098 SAYILI TÜRK BORÇLAR KANUNU'NA
GÖRE
TAKSİTLE SATIM SÖZLEŞMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Ayşe Gül ÖKSÜZ

Danışman

Doç. Dr. Hayrunnisa ÖZDEMİR

Erzincan- 2015

TEZ BİLDİRİMİ

“6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu’na Göre Taksitle Satım Sözleşmesi” isimli “**Yüksek Lisans**” tezim tarafımda intihal programı ile incelenmiştir. Buna göre tezimde bilimsel etik ihlali ve intihal olarak nitelendirilebilecek herhangi bir durum olmadığını taahhüt ederim.

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir biçimde elde edildiğini; aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi beyan ederim.

Ayşe Gül ÖKSÜZ

TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu alışma, Özel Hukuk Anabilim Dalında jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir. 30.11.2015

Doç Dr. Hayrunnisa ÖZDEMİR

Danışman/Jüri Üyesi

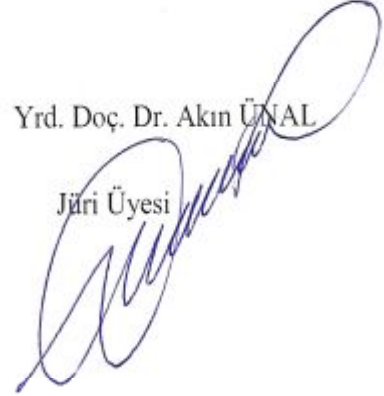
Yrd. Doç. Dr. Alpaslan AKARTEPE

Jüri Üyesi

Yrd. Doç. Dr. Akın ÜNAL

Jüri Üyesi

6098 SAYILI TÜRK BORÇLAR KANUNU'NA GÖRE

TAKSİTLE SATIM SÖZLEŞMESİ

Ayşe Gül ÖKSÜZ

Erzincan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Özel Hukuk Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi, Kasım, 2015

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Hayrunnisa ÖZDEMİR

ÖZET

Taksitle satım sözleşmesi, tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerdendir. Tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerde her iki taraf da, birbirlerine karşı asli bir borç yüklenmektedir. Dolayısıyla her iki taraf da, hem alacaklı hem borçlu durumundadır. Taksitle satım sözleşmelerinde satıcının, satılanı alıcıya teslim etme borcuna karşılık alıcı da, satım bedelini kısım kısım ödeme borcu altına girmektedir. Bu kapsamda taksitle satım sözleşmesi, kredili (veresiye) satımın türlerindedir. 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu taksitle satım sözleşmelerine, 818 sayılı Borçlar Kanunu'na nazaran daha geniş yer vermiş ve kapsamlı olarak ele almıştır. Bu düzenlemelerin, yasanın yakın bir zamanda yürürlüğe girmiş olması nedeniyle uygulamada nasıl sorunlar getireceği henüz tespit edilememiştir. Bu çalışmanın öncelikli amacı, taksitle satım sözleşmesine yeni getirilen hükümleri ayrıntılarıyla ele almak ve uygulamada oluşturacağı sorunları ve getireceği faydaları tespit etmektir.

Anahtar Kelimeler: Taksitle satım sözleşmesi, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu, alıcının temerrüdü, geri alma hakkı, sözleşmeden dönme.

**İNSTALLMENT SALE CONTRACT PURSUANT TO TURKISH CODE OF
OBLİGATIONS NO 6098**

Erzincan University, Institute of Social Sciences

Department of Private Law

Master Degree Thesis, November, 2015

Thesis Advisor: Assoc. Prof. Dr. Hayrunnisa ÖZDEMİR

ABSTRACT

İninstallment sale contracts is one of the contracts that burdens with debt to both sides. In contracts which burdens with debt to both sides have fundamental debt burden to each other. So, both sides are both a creditor and a debtor. In installment sale contracts in response to the commitment debt for sold of seller, buyer has also debt burden and seller must pay the sale price in parts. Within this scope, the installment sale contracts is one of the types of a sale account. İninstallment sale contract pursuants to turkish code of obligations no 6098 is more comprehensive and has much more places than the code of obligations no 818. These regulations and laws have come into effect recently because of that reason it is not determined that what kind of problems can happen in practice. The first aim of this research is to analyze the new provisions came to installment sale contracts and to determine the benefits of it and the problems it can cause in practice.

Key Words: İninstallment sale contract, İninstallment sale contract pursuants to turkish code of obligations no 6098, the default of buyer, the right of take back, re-nege on a contract.

İÇİNDEKİLER

TEZ BİLDİRİMİ.....	I
TEZ KABUL TUTANAĞI.....	II
ÖZET.....	III
ABSTRACT.....	IV
İÇİNDEKİLER	V
KISALTMALAR	IX
GİRİŞ.....	1
I. Konunun Takdimi	1
II. Konunun Sınırlandırılması	4

BİRİNCİ BÖLÜM

TAKSİTLE SATIM SÖZLEŞMESİNİN TANIMI, HUKUKÎ NİTELİĞİ, ÖZELLİKLERİ, ŞEKLİ ve UNSURLARI	5
I. Taksitle Satım Sözleşmesinin Tanımı	5
II. Taksitle Satım Sözleşmesinin Hukukî Niteliği	6
III. Taksitle Satım Sözleşmesinin Özellikleri	10
A. Tam İki Tarafa Borç Yükleyen Sözleşme Olması.....	10
B. Rızai Sözleşme Olması	11
C. Mülkiyeti Devir Borcu Doğuran Sözleşme Olması.....	12
IV. Taksitle Satım Sözleşmesinin Şekli	13
A. Genel Olarak	13
B. Taksitle Satım Sözleşmesinin Şekil Kuralı	14
C. Şekle Aykırılığın Sonuçları ve Şekle Aykırılığa Bağlanan Sonuçların Giderilmesi	18
1. Şekle Aykırılığın Sonuçları.....	18
2. Şekle Aykırılığa Bağlanan Sonuçların Giderilmesi	22
V. Taksitle Satım Sözleşmesinin Unsurları	26
A. Genel Olarak	26

B. Satım Konusunun Taşınır Mal veya Haklar Olması.....	26
1. Taşınır Mal veya Hakların Durumu.....	26
2. Taşınmaz Malların Durumu	30
a) Tapuya Kayıtlı Taşınmaz Mallar.....	30
b) Tapusuz Taşınmaz Mallar.....	30
c) Konut ve Tatil Amaçlı Taşınmaz Malların Durumu	31
C. Alıcının Taksitleri Ödemesinden Önce Satıcının Malı Alıcıya Teslim Etmesi	33
D. Satım Bedelinin Birden Fazla Vade İle Kısım Kısım Ödenmesinin Kararlaştırılması	37
E. Tarafların Anlaşması.....	39

İKİNCİ BÖLÜM

TAKSİTLE SATIM SÖZLEŞMESİNE İLİŞKİN HÜKÜMLERİN UYGULAMA ALANI ve BENZER SÖZLEŞMELERDEN AYRILMASI.....	42
I. Taksitle Satım Sözleşmesine İlişkin Hükümlerin Uygulama Alanı	42
A. Taksitle Satım Sözleşmesinin Tarafları Açısından Uygulama Alanı	42
1. Genel Olarak	42
2. Alıcı Bakımından.....	43
a) Tüketici Kavramı.....	43
(1) Ticarî veya Meslekî Olmayan Amaçlarla Hareket Edilmesi	43
(2) Karma Amaçla Hareket Edilmemesi.....	47
(3) Gerçek ve Tüzel Kişi Tacirlerin Tüketici Sıfatı.....	47
b) Alıcının Tüketici Sıfatı	49
3. Satıcı Bakımından	51
4. Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun İle Türk Borçlar Kanunu Hükümlerinin Hangisinin Uygulanacağı Sorunu.....	52
B. Taksitle Satım Sözleşmesinin Sosyal Koruma Amacı Kapsamında Uygulama Alanı.....	57
1. Genel Olarak	57
2. Taksitle Satım Sözleşmesi İle Aynı Ekonomik Amaçla Yapılan İşlemlerde Uygulama Alanı.....	59

3. Finanse Edilmiş Taksitle Satım Sözleşmeleri ve Kredi Kartı İle Yapılan	
Satımlarda Uygulama Alanı	62
a) Finanse Edilmiş Taksitle Satım Sözleşmelerinde Uygulama Alanı	62
b) Kredi Kartı İle Yapılan Satımlarda Uygulama Alanı	67
II. Taksitle Satım Sözleşmesinin Benzer Sözleşmelerden Ayrılması	70
A. Finansal Kiralama (Leasing) Sözleşmesi	70
B. Ard Arda Teslimli Satım Sözleşmesi	73
C. Ön Ödemeli Taksitle Satım Sözleşmesi	74
D. Taksitli İşlemler	76

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TAKSİTLE SATIM SÖZLEŞMENİN	78
KURULMASI ve HÜKÜMLERİ	78
I. Taksitle Satım Sözleşmesinin Kurulması	78
A. Taksitle Satım Sözleşmesinin Tarafları	78
B. Taksitle Satım Sözleşmesinin Süresi	80
C. Yasal Temsilcinin Rızası	82
II. Taksitle Satım Sözleşmesinin Hükümleri	86
A. Genel Olarak	86
B. Satım Bedelinin Tamamen Ödenmesi	87
C. Tarafların Hakları ve Borçları	91
1. Satıcının Borçları	92
2. Alıcının Borçları	93
a) Alıcının Peşinatı Ödeme Borcu	93
b) Alıcının Taksitleri Ödeme Borcu	95
3. Satıcının Hakları	96
a) Alıcının Peşinatı Ödemede Temerrüdü Halinde Satıcının Hakları	96
(1) Peşinatı İsteme Hakkı	96
(2) Satılanın Devrinden Önce Sözleşmeden Dönme Hakkı	99
b) Alıcının Taksitleri Ödemede Temerrüdü Halinde Satıcının Hakları	100

(1) Muaccel Olmuş Taksitlerin Tamamının Bir Defada Ödenmesini İsteme	
Hakkı	100
(2) Geri Kalan Satım Bedelinin Tamamının Bir Defada Ödenmesini İsteme	
Hakkı	102
(3) Sözleşmeden Dönme Hakkı.....	106
(a) Genel Olarak	106
(b) Sözleşmeden Dönme Hakkını Kullanmanın Koşulları	107
(c) Sözleşmeden Dönme Hakkını Kullanmanın Sonuçları.....	107
(aa) Malın Geri Verilmesini Talep Hakkı	108
(bb) Hakkaniyete Uygun Bir Kullanım Bedeli Talep Hakkı.....	110
(cc) Satılanın Olağandışı Kullanılması Sebebiyle Değerinin	
Azalması Halinde Tazminat Talep Hakkı	112
(dd) Kanunda Belirlenenler Dışında Talep Hakkının Bulunmaması	
.....	114
(4) Taksitle Satım Sözleşmesine Konu Olan Malın Mülkiyetini İddia Etme	
Hakkı	117
4. Alıcının Hakları.....	123
a) İrade Açıklamasını Geri Alma Hakkı.....	123
(1) Geri Alma Hakkı Kavramı ve Hukuki Niteliği.....	123
(2) Geri Alma Hakkının Kullanılması	124
(3) Geri Alma Hakkının Kullanılmasının Sonuçları.....	126
b) Satıcının Sözleşmeden Dönmesi Halinde Alıcının Hakkı.....	128
D. Taksitle Satım Sözleşmesinde Alıcının Def'ileri	129
E. Hâkimin Müdahalesi	132
F. Yetkili Mahkeme ve Tahkim	134
SONUÇ.....	138
KAYNAKÇA.....	142
İNTERNET KAYNAKLARI	155

KISALTMALAR

AÜHFD	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
BK	: 818 sayılı Borçlar Kanunu
bk.	: Bakınız
C	: Cilt
dp.	: Dipnot
DEÜHF	: Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
E	: Esas
f.	: Fıkra
EÜHFD	: Erzurum Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
ERÜD	: Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
HD	: Hukuk Dairesi
HUMK	: 1086 Sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu
HMK	: 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu
HGK	: Hukuk Genel Kurulu
İBK	: İsviçre Borçlar Kanunu
İÜHFM	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
K	: Karar
md.	: Madde
s.	: Sayfa
S	: Sayı
SÜHFD	: Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
TBB	: Türkiye Barolar Birliği
TBK	: 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu
TMK	: Türk Medeni Kanunu
TTK	: Türk Ticaret Kanunu
vd.	: Ve devamı
vs.	: Vesaire
YKD	: Yargıtay Kararları Dergisi
YHGK	: Yargıtay Hukuk Genel Kurulu
TKHK	: 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun

GİRİŞ

I. Konunun Takdimi

Taksitle satım sözleşmesi, günümüz itibariyle geniş uygulama alanına sahip bulunan, hem sosyal hem de ekonomik açılardan büyük öneme sahip bir sözleşme türüdür. Taksitle satışların ortaya çıkmasında, özellikle İkinci Dünya Savaşından sonra meydana gelen ekonomik gelişmelerin bir sonucu olarak, piyasaya sunulan mal miktarlarında artışlar yaşanması etkili olmuştur¹. İkinci Dünya Savaşından sonra, batı ülkelerinde meydana gelen ekonomik gelişmelere paralel olarak, taksitle satım sözleşmeleri de önem kazanmaya başlamıştır. Üretimin hızla artması, bu toplumlarda tüketim ekonomisinin doğmasına yol açmıştır². Teknik gelişimin sonucu olarak, çeşitli ve çok sayıda üretilen malların artmasına karşılık, aynı artışın, kişilerin gelirlerine aynı oranda yansımamış olması, malların pazarlanması sorununu da beraberinde getirmiştir³. Bu durum karşısında satıcılar, alıcıların sınırlı olan alım gücünü artırmak, talep hacmini genişletmek amacıyla, peşin alışveriş yerine, çeşitli ve cazip ödeme koşulları sunarak ve malın bedelini taksitlere bölerek satma yolunu tercih etmişler ve böylece toplu ve seri olarak üretilen malların daha kolay ve hızlı satılmasını sağlayan taksitle satım sözleşmelerinde ciddi bir artış meydana gelmiştir⁴.

Taksitle satım sözleşmelerinin, alıcı ve satıcı açısından yararlı yönleri bulunduğu gibi sakıncaları da mevcuttur. Ekonomik olarak zayıf durumda bulunan alıcıların, peşin para ile alamayacakları şeyleri, taksitle satın alma yolunu tercih edebilmeleri, alıcılara, bedelini daha uzun sürede ödeyerek bir an önce maldan yararlanma

---

¹ Teoman Akünel, "Mukayeseli Hukukta Taksitle Satım Sözleşmelerinde Alıcıyı Korumaya Yönelen Tedbirler", *İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi*, C. 6, S. 9, 1972, s. 79.

² Sahir Çörtoğlu, "Tüketicinin Korunması Yönünden Taksitle Satım Sözleşmeleri", *Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Dergisi*, C. 6, S.1-2, 1974, s. 261; Akünel, s. 79.

³ Kutsi Akbulut, *Türk Hukukunda Taksitle Satım Sözleşmesi*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 1988, s. 1; Murat İnceoğlu; *Taksitle Satımlarda Tüketicinin Korunması*, İstanbul 1998, s. 8, Şebnem Akipek; "Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Çerçevesinde Kredi Kartları", *AÜHFD*, C. 52, S. 3, 2003, s. 161.

⁴ Çörtoğlu, s. 261; Akbulut, s. 1; İnceoğlu, s. 8, Akipek, Kredi Kartları, s. 161; Ş. Güler Zeyneloğlu "Tüketici Hukukunda Taksitli Satışlar" *Türkiye Noterler Birliği Hukuk Dergisi*, S. 126, 2005, s. 111.

imkânı elde sağladığı gibi, hem alıcıları zorunlu olarak tasarrufa yöneltmekte hem de sürümün ve üretimin de artmasını sağlamaktadır. Bu durum, sözleşmenin yararlı yönünü teşkil etmektedir⁵. Bunun yanında taksitle satımın, alıcı ve satıcı açısından sakıncalı yönleri de bulunmaktadır. Alıcılar, ivedi gereksinimlerini karşılamak üzere, peşin paraya sahip olamadıkları çoğu koşullarda, bu sözleşme yolunu öncelikli olarak tercih ettiklerinden, bazen parasal güçlerini aşan, lüzumsuz harcamalarda bulunmakta ve ilerideki taksitleri ödemede güç duruma düşmektedirler. Taksitle satımın, satıcı açısından yarattığı sakınca ise malın finansmanının satıcı üzerinde kalması ve dolayısıyla satıcının sermaye gereksinimini karşılayamayıp yeni yatırımlar yapamamasıdır⁶. Aynı zamanda satıcı, peşin para karşılığında satabileceği bir mal için, taksit süresine göre beklemek, paranın tahsilini takip etmek ve ödememe riskini de üzerine alarak, alıcının taksit bedellerini ödememesi halinde yasal yollara başvurmak durumunda kalmaktadır⁷. Bu risk karşısında satıcı, taksitle satım sözleşmelerine ağır şartlar koyarak kendini korumak amacı güderken, ekonomik açıdan satıcıya oranla güçsüz durumda olan ve ticari hayatta tecrübesiz olan alıcı ise, taksitle satın aldığı mala olan acil gereksinimi yüzünden, hak ve yükümlülüklerinin neler olduğunu bilmeden, satıcı tarafından sunulan ağır şartları kabul etmektedir. Bu bakımdan satıcılar tarafından suiistimal edilmeleri tehlikesi karşısında alıcıların daha fazla korunması ihtiyacı ortaya çıkmış ve birçok ülke, taksitle satım sözleşmelerini yeniden düzenlemek gerektiği hissetmiştir⁸.

Taksitle satım sözleşmesi, 1 Temmuz 2012 tarihi itibarıyla yürürlüğe giren 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu⁹'nda düzenleme altına alınmıştır. Taksitle satım sözleşmesinin tanımını düzenleyen TBK md. 253 gerekçesine göre, Kısmi Ödemeli Satışlar hakkında düzenleme yapılırken İsviçre Borçlar Kanunu'nun Tüketici Kredi-

---

⁵ Cevdet Yavuz/Faruk Acar/Burak Özen, *Türk Borçlar Hukuku Özel Hükümler*, İstanbul 2014, s. 276; Aydın Zevkliler, *Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri*, 10.Baskı, Ankara 2008, s. 85.

⁶ Haluk Tandoğan, *Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri*, C.I/1, 6. Baskı, İstanbul 2008, s. 300; Akipek, s. 162.

⁷ Akipek, s. 162.

⁸ İnceoğlu, s. 3.

⁹ R.G. 04.02.2011/27836.

lerine İlişkin Federal Kanundan¹⁰ önceki düzenlemesi ile hukukumuzdaki 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'daki¹¹ düzenlemeler göz önünde tutulmuştur. Türk Borçlar Kanunu ile ele alınan taksitle satım sözleşmesinin bu yeni hükümleri, daha çok ekonomik açıdan zayıf durumda olan alıcıları korumayı amaçlamıştır.

818 sayılı Borçlar Kanunu'nda¹² taksitle satım sözleşmesine ilişkin olarak üç madde (md. 222-md. 223-md. 224) yürürlükte iken, Türk Borçlar Kanunu ile birlikte taksitle satım sözleşmesi on bir madde (md. 253-md. 263) halinde düzenlenmiştir ve bunların çoğu yeni düzenlemelerdir. Ancak taksitle satım sözleşmesi, daha çok TKHK kapsamında incelenmiş, Türk Borçlar Kanunu hükümleri açısından bu konuda az sayıda çalışma yapılmıştır. Bu çalışmanın öncelikli amacı, 1 Temmuz 2012 tarihi itibarıyla yürürlüğe giren ve henüz yeni sayılan Türk Borçlar Kanunu'nun taksitle satım sözleşmesine ilişkin hükümlerini ele almak ve yeni kanun ile birlikte getirilen değişikliklere detaylı bir şekilde yer vermektir.

Çalışmamızın birinci bölümünde, taksitle satım sözleşmesinin tanımı, hukukî niteliği, özellikleri, şekli ve unsurları üzerinde durulmuştur. İkinci bölümde, TBK md. 264'de düzenleme altına alınan, taksitle satım sözleşmelerinin tarafları açısından ve sosyal koruma amacı kapsamında uygulama alanı ile taksitle satım sözleşmesinin aynı ekonomik amaçla yapılan işlemlerde ve finanse edilmiş taksitle satım sözleşmelerinde uygulama alanı tespit edilmiştir. Aynı zamanda bu bölümde, taksitle satım

---

¹⁰ İsviçre Borçlar Kanunu'nda taksitle satım sözleşmesini içeren 226-228. maddeleri 23 Mart 1962 tarihli, 1 Ocak 1963 tarihinde yürürlüğe giren “*Taksitle Satış ve Ön Ödemeli Taksitle Satış Hakkında Federal Kanun*” ile yürürlükten kaldırılmış ve yerine 22 yeni madde düzenlenmiştir. Bu yeni maddelerden on iki tanesi taksitle satışlara (m. 226a - 226 m); dokuz tanesi taksitler halinde ödenen peşin ödemeli satışlara (m.227 a- 227 i) ait bulunmakta, bir madde ise ortak hükümleri düzenlemektedir (Haluk Tandoğan, *Tüketicilerin Korunması ve Sözleşme Özgürlüğüne Bu Açından Sınırlanması*, Ankara 1977, s. 44; Akünel, s. 80, dp. 8; Canan Yılmaz, “6098 Sayılı TBK Uyarınca Taksitle Satış Sözleşmesi Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, *6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Hükümlerinin Değerlendirilmesi Sempozyumu, Prof. Dr. Cevdet Yavuz'a Armağan*, 3-4 Haziran 2011, s. 449) . Ancak bu hükümler (226a-226m) 23 Mart 2001 tarihinde kabul edilen ve 1 Ocak 2003 tarihinde yürürlüğe giren “*Tüketici Kredilerine İlişkin Federal Kanun*” ile yürürlükten kaldırılmıştır (Murat Aydoğdu/Nalan Kahveci, *Türk Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri*, İzmir 2013, s. 314; Yılmaz, s. 1; Turgut Uygur, *6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Şerhi*, C. 2, Ankara 2012, s. 134).

¹¹ R.G. 08.03.1995/22221.

¹² R.G. 29.04.1926/359.

sözleşmesinin, finansal kiralama sözleşmesi, ard arda teslimli satım sözleşmesi, ön ödemeli taksitle satım sözleşmesi ve taksitli işlemler arasındaki farkları incelenmiştir. Üçüncü bölümde, taksitle satım sözleşmesinin tarafları, süresi ve taksitle satım sözleşmesi taraflarının hakları ve borçları üzerinde durulmuştur. Ayrıca yine bu bölümde, TBK ile yeni getirilen düzenlemelerden olan taksitle satım sözleşmelerine hâkimin müdahalesi ile yetkili mahkeme ve tahkim konuları incelenmiştir.

II. Konunun Sınırlandırılması

Taksitle satım sözleşmesinin uygulama alanının geniş olması ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu ile bu konuda yeni ve ayrıntılı hükümlere yer verilmiş olması sebebiyle, tezimizde özellikle yeni getirilen hükümler incelenmiştir. Yasanın dördüncü ayırımının içerisinde “*Kısmi Ödemeli Satışlar*” başlığı altında taksitle satım sözleşmesi ile aynı bölümde düzenlenen “*Ön Ödemeli Taksitle Satış*” çalışma konumuzun dışında olup, inceleme kapsamına dâhil edilmemiştir. Diğer yasal düzenlemelerde yer alan taksitle satım sözleşmesi kavramlarından, 28.05.2014 tarihinde yürürlüğe giren 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun¹³ kapsamında kalan hükümlerine, tez çalışmasını ilgilendirdiği ölçüde yer verilmiştir.

---

¹³ RG. 28.11.2013/28835.

BİRİNCİ BÖLÜM

TAKSİTLE SATIM SÖZLEŞMESİNİN TANIMI, HUKUKÎ NİTELİĞİ, ÖZELLİKLERİ, ŞEKLİ ve UNSURLARI

I. Taksitle Satım Sözleşmesinin Tanımı

Taksitle satım sözleşmesinin 818 sayılı Borçlar Kanunu'nda tanımı yapılmadığı halde, TBK'da ayrı bir tanım yapılmıştır. TBK'nın 253. maddesinde taksitle satım sözleşmesi “*Satıcının, satılan taşınırı alıcıya satış bedelinin ödenmesinden önce teslim etmeyi, alıcının da satış bedelini kısım kısım ödemeyi üstlendikleri satıştır*” şeklinde tanımlanmıştır. İsviçre Borçlar Kanunu md. 226a' da taksitle satım, satıcının, alıcıya taşınır bir şeyi, semenin tamamıyla ödenmesinden önce teslim etme ve alıcının da semeni kısmi edimlerle ödeme borcu altına girdiği satım olarak tanımlanmaktadır¹⁴. Doktrinde hâkim olan görüşe göre¹⁵ taksitle satım, satıcının, paranın tamamı ödenmeden malı teslim ettiği, alıcının ise semeni kısım kısım ödemeyi taahhüt ettiği satım türü olarak tarif edilmektedir. Dolayısıyla İsviçre Borçlar Kanunu md. 226a'da ifade edilen tanımın, doktrinde de benimsendiği görülmektedir. Savunulan başka bir görüşe göre¹⁶, TBK md. 253'de yapılan tanım, “*en az iki taksit*” sayısını içermediği için eksik bir tanımdır. Bu görüşe göre taksitle satım, satıcının, alıcıya taşınır bir eşyayı, satım bedelinin tamamının ödenmesinden önce teslim etme ve alıcının da satım bedelini birden fazla kısmi edimle ödeme borcu altına girdiği satım sözleşmesi türü olarak tanımlanmaktadır. TBK'nın taksitle satım sözleşmesinin içeriğini belirleyen md. 253/3, b. 7'de “*ikiden az olmamak üzere taksit sayısı*” ifadesine yer verilmiş olsa da

---

¹⁴ Tandoğan, s. 301; Mustafa Ünlütepe, *Türk Borçlar Kanunu Hükümleri Çerçevesinde Taksitle Satım Sözleşmesi*, İstanbul 2011, s. 27; Remzi Demir, *Türk Borçlar Kanunu Açısından Taksitle Satım Sözleşmeleri*, Ankara 2013, s. 6; TBK md. 253 gerekçesinde, “*Tasarının “C. Kısmî ödemeli satışlar” hakkındaki düzenlemesinde, İsviçre Borçlar Kanununun, 23 Mart 2001 tarihli Tüketici Kredilerine İlişkin Federal Kanundan önceki düzenlemesi ile hukukumuzdaki 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanundaki düzenleme göz önünde tutulmuştur*” ifadesine yer verilmektedir.

¹⁵ Yavuz/Acar/Özen, s. 272; Şakir Berki, *Borçlar Hukuku Özel Hükümler*, Ankara 1973, s. 35; Tandoğan, s. 301; Uygur, s. 1567.

¹⁶ M. Alper Gümüş, *Borçlar Hukuku Özel Hükümler, C. 1*, İstanbul 2012, s. 177.

taksitle satım sözleşmesinin tanımında bu ifadeye yer verilmemiş olması kanaatimizde bir eksiklik olarak ifade edilebilir.

Doktrinde taksitle satım sözleşmesine ilişkin olarak farklı tanımlara yer verildiği görülmektedir¹⁷. Taksitle satım sözleşmelerinde, malın tesliminden önce yapılan ödemelerin “peşinat”, malın tesliminden sonra yapılan ödemelerin ise “taksit” niteliği taşıdığı görüşünden hareketle¹⁸ taksitle satım sözleşmesi kanaatimizce, satıcının taşıyıcı bir malı, taksitlerin ödenmeye başlanmasından önce alıcıya teslim etmeyi, alıcının ise satım bedelini, en az iki taksit halinde kısım kısım ödemeyi üstlendiği satım türü olarak tarif edilebilir¹⁹.

II. Taksitle Satım Sözleşmesinin Hukukî Niteliği

Taksitle satım sözleşmesi, TBK'nın “*Bazı Satış Türleri*” başlıklı dördüncü ayırımının “*Kısmi Ödemeli Satışlar*” başlığı altında düzenlenmiştir. Bu düzenlemeden anlaşıldığı üzere taksitle satım sözleşmesi, kısmi ödemeli satışın türlerindedir.

---

¹⁷ “Taksitle satış, satılan menkul bir şeyin, satıcı tarafından tamamen teslim edilmesine karşılık, alıcının bedel borcunu belirli taksitlerle ödemesi kaydıyla yapılan satışlardır” (Necip Bilge, *Borçlar Hukuku Özel Borç Münasebetleri*, Ankara 1971, s. 111; Erden Kuntalp; *Ard Arda Teslimli Satım Akdi*, Ankara 1968, s. 33); *Taksitle satım sözleşmesi, temelde bir mal (ya da hizmetin) para ile mübadelesini amaçlayan iki tarafa borç yükleyen bir sözleşme olup satıcı bakımından, alıcıya menkul bir malı, satış parasının ödenmesinden önce devretmek, bir başka ifade ile alıcıya aynı zamanda bir mal kredisi temin etmek, alıcı bakımından ise kredilendirilmiş para edimini taksitler halinde ödemek yükümlülüğü yükleyen bir sözleşmedir*” (Hasan Seçkin Ozanoğlu, *Tüketicinin Korunması Açısından Taksitle Satım Sözleşmesi*, Ankara 1999, s. 45); “Taksitle satış sözleşmesi, satıcının eşyayı derhal teslim etmesine karşılık, alıcının satış bedelini dönemsel ve bölümsel edimler şeklinde ödemeyi taahhüt ettiği sözleşmedir” (Kenan Tunçomağ, *Borçlar Hukuku (Özel Borç İlişkileri)*, C.2, İstanbul 1977, s. 320); “Taksitle satış öyle bir satım çeşididir ki, bu satışta satıcı mali tümüyle ya da bir bölümüyle alıcıya teslim ettiği halde, alıcı satış parasını peşin olarak ödemekte, belirli aralıklarla ve birden çok taksitler halinde ödemektedir” (Aydın Zevkliler/Emre Gökyayla; *Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri*, Ankara 2013, s. 81); “Taksitle satım sözleşmesi, alıcı tarafından, taşınır bir mala ilişkin semenin en az iki taksit halinde kısım kısım ödenmesinin kararlaştırıldığı ve satıcının satım konusu malı, taksitlerin ödenmeye başlanmasından önce alıcıya teslim etmekle yükümlü olduğu satımdır” (Ünlütepe, s. 29).

¹⁸ Gümüş, s. 184, 185; Ozanoğlu, s. 47, 52; Hakan Acar, “6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu ile 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’un Taksitle Satışlara İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi” *Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 8, S. 2, 2013, s. 832; Mehmet Serkan Ergüne, “6098 Sayılı Türk Borçlar Kanununda Yer Alan Taksitle Satışa İlişkin Hükümlerin Uygulama Alanının Belirlenmesi”, Prof. Dr. Mustafa Dural’a Armağan, İstanbul 2013, s. 521; Ayrıntılı bilgi için bk. I. Bölüm, V, C.

¹⁹ Aynı yönde, bk. Ünlütepe, s. 29.

Doktrinde ileri sürülen bir görüşe göre²⁰, taksitle satım sözleşmesi karma bir sözleşmedir²¹. Bu görüşü savunanlara göre, taksitle satım sözleşmesi, satım ve ödünç (karz)²² sözleşmesinin unsurlarının bir araya gelmesinden oluşur. Buna göre, satıcı tarafından, satış bedelinin ödenmesinin ertelenmesi ve peşin satış bedeli ile taksitli satış bedeli arasındaki farkın faiz olarak ödenmesinin gerekliliği, alıcıya sağlanan bir para ödücüdür. Karma sözleşme görüşü, bazı açılardan eleştirilmektedir. Öncelikle karma bir sözleşmeden bahsedebilmek için, yasanın öngördüğü sözleşme tiplerine ilişkin unsurların, yasanın öngörmediği bir tarzda bir araya getirilmiş olması gerekir²³. Dolayısıyla yasada öngörülmeyen bir sözleşme tipi mevcut olmalıdır. Hâlbuki taksitle satım sözleşmesi, hem TBK'da hem de TKHK'da düzenlenmiştir. Bu görüşü savunanlara göre, taksitle satım sözleşmesi, kanunda düzenlenmiş bulunan hem satım hem de ödünç sözleşmesinin unsurlarının bir araya gelmesinden oluşur. Taksitle satımda, satıcının mülkiyeti devir borcu, yasada düzenlenmiş sözleşme tiplerinden biri olan satım sözleşmesinde, satıcının asli edim yükümünü karşılamakta ve dolayısıyla taksitle satım sözleşmesi, satım sözleşmesinin bir unsurunu taşımaktadır²⁴. Ancak ödünç sözleşmesi açısından bakıldığında, ödünç alan, ödünç konusunu eşit miktar ve nitelikte benzerini geri vermekle yükümlü olduğu halde, taksitle satım sözleşmesinde, sözleşme konusu malın, parayla değişimi söz konusudur²⁵. Bu bakımdan taksitle satım sözleşmesinin, karma bir sözleşme olduğu görüşü isabetli değildir²⁶.

---

²⁰ Hüseyin Hatemi/Rona Serozan/Abdülkadir Arpacı, *Borçlar Hukuku Özel Bölüm*, İstanbul 1992, s. 38; Ozanoğlu, s. 69,70, dp. 108, 112, 113'deki yazarlar.

²¹ Karma sözleşmeler, kanunun düzenlediği çeşitli sözleşme tiplerinde öngördüğü unsurların, kanunda öngörülmeyen bir tarzda bir araya getirilmesinden oluşur. Örneğin, kapıcılık sözleşmesinde, kapıcının apartmanda kendine ayrılan kapıcı dairesinde oturması kira sözleşmesinin bir unsurunu, apartmanın temizlik ve bakım hizmetlerini yapması iş sözleşmesinin unsurunu oluşturur (Yavuz/Acar/Özen, s. 24; Fahrettin Aral/Hasan Ayrancı, *6098 Türk Borçlar Kanunu'na Göre Hazırlanmış Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri*, 10. Baskı, Ankara 2014, s. 58; Tandoğan, s. 12; Zevkiler/Gökyayla, s. 17-18; Şener Akyol, *Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri*, İstanbul 1984, s. 8).

²² Ödünç sözleşmesi, TBK md. 386'ya göre ödünç verenin, bir miktar parayı ya da tüketilebilen bir şeyi ödünç alana devretmeyi, ödünç alanın da aynı nitelik ve miktarda şeyi geri vermeyi üstlendiği sözleşmedir.

²³ Ozanoğlu, s. 75.

²⁴ Ozanoğlu, s. 75.

²⁵ Ozanoğlu, s. 75; Yavuz/Acar/Özen, s. 487.

²⁶ Ozanoğlu, s. 75; Demir, s. 8.

Doktrinde savunulan başka bir görüşe göre²⁷ ise, taksitle satım sözleşmesi kendine özgü bir sözleşmedir. Bu görüşe göre satıcının, satış bedelinin ödenmesinden önce malı alıcıya teslim etmesi, bu sözleşmeyi satım sözleşmesinden ayıran bir noktadır. Buna karşılık taksitle satım sözleşmesinin niteliğini belirleyen unsur ise, alıcının para ediminin kredilendirilmesidir²⁸. Dolayısıyla bu görüşe göre, satım bedelinin taksitler halinde ödenerek alıcıya kredi sağlanması özelliği ve kredilendirilen para borcunun periyodik olarak ödenmesi, onu kendine özgü bir sözleşme yapmaktadır. Bu görüşünü savunanlar tarafından, taksitle satımın belirleyici özelliğinin, satım bedelinin kısım kısım ödenmesi olduğu ifade edilmekte ise de taksitle satım sözleşmesinin, bu belirleyici özelliği nedeniyle, satım sözleşmesinin ayrı bir türü olarak kanunda düzenleme altına alınmış olduğu açıktır²⁹. Zira bir sözleşmenin kendine özgü sözleşme olarak nitelendirilebilmesi için o sözleşmenin, kanunda düzenlenmiş olan sözleşmelerin unsurlarından bağımsız, yeni bir sözleşme meydana getirmesi gerekir. Oysaki taksitle satım sözleşmesi, muhtevasında yer alan özellikleri nedeniyle farklılık arz eden hususları, TBK'da ayrı hükümlerle düzenleme altına alınmıştır.³⁰ Dolayısıyla bu durum, taksitle satım sözleşmesine kendine özgü sözleşme özelliğini kazandırmamaktadır³¹.

---

²⁷ Ozanoğlu, s. 84; Kendine özgü yapısı olan sözleşmeler; yasada düzenlenmiş bulunan sözleşmelere ilişkin unsurları tamamen ya da bir bölümüyle içermeyen ve kendilerine özgü unsurlar oluşturan sözleşmelerdir. Bu sözleşmeler, iyi niyet ve iş ilişkilerinde yaygın geleneklere göre yorumlanır. Aynı zamanda bu sözleşmelere, mahiyetleri müsaade ettiği oranda TBK'da düzenlenmiş bulunan sözleşme tiplerinden bunlara çok benzeyen sözleşme tipine ilişkin kurallar kıyas yoluyla uygulanabileceği gibi gerekirse TBK'nın genel hükümlerine de başvurulabilir. Örneğin, aralarında çıkan bir anlaşmazlığı ortadan kaldırmak amacıyla, tarafların karşılıklı ödümler vererek bu anlaşmazlığa son verdikleri sözleşme tipi olan sulh sözleşmesi, kendine özgü yapısı olan bir sözleşmedir. Sulh sözleşmesi, kanunda tanımlanmamış ve ayrıntılı olarak düzenlenmemiştir (Tandoğan, s. 13; Gümüş, s. 10; Aral/Ayrancı, s. 57; Zevkliler/Gökyayla, s.11; İ. Yılmaz Aslan, *6502 Sayılı Kanuna Göre Tüketici Hukuku*, Bursa 2014, s. 357).

²⁸ Ozanoğlu, s. 84, dp. 153.

²⁹ Ünlütepe, s. 31.

³⁰ Ünlütepe, s. 31.

³¹ Ünlütepe, s. 31, Demir, s. 8.

Taksitle satım sözleşmesi, doktrinde hâkim olan ve bizim de katıldığımız görüşe³² göre, hem kısmî ödemeli satımın hem de kredili (veresiye) satımın türlerindedir. Öncelikle taksitle satım sözleşmesi TBK'nın “*Özel Borç İlişkileri*” başlıklı ikinci kısmının, “*Satış Sözleşmesi*” başlıklı birinci bölümünün, “*Bazı Satış Türleri*” başlıklı dördüncü ayırımının “*Kısmi Ödemeli Satışlar*” başlığı altında “*Ön Ödemeli Taksitli Satış Sözleşmesi*” ile birlikte düzenlenmiştir. Taksitle satım sözleşmesinin hukukî niteliğinin tespitinde, kanun sistematığı açısından değerlendirme yapıldığında, taksitle satım sözleşmesinin kısmi ödemeli satışlar başlığı altında düzenlenmiş olması ve satım sözleşmelerinde olduğu gibi taksitle satım sözleşmelerinde de satılan malın, para ile mübadele edilmesi, bu sözleşmenin kısmi ödemeli satımın bir türü olduğunu göstermektedir. Hâkim olan bu görüşe göre, taksitle satım sözleşmesi aynı zamanda kredili satımın da bir türüdür. Çünkü taksitle satımda da kredili satımda olduğu gibi, satım bedeli ödenmeden satılan mal alıcıya teslim edilir. Satım bedelinin bölünmeden, tüm olarak ilerideki bir tarihte ödenmesi öngörülmüş olursa taksitle satım değil kredili (veresiye) satım söz konusu olur³³. Kredili (veresiye) satımda, bütün satım bedeli belirli bir zaman sonra bir defada ödenir ve satım bedelinin taksitle bağlanmasına gerek yoktur³⁴. Taksitle satımda ise satım bedeli belirli zamanlarda ödenir.

---

³² Yavuz/Acar/Özen, s. 272; Tandoğan, s. 301; Gümüş, s. 189; Hatemi/ Serozan/Arpacı, s. 124; Fikret Eren, *Borçlar Hukuku Özel Hükümler*, Ankara, 2014, s. 266; Uygur, s. 1568; Aslan, Tüketici, s. 355; Aydoğdu/Kahveci, s. 313; Aydın Zevkliler/Ayşe Havutçu, *Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri*, 9. Baskı, Ankara 2007, s.84; Tunçomağ, s. 320; Tamer İnal, *Tüketici Hukuku*, İstanbul, 2014, s. 875; Aydın Zevkliler/Murat Aydoğdu, *Tüketicinin Korunması Hukuku, Açıklamalı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun*, Ankara 2004, s.170; Şahin Akıncı, *Karşılaştırmalı Borçlar Hukuku Özel Hükümler*, Konya 2004, s.80; Turgut Akıntürk/ Derya Ateş-Karaman, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Özel Borç İlişkileri, 6098 Sayılı Yeni Borçlar Kanunu İle Karşılaştırmalı*, İstanbul 2013, s. 237; Nihat Yavuz, *6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Şerhi, C.1*, Ankara 2013, s. 1343; Bilge, s. 111; Mehmet Altunkaya, “Taksitle Satımda Alıcının Temerrüdü Halinde Satıcının Seçimlik Hakları” , *Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 3, S.2, 2008, s. 335; İnceoğlu, s. 1; Akbulut, s. 34; Hüseyin Murat Develioğlu, “6098 Sayılı Yeni Türk Borçlar Kanunu'nun Taksitle Satım Sözleşmesi ile İlgili Getirdiği Değişiklikler”, *Legal Hukuk Dergisi*, C. 9, S. 98, Şubat 2011, s. 530; Zeyneloğlu, s.112; Mustafa Reşit Karahasan, *Türk Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, Öğreti, Yargıtay Kararları ve İlgili Mevzuat*, C.2, İstanbul 2002, s. 428.

³³ Yavuz/Acar/Özen, s. 274; Aydoğdu/Kahveci, s. 316.

³⁴ Berki, s. 35.

III. Taksitle Satım Sözleşmesinin Özellikleri

A. Tam İki Tarafa Borç Yükleyen Sözleşme Olması

Taksitle satım sözleşmesi, tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerdendir³⁵. Tam iki tarafa borç yükleyen (karşılıklı) sözleşmelerde, her iki taraf da birbirlerine karşı asli bir borç yüklenmektedirler³⁶. Dolayısıyla her iki taraf da, hem alacaklı hem borçlu durumundadır. Bu tip sözleşmelerde, edimler birbiriyle yer değiştirmektedir. Örneğin, satım sözleşmesinde, tarafların birbirlerine karşı borçlandıkları iki asli edim vardır. Satıcının borcu, satılan şeyin zilyetlik ve mülkiyetini alıcıya devretmek; alıcının borcu ise bu devir karşılığında satıcıya, satılan malın bedelini ödemektir³⁷. Taksitle satım sözleşmesi de tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerdendir. Bu sözleşmede satıcı, satılan malı alıcıya teslim etme, alıcı da buna karşılık satım bedelini kısım kısım ödeme borcu altına girmektedir.

Tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerde, taraflardan birinin önceden ifada bulunma yükümlülüğü yoksa her iki taraf da edimini aynı anda ifa etmek zorundadır³⁸. TBK'nın satış sözleşmesinin genel hükümlerini düzenleyen 207. maddesinin ikinci fıkrasına göre, “Sözleşme ile aksi kararlaştırılmadıkça veya aksine bir âdet bulunmadıkça, satıcı ve alıcı borçlarını aynı anda ifa etmekle yükümlüdürler”. Bu kural, tam iki tarafa borç yükleyen tüm sözleşmelerde geçerli bir kuraldır³⁹. Ancak taksitle satım sözleşmesinde durum farklıdır. Bu sözleşmede satıcının, satılan taşınırı alıcıya teslim etme borcunu derhal ifa etmesine rağmen alıcı, satım bedelini taksitler halinde daha sonra ödemektedir. Böylece taksitle satım sözleşmesi, tam iki tarafa borç yükleyen bir sözleşme olmasına rağmen, satıcı ve alıcı açısından “aynı anda ifa”

---

³⁵ Aslan, Tüketici, s. 355; Ünlütepe, s. 32; Zeyneloğlu, s.112; Karahasan, s. 428.

³⁶ Yavuz/Acar/Özen, s. 53; Tandoğan, s. 78; Fikret Eren, *6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'na Göre Hazırlanmış Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 16. Baskı, Ankara 2014, s. 211; Aral/Ayrancı, s. 71; İhsan Erdoğan, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, Ankara 2013, s. 57, Zevkliler/Gökyayla, s. 28.

³⁷ Eren, s. 211.

³⁸ Eren, s. 985; Ahmet Kılıçoğlu, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Yeni Borçlar Kanunu'na Göre Hazırlanmış*, 17. Baskı, Ankara 2013, s. 595; Akıntürk/Ateş-Karaman, s. 117; Hüseyin Hate-mi/Emre Gökyayla, *Borçlar Hukuku Genel Bölüm*, İstanbul 2012, s. 232.

³⁹ Eren, s. 985.

kuralına bir istisna getirilmiş olmaktadır⁴⁰. Ancak bu istisna, taksitle satım sözleşmesinin tam iki tarafa borç yükleyen bir sözleşme olmasını etkilememektedir.

Tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerde aynı anda ifa kuralının, taksitle satım sözleşmeleri bakımından bir istisnasının söz konusu olduğunu kanun koyucu, TBK'nın 234. maddesinin gerekçesinde açık bir şekilde belirtmiştir. 234. madde taşınır satım sözleşmelerinde “*Alıcının Borçları*” başlığı altında, “*Satış Bedelinin Muacceliyeti ve Faiz*” başlığı ile düzenlenmiştir. Maddede taşınır satım sözleşmeleri bakımından, satım bedelinin muaccel olacağı zaman belirlenmiştir. Buna göre, “*Aksine bir sözleşme yoksa satım bedeli, satılan malın alıcının zilyetliğine girdiği anda muaccel olur*”. Maddenin gerekçesinde ise aksine sözleşme varsa, bu hükmün uygulanmayacağı belirtilmiş ve bazı sözleşmeler bu madde kapsamı dışında tutulmuştur. Bu sözleşmeler veresiye satım, taksitle satım ve ön ödemeli satım sözleşmeleridir. Gerekçeye göre satım bedelinin, satılanın alıcıya tesliminden sonra, kısım kısım (taksitler hâlinde) ödenmesinin kararlaştırılması söz konusu olduğundan, taksitle satım sözleşmeleri bu hükmün kapsamı dışında tutulmuştur. Dolayısıyla tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmeler açısından geçerli olan aynı anda ifa kuralına kanun koyucu, bu madde ile bir istisna getirmiş olmaktadır.

B. Rızai Sözleşme Olması

Türk Borçlar Kanunu md. 1'e göre, sözleşmenin kurulabilmesi için tarafların karşılıklı irade beyanlarının birbirine uygun olması gerekir. Buna göre, sadece tarafların karşılıklı ve birbirine uygun irade beyanlarının sözleşmenin kurulması için yeterli olduğu sözleşmelere rızai sözleşmeler denir⁴¹. Taksitle satım sözleşmeleri de rızai sözleşmelerdendir. Satıcı ve alıcının satım konusu mal, bu mal karşılığı ödenecek satım parası ve satım parası ile satılan malın karşılıklı değiştirilmesi ile satım bedeli-

---

⁴⁰ Tandoğan, s. 97; Gümüş, s. 179; Ünlütepe, s. 33.

⁴¹ Eren, s. 223; Yavuz/Acar/Özen, s. 51; Erdoğan, Borçlar, s. 58.

nin taksitler halinde ödenmesi ve satıcının malı taksitlerin ödenmesinden önce alıcıya teslim etmesi konularında anlaşmış olmaları gerekir⁴².

Taksitle satım sözleşmeleri rızaî sözleşme olduğundan, satım konusu mal ile paranın değiştirilmesi konusunda tarafların anlaşmış olmaları yeterli olup, ayrıca satım konusu malın teslim edilmiş olması ve buna karşılık, alıcının satım bedelini ödemesi satımın tamam olması için şart değildir⁴³. Bu sözleşme sadece satıcıya, satılanın mülkiyetinin alıcıya geçirilmesi borcunu yükler ve bu borç, ayrı bir tasarruf işlemiyle örneğin satılan malın alıcıya teslimi ile yerine getirilir⁴⁴.

C. Mülkiyeti Devir Borcu Doğuran Sözleşme Olması

Bir şeyin mülkiyetinin karşı tarafa geçirilmesi taahhüdünü içeren sözleşmeler, mülkiyeti devir borcu doğuran sözleşmeler olarak adlandırılır⁴⁵. Bu tür sözleşmelerde, sözleşme yapıldığı anda mülkiyet henüz karşı tarafa geçmemekte, ancak bu hususta mülkiyeti devir borcu doğmaktadır⁴⁶. Mülkiyet ise karşı tarafa ayrı bir tasarruf işlemiyle geçirilmektedir⁴⁷. Taksitle satım sözleşmesi de mülkiyeti devir borcu doğuran sözleşmelerdendir⁴⁸. Bu sözleşme, aynı zamanda rızaî bir sözleşme olduğundan, satım konusu mal ile paranın değiştirilmesi konusunda tarafların anlaşmış olması sözleşmenin kurulması için yeterli olur. Satıcı, taksitle satım sözleşmesi ile mülkiyeti devir borcu altına girer ve ayrı bir tasarruf işlemiyle yani malın alıcıya teslimi ile bu borç yerine getirilir.

---

⁴² Tandoğan, s. 78; Eren, s. 210; Kılıçoğlu, s. 56; Aydın Zevkliler/Şeref Ertaş/Ayşe Havutçu/Emre Cumalioğlu/ Murat Aydoğdu, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Özel Borç İlişkileri, 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanununa Göre Hazırlanmış*, İzmir 2013, s. 78; Akıntürk/Ateş-Karaman, s. 24.

⁴³ Tandoğan, s. 94; Yavuz/Acar/Özen, s. 51; Aral/Ayrancı, s. 61; Zevkliler/Gökyayla, s. 28; Ünlütepe, s. 32.

⁴⁴ Tandoğan, s. 94; Yavuz/Acar/Özen, s. 51; Ünlütepe, s. 32.

⁴⁵ Tandoğan, s. 94; Akıntürk/Ateş-Karaman, s. 225; Zevkliler/Gökyayla, s. 25.

⁴⁶ Tandoğan, s. 94; Akıntürk/Ateş-Karaman, s. 225; Zevkliler/Gökyayla, s. 25; Ünlütepe, s. 34.

⁴⁷ Tandoğan, s. 94; Akıntürk/Ateş-Karaman, s. 225; Zevkliler/Gökyayla, s. 25; Ünlütepe, s. 34.

⁴⁸ Ozanoğlu, s. 58; Tandoğan, s. 97; Ünlütepe, s. 34.

IV. Taksitle Satım Sözleşmesinin Şekli

A. Genel Olarak

Türk-İsviçre hukuk sistemlerinde sözleşmelerde kural olarak şekil serbestîsi ilkesi geçerlidir⁴⁹. Şekil serbestîsi ilkesi, tarafların hukuki işlem iradesini herhangi bir şekilde beyan edebilmesini ifade eder⁵⁰. Buna göre taraflar, iradelerini hiçbir şekle tabi olmadan yani sözlü olarak beyan edebilecekleri gibi, yazılı veya resmi yazılı şekilde de irade beyanında bulunabilirler⁵¹. Türk Borçlar Kanunu'nda bazı sözleşmelerin geçerliliği, yazılı şekil koşuluna tabi tutulmuştur. Taksitle satım sözleşmesi de geçerliliği yazılı şekilde yapılmasına bağlanan sözleşmelerden biridir.

Kanun koyucunun yazılı şekil koşulu getirdiği sözleşmeler, genellikle taraflara ağır yükümlülükler getiren ve bu nedenle üzerinde düşünülmesi ve acele karar verilmemesi gereken, zayıf taraf için ekonomik yıkım oluşturabilecek sözleşmelerdir⁵². Taksitle satım sözleşmesinde taraflar, gerek ekonomik gerekse de bilgi açısından eşit seviyede olmadıkları için bazı satıcılar tarafından kandırılmakta ve bir takım belge ve formlar imzalatılarak alıcılar, aslında hiç yapmak istemedikleri ya da belirtilen şartlarda yapmayacakları sözleşmeleri yapmaya ikna olmaktadır. Bu durumlarda ekonomik açıdan durumu uygun olmayan alıcı, gerekli dikkat ve özeni göstermeksizin, tecrübesizlik ya da bilgisizlik, bazen de taksitle satın aldığı mala olan acil gereksinimi yüzünden, hak ve yükümlülüklerinin neler olduğunu bilmeden imzaladığı belgeler

⁴⁹ Eren, s. 268; Kılıçoğlu, s. 107; Hüseyin Altaş, *Şekle Aykırılığın Olumsuz Sonuçlarının Düzeltilmesi*, Ankara 1998, s. 47; M. Kemal Oğuzman/Turgut Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, C. 1, 12. Baskı, İstanbul 2014, s. 141; Haluk N. Nomer, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 6098 Sayılı TBK'ya Göre Hazırlanmış, 13. Baskı, İstanbul 2013, s. 79; Gökhan Antalya, "Geçerlilik Şekline Aykırılığın Yaptırımı ve Sınırları", *Yargıtay Dergisi*, C. 18, S. 3, 1992, s. 365; Akıncı, Genel, s. 85.

⁵⁰ Şekil mecburiyeti yalnız kanun veya TBK md. 17'de belirtildiği üzere tarafların iradeleriyle öngörülebilir. Kanun koyucu açık bir yetki vermemişse tüzük veya yönetmelik ile şekil şartı öngörülemez (Eren, s. 268; Kılıçoğlu, s. 107; Altaş, s. 48).

⁵¹ Sözleşmelerde şekil türleri hakkında ayrıntılı bilgi için bk. Kılıçoğlu, s. 110 vd. ; Eren, s. 268 vd.; Hatemi/Gökyayla, s. 42 vd.; Akıntürk/Ateş-Karaman, s. 35 v.d. ; Şahin Akıncı, *Borçlar Hukuku Bilgisi Genel Hükümler*, 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Hükümlerine Göre Hazırlanmış, Konya 2011, s. 78 vd. ; Mehmet Ayan, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 6098 Sayılı Yeni Türk Borçlar Kanunu'na Göre Hazırlanmış, Konya 2012, s. 138 vd.

⁵² Eren, s. 265, 266; Kılıçoğlu, s. 107, 108; Oğuzman/Öz, s. 142; Çörtoğlu, s. 268; Aslan, Tüketici, s. 351; Ayan, s. 137; Akıncı, s. 76-77.

neticesinde borç altına girmekte ve çoğunlukla borçlarını ödeyememektedir⁵³. Taksitle satım sözleşmesinin, 818 sayılı BK yürürlükte iken yazılı şekil koşulu öngörülmediğinden bu tür sakıncaları mevcut idi. Kanaatimizce 6098 sayılı TBK ile yazılı şekil koşulu getirilerek, alıcılar bakımından olumsuz sonuçlar doğuran bu durumların azaltılması sağlanmış olmaktadır.

B. Taksitle Satım Sözleşmesinin Şekil Kuralı

Türk Borçlar Kanunu md. 253/II hükmü ile taksitle satım sözleşmesine yazılı şekil koşulu getirilmiştir⁵⁴. Bu hükme göre; “*Taksitle satış sözleşmesi yazılı olarak kurulmadıkça geçerli olmaz*”. Tarafların sıfatına bakılmaksızın sözleşme ister adi satım ister ticari nitelikte satım olsun bütün taksitle satım sözleşmelerinin geçerliliği, açıkça yazılı şekil koşuluna bağlanmıştır⁵⁵. Taksitle satım sözleşmeleri için geçerlilik koşulu⁵⁶ olarak öngörülen yazılı şekil yerine getirilmediği takdirde sözleşme geçersiz olur⁵⁷.

---

⁵³ İnceoğlu, s. 7-8; Zevkliler, s. 85.

⁵⁴ Şeklin amacı YİBK. , T. 26.11.1980, E. 1980/5, K. 1980/3 sayılı kararında şu şekilde belirtilmiştir: “*Tarafları dikkate davet etmek, acele ile yanlış kararlara ve altından kalkılmayacak yüklerle girmemek*” ([http://www.kazancı.com.tr/\(13.07.2014\)](http://www.kazancı.com.tr/(13.07.2014))).

⁵⁵ Gümüş, s. 190; Nevzat Koç, “Türk Medeni Hukukunda ve Roma Hukukunda Hükümsüzlük (= Butlan)”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, S. 2, 1981, s. 479; Develioğlu, s. 531; Erzan Erzurumluoğlu, *Sözleşmeler Hukuku*, Ankara 2011, s. 43; Uygur, s. 1569; Ekin Hacıbekiroğlu, “6098 sayılı Yeni Türk Borçlar Kanunu’na Göre Taksitle Satış Sözleşmesi”, *Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 10, S. 1, 2013, s. 79.

⁵⁶ TBK md. 12’ de belirtildiği üzere sözleşmelerde öngörülen şekil, kural olarak geçerlilik şeklidir. Sözleşmelerde şekil iki amaçla kullanılır: geçerlilik şekli ve ispat şekli. Geçerlilik şekli, sözleşmenin geçerli şekilde kurulması için tarafların iradelerinin belirli bir şekle uygun olarak açıklanmasının zorunlu olması anlamına gelir (Kılıçoğlu, s. 104; Altaş, s. 89; Nomer, s. 79; Ayan, s. 139). Sözleşme belirtilen şekilde kurulmamış ise geçersiz olur. İspat şekli ise yargı önünde, hukuki işlemlerin ispatları açısından aranan şekil şartıdır ve o hukuki işlem, ispat şekline uyulmadan yapılmışsa geçerlilik şartında olduğu gibi işlemin geçersizliği söz konusu değildir, işlem geçerlidir ancak bu durum yargılama aşamasında ona dayanan tarafı, iddiasını kanıtlamak açısından güç duruma sokar (Nomer, s. 95; Hatemi/Gökyayla, s. 42; Koç, s. 144; Akıntürk/Ateş-Karaman, s. 36). 6100 sayılı HMK md. 200’e göre “*Bir hakkın doğumu, düşürülmesi, devri, değiştirilmesi, yenilenmesi, ertelenmesi, ikrarı ve itfası amacıyla yapılan hukuki işlemlerin, yapıldıkları zamanki miktar veya değerleri ikibinbeşyüz Türk Lirasını geçtiği takdirde senetle ispat olunması gerekir. Bu hukuki işlemlerin miktar veya değeri ödeme veya borçtan kurtarma gibi bir nedenle ikibinbeşyüz Türk Lirasından aşağı düşse bile senetsiz ispat olunamaz*”. Örneğin ödünç sözleşmesi şekle bağlı değildir, ancak üçbin Türk Lirasının ödetilmesi istemiyle dava açılrsa ve ödünç olarak verilen bu üçbin Türk lirası için davacı senet almamışsa, mahkemede tanık dinletemeyecektir. Buradaki yazılı şekil (senet), ispat şartıdır yoksa ödünç sözleşmesi yazılı şekil şartına tabi değildir. HMK md. 201’e göre ise “*Senede bağlı her çeşit iddiaya karşı ileri sürülen ve senedin hükmü ve kuvvetini or-*

Yazılı şekil koşulunu düzenleyen 253. maddenin 3. fıkrasında ise taksitle satım sözleşmesinin niteliği göz önünde bulundurularak malın, satıcının ticari faaliyeti kapsamında satılması halinde, zorunlu olarak bulunması gereken unsurlar onbir bent halinde sayılmıştır. TBK md. 253/III hükmü “*Malın satıcının ticari faaliyeti kapsamında satılması hâlinde, sözleşmede aşağıdaki hususlar belirtilir*” şeklindedir. Her ne kadar yasa metninde “*belirtilir*” ifadesi kullanılmış olsa da TBK’nın 253. maddesinin gerekçesinde, bu unsurların bulunmasının zorunlu olduğu açık bir şekilde ifade edilmiştir. Bu sayılan unsurların birinin dahi sözleşmede bulunmaması halinde, bu unsurlar geçerlilik şartı olarak öngörüldüğünden, sözleşme geçersiz olur⁵⁸.

Buna göre, taksitle satım sözleşmesinde bulunması gereken zorunlu unsurlar;

1. Tarafların adı ve yerleşim yeri,
2. Satışın konusu,
3. Satılanın peşin satış bedeli,
4. Taksitle ödeme sebebiyle belirtilecek ilave bedel,
5. Toplam satış bedeli,
6. Alıcının nakden veya aynen üstlendiği diğer bütün edimler,
7. Peşinat ve taksitlerin tutarı ile vadesi ve ikiden az olmamak üzere taksit sayısı,
8. Alıcının yedi gün içinde sözleşme yapılması konusundaki irade açıklamasını geri alma hakkı,

---

tadan kaldıracak veya azaltacak nitelikte bulunan hukuki işlemler ikibinbeşyüz Türk Lirasından az bir miktara ait olsa bile tanıkla ispat olunamaz”. Usul hukukundaki bu ispat şartı ile TBK’nın kabul ettiği şekil serbestisi ilkesi ortadan kaldırılmış bulunmaktadır (Eren, s. 273, 274).

⁵⁷ TBK md. 12/I hükmüne göre; “*Sözleşmelerin geçerliliği, kanunda aksi öngörülmedikçe, hiçbir şekle bağlı değildir*”. Ancak şekil serbestisi kuralı, mutlak bir özgürlük değildir. Kanun, eğer bir sözleşme için şekil şartı öngörmüşse kural olarak, artık bu bir geçerlilik şartıdır. Bu takdirde, kanunda öngörülen şekilde yapılmayan sözleşmeler geçersizdir (TBK md. 12/II). TBK’da şekil serbestisi kuralının istisnalarının olabileceği “*kanunda aksi öngörülmedikçe*” ifadesi ile belirtilmiştir. Bu istisnalardan biri de taksitle satım sözleşmesidir.

⁵⁸ Zevkliler/Ertuş/Havutçu/Cumalıoğlu/Aydoğdu, s. 453; Yavuz, N. , Şerh, s. 1336; Gümüş, s. 192; Erden Kuntalp/Nami Barlas/ Ahu Moralı Ayanoğlu/Pelin Çavuşoğlu Işıntan/İpek Mehtap/Mert Yaşar/Sedef Koç, *Türk Borçlar Kanunu Tasarısına İlişkin Değerlendirmeler*, İstanbul 2005, s. 137; Develioğlu, s. 533; Erzurumluoğlu, s. 43; Yılmaz, s. 454.

9. Öngörölmüşse, mülkiyetin saklı tutulmasına veya satış bedeli alacağıının devrine ilişkin anlaşma kayıtları,

10. Temerrüt veya vadenin ertelenmesi durumunda, yasal faiz oranının yüzde otuz fazlasını geçmemek üzere ödenecek faiz,

11. Sözleşmenin kurulduğu yer ve tarihtir.

Ticarî satımlar için öngörülen bu zorunlu unsurların, adi nitelikli taksitle satım sözleşmelerinde bulunmaması, sözleşmenin geçerliliğini etkilemez⁵⁹. Buna göre satıcı, tacir olsa dahi satılan, ticari faaliyetinin konusunu oluşturmuyorsa, örneğin mobilya satan bir tacirin, kişisel bilgisayarını taksitle satması durumunda bu hususların sözleşmede yer alması zorunlu değildir⁶⁰.

Türk Borçlar Kanunu md. 253/II'nin gerekçesinde belirtildiği üzere; “*Satıcının ticarî faaliyeti kapsamında yapip yapmamasına bakılmaksızın, bütün taksitle satış sözleşmelerinin geçerliliği yazılı şekle bağlanmıştır*”. Buna göre, bütün taksitle satım sözleşmeleri yazılı yapılmak zorundadır. Ancak malın, satıcının ticari faaliyeti kapsamında satılması halinde, bulunması gerekli zorunlu unsurları düzenleyen md. 253/III hükmü ile md. 263/IV birlikte değerlendirildiğinde, TBK'nın taksitle satımı düzenleyen hükümlerinin bir kısmının, alıcının tacir sıfatıyla hareket ettiği veya malın bir ticari işletmenin ihtiyacı için ya da mesleki amaçlarla satın alınması durumlarında uygulanmayacağı sonucu çıkmaktadır. TBK md. 263/IV'e göre bu durumlarda (alıcının tacir sıfatıyla hareket ettiği veya malın bir ticari işletmenin ihtiyacı için ya da meslekî amaçlarla satın alındığı), taksitle satışa ilişkin hükümlerden sadece 259. maddenin ikinci fıkrası, 260. maddenin birinci fıkrası ve 261. maddesi hükümleri uygulanır. Bahsi geçen hükümler arasında yazılı şekil koşulunu içeren TBK md. 253 hükmü yer almadığından, yazılı şekil, alıcının tacir sıfatıyla hareket ettiği veya malın bir ticari işletmenin ihtiyacı için ya da mesleki amaçlarla satın alınması durumları

---

⁵⁹ Zevkliler/Ertas/Havutcu/Cumaloğlu/Aydoğdu, s.452; Erzurumluoğlu, s. 43.

⁶⁰ Zevkliler/Ertas/Havutcu/Cumaloğlu/Aydoğdu, s.452.

dışında kalan bütün taksitle satım sözleşmeleri açısından aranır⁶¹. Kanun koyucu, yazılı şekil koşulunun aranmadığı bu hallerde, alıcının özel şartlar sebebiyle daha az risk altında olduğu ve korunması yönündeki ihtiyacın daha düşük olduğu düşüncesinden hareket etmiştir⁶². TBK'nın taksitle satım sözleşmesine ilişkin düzenlemeleri, daha çok alıcıyı korumaya yönelik hükümler içermektedir. Dolayısıyla TBK md. 263/IV hükmü ile, alıcının tacir olduğu veya meslekî faaliyet kapsamında hareket ettiği durumlarda, bu maksatla hareket etmeyen alıcıları koruyacak hükümlerden faydalanması engellenmektedir⁶³. Sonuç olarak md. 253/III hükmü, alıcının tacir sıfatıyla hareket etmediği veya malın bir ticari işletmenin ihtiyacı için ya da mesleki amaçlarla satın alınmadığı, satıcının ise malı ticari faaliyeti kapsamında sattığı durumlarda uygulama alanı bulur.

Taksitle satım sözleşmelerinde şekil unsuru bakımından, TBK'nın yazılı şekli düzenleyen hükümleri uygulama alanı bulur⁶⁴. TBK'ya göre, sözleşmelerde şekilden söz edildiğinde, kural olan adi yazılı şekil⁶⁵ olduğundan, burada kastedilen sözleşme-

---

⁶¹ Yavuz/Acar/Özen, s. 280; Aydoğdu/Kahveci, s. 317, 318; Yılmaz, s. 455.

⁶² Develioğlu, s. 534.

⁶³ İlknur Serdar, “Taksitle Satış Sözleşmesinin Uygulama Alanı”, *6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Hükümlerinin Değerlendirilmesi Sempozyumu, Prof. Dr. Cevdet Yavuz'a Armağan, 3-4 Haziran 2011*, s. 480; Ünlütepe, s. 83.

⁶⁴ Çörtoğlu, s. 269.

⁶⁵ Türk Borçlar Kanunu'nda adi yazılı şeklin tanımı yapılmamıştır. Doktrinde adi yazılı şekil, iradeyi ifade eden yazılı bir metnin, onunla borç altına girmek isteyenler tarafından imzalandığı, sözleşmenin geçerliliği için yazılı şekle resmiyet verecek herhangi bir makam ya da kişiye ihtiyaç duyulmadığı şekil türüdür (Kılıçoğlu, s. 110; Nomer, s. 81; Hatemi/Gökyayla, s. 46; Oğuzman/Öz, s. 144; İhsan Erdoğan, “Hukuki Muamelelerde Şekle Aykırılığın Sonuçları”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 1, S. 1, 1997, s. 116). Adi yazılı şeklin, metin ve imza olmak üzere iki unsuru vardır (Eren, s. 273; Nomer, s. 81; Akıntürk/Ateş-Karaman, s. 37; Erdoğan, Borçlar, s. 51; Akıncı, Genel, s. 78; Ayan, s. 139). Tarafların karşılıklı ve birbirine uygun iradeleri yönünde sözleşme ile ilgili tüm unsurların yazı ile açıklanması metin aşamasıdır (Kılıçoğlu, s. 111; Nomer, s. 81; Akıntürk/Ateş-Karaman, s. 37). Taraf iradelerini kapsadığı için metin, sürekli ve dayanıklı bir madde üzerine yazılmış olmalıdır. Bu nedenle ses kayıt bandı, disk ve disketlere yüklenmiş veriler (dolarlar) yazılı metin sayılmaz (Eren, s. 273). Yazılı düzenlenmesi gerekli olan sözleşmelerin, mutlaka el ile yazılmış olması koşulu da aranmaz (Eren, s. 273; Nomer, s. 81; Hatemi/Gökyayla, s. 46; Ayan, s. 139; Akıntürk/Ateş-Karaman, s. 38). Bu anlamda metin, başka bir dilde yazılabileceği gibi mektup, telgraf, telefaks veya tarafların imzalarını kapsayan sözleşme nüshaları içinde de yer alabilir (Eren, s. 273, 274; Nomer, s. 81; Ayan, s. 1396; Akıncı, Genel, s. 78). Kanunda aksi öngörülmediği sürece, imzalı bir mektup, asılları borç altına girenlerce imzalanmış telgraf, teyit edilmiş olmaları kaydıyla faks ya da güvenli elektronik imza ile gönderilip saklanabilen metinler de yazılı şekil yerine geçer.

nin adi yazılı şekilde yapılmasıdır⁶⁶. TBK md. 14/I'e göre; “Yazılı şekilde yapılması öngörülen sözleşmelerde borç altına girenlerin imzalarının bulunması zorunludur”. Buna göre, borç altına girmeyen tarafın metni imzalamasına gerek yoktur⁶⁷. Taksitle satım sözleşmesi, her iki tarafa da borç yükleyen bir sözleşme olduğundan, hem alıcı hem de satıcı tarafından sözleşme metninin imzalanması gerekir⁶⁸. Sözleşme metni taraflarca imzalandıktan sonra bir nüshası alıcıda kalır⁶⁹.

C. Şekle Aykırılığın Sonuçları ve Şekle Aykırılığa Bağlanan Sonuçların Giderilmesi

1. Şekle Aykırılığın Sonuçları

Türk Borçlar Kanunu'na göre, taksitle satım sözleşmeleri için şekil şartı öngörülmüş ve md. 253/II “Taksitle satış sözleşmesi, yazılı şekilde yapılmadıkça geçerli olmaz” hükmü ile taraflarca yazılı şekil şartı yerine getirilmediği takdirde, sözleşmenin geçersiz olacağı belirtilmiştir. TBK md. 12/II hükmüne göre “Kanunda sözleşmeler için öngörülen şekil, kural olarak geçerlilik şeklidir. Öngörülen şekle uyulmaksızın kurulan sözleşmeler hüküm doğurmaz”. Böylece, kanunda öngörülen şekilde yapılmayan sözleşmeler geçersiz olur⁷⁰. Söz konusu geçersizlik müeyyidesinin hukukî niteliği, doktrinde tartışmalıdır. TBK md. 12'de geçersizliğin türü bakımından bir düzenleme yapılmamıştır⁷¹. Ancak doktrinde genel kabul edilen görüşe⁷² göre, geçer-

---

⁶⁶ Eren, s. 273; Yavuz/Acar/Özen, s. 279; Aydoğdu/Kahveci, s. 317, 318; Develioğlu, s. 531.

⁶⁷ Nomer, s. 81; Hatemi/Gökyayla, s. 46; Akıntürk/Ateş-Karaman, s. 38; Ayan, s. 139.

⁶⁸ Ozanoğlu, s. 192; Develioğlu, s. 531; Yılmaz, s. 447; Yavuz/Acar/Özen, s. 279; Aydoğdu/Kahveci, s. 317, 318; Metnin imzalanması konusunda ayrıntılı bilgi için bk. Eren, s. 274 vd. ; Kılıçoğlu, s. 76 vd. ; Nomer, s. 81 vd. ; Hatemi/Gökyayla, s. 46 v.d.

⁶⁹ Ozanoğlu, s. 192; Develioğlu, s. 531; Yılmaz, s. 447; Yavuz/Acar/Özen, s. 279; Aydoğdu/Kahveci, s. 317, 318;

⁷⁰ Geçersizlik (hükümsüzlük) halinde sözleşme kurulmuştur. Ancak hukuk düzeni, tarafların böyle bir sözleşme ile gerçekleştirmek istedikleri hukuki sonucun doğmasını engellemektedir. Örneğin, belirtilen şekil şartına uyulmaması, sözleşmeyi geçersiz kılan nedenlerdendir (Eren, s. 332).

⁷¹ Tufan Öğüz, “TBK'nın Sözleşmenin Geçersizliğine İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Hükümlerinin Değerlendirilmesi Sempozyumu, Prof. Dr. Cevdet Yavuz'a Armağan, 3-4 Haziran 2011, s. 102.

⁷² Oğuzman/Öz, s. 157; Erdoğan, s. 118; Kemal Oğuzman, “Şekil Noksanı Sebebiyle Butlan Dermevanı Hakkının Suistimali”, İstanbul Barosu Dergisi, C. 29- S. 6, 1955, s. 249; Antalya, s. 366;

sizlikten⁷³ “butlan” müeyyidesini anlamak gerekir. TBK md. 12 gerekçesi “...maddenin ikinci fıkrasına eklenen ilk cümle hükmüyle, kanunda sözleşmeler için öngörülen şeklin, kural olarak geçerlilik şekli olduğu belirtilerek bu konudaki duraksamalar ortadan kaldırılmak istenmiştir. Aynı fıkranın son cümlesinde de, öngörülen şekle uyulmadan kurulan sözleşmelerin kesin hükümsüzlük yaptırımına bağlı olduğu açıklanmıştır” şeklinde düzenlenmiştir. Buna göre kanun koyucu, doktrinde tartışılan görüşlerden “kesin hükümsüzlük⁷⁴ (=butlan)” görüşünü kabul etmiştir⁷⁵. Bu görüşe göre, yazılı şekil koşuluna uyulmadan yapılan taksitle satım sözleşmeleri kesin hü-

---

Ayan, s. 146; YİBGK, T. 30.09.1988, E. 1987/2, K. 1988/2 kararına göre “İsviçre Federal Mahkemesi gibi, Yargıtay da butlan görüşünü benimsemektedir. Bu itibarla, kanunda öngörülen şekil şartı, emredici niteliktedir ve hâkim şekil noksanlığını (tarafklar ileri sürmemiş olsalar dahi yargılamanın her safhasında) re’sen gözönüne almak zorundadır. Keza, geçersiz bir sözleşmeyi ifadan kaçınmak, kural olarak, ahlâka aykırılık teşkil etmez; ifa edilmeyen edimlerin ifası istenemez ve karşı tarafın iyi niyeti gözönünde tutulamaz”. [http://www.kazancı.com.tr/\(04.03.2014\)](http://www.kazancı.com.tr/(04.03.2014)).

⁷³ Yokluk ve geçersizlik kavramları birbirinden farklıdır. Yokluk sözleşmenin kurulmasıyla ilgili olup, kurucu unsurları içermeyen bir sözleşmenin kurulmamış, meydana gelmemiş olması anlamına gelir. Geçersizlik (hükümsüzlük) ise sözleşmenin geçerlilik unsurlarıyla ilgilidir ve sözleşme kurulduktan sonra söz konusu olur. Yoklukla sakat işlem hukuk âleminde hiç doğmamakla birlikte, mutlak butlanda sakat bir işlem hukuk alanında doğmuştur ancak geçersizdir. (Eren, s. 331; Ayan, s. 145; Erdoğan, s. 117; Koç, s. 128; Akıncı, Genel, s. 117; Antalya, s. 367). Yokluk görüşü TBK md. 12/I-II’ de şeklin, sözleşmenin kurucu unsuru değil geçerlilik unsuru olduğu açık bir şekilde belirtildiğinden savunulamaz. (Eren, s. 289, 332; Altaş, s. 91 v.d. ; Erdoğan, s. 117; s. 40; Koç, s. 128; Antalya, s. 367).

⁷⁴ Kesin hükümsüzlük, hukuki ilişkinin ölü doğması demektir. Buna butlan da denilmektedir. Hükümsüzlük, geçersizlik, batıl, mutlak butlan ifadeleri “butlan” ile aynı anlama gelmek üzere kullanılır. Butlan, yapılan işlemlerin canlandırılmasındaki imkânsızlığı ifade eder (Koç, s. 128, 129; Erdoğan, Borçlar, s. 62). Mutlak butlan olarak nitelendirilen bu görüşü göre; şekil noksanlığı nedeniyle geçersiz olan sözleşme, başından itibaren hüküm ve sonuç doğurmaz (Eren, s. 290, 334; Kılıçoğlu, s. 89; Nomer, s. 47; Erdoğan, s. 118; Koç, s. 129; Ayan, s. 145; Akıntürk/Ateş-Karaman, s. 64; Akıncı, Genel, s. 85). Hak ve borç doğurmayan böyle bir sözleşmeden doğan edimlerin ifasına da gerek yoktur. Sözleşme kural olarak taraflarına, sözleşmenin yerine getirilmesini talep hakkı vermez ve böyle bir sözleşmenin ifasından kaçınmak, ahlaka aykırılık teşkil etmez. Aksi durum, sözleşmelerde şekle ilişkin kanunda öngörülen kuralların bertaraf edilmesi anlamına gelir (Eren, s. 290; Kılıçoğlu, s. 89, 154; Koç, s. 129; Erdoğan, s. 118). Şekil noksanlığının zamanla ortadan kalkması, tarafların teyit veya icazeti veya ifa ile sözleşmenin geçerliliği sağlanamaz (Eren, s. 290; Kılıçoğlu, s. 89; Nomer, s. 47; Erdoğan, s. 118; Hatemi/Gökyayla, s. 82; Oğuzman/Öz, s. 157, 181; Akıntürk/Ateş-Karaman, s. 64; Akıncı, Genel, s. 85; Antalya, s. 366-377). Butlan, geçersizlik sonucunu kendiliğinden doğurduğundan bunun için dava açmaya gerek yoktur. Ancak ilgili taraf isterse, geçersiz bir sözleşmenin butlanının tespiti için dava açılabilir (Eren, s. 334, 335; Erdoğan, s. 117-118; Antalya, s. 366-367). Şekil noksanlığı nedeniyle geçersiz olan bir sözleşmenin geçersiz olduğunu bilmeden, kendini borçlu zannederek ifada bulunan taraf, sebepsiz zenginleşme veya istihkak davası ile verilen şeyleri geri isteyebilir (Eren, s. 290, Kılıçoğlu, s. 147; Ayan, s. 146; Akıntürk/Ateş-Karaman, s. 64).

⁷⁵ Nomer, s. 47; Ögüz, s. 102; İnceoğlu, s. 20; Ünlütepe, s. 122-124.

kümsüzlük yaptırımına tabi olur⁷⁶. Taksitle satım sözleşmesinin, gerek TBK' nın 253. maddesinin 2. fıkrasında belirtilen, satılanın ticari faaliyet kapsamında satılmadığı durumlara ilişkin olduğunda aranan yazılı şekil koşuluna aykırı olması ve gerekse 3. fıkrasında belirtilen, satılanın, satıcının ticari faaliyeti kapsamında satılması halinde bulunması gereken unsurların sözleşmede bulunmaması, bu unsurlar geçerlilik şartı olarak öngörüldüğünden, sözleşmeyi kesin hükümsüz kılar⁷⁷. Bir görüşe göre⁷⁸, TBK md. 253/III'de belirtilen zorunlu unsurların bir veya birkaçının bulunmamasının sözleşmenin kesin hükümsüzlüğüne yol açması, hükmün amacına aykırıdır. Birçok halde sözleşmenin kesin hükümsüz olması, alıcının zarara uğramasına yol açacaktır. Bu nedenle TBK md. 253/III'de belirtilen satımın konusu, toplam satım bedeli, peşinat tutarı, taksit sayısı ve alıcının geri alım hakkı esaslı unsur olarak kabul edilmeli ve bunlardan biri veya birkaçının eksik olması halinde sözleşme geçersiz olmalıdır. Bunlar dışında zorunlu içeriğin bulunmaması, sözleşmenin geçerliliğini etkilememeli ve 6502 sayılı TKHK md. 4/I'de belirtildiği gibi sözleşmede bulunması gereken şartlardan bir veya birkaçının bulunmaması durumunda, bu eksikliğin sözleşmeyi düzenleyen tarafından derhal giderilmesi gerektiğinden hareketle, TBK açısından da satıcının bunları tamamlama borcu olduğu kabul edilmelidir⁷⁹.

Kanunda öngörülen şekilde yapılmayan sözleşmelerin geçersizlik müeyyidesinin hukuki niteliği hakkında savunulan “*butlan*” görüşüne göre, şekle aykırı yapılan bir sözleşmenin geçersiz olduğu taraflarca ve menfaati olan herkes⁸⁰ tarafından ileri

---

⁷⁶ Yavuz/Acar/Özen, s. 280; Aslı Makaracı-Başak/Seda Öktem-Çevik, “6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda Taksitle Satım Sözleşmesine İlişkin Getirilen Düzenlemeler”, *Legal Hukuk Dergisi*, C. 10, S. 111, Mart 2012, s. 100; Develioğlu, s. 533; Aydoğdu/Kahveci, s. 317, 318; Hacıbekiroğlu, s. 79.

⁷⁷ Zevkliler/Ertaş/Havutçu/Cumalıoğlu/Aydoğdu, s.453; Yavuz/Acar/Özen, s. 280; Aydoğdu/Kahveci, s. 317, 318; Yavuz, N. , Şerh, s. 1336; Gümüş, s. 192; Kuntalp ve diğerleri, s. 137; Develioğlu, s. 533; Yılmaz, s. 454; Erzurumluoğlu, s. 43.

⁷⁸ İnceoğlu, s. 21; Makaracı-Başak/Öktem-Çevik, s. 102-103; Ünlütepe, s. 132.

⁷⁹ İnceoğlu, s. 21; Makaracı-Başak/Öktem-Çevik, s. 102-103; Ünlütepe, s. 132.

⁸⁰ Butlan yaptırımında, sözleşmenin geçerliliği için aranan unsurlar, sözleşmenin kurulmasında önemli rol oynamaktadır. Sözleşmenin hüküm ve sonuç doğurabilmesi için aranan geçerlilik şartları, hem tarafların hem de kamunun yararı ve düzeni için konulmuştur. Bu nedenle, sözleşmenin geçersiz hale getirilmesinde yararı olan ve geçersiz sözleşme ile menfaati etkilenen herkes, bu durumu ileri sürebilir (Eren, s. 290; Kılıçoğlu, s. 89).

sürülebilir⁸¹. Şekil noksanlığı taraflar ve ilgililerce ileri sürülme bile hâkim tarafından bu durum re'sen araştırılır ve şekil noksanlığı tespit edilirse, sözleşmenin butlan sebebiyle geçersizliğine karar verilir⁸². Doktrinde savunulan ve bizim de katıldığımız bir diğer görüş⁸³ ise “*kendine özgü geçersizlik*” görüşüdür. Bu görüş, sözleşmelerde şeklin amacının, tarafları düşünmeye sevk etmek ve acele karar vermelerini önlemek yani “*tarafları korumak*” amacını sağladığından hareket etmektedir. Bu görüşe göre, geçersizlik taraflar arasındadır⁸⁴. Şekil noksanlığı, herkes tarafından değil sadece sözleşmenin taraflarınca ileri sürülebilir ve hâkim tarafından re'sen dikkate alınmaz. Şekle aykırılık ileri sürülene kadar da sözleşme geçerliliğini korur⁸⁵. Şekil noksanlığı, sadece taraflar arasında bir geçersizlik yarattığından taraflar, sözleşmeden doğan borçlarını bilerek ve isteyerek, hiçbir yanılığa düşmeden ifa ettikleri takdirde şeklin getirmiş olduğu korumadan vazgeçmiş sayılır ve böylece taraflarca gönüllü ve bilinçli yapılan ifa ile sözleşme sağlık kazandırır⁸⁶.

Taksitle satım sözleşmelerinde, satım bedelinin taksitler halinde ödenmesi kolaylığının sağlanmış olması ve nakit para kullanmadan alışveriş yapabilmeyen cazibesi, alıcıların bu sözleşmeyi yaparken sağlıklı düşünmesini önlemektedir. Ekonomik olarak yeterli gücü olmayan alıcılar, satıcıların cazip reklam kampanyalarına aldandarak belki de hiç ihtiyaçları olmayan malları satın almaktadır. Bunun sonucu olarak, ödeme güçlerini aşmış olduklarından, belirlenen taksitleri ödemekte güçlük çekmektedirler. İşte tam da bu nokta da kanun koyucu, taksitle satım sözleşmesi gibi taraflara ağır yükümlülükler getiren ve bu nedenle üzerinde düşünülmesi ve acele karar

---

⁸¹ Eren, s. 290; Kılıçoğlu, s. 89, 90; Nomer, s. 49; Erdoğan, s. 118; Koç, s. 129; Ayan, s. 146; Oğuzman/Öz, s. 157; Akıntürk/Ateş-Karaman, s. 42; Antalya, s. 367; Akıncı, Genel, s. 85.

⁸² Eren, s. 290; Kılıçoğlu, s. 89; Nomer, s. 49; Erdoğan, s. 118; Erdoğan, Borçlar, s. 63; Hatemi/Gökyayla, s. 82; Oğuzman/Öz, s. 181; Ayan, s. 146; Akıncı, Genel, s. 85; Koç, s. 129. YİBGK., T. 30.09.1988, E. 1987/2, K. 1988/2 “*Kanunda öngörülen şekil şartı, emredici niteliktedir ve hâkim, şekil noksanlığını (taraflar ileri sürmemiş olsalar dahi yargılamanın her safhasında) re'sen göz önüne almak zorundadır*”. <http://www.kazancı.com.tr/> (04.03.2014).

⁸³ Eren, s. 292, 293; Tandoğan, s. 233; Kılıçoğlu, s. 149; Altaş, s. 134 v. d.

⁸⁴ Eren, s. 292, 293; Tandoğan, s. 233; Kılıçoğlu, s. 149; Altaş, s. 134 v. d.

⁸⁵ Eren, s. 292, 293; Tandoğan, s. 233; Kılıçoğlu, s. 149; Altaş, s. 134 v. d.

⁸⁶ Eren, s. 292; 293; Antalya, s. 369; Altaş, s. 140; Sözleşme özgürlüğü ilkesine göre, şekle aykırı sözleşmelerin sonradan geçerli hale getirilmesinde taraf iradelerinin üstün tutulması gerekir (Altaş, s. 140).

verilmemesi gereken, zayıf taraf için ekonomik yıkım oluşturabilecek sözleşmeler için yazılı şekil şartı öngörmüştür. Bu kapsamda TBK md. 253 hükmü ile getirilen yazılı şekil şartı, alıcıyı, ileride taksitle satım sözleşmesinin getireceği yükler ve bunun sonuçları hakkında önceden uyarma amacını taşımaktadır. Dolayısıyla yazılı şekil koşulu “ *tarafları korumak*” amacı gütmektedir⁸⁷. Kanaatimizce, satıcı ve alıcı arasında TBK md. 253 gereği yazılı şekil koşuluna uyulmadan yapılan taksitle satım sözleşmesini, sırf şekil koşuluna aykırı olmasından dolayı “*butlan*” yaptırımına tabi tutmak, şeklin tarafları koruma amacına aykırıdır. Her ne kadar satıcı karşısında gelir seviyesi düşük olsa da alıcı, taksit imkânlarının cazibesine kapılmaktan ziyade gerçekten ihtiyacı olan bir malı, peşin satıma kıyasla taksitle almakta avantajlı konumda olabilir. Butlan görüşüne göre, şekil koşuluna aykırı yapılmış olan taksitle satım sözleşmesinin geçersiz hale getirilmesinde yararı olan herkes, şekle aykırılığı ileri sürebilir⁸⁸. Bu durumda ise alıcının, kendisi için yararı olduğunu düşünerek yapmış olduğu taksitle satım sözleşmesi geçersiz olur. Bu nedenlerle “*kendine özgü geçersizlik*” görüşünün, şekil noksanlığını sadece sözleşme taraflarının ileri sürebilmesini sağladığından ve tarafların bilerek ve isteyerek yapmış oldukları ifa ile sözleşmeye sağlık kazandırdığından hareketle kabul edilmesi daha isabetli olur.

2. Şekle Aykırılığa Bağlanan Sonuçların Giderilmesi

Şekle tabi olan sözleşmelerin, şekil koşuluna uymadan yapılması durumunda uygulanacak yaptırımlar, hukuk düzeni içinde her zaman tatmin edici sonuçlar vermeyebilir ve bazı somut olaylarda verilen sözlerin bir şekil uğruna çiğnenmesi, sözleşmelerin geçersiz kabul edilmesi, adalet duygularını zedeleyebilir⁸⁹. Bu nedenlerle şekle aykırılık hallerinde, sözleşme taraflarının karşı karşıya kalacağı hukuki sonucun hafifletilmesi veya uygulanacak yaptırımdan tarafların tamamen kurtulabilmesinin mümkün olup olmadığı, üzerinde durulması gereken önemli bir konudur⁹⁰. Bazı du-

---

⁸⁷ Eren, s. 292.

⁸⁸ Eren, s. 290; Kılıçoğlu, s. 89, 90; Nomer, s. 49; Erdoğan, s. 118; Koç, s. 129; Ayan, s. 146; Oğuzman/Öz, s. 157; Akıntürk/Ateş-Karaman, s. 42; Antalya, s. 367; Akıncı, Genel, s. 85.

⁸⁹ Koç, s. 145; Antalya, s. 371.

⁹⁰ Koç, s. 145; Antalya, s. 371.

rumlarda, böyle bir imkânın bulunduğu kabul edilmiştir. Şekilsiz sözleşmenin ifası veya borçlunun, sözleşmenin geçerliliğini etkileyecek diğer davranışlarda bulunması gibi hallerde, şekle tabi olduğu halde şekil koşuluna uyulmadan yapılan sözleşmelerin, doktrinde genel kabul edilen görüşe göre yaptırımını olan butlan, etkisiz kalır⁹¹.

Kural olarak, şekle aykırılığı ileri sürmek iyiniyete aykırı değildir ve hakkın kötüye kullanılması sayılmaz⁹². Ancak hakkın kötüye kullanılması yasağı⁹³, şekle aykırılığı ileri sürme hakkı bakımından bir sınır teşkil etmektedir⁹⁴. Örneğin, yazılı şekilde yapılma zorunluluğu olan taksitle satım sözleşmesinin, bu şekil şartına uyulmadan yapılmış olması halinde, şekle aykırılık taraflarca ileri sürülebilir. Ancak şekle aykırılığı ileri sürmek hakkı, kötüye kullanılmış olursa “*hakkın kötüye kullanılması yasağı*” kapsamında değerlendirilir⁹⁵. Örneğin taksitle satım sözleşmesinde satıcının, şeklin

---

⁹¹ Koç, s. 145. Oğuzman’a göre, borçlar ifa edilmeden önce geçersizliği ileri sürmek hakkın kötüye kullanılması olabileceği gibi, borçlar ifa edilmiş olmasına rağmen geçersizliği iddia etmek hakkın kötüye kullanılması teşkil etmeyebilir. Bu nedenle, her somut olayı kendi hal ve şartlarına göre değerlendirmek doğru olur (Oğuzman, Şekil Noksanı, s. 256).

⁹² Şekil bozukluğunu ileri sürmek, genel olarak bir hakkın kötüye kullanılması sayılıyorsa, bu yolla şekil kuralları tamamen anlamsız ve uygulama alanı olmayan bir duruma sokulmuş olurdu. Genel kabul edilen, şekil bozukluğunu ileri sürmenin özel bazı durumlarda hakkın kötüye kullanılması sayılabileceğidir (Kevork Acemoğlu, “Hakkın Kötüye Kullanılması ve İsviçre Federal Mahkemesi” *İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi*, S. 1, 1967, s. 149-151).

⁹³ Kanun hükümlerinin katı bir şekilde uygulanması, adaletsizliklere yol açabilecek durumlar doğurabilir. Bu nedenle TMK md. 2’ de düzenleme altına alınan hüküm, hakların kullanılmasında ve borçların yerine getirilmesinde genel sınırlar çizen ve hukukun her alanında uygulanma imkânına sahip olan kurallar koymaktadır (Ahmet Kılıçoğlu, “Taşınmaz Satımında Şekil ve Hakkın Kötüye Kullanılması”, *AÜHFD*, C. 38, S. 1-4, 1981, s. 213; Oğuzman, s. 254; Akıncı, Genel, s. 16). Hükümün ilk fıkrasına göre; “*Herkes, haklarını kullanırken ve borçlarını yerine getirirken dürüstlük kurallarına uymak zorundadır*”. Hükümün ikinci fıkrasında, hukuk düzeninin korumayacağı durum olarak “*hakkın açıkça kötüye kullanılması*” hali düzenleme altına alınmıştır. Bu hüküm, dürüstlük kuralına aykırı davranışın yaptırımını oluşturmaktadır. Hakkın kötüye kullanılması yasağı kuralının amacı, hâkime özel ve istisnai hallerde adalete uygun düşecek şekilde karar verme imkânı sağlamaktır (Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulu T. 25.01.1984, E. 1983/3, K. 1984/1; Yarg. 14. HD., T. 16.07.2009, E. 2009/6028, K. 2009/8983, <http://www.kazancı.com.tr/>, (15.04.2014).

⁹⁴ Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulu, T. 30.09.1988, E. 1987/2, K. 1988/2 sayılı kararına göre “*BK md. 11/II’ deki kural emredici nitelikte olup bu kurala aykırılık halinde sözleşme mutlak butlanla sakattır ve bu durum hâkim tarafından resen gözetilmelidir. Ancak bu geçersizliğin ileri sürülmesi hakkın kötüye kullanılması yasağı ile sınırlandırılmalıdır*”. <http://www.kazancı.com.tr/> (13.07.2014).

⁹⁵ Sözleşme ifa edilmediği sürece şekil eksikliğini ileri sürmek, hakkın kötüye kullanılması değildir (Eren, s. 291). Bu halde şekil eksikliğinin etkisi mutlak yani şekil eksikliği, herhangi bir şekilde giderilemez ve bu nedenden ötürü geçersiz olan bir işlemin ifa edilmemesinden doğan zararın taz-

gerçekleşmesine yanıltıcı hareketlerle engel olması veya sözleşmenin sonradan kendi yararına olmadığını görünce ondan kurtulmak istemesi gibi durumlarda, sözleşmenin şekil yönünden geçersizliğini ileri sürmesi, hakkın kötüye kullanılması anlamını taşır⁹⁶. Böyle bir olay karşısında, hakların amaçlarına uygun kullanılıp kullanılmadığı ve sınırlarının tespitini önceden yapmak mümkün olmadığından bu durum, her somut olayın özel hal ve şartlarına göre hâkim tarafından serbestçe tayin edilir ve re'sen dikkate alınır⁹⁷.

Yargıtay'ın birçok kararına göre, şekle uyulmadan yapılan bir sözleşmenin yerine getirilmesinden itibaren çok uzun bir zaman geçmişse, artık sözleşmenin geçer-

---

mini istenemez (Antalya, s. 372). Sözleşme ifa edilmişse, ifanın şekildeki sakatlığı giderici etkiye sahip olduğuna ilişkin genel bir kural bulunmamaktadır (Kılıçoğlu, s. 154; Antalya, s. 372). İfa halinde dahi (eğer kanunda özel bir düzenleme mevcut değilse), sözleşmenin geçersizlik hali devam eder. Ancak bu kural, TMK md. 2'deki dürüstlük kuralına aykırı düşecek tarzda uygulanamaz (Koç, s. 146). Buna göre, şekle aykırılık nedeniyle geçersizliği ileri sürmek, hakkın kötüye kullanılması niteliğinde ise şekle aykırılığın giderilmesinin dayanağını dürüstlük kuralı teşkil eder (Antalya, s. 379). Bu durumda TMK md. 2/I, II' ye göre şekle aykırılık ileri sürülemez ve hukuki işlem geçerli bir hukuki işlemin bütün hüküm ve sonuçlarını doğurur (Eren, s. 290; Kılıçoğlu, s. 153). Taraflar, şekle aykırı bir sözleşmeden doğan edimlerini her türlü yanılgıdan uzak, bilerek ve isteyerek tümüyle ifa etmişlerse, edimlerin iadesini istemek hem dürüstlük kuralına aykırı düşer hem de hakkın kötüye kullanılması oluşturur (Eren, s. 291; Kılıçoğlu, s. 154; Altaş, s. 140; Erdoğan, s. 120, 121). Dolayısıyla tarafların bilerek ve isteyerek yapmış oldukları ifa, şekil eksikliği nedeniyle geçersiz olan sözleşmeye sağlık kazandırmış olur (Eren, s. 291; Altaş, s. 140). Şekilsiz bir sözleşme henüz ifa edilmemiş olsa dahi geçersizlik iddiası, bazı hallerde hakkın kötüye kullanılması sayılabılır.

⁹⁶ Yargıtay'a göre; *bir kimsenin a) şeklin gerçekleşmesine kendi yararı için veya yanıltıcı hareketlerle engel olduğu; b) Sözleşmenin sonradan kendi yararına olmadığını görünce ondan kurtulmak istemesi ahlâki duyguları rencide ediyorsa veya şeklin koruyucu etkisinden yoksun kaldığı için değil aksine kendi borçlarını yerine getirmekten kaçınmak amacıyla şekilsizliği bir sebep olarak kullandığı anlaşılıyorsa; c) Yine taahhütlerini mutlak ifa edeceğini, sözleşmenin yapılmasından sonra teyit etmiş ve diğer tarafın sözleşmeye karşı beslediği güveni sebepsiz ve haksız olarak kuvvetlendirmişse artık sözleşmenin şekil yönünden geçersizliğini ileri sürmesi hakkın kötüye kullanılması anlamını taşır ve bu savunma yasal korunmadan yoksun kalır* (Yarg. 13. HD. , T. 24.03.1995, E. 1995/2203, K. 1995/2905, [http://www.kazancı.com.tr/\(13.07.2014\)](http://www.kazancı.com.tr/(13.07.2014)); Kılıçoğlu, s. 160; Koç, s. 130, 147; Acemoğlu, s. 151; Antalya, s. 383).

⁹⁷ Eren, s. 291; Kılıçoğlu, Hakkın Kötüye Kullanılması, s. 213; Oğuzman/Öz, s. 159; Oğuzman, Şekil Noksanı, s. 255; Erdoğan, s. 122,123; Antalya, s. 378; Yarg. 6. HD. , T. 16.04.1990, E. 1990/5478, K. 1990/5682 sayılı kararına göre "*Kötüye kullanılan hak kanunen himaye görmez. Bu husus davanın her aşamasında öne sürülebilir. Bu yönü mahkemenin kendiliğinden göz önüne alması gerekir* " ; Yarg. 14. HD. T. 16.07.2009, E. 2009/6028, K. 2009/8983; YHGK. , T. 29.05.2002, E:2002/2-441, K. 2002/433; YHGK. T. 29.05.2002, E. 2002/2-401, K. 2002/451; YHGK. , T. 7.12.1983, E. 1981/4-224, K. 1983/1276; Yarg. 13. HD. , T. 2.12.1991, E. 1991/7217, K. 1991/10901, [http://www.kazancı.com.tr/\(13.07.2014\)](http://www.kazancı.com.tr/(13.07.2014)).

sizliği (butlan) iddiası dinlenmez⁹⁸. Yazılı şekil koşuluna aykırı yapılmış olan taksitle satım sözleşmesinde, edimler kısım kısım yerine getirildiğinden, özellikle alıcının taksitleri ödemekte olduğu bir dönemde, satıcı tarafından şekle aykırılık iddiası hakkın kötüye kullanılması teşkil edebilir. Bir görüşe göre⁹⁹, alıcının malı teslim alıp taksitleri ödemeye başladığı hallerde şekle aykırılığı ileri sürmek, dürüstlük kuralına aykırı olur ve bu durumda şekle aykırılık iddiası, sözleşmenin geçerliliğini etkilemez. Bir başka ve bizim de katıldığımız görüşe göre¹⁰⁰ bu durum, ancak taksitlerin büyük bir kısmının alıcı tarafından ödenmiş olduğu taksitle satım sözleşmeleri için kabul edilebilir. Böyle bir durumda geçersizliği ileri sürmek, hakkın kötüye kullanılması teşkil eder. Edimler ne kadar çok yerine getirilmişse, şekle aykırılığı ileri sürmek de bir o kadar hakkın kötüye kullanılması sayılır¹⁰¹. Bu nedenle hâkim tarafından, her somut olaya göre, şekle aykırılık nedeniyle geçersizliğin ileri sürülmesi halinde hakkın kötüye kullanılıp kullanılmadığının tespiti serbestçe takdir edilir¹⁰².

---

⁹⁸ Yarg. 11. HD. , T. 02.03.1998, E. 1997/10396, K. 1998/1278 “*Taraflar arasındaki sözleşmenin 5 yıl gibi uzunca sayılabilecek bir süre yerine getirilmesi, karşılıklı edimlerin ifa edilmiş olmasına göre şekle aykırılık geçersizlik iddiasının MK’nın 2. maddesinde ifadesini bulan afaki iyiniyet kuralıyla bağdaştığı söylenemez*”; YHGK. , T. 06.06.1979, E. 1978/4-190, K. 1979/4799; YHGK. , T. 09.06.1982, E. 1979/15-1613, K. 1982/565, [http://www.kazancı.com.tr/\(13.07.2014\)](http://www.kazancı.com.tr/(13.07.2014)); Yarg. 15. HD. , T. 29.11.2001, E. 2001/3664, K. 2001/5516 “*Dava, eser sözleşmesine dayalı ifaya ekli cezanın tahsili istemine ilişkindir. Davada, sonradan adîyen yapılan 27.10.1998 tarihli protokolde belirlenen ifaya ekli ceza istenmiştir. Düzenleme şeklinde yapılmayan bu protokol, yüklenicinin durumunu sonradan ağırlaştırdığı için -kural olarak- geçersiz ise de, davacıların bu protokole dayanarak yaptıkları itiraza uğramayan icra takipleri sonucu istedikleri önceki döneme ilişkin cezalar, davalı yüklenici tarafından kabul edilerek ödendiğinden, bu protokolün artık yüklenici tarafından ifa suretiyle benimsendiği aşikârdır. Bu durumda, protokolün geçersizliği savunması, MK’nın 2. maddesindeki objektif iyiniyet kuralıyla bağdaşmaz. O halde, mahkemece davanın kabulüne karar verilmesi gerekirken, somut olaya uygun düşmeyen gerekçeyle davanın reddi olmamış, kararın bu nedenle bozulması gerekmiştir*”. <http://www.kararara.com/index.html> (13.07.2014); Yarg. 13. HD. , T. 04.04.2000, E. 2000/160, K. 2000/2973 “*Davacı kooperatifin, davalı yükleniciyle imzaladığı bu sözleşme uyarınca uzunca bir süre ona hakediş bedellerini ödemek suretiyle, sözleşmenin ifa edileceğine ilişkin haklı bir güven uyandırdıktan sonra, şekle aykırılık nedeniyle sözleşmenin geçersizliğini ileri sürmesi, Medeni Kanununun 2. maddesine de uygun düşmez*”. <http://www.kararara.com/index.html> (13.07.2014).

⁹⁹ Develioğlu, s. 532.

¹⁰⁰ Gümüş, s. 192; Makaracı-Başak/Öktem-Çevik, s. 100-101.

¹⁰¹ Gümüş, s. 192; Makaracı-Başak/Öktem-Çevik, s. 100-101.

¹⁰² Kılıçoğlu, s. 150; Antalya, 378; İnceoğlu, s. 20.

V. Taksitle Satım Sözleşmesinin Unsurları

A. Genel Olarak

Türk Borçlar Kanunu md. 253’de taksitle satım sözleşmesine ilişkin 818 sayılı BK’dan farklı olarak bir tanımlama yapmıştır. Bu tanıma göre; “*Taksitle satış, satıcının, satılan taşınır alıcıya satış bedelinin ödenmesinden önce teslim etmeyi, alıcının da satış bedelini kısım kısım ödemeyi üstlendikleri satıştır*”. TBK’da yapılan tanıma göre, taksitle satım sözleşmelerinde dört unsurun bulunması gerekir. Bu unsurlar; satım konusunun taşınır mal veya haklar olması, alıcının taksitleri ödemesinden önce satıcının malı alıcıya teslim etmesi, satım bedelinin birden fazla vade ile kısım kısım ödenmesinin kararlaştırılması ve tarafların anlaşmasıdır.

B. Satım Konusunun Taşınır Mal veya Haklar Olması

1. Taşınır Mal veya Hakların Durumu

Taksitle satımın konusu esas itibariyle, yalnız taşınır satımının konusuna giren mal ve haklardır¹⁰³. Gerçekten TBK md. 253/I’e göre, “*Taksitle satış, satıcının, satılan taşınır alıcıya satış bedelinin ödenmesinden önce teslim etmeyi, alıcının da satış bedelini kısım kısım ödemeyi üstlendikleri satıştır*”. Kanun koyucu bu hükümde, açık bir şekilde taksitle satımın konusunun taşınır mal olacağını belirtmiştir.

Taksitle satım sözleşmesinin konusu belirlenirken, taşınır mal kavramını mümkün olduğu kadar geniş tutmak ve taksitle satım sözleşmesinin niteliğine ters düşmediği oranda taşınır mal kabul edilen her şeyin, taksitle satım sözleşmesinin konusunu oluşturabileceğini kabul etmek gerekir¹⁰⁴. Bu nedenle Türk Borçlar Kanunu’nun taşınır satımının konusunu düzenleyen 209. maddesi ile TMK’nın taşınır mülkiyetinin konusunu düzenleyen 762. maddesi, taşınmaz mülkiyetinin konusunu düzenleyen

---

¹⁰³ Tandoğan, s. 303; Eren, Özel, s. 266; Gümüş, s.177; Zevkliler/Aydoğdu, s. 170; İnal, Tüketici Hukuku, s. 880; Aydoğdu/Kahveci, s. 316; Çörtoğlu, s. 266; Uygur, s. 1568.

¹⁰⁴ Ozanoğlu, s. 59; Akbulut, s. 40; Ünlütepe, s. 38.

704. maddesi ve tapuya kaydedilecek taşınmazları belirten 998. maddelerinin birlikte değerlendirilmesi gerekir¹⁰⁵.

Türk Borçlar Kanunu'nun taşınır satımının konusunu düzenleyen 209. maddesinin birinci fıkrasına göre “*Taşınır satışı, Türk Medenî Kanunu uyarınca taşınmaz sayılanlar dışında kalan ve diğer kanunlarda taşınır olarak belirtilen şeylerin satışıdır*”. Bu hükme göre öncelikle, bir yerden başka bir yere özüne zarar gelmeden taşınabilen maddi şeylerin satımı, taşınır satımıdır¹⁰⁶. TMK md. 704 ve md. 998 hükümlerine göre 1. Arazi, 2. Tapu kütüğünde ayrı sayfaya kaydedilen bağımsız ve sürekli haklar¹⁰⁷ 3. Kat mülkiyeti kütüğüne kayıtlı bağımsız bölümler taşınmaz olarak ifade edilmektedir. TMK md. 762’de ise taşınır mülkiyetinin konusu tanımlanmıştır. Bu hükme göre, “*Taşınır mülkiyetinin konusu nitelikleri itibariyle taşınabilen maddi şeyler ile edinmeye elverişli olan ve taşınmaz mülkiyetinin kapsamına girmeyen doğal güçlerdir*”. Bu madde kapsamına göre, taşınır mülkiyetinin konusuna, taşınır eşya¹⁰⁸ ile doğal güçler dâhildir. Bu kapsamda taşınır satımının konusu;

1-Bir yerden başka bir yere bağımsız olarak taşınabilen maddi şeylerin satımı taşınır satımının konusu olabilir¹⁰⁹.

---

¹⁰⁵ Yavuz/Acar/Özen, s. 83; Aral/Ayrancı, s.80; Ozanoğlu, s. 59; Ünlütepe, s. 38.

¹⁰⁶ M. Kemal Oğuzman/ Özer Seliçi/Saibe Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku*, 16. Baskı, İstanbul 2013, s. 737; Şeref Ertaş, *Eşya Hukuku*, 8.Baskı, Ankara 2008, s. 454; Hatemi/Serozan/Arpacı, s. 68; Zevkiler, s. 70.

¹⁰⁷ Tapu Sicil Tüzüğü'nün “*Bağımsız ve Sürekli Haklar*” başlıklı 10. maddesine göre, “(1) *Süresiz veya en az otuz yıl süreli olan ve tasarrufları kısıtlanmayan ve izne tâbi kılınmayan bağımsız ve sürekli irtifak hakları, hak sahibinin yazılı istemi üzerine tapu kütüğününün ayrı bir sayfasına taşınmaz olarak tescil edilir. (2) Tapu kütüğüne taşınmaz olarak tescil edilen bağımsız ve sürekli haklar, üçüncü kişilere devredilebilir, mirasçılara geçebilir ve üzerinde her türlü aynî veya kişisel hak kurulabilir*”.

¹⁰⁸ Taşınır eşyadan maksat, özüne zarar vermeksizin, nitelikleri itibariyle kendi gücüyle veya başka bir güç sayesinde, bir yerden başka bir yere taşınabilen eşyadır (Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s. 736; Turhan Esener/Kudret Güven, *Eşya Hukuku*, 4.Baskı, Ankara 2008, s. 39; Ertaş, s. 465; Aydın Aybay/Hüseyin Hatemi, *Eşya Hukuku*, İstanbul 2009, s.146; Mehmet Ayan, *Eşya Hukuku, Mülkiyet*, Konya 2012, s. 505; Jale Akipek, *Türk Eşya Hukuku, Ayni Haklar*, Ankara 1971, s. 246).

¹⁰⁹ Her ne kadar eşya olarak değerlendirilmese bile, hayvanlar da kıyasen taşınır mülkiyeti kurallarına tabi olur (Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s. 9, s. 736; Aybay/Hatemi, 147). Bu kapsamda hayvanlar, taksitle satımın konusunu teşkil edebilirler (Ozanoğlu, s. 61).

2-Taşınmaz mülkiyetine dâhil olmayan, ancak mülk edinmeye elverişli olan elektrik, su, havagazı gibi doğal kuvvetlerin satımı (TMK md. 762) taşınır satım sözleşmesinin konusunu oluşturur¹¹⁰. Dolayısıyla doğal güçler, taksitle satım sözleşmesinin konusunu teşkil edebilir¹¹¹.

3-Taşınmaz maldan ayrıldıktan sonra, taşınır mal olarak mülkiyetinin nakli mümkün olan bütünleyici parçaların¹¹² satımı (TBK md.209/II), taşınır satımı teşkil eder. Bütünleyici parçalar, fiilen teslim edilebilme koşulu sağlandığı sürece taksitle satıma konu olabilirler; aksi halde tek başlarına taksitle satıma konu olamazlar¹¹³.

4-Kulübe, büfe, çardak, baraka ve benzeri temelli kalmak maksadı olmaksızın yapılan hafif yapıların satımı da, taşınır mal satımı hükümlerine tâbi olur ve tapu kütüğüne tescil edilmez¹¹⁴ (TMK md. 728).

5- Alacak hakları, şirketlerdeki ortaklık hakları, telif hakkı gibi fikri ve sınaî haklar ve markaya ilişkin haklar gibi maddi olmayan mallar üzerindeki hakların satı-

---

¹¹⁰ Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s. 736; Yavuz/Acar/Özen, s. 82; Turgut Akıntürk/Jale Akipek, *Eşya Hukuku*, İstanbul 2009, s. 580; Ayan, Eşya, s. 506; Akipek, s. 249.

¹¹¹ Ozanoğlu, s. 61; Akbulut, s. 39-40; Ünlütepe, s. 39; Demir, s. 15.

¹¹² TMK md. 684'e göre "Bütünleyici parçalar yerel adetlere göre asıl şeyin temel unsuru olan ve o şey yok edilmedikçe, zarara uğratılmadıkça veya yapısı değiştirilmedikçe ondan ayrılmasına olanak bulunmayan parçalardır". Bütünleyici parçalar kural olarak, tâbi oldukları asıldan bağımsız bir biçimde bir mülkiyete konu olamazlar (Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s. 290; Hüseyin Hatemi/Rona Serozan/Abdülkadir Arpacı, *Eşya Hukuku*, İstanbul 1991, s. 86; Aybay/Hatemi, s.15; Ayan, Eşya, s. 11). Örneğin, binalar arsının bütünleyici parçalarıdır ve arsadan bağımsız olarak mülkiyetlerinin nakli mümkün değildir (Tandoğan, s.101; Zevkliler, s. 70; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s. 292). Ancak taşınmaz niteliğindeki bir yapının yıkılmasıyla elde edilecek yıkıntı (enkaz), taşınıra dönüştüğü için taşınır satımına konu olabilir (Tandoğan, s.101; Zevkliler, s. 70; Ayan, Eşya, s. 17). TBK md. 209/II' ye göre "Ürünler, bir yapının yıkıntıları ve taş ocağından çıkarılacak taşlar gibi, taşınmazdan ayrıldıktan sonra mülkiyeti devredilecek bütünleyici parçaların satılması da taşınır satışlarıdır". Örneğin, meyveler ağaçtan toplandıktan sonra, kömür, demir gibi yer altı değerleri topraktan çıkarıldıktan sonra taşınır satımı hükümlerine tabi olurlar (Tandoğan, s.101; Zevkliler, s. 70; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s. 293, 294; Ertaş, s. 465). Oysa bu gibi şeyler, yerinden ayrılıncaya dek bir parçasını oluşturduğu taşınmazın kapsamına girer ve o taşınmazla birlikte taşınmaz satımıyla ilgili kurallara göre satılır (Tandoğan, s.100; Zevkliler, s. 70).

¹¹³ Ozanoğlu, s. 60; Ünlütepe, s. 40.

¹¹⁴ Kanunda anılan yapılar, hafif ve temelli kalmak maksadı olmaksızın arzun üzerinde yapıldığı için bu yapıların bütünleyici parça sayılması ve arsa sahibinin mülkü olması gerekirken, geçici olarak bir arsa üzerinde yapıldıkları ve sürekli dikilmedikleri için söz konusu bu yapılar taşınır sayılır ve taşınır satımına ilişkin kurallara tabi olurlar (Zevkliler, s. 71) .

mına, taşınır satımına ilişkin hükümler uygulanır¹¹⁵. TMK md. 762’de haklara yer verilmemiş olsa bile, TBK md. 209/I hükmü değerlendirildiğinde haklar da taşınır satışı kapsamına girdiğinden, taksitle satıma söz konusu olabilirler¹¹⁶.

6- Para ve kıymetli evrak, TMK md 762 anlamında taşınır eşya sayılır¹¹⁷. Kıymetli evrak niteliğindeki kambiyo senetleri ve hisse senetlerinin tesis, iktisap ve devirlerine ilişkin TTK’da özel hükümler vardır. Bu hükümlerin yeterli olmadığı hususlarda, TMK’nın taşınır mülkiyetine ilişkin hükümleri uygulanır¹¹⁸.

7- TTK md. 997/I’e göre, “Türk Gemi Siciline kayıtlı bulunmayan Türk gemileri üzerindeki mülkiyet ve sınırlı ayni haklara, Türk Medenî Kanunu’nun taşınırlara ilişkin hükümleri uygulanır”.

8- Teferruat (Eklenti) ¹¹⁹: Eklenti, bağlı olduğu taşınmazdan ayrı ve bağımsız olarak satışa konu olduğu hallerde, taşınır satımına ilişkin hükümler uygulanır¹²⁰.

9- Tapuya kayıtlı olmayan taşınmazların satımı, taşınır satımı hükümlerine tabidir¹²¹.

Nitelikleri gereği, taşınır mallardan bazıları açısından (örneğin dayanıklı olmayan, tüketilebilen mallar), alıcının peşinatı veya taksitleri ödemedede temerrüde düşme-

---

¹¹⁵ Tandoğan, s. 101; Yavuz/Acar/Özen, s. 82; Hatemi/Serozan/Arpacı, s.69; Aral/Ayrancı, s.81; Ozanoğlu, s. 61; Akbulut, s. 40.

¹¹⁶ Akbulut, s. 40; Eren, Özel, s. 266.

¹¹⁷ Aybay/Hatemi, s. 146; Ertaş, s. 465; Esener/Güven, s. 279;

¹¹⁸ Ertaş, s. 465.

¹¹⁹ TMK md. 686 “(1) Bir şeye ilişkin tasarruflar, aksi belirtilmedikçe onun eklentisini de kapsar. (2) Eklenti, asıl şey malikinin anlaşılabilen arzusuna veya yerel âdetlere göre, işletilmesi, korunması veya yarar sağlaması için asıl şeye sürekli olarak özgülünen ve kullanılmasında birleştirme, takma veya başka bir biçimde asıl şeye bağlı kılınan taşınır maldır. (3) Eklenti, asıl şeyden geçici olarak ayrılmakla bu niteliğini kaybetmez”.

¹²⁰ Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s. 920; Yavuz/Acar/Özen, s. 82; Bir taşınırın, taşınmazlarla birlikte bir bütün olarak satılması durumunda (örneğin bir ticarethanenin veya eşyalarıyla birlikte bir otelin satılması) taşınmazların satışı her durumda resmî şekilde yapılmalıdır. Taşınırlar için ise, eğer taşınır, taşınmazın teferruatı niteliğinde ise taşınmaz; diğer durumlarda ise taşınır satımına ilişkin hükümlerin uygulanması gerekir (Tandoğan, s. 102; Yavuz/Acar/Özen, s. 33; Cevdet Yavuz, *Özellikle Tüketicinin Korunması Sorunu Bakımından Satıcının Satılanın (Malın) Ayıplarından Sorumluluğu*, İstanbul 1989, s. 39; Aral/Ayrancı, s.82).

¹²¹ Tandoğan, s. 101-102; Yavuz/Acar/Özen, s. 82; Zevkliler, s. 70.

si durumunda, satıcının sözleşmeden dönerek malı geri almasının mümkün olmaması, bu malların taksitle satım sözleşmesine konu olmasını engellemez¹²².

2. Taşınmaz Malların Durumu

a) Tapuya Kayıtlı Taşınmaz Mallar

Taksitle satım sözleşmesini düzenleyen hükümler ele alındığında, özellikle TBK md. 253/I'in açık hükmü karşısında, taksitle satımın sözleşmesinin konusunu taşınır malların oluşturduğu kabul edilmektedir¹²³. Bu itibarla, tapuya kayıtlı taşınmaz malların, taksitle satıma konu yapılamayacağı ileri sürülmektedir¹²⁴. Tapuya kayıtlı taşınmazların satımında, satım bedeli kısım kısım ödense dahi, taksitle satım hükümleri uygulanmaz¹²⁵. Uygulamada görülen, taksitle kat ya da arsa satımlarının bedellerinin taksitle ödenmesi durumlarında da TBK'nın taksitle satıma ilişkin hükümleri uygulanmaz¹²⁶.

b) Tapusuz Taşınmaz Mallar

Tapuya kayıtlı olmayan taşınmazlar üzerindeki hukuki durumu¹²⁷, Yargıtay içtihatları, taşınır mülkiyeti olarak nitelendirmektedir. İçtihatlara göre¹²⁸, tapusuz taşın-

---

¹²² Ozanoğlu, s. 59; Ünlütepe, s. 39.

¹²³ Tandoğan, s. 303; Yavuz/Acar/Özen, s. 274; Yavuz, N. , Şerh, s. 1345; Zevkliler/Aydoğdu, s. 170; Yılmaz, s. 451; Altunkaya, s. 334; Aydoğdu/Kahveci, s. 316; Çörtoğlu, s. 266; Develioğlu, s. 527; Karahasan, s. 426; Akbulut, s. 38.

¹²⁴ Tandoğan, s. 303; Yavuz/Acar/Özen, s. 274; Eren, Özel, s. 266, 267; Yavuz, N. , Şerh, s. 1345; Zevkliler/Aydoğdu, s. 170; Yılmaz, s. 451; Altunkaya, s. 334; Aydoğdu/Kahveci, s. 316; Çörtoğlu, s. 266; Develioğlu, s. 527; Karahasan, s. 426; Ünlütepe, s. 42; Akbulut, s. 38.

¹²⁵ Tandoğan, s. 303; Aydoğdu/Kahveci, s. 316; İnceoğlu, s. 1, Yılmaz, s. 451; Uygur, s. 1568.

¹²⁶ Tandoğan, s. 303; Yavuz/Acar/Özen, s. 274; İnceoğlu, s. 1-2; Develioğlu, s. 527; Uygur, s. 1568.

¹²⁷ Tapuya kayıtlı olmayan taşınmazların devri konusunda, doktrinde çeşitli görüşler ileri sürülmüştür. Bazı yazarlara göre, tapuya kayıtlı olmayan taşınmazlar üzerinde mülkiyet hakkı söz konusu olmadığından, bu taşınmazlar üzerinde yapılan tasarruf, zilyetlikten ibarettir. Bu taşınmazlar üzerinde yapılan tasarruf, satış sözleşmesi olarak nitelendirilemeyeceğinden, bunlar hakkında tapuda kayıtlı bulunanlara ilişkin hükümler uygulanamaz (Yaşar Karayalçın, "Tapuya kayıtlı Olmayan Gayrimenkuller Hakkında Son Tevhidi İçtihat Kararı Münasebetiyle", *Ankara Barosu Dergisi*, S. 53, 1948, s. 27). Diğer bazı yazarlara göre, tapuya kayıtlı olmayan taşınmazlar üzerinde mülkiyet hakkı doğup doğmadığına göre bir ayırım yapmak gerekir. Bu ayırıma göre, tapusuz taşınmaza zilyet bulunan kimse malik durumunda ise, taşınmazı tapuya kayıt ve mülkiyetlerini de tescil ettirmedikçe, mülkiyet hakları üzerinde tasarruf edemeyecekleri için, bu mülkiyeti başkasına devredemezler.

mazlar satış ve devir bakımından taşınır mal hükmündedir ve taşınırlarda olduğu gibi tapusuz taşınmazların satış ve devrinin, her türlü delille kanıtlanması mümkündür. Taksitle satım sözleşmelerinin konusunun “*taşınır mal*” olduğunu belirten TBK md. 253/I hükmü ve tapusuz taşınmazları, taşınır mal hükmünde kabul eden Yargıtay içtihatları karşısında, tapuya kayıtlı olmayan taşınmazların taksitle satıma konu olabileceğini söylemek mümkündür¹²⁹.

c) Konut ve Tatil Amaçlı Taşınmaz Malların Durumu

Türk Borçlar Kanunu’na göre, taksitle satım sözleşmesinin konusunu her ne kadar taşınmaz mallar oluşturmada da, 6502 sayılı TKHK kapsamında konut ve tatil amaçlı taşınmaz mallar bakımından aksini söylemek mümkündür. TKHK md. 17/I’de taksitle satımın tanımı yapılmış ve bu tanım içerisinde “*mal*” ifadesine yer verilmiştir¹³⁰. TKHK md. 3/h’ye göre mal, “*alışverişe konu olan; taşınır eşya, konut veya tatil amaçlı taşınmaz mallar ile elektronik ortamda kullanılmak üzere hazırlanan yazılım, ses, görüntü ve benzeri her türlü gayri maddi malları*” ifade etmektedir¹³¹. Bu kapsamda, mal kavramı içerisine “*konut ve tatil amaçlı taşınmaz mallar*” da dâhil edilmiştir. Buna göre TKHK açısından, bu taşınmaz malların taksitle satıma konu olabi-

---

(Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s. 400; Ertaş, s. 302). Tapusuz taşınmazın maliki olmayan zilyedin ise zilyetliği devretmeyi vaad etmesi, bir şekle tabi olmaksızın geçerlidir (Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s. 401; Ertaş, s.302-303).

¹²⁸ Tandoğan, s. 101-102; Yavuz/Acar/Özen, s. 82; Aral/Ayrancı, s.81; Zevkliler, s. 70; Yarg. 8. HD, T. 15.03.2012, E. 2012/1384, K. 2012/1817; Yarg. 8. HD, T. 22.2.2005, E. 2004/7407, K. 2005/1297; Yarg. 8. HD, T. 13.2.2007, E. 2006/7967, K. 2007/692. [http://www.kazancı.com.tr/\(10.03.2014\)](http://www.kazancı.com.tr/(10.03.2014)).

¹²⁹ Tandoğan, s.303; Yavuz/Acar/Özen, s. 274; Zevkliler/Ertaş/Havutçu/Cumalıoğlu/Aydoğdu, s. 452; Zevkliler/Aydoğdu, s. 170-171; Aydoğdu/Kahveci, s. 316; Berki, s. 36; Yılmaz, s. 451; Altunkaya, s. 334; Develioğlu, s. 527; Uygur, 1568; Zeyneloğlu, s.115; Yavuz, N. , Şerh, s. 1345; Karahasan, s. 429; Acar, s. 828.

¹³⁰ TKHK md. 17 “*Taksitle satış sözleşmesi, satıcı veya sağlayıcının malın teslimi veya hizmetin ifasını üstlendiği, tüketicinin de bedeli kısm kısm ödediği sözleşmelerdir*”.

¹³¹ TKHK’na 4822 sayılı kanunla 2003 yılında değişiklik yapılmadan önce md. 3/c’de mal “*ticaret konusu taşınır eşya*” olarak tanımlanmıştı. Buna göre, her türlü taşınmaz mal TKHK anlamında mal sayılmıyor ve TKHK kapsamına girmiyordu. (Atilla Altop, “Türk Hukukunda, Avrupa Birliği Hukukunda ve Uygulamada Tüketici Kavramı”, *İKÜ Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 3, S.1-2, (Türk-Avusturya Hukuk Haftası Özel Sayısı, Avrupa Hukuk ve Ulusal Hukuklar Bağlamında Tüketicinin Korunması Hukuku, İstanbul 03-06 Nisan 2004), Aralık 2004, s. 6.

leceği kabul edilmektedir¹³². Yargıtay içtihatlarında¹³³, konut ve tatil amaçlı taşınmazların satımında tüketicinin, satıcıya karşı güçsüz durumda olduğu, bilgi edinme ve ekonomik çıkarlarının korunması haklarını kullanamadığı ifade edilmiş ve bu nedenle, TKHK hükümleri kapsamında ve onun korunması altında olduğu kabul edilmiştir. Dolayısıyla, tüketicinin korunacağı alanlar genişletilerek, konut ve tatil amaçlı taşınmazlar da¹³⁴ TKHK uygulamasında “mal” olarak kabul edilmiştir¹³⁵.

Kanaatimizce, TBK'nın taksitle satım sözleşmesini düzenleyen hükümleri incelendiğinde, özellikle “taşınır” ifadesinin kullanıldığı dikkati çekmektedir. Bu nedenle kanun koyucunun iradesinin, taksitle satımın konusunun sadece taşınır malları oluşturması yönünde olduğu, dolayısıyla taşınmaz malların, taksitle satıma konu olamayacağı kabul edilebilir. Bu bakımından, taşınır eşya ile birlikte konut veya tatil amaçlı taşınmaz malları da kapsamına alan TKHK hükümleri, TBK'ya kıyasla daha geniş bir uygulama alanına sahip bulunmaktadır¹³⁶. Dolayısıyla, konut ve tatil amaçlı taşınmaz malların satışını konu alan taksitle satım sözleşmelerine, TBK hükümleri değil TKHK hükümleri uygulama alanı bulur¹³⁷. Taksitle satım sözleşmesinin zayıf konumunda olan tüketicinin, satıcı karşısında korunmasından hareketle, bu nitelikteki taşınmaz

---

¹³² Gümüş, s. 178; M. Alper Gümüş, *6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi, C. I*, İstanbul 2014, s. 156; Yılmaz, s. 451, dp. 6; Serdar, s. 483, dp. 15; Acar, s. 829; “Somut olayda, davacı satın aldığı konut bedeline ilişkin keşide edip dava dışı yükleniciye verdiği senetlerden dolayı borçlu olmadığına tespitini isteyerek eldeki davayı açmıştır...Dosya kapsamından dava dışı yüklenici ile yapılan satışın taksitli satış olduğu saptanmaktadır. Taksitli satış sebebiyle düzenlenen senetlerin nama düzenlenmesi gerektiği 4077 sayılı Yasa'nın 6/A maddesi gereğidir...Davacı tüketici olup, uyuşmazlığı görmekle görevli mahkeme Tüketici Mahkemesi'dir” (Yarg. 13. HD, T. 27.12.2011, E. 2011/13234, K. 2011/20824), <http://www.kazancı.com.tr/> (17.07.2015).

¹³³ YHGK. , T. 30.06.2010, E. 2010/14-358, K. 2010/353, YHGK, T. 05.10.2005, E. 2005/14-490 E. , K. 563; YHGK. , T. 14.12.2005, E. 2005/13-637, K. 731 K; YHGK. , T. 15.11.2006, E. 2006/13-644, K. 2006/707, <http://www.kazancı.com.tr/> (17.07.2015).

¹³⁴ “Konutun tamamlanmış olup olmaması önem arz etmez. Kanun koyucunun koruma iradesinin inşaatı tamamlanmadan veya kat mülkiyeti oluşturulmadan satışa sunulmuş olan konut ve yazlıkları satın alan tüketicileri de kapsadığı kuşkusuzdur”. YHGK, T. 7.3.2007, E. 2007/13-100, K. 2007/100; YHGK. T. 30.06.2010, E. 2010/14-358, K. 2010/353, <http://www.kazancı.com.tr/> (17.07.2015).

¹³⁵ “TKHK hükümlerinin uygulanabilmesi için bu taşınmazların satıcısının ticari veya mesleki faaliyeti kapsamında bu malı sunuyor olması ve alıcının da bunları ticari gayeyle ve kar etme amacıyla değil konut amacıyla satın alması gerekli ve yeterlidir”. YHGK. T. 30.06.2010, E. 2010/14-358, K. 2010/353, <http://www.kazancı.com.tr/> (17.07.2015).

¹³⁶ Acar, s. 829.

¹³⁷ Acar, s. 829.

malların TKHK kapsamında kabul edilmesi karşısında, taksitle satımlarda daha çok alıcıyı koruyucu düzenlemeler içeren TBK uygulaması bakımından da, konut ve tatil amaçlı taşınmaz malların taksitle satımının, bu kanun kapsamında değerlendirilmesinin yerinde olacağı kanaatindeyiz.

C. Alıcının Taksitleri Ödemesinden Önce Satıcının Malı Alıcıya Teslim Etmesi

Taksitle satım sözleşmesi, ekonomik olarak zayıf durumda bulunan ve bedelini peşin olarak ödeme imkânına sahip olmayan alıcılara, bu bedeli taksitler halinde ödeme kolaylığı sağlayarak satılandan faydalanmaları imkânını vermektedir. Bu nedenle, satım bedelinin tamamen ödenmesinden önce satılanın alıcıya teslim edilmiş olması, taksitle satımın amacına hizmet etmektedir. Zaten taksitle satımın belirleyici unsurlarından biri, satılan malın, bedelinin tamamı ödenmeden alıcıya teslim edilmiş olması şartıdır¹³⁸. Buna göre, malın bedelinin tamamının ödenmesinden önce teslim edilmediği durumlarda, taksitle satıma ilişkin hükümler uygulanmaz. Dolayısıyla taksitle satım sözleşmesi hükümlerinin uygulanması açısından, malın teslimi kavramı ve teslimden önce yapılan ödemelerin niteliği hususu önem arz etmektedir. Bu konuda 818 sayılı Borçlar Kanunu'nda herhangi bir hüküm bulunmamaktaydı. Bu nedenle malın alıcıya tesliminden önce bu sözleşmeye, taksitle satım hükümlerinin uygulanıp uygulanmayacağı konusu tartışmalı idi¹³⁹. TBK'da ise bahsi geçen konuya ilişkin

---

¹³⁸ Gümüş, s. 178; Bilge, s. 111; Aydoğdu/Kahveci, s. 316; Develioğlu, s. 529; Kanun koyucu, satılanın alıcıya teslim edilmesi koşulu ile md. 207/II'de ki "aynı anda ifa" kuralından ayrılarak, satıcıya bir ön edim yükümü getirmiştir (Ozanoğlu, s. 46). Maddeye göre, sözleşme ile aksi kararlaştırılmadıkça veya aksine bir âdet bulunmadıkça, satıcı ve alıcı borçlarını aynı anda ifa etmekle yükümlüdürler.

¹³⁹ Bir görüşe göre, malın tesliminden önce yapılan ödemeler taksit niteliği taşımaz ve teslimden önce taksitle satım söz konusu olmaz. Teslimden önce satım bedelinin bir kısmı taksitler halinde ödenmiş olsa dahi, taksitle satım söz konusu olmaz (Ozanoğlu, s. 52, 53; E. Saba Özmen, "Türk Hukukuna Özgü Olarak Merkez Bankası Kanunu ve Buna Dayanılarak Çıkarılan Tebliğler Karşısında Tüketicinin Korunması Açısından Taksitle Kısmen Peşin Ödemeli Satışlarda Malın Tesliminde İfa Zamanına Bağlı Sorunlar", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, S. 1, 1991, s. 55;). Taksitle satım sözleşmesine özelliğini veren nokta; malın tesliminin, bedelin ödenmesinden önce yapılmasıdır. Zira buradaki amaç, yeterli parası olmadığı halde bir malı elde etmek isteyen alıcıyı korumak ve ihtiyacı olan mala kavuşmasını sağlamaktır. Eğer mal alıcıya teslim edilmemişse, onun böyle bir korumaya ihtiyacının olmadığı zımnen mevcuttur ve bu halde genel hükümler uygulanır (Ünlütepe, s. 47, dp. 107). Bu görüşü savunanlara göre, malın tesliminden sonra en az iki adet taksitle ödemenin var olması gerekmekte olup, malın teslim edilmesinden önceki dönemde taksitle satım söz konusu

yeni düzenlemelere yer verildiği görülmektedir. Bu kapsamda, Türk Borçlar Kanunu 253/III, b. 7, 256/I ve 260. maddeleri, malın tesliminden önce, taksitle satıma ilişkin hükümlerin uygulanıp uygulanmayacağı ve teslimden önce yapılan ödemelerin niteliğinin tespiti açısından birlikte değerlendirilmelidir.

Türk Borçlar Kanunu md. 253/III'de malın satıcının ticari faaliyeti kapsamında satılması hâlinde bulunması gereken unsurlar belirtilmiştir. Maddenin 7. bendinde “...peşinat ve taksitlerin tutarı ile vadesi ve ikiden az olmamak üzere taksit sayısı...”nın sözleşmede bulunması gerektiği belirtilmiştir. Görüleceği üzere bu bendde “peşinat” ve “taksit” kavramları birbirinden ayrılmış ve taksitin en az iki olması gereği belirtilmiştir. TBK md. 260'da ise sözleşmeden dönme hakkı düzenlenmiştir. Maddenin ilk fıkrasındaki düzenleme “Satıcı, alıcının taksitleri ödemede temerrüde düşmesi sebebiyle satılanın alıcıya devrinden sonra sözleşmeden dönerse...” şeklinde; ikinci fıkrasındaki düzenleme ise “Satıcı, alıcının peşinatı ödemede temerrüde düşmesi yüzünden satılanın devrinden önce sözleşmeden dönerse...” şeklindedir. TBK'daki bu düzenlemeden hareketle, malın tesliminden önce yapılan ödemelerin “peşinat”, malın tesliminden sonra yapılan ödemelerin ise “taksit” niteliği taşıdığı ve TBK md. 253/III, b. 7 uyarınca malın tesliminden sonra en az iki taksitin belirlenmiş olması gerektiği sonucuna ulaşılmaktadır¹⁴⁰.

Türk Borçlar Kanunu md. 256/I gereği alıcı, “...peşin satış bedelinin en az onda birini en geç teslim anında peşin olarak...” ödemekle yükümlü tutulmuştur. Alıcının,

---

olmadığından taksitle satıma ilişkin maddeler uygulanmaz ve bu nedenle teslimden önce eğer alıcı temerrüde düşerse BK'nın genel hükümleri uygulanır (Ozanoğlu, s. 52, 53, 162). Bedelin büyük bir kısmının malın alıcıya devrinden önce satıcıya ödendiği satışlar, daha ziyade ön ödemeli taksitle satım olarak nitelendirilir (Ozanoğlu, s. 162). Hal böyle olunca, burada taksitle satım değil ön ödemeli taksitle satım sözleşmesi vardır. Doktrinde savunulan bir başka görüşe göre ise, taksitle satıma ilişkin hükümlerin uygulanması için satım bedelinin tamamı ödenmeden malın alıcıya teslim edilmiş olması yeterli görülmekte olup, malın alıcıya tesliminden önce satım bedelinin tamamının taksitler halinde satıcıya ödendiği durumlarda taksitle satımdan söz edilemeyeceği ileri sürülmektedir (Tandoğan, s. 302; Yavuz/Acar/Özen, s. 275; Bilge; s. 96; Akıncı, s. 80; Akbulut, s. 47; Altunkaya, s. 334; Karahasan, s. 429). Bu görüşe göre, satım bedelinin taksitlerinden bir kısmının, malın alıcıya tesliminden önce ödenmiş olması, sözleşmenin taksitle satım niteliğini ortadan kaldırmaz. Eğer taksitlerin ödenmesi tamamlanmadan mal alıcıya teslim edilmiş ise taksitle satım sözleşmesi hükümleri uygulanır. Dolayısıyla, malın tesliminden önce yapılan peşinat veya sair ödemeler taksit niteliği taşımaktadır (Tandoğan, s. 302; Yavuz/Acar/Özen, s. 275; Bilge; s. 96; Akıncı, s. 80; Akbulut, s. 47; Altunkaya, s. 334; Karahasan, s. 429).

¹⁴⁰ Gümüüş, s. 184, 185; Ozanoğlu, s. 47, 52; Acar, s. 832; Ergüne, Taksitle Satış, s. 521.

hükümde belirtilen peşinatı ödemekle yükümlü tutulmasındaki amaç, ödeme süresinin çoğalması ve faizlerle beraber satım bedelinin artması neticesinde, alıcının en azından satım bedelinin belirli bir kısmını ödeyebilecek güçte olmasını beklemek ve taksit borcu ödeme yükümlülüğü altına girecek alıcıyı, kendi ekonomik imkânlarını değerlendirerek en azından bu konuda bir kez daha düşünmeye sevk etmektir.¹⁴¹ Görüldüğü üzere kanun koyucu, belirtilen hükümler çerçevesinde, malın tesliminden önce, bilinçli olarak, alıcıyı peşinat ödemekle yükümlü tutmuştur. Dolayısıyla malın tesliminden önce, kanunda belirtilen ve satım bedelinin en az onda birini oluşturan miktarın, satıcıya peşin olarak ödenmesi gerekmektedir. Bu nedenle malın tesliminden önce, taraflarca peşinatı kısım kısım ödemenin kararlaştırılmasının, kanun koyucunun amacına ters düştüğü ve böyle bir durumda taksitle satım sözleşmesi hükümlerinin uygulanmamasının daha doğru olacağı kanatindeyiz. Teslimden önce, eğer alıcı temerrüde düşerse, TBK'nın genel hükümlerinin uygulanması gerektiği kabul edilmektedir.¹⁴² Malın tesliminden sonra en az iki taksit kararlaştırıldığı sürece, asgari peşinat tutarını aşan bedellerin de alıcı tarafından ödenmesi mümkündür. Böyle bir durumda, yukarıda açıklandığı üzere kanun koyucu, peşinat ve taksit kavramlarını birbirinden ayırdığından, peşinatı aşan miktarların da peşinat olarak değerlendirileceği ve taksitle satıma ilişkin hükümlerin uygulanacağı sonucuna ulaşılabilir.

Taksitle satım sözleşmesinin önemli amaçlarından biri de, ihtiyaç duyduğu malı peşin para ile satın alacak gücü olmayan alıcıların, bu mallardan bir an önce yararlanmasını sağlamaktır. Bu nedenle malın alıcıya teslim edilmesi, bu amacın gerçekleşmesi bakımından önem arz etmektedir. Taksitle satım sözleşmesinin tanımının yapıldığı TBK md. 253/I hükmünde geçen“...satıcının, satılan taşınırı alıcıya satış bedelinin ödenmesinden önce teslim etmeyi... üstlendiği...” ifadesi ile taksitle satıma ilişkin hükümlerin uygulanabilmesi için malın, satım bedeli ödenmeden önce alıcıya teslim edilmesi gereği kabul edilmiştir¹⁴³. Bu hükümde bahsedilen satılanın “tesli-

---

¹⁴¹ Yılmaz, s. 462; Ünlütepe, s. 163.

¹⁴² Ozanoğlu, s. 52, 53.

¹⁴³ Kanun Koyucu'nun tüm diğer satışlarda zilyetliğin devrinden bahsederken burada “teslim”den bahsetmesinin, bilinçli bir tercih mi yoksa unutmamanın bir sonucu mu olduğu bilinmemekte olup “teslim” ifadesinin kullanılması yerinde olmuştur (Gümüş, s. 177).

mi¹⁴⁴” ifadesi, “zilyetliğin devri”nden daha dar bir kapsamdadır¹⁴⁵. Satıcının borcu “satım konusunun teslimi olarak” ifade edilirse, zilyetliğin devrinin her şekli, teslim borcunu yerine getirmeye yetmez¹⁴⁶. Buradan hareketle, TBK’nın tanımına göre zilyetliğin devri hallerinden olan hükmen teslim¹⁴⁷ (taşımının fiziken teslim edilmediği) veya zilyetliğin havalesi¹⁴⁸ yolu ile taşımının teslim edildiği durumlarda satıcı “teslim” yükümlülüğünü yerine getirmemiş sayılır¹⁴⁹. Bu hallerde, alıcının maldan bir an önce yararlanması amacı sağlanamadığından, hükmen teslim ve zilyetliğin havalesi halinde taksitle satım söz konusu olmaz¹⁵⁰.

---

¹⁴⁴ Teslim, malın madde itibariyle yeni zilyedin eline verilmesi tarzında olur. Malın, zilyetliği kazananak kişinin eline verilmesi ve onun mal üzerinde hâkimiyeti kullanacak duruma sokulması teslim teşkil eder (Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s. 73; Hatemi/Serozan/Arpacı, Eşya, s. 256; Rona Serozan, *Taşınır Eşya Hukuku*, İstanbul 2002, s. 109; Selahattin Sulhi Tekinay/Sermet Akman/Haluk Burcuoğlu/Atilla Altop, *Eşya Hukuku*, İstanbul 1989, s. 69); Teslim borcu, şeyin alıcının iktidarına geçmesini sağlayacak araçların örneğin, satılan otomobilin anahtarının veya satılan malların bulunduğu deponun anahtarının verilmesi suretiyle ifası mümkündür. Satılan şey, zaten sözleşmeden önce de alıcının zilyetliğinde bulunuyorsa örneğin, bir arabayı kiralayan kişi, bu arabayı satın almışsa, teslim borcu kısa elden teslim suretiyle yerine getirilmiş olur (Yavuz/Acar/Özen, s. 87, 88). Dolayısıyla, kısa elden teslim suretiyle de taksitle satım sözleşmesine ilişkin teslim koşulu yerine getirilmiş olur (Ozanoğlu, s. 62).

¹⁴⁵ Yavuz/Acar/Özen, s. 87.

¹⁴⁶ Yavuz, Satıcının Sorumluluğu, s. 45.

¹⁴⁷ Hükmen teslim, zilyetliğinde bulunan bir şeyi başkasına devreden şahsın herhangi bir sıfatla, eşya üzerindeki zilyetliğinin değişip devam etmesi, asli zilyetliğin ise başkasına geçmesidir. Hükmen teslim yoluyla zilyetliğin nakledilebilmesi için, eşyanın devreden elinde kalmasını gerektiren özel bir hukuki sebeb olması ve tarafların bu konuda anlaşmış olması gerekir. Örneğin satıcı, sattığı malı, kiracı sıfatıyla muhafaza edebiliyorsa teslim borcu, satılan malın alıcıya teslim edildikten sonra tekrar satıcıya teslimine gerek kalmaksızın gerçekleşmiş olmaktadır (Tandoğan, s. 119; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s. 77; Serozan, Eşya, s. 112, 113; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 85 vd. ; Aybay/Hatemi, s. 48; Esener/Güven, s. 85; Zevkliler/Havutçu, s. 106; Mehmet Ünal/Veysel Başpınar, *Şeklî Eşya Hukuku*, Ankara 2008, s. 178; Ertaş, s. 86).

¹⁴⁸ Zilyetliğin havalesi, vasıtalı (dolaylı) zilyet durumunda olan kişinin, bu zilyetliğini tarafların anlaşması ile kazanacak olana devretmesidir. Zilyetlik havalesinde, eşyanın vasıtasız zilyetliği, kiracı, taşıyıcı gibi sıfatlarla üçüncü bir şahıstır. Örneğin, özel şoförü Ş’nin kullandığı otomobilini B’ye satan ve otomobili Ş’den teslim alması konusunda B ile anlaşan A, bu vasıtasız zilyetliğini B’ye havale yolu ile devretmektedir. Satılan, alıcıya değil de üçüncü bir kişiye teslim edilerek, alıcı TMK md. 979 uyarınca zilyetliğin havalesini kabule zorlanamaz. Zilyetliğin havale yolu ile devri, alıcının kabulüne bağlıdır ve alıcı kabul etmedikçe, zilyetliğin havale yoluyla geçirilmesi teslim borcunun yerini tutmaz (Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s. 79; Ertaş, s. 86; Serozan, Eşya, s. 114; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 75; Aybay/Hatemi, s. 48; Hatemi/Serozan/Arpacı, Eşya, s. 259 vd. ; Zevkliler/Havutçu, s. 106; Ünal/Başpınar, s. 182; Esener/Güven, s. 72).

¹⁴⁹ Eren, Özel, s. 268; Zevkliler/Ertaş/Havutçu/Cumalıoğlu/Aydoğdu, s. 452; İnceoğlu, s. 1-2, dp.5.

¹⁵⁰ Tandoğan, s. 303; Yavuz/Acar/Özen, s. 275; İnceoğlu, s. 2, dp. 5.

D. Satım Bedelinin Birden Fazla Vade İle Kısım Kısım Ödenmesinin Kararlaştırılması

Taksitle satım sözleşmesi satıcının, satılan taşınırı alıcıya satım bedelinin ödenmesinden önce teslim etmeyi, alıcının da satım bedelini kısım kısım ödemeyi üstlendiği satım olması dolayısıyla bu sözleşmenin en belirgin özelliğini, satım bedelinin bir defada değil birden fazla vadelerle ödenmesi oluşturmaktadır. Satım bedelinin bölünmeden, tüm olarak ilerideki bir tarihte ödenmesi öngörülmüş olursa, taksitle satım değil veresiye satım söz konusu olur¹⁵¹. Dolayısıyla taksitle satım sözleşmelerinde, satım bedelinin taksitler halinde ödenmesi konusunda, tarafların anlaşmış olması gerekmektedir. Bu anlaşmanın satım parasına ilişkin olduğu ve sadece, satım parasından ayrı olan komisyon, masraf gibi konuların taksitle ödenmesinin söz konusu olması halinde, taksitle satım sözleşmesi hükümlerinin uygulanmayacağı ileri sürülmektedir¹⁵².

Taksitle satımdan söz edebilmek için, satım bedelinin birden fazla vadelerle ödenmesi yani taksit sayısının birden fazla olması gerekir¹⁵³. Taksitler arasındaki sürelerin eşit olması zorunlu olmadığı gibi, taksitlerin de birbirine eşit olması gerekmez¹⁵⁴. Dolayısıyla taksitlerden biri, diğer taksitlerden daha fazla tutarı içerebilir. Örneğin, toplam borcun 5000 TL olduğu bir taksitle satım sözleşmesinde, birinci taksit 1000TL ve Ocak, ikinci taksit 2000 TL ve Şubat, üçüncü taksit 1500 TL ve Mayıs, dördüncü taksit 500 TL ve Eylül ayında ödenebilir.

Taksitler, sayı bakımından da sınırlandırılmamış olup, taraflar ikiden az olmak kaydıyla istedikleri kadar taksit kararlaştırabilirler¹⁵⁵. Türk Borçlar Kanunu md. 253/3, b.7’de düzenlenen “*Peşinat ve taksitlerin tutarı ile vadesi ve ikiden az olma-*

---

¹⁵¹ Yavuz/Acar/Özen, s. 274; Aydoğdu/Kahveci, s. 316; Develioğlu, s. 529.

¹⁵² Ozanoğlu, s. 66; Ünlütepe, s. 54.

¹⁵³ Yavuz/Acar/Özen, s. 274.

¹⁵⁴ Tandoğan, s. 301; Yavuz/Acar/Özen, s. 274; Gümüş, s. 180; Gümüş, Tüketici, s. 157; Ergüne, Taksitle Satış, s. 521; Akıncı, s. 80; Aydoğdu/Kahveci, s. 315; Ozanoğlu, s. 57; Zevkliler/Havutçu, s. 85; Aslan, Tüketici, s. 355; Berki, s. 38; Develioğlu, s. 528; İnceoğlu, s. 2; Karahasan, s. 426.

¹⁵⁵ Tandoğan, s. 301; Yavuz, N. , Şerh, s.1336; Aydoğdu/Kahveci, s. 315; Uygur, s. 135; Karahasan, s. 426.

mak üzere taksit sayısı” ifadesi ile peşinatı taksitten saymamış ve peşinat ile birlikte en az iki taksit olmasını aramıştır¹⁵⁶.

Taksitle satım sözleşmesinde alıcıya, satım konusu maldan yararlanmasını kolaylaştırmak amacıyla satım bedelinin taksitler halinde ödenmesi kolaylığının sağlanması, TBK md. 84’de düzenlenen¹⁵⁷ alacaklının kısmen ifayı reddedebileceğine ilişkin düzenlemesinden ayrılmaktadır¹⁵⁸. Kısmen ifanın söz konusu olabilmesi için, borcun tamamının belli ve muaccel olması, aynı zamanda edimin de bir bütün olarak ifa edilmesi gerekir¹⁵⁹. Taksitle satım sözleşmesinde ise edimler farklı zamanlarda muaccel olduğundan ve her eda başlı başına bir alacağın konusunu oluşturduğundan, alıcının satım bedelini taksitler halinde ödemesi, kısmi ifa niteliği taşımaz ve kısmen ifaya ilişkin hükümler uygulanmaz¹⁶⁰.

Taksitle satım sözleşmesinde, satıcının edimini bir defada yerine getirirken, alıcının edimini belli bir zamana yayarak, kısmi ödemeler şeklinde yerine getirmesi, bu sözleşmeye sürekli bir borç ilişkisi değil dönemsel edim niteliğini vermektedir¹⁶¹. Dönemsel edimlerde¹⁶²; borçlanılan edim, belirli aralıklarla düzenli veya düzensiz olarak tekrarlanmakta olup borçlu, borçlanılan edimi belirli devrelerde yerine getirmekte iken, sürekli edimlerde; borçlunun borçlandığı edim, zaman içinde sürekli bir davranışla yerine getirilir ve bu edim türü belli bir süre borçluyu devamlı bir uyma

---

¹⁵⁶ Aslan, Tüketici, s. 349; Gümüş, Tüketici, s. 157; Aydoğdu/Kahveci, s. 315.

¹⁵⁷ TBK md. 84, “(1) Borcun tamamı belli ve muaccel ise, alacaklı kısmen ifayı reddedebilir. (2) Alacaklı kısmen ifayı kabul ederse borçlu, borcun kendisi tarafından ikrar olunan kısmını ifadan kaçınamaz”.

¹⁵⁸ Yavuz/Acar/Özen, s. 274; Ozanoğlu, s. 65-66; Ünlütepe, s. 55.

¹⁵⁹ Ozanoğlu, s. 65-66.

¹⁶⁰ Gümüş, s. 179; Ozanoğlu, s. 65-66; Ünlütepe, s. 55.

¹⁶¹ Kuntalp, s. 18-20; Gümüş, s. 180; Ozanoğlu, s. 64, 65; Ünlütepe, 55, 56.

¹⁶² “Devri (Periyodik) borçlar, içinde tekerrür unsuru bulunan edalardır. Başka bir deyişle (düzenli) muntazam aralıklarla ödenen, aynı borç ilişkisinden doğarak belirli zaman aralıklarıyla tekrarlanan edimlerdir. Örneğin hisse senetlerine isabet eden temettüleri, intifa senetlerinin ve lisans haklarının sağladığı gelirler, kiralar, akdi faizler, taksitli satışlarda taksitler, dernek aidatları, gazete ve mecmua abonman ücretleri, bir hava gazı ve elektrik şirketine yapılan periyodik edalar, sigorta primleri, nafaka borçları devri borçlardır”. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu T. 07.04.2004, E. 2004/11-209, K. 2004/209, [http://www.kazancı.com.tr/\(12.04.2014\)](http://www.kazancı.com.tr/(12.04.2014)).

(riayet) yükümü altında bırakır¹⁶³. Buradaki süreklilik belirli veya belirli olmayan bir zamanı kapsar. Örneğin, hizmet sözleşmesinde işçinin, kira sözleşmesinde ise kirala-
yanın asli edim yükümlülüklerinde süreklilik vardır¹⁶⁴. Taksitle satımda, satım bedeli
kısım kısım ödenmekte ve böylece alıcı, satım bedelini ödeme borcunu bir tek ifa ile
değil, vadeye bağlanmakla zamana yayarak yerine getirmektedir. Dolayısıyla taksitle
satım sözleşmesi bir bütün olarak düşünüldüğünde alıcının, bu bütünüün parçalarını
oluşturan ve belirlenen vadelerde ödenmesi gereken taksitleri yani birden fazla bor-
cu, satıcının ise birden fazla alacağı bulunmaktadır¹⁶⁵. Alıcının asli edim borcu olan
satım bedelinin ödenmesi, dönemsel olarak, kısım kısım ifa edildiğinden bu özellik,
taksitle satım sözleşmesine dönemsel edim niteliği kazandırmaktadır.

E. Tarafların Anlaşması

Sözleşme, iki tarafın bir hukukî sonucu hedefleyerek karşılıklı ve birbirine uy-
gun şekilde irade açıklamasında bulunması anlamına gelir¹⁶⁶. TBK md. 1'e göre,
sözleşmenin kurulabilmesi için, tarafların karşılıklı irade beyanlarının, birbirine uy-
gun olması gerekir. Tarafların irade beyanları arasındaki uygunluk, sözleşmenin ob-
jektif ve sübjektif tüm esaslı noktalarını¹⁶⁷ kapsmalı ve tarafların bu noktalar üye-

---

¹⁶³ Eren, s. 100; Akıntürk/Ateş-Karaman, s. 12; Oğuzman/Öz, s. 13; Erdoğan, Borçlar, s. 16; Kuntalp, s. 18-20.

¹⁶⁴ Eren, s. 107; Akıntürk/Ateş-Karaman, s. 12; Erdoğan, Borçlar, s. 16.

¹⁶⁵ Ozanoğlu, s. 64-65.

¹⁶⁶ Eren, s. 227; Kılıçoğlu, s. 53; Akıntürk/Ateş-Karaman, s. 35; Nomer, s. 23; Oğuzman/Öz, s. 43; Zevkliler/Ertaş/Havutçu/Cumalıoğlu/Aydoğdu, s. 77; Erdoğan, Borçlar, s. 57; Ayan, s. 126; Akıncı, Genel, s. 63.

¹⁶⁷ Sözleşmenin esaslı noktaları, objektif esaslı noktalar ve sübjektif esaslı noktalar olmak üzere ikiye ayrılır. Objektif esaslı noktalar, sözleşmenin kanunda yapılan tanımında yer alan, onun tipi için zorunlu olan asgari noktalara denirken, sübjektif esaslı nokta ise, sözleşmenin esaslı noktaları dışında kalan, sözleşmenin kurulması için üzerinde anlaşmaya varılması zorunlu olmayan noktalarıdır. Sübjektif esaslı nokta, sözleşmenin içeriğine taraflarca birlikte sokulabilir veya diğer tarafın bilgisi altında yalnız bir tarafça sözleşmeye mutlaka sokulması istenerek esaslı nokta haline getirilir. Örneğin satım sözleşmesinde, kanunen ikinci derece (yan) nokta olan satılanı ambalajlama veya gönderme şekli taraflarca esaslı nokta haline getirilebilir. Dolayısıyla sözleşmenin meydana gelmesi için tarafların irade beyanları, objektif ve sübjektif tüm esaslı noktalar üzerinde birbirine uygun olmalıdır. Eğer taraflar sözleşmenin meydana gelmesi için zorunlu olan noktalar üzerinde anlaşamamışlarsa, sözleşme kurulmuş olmaz (Eren, s. 234 vd. ; Kılıçoğlu, s. 56, 57; Altaş, s. 52 v.d. ; Köksal Kocaağa, "Sözleşmenin Kurulabilmesi için Tarafların İrade Beyanları Arasındaki Uygunluğun Kapsamında Yapılması Gereken Noktalar", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, S. 79, 2008, s. 80-84; Zevkliler/Ertaş/Havutçu/Cumalıoğlu/Aydoğdu, s. 82-85).

rinde uyuşmaları gerekmektedir¹⁶⁸. TBK md. 2'ye göre taraflar sözleşmenin esaslı noktalarında uyuşmuşlarsa, ikinci derecedeki noktalar¹⁶⁹ üzerinde durulmamış olsa bile sözleşme kurulmuş olur. Dolayısıyla, esaslı noktalar üzerinde anlaşma olmadan, sözleşmenin kurucu şartı olan irade beyanlarının uygunluğundan söz edilemez¹⁷⁰. Sözleşmenin esaslı noktaları üzerinde tarafların anlaşmış olmaları, sözleşmenin kurulmuş sayılması için yeterlidir; aksi takdirde sözleşmenin zorunlu unsurları üzerinde anlaşma olmadığından sözleşme kurulmuş olmaz¹⁷¹.

Taksitle satım sözleşmesinin esaslı noktaları; satım sözleşmesinde olduğu gibi satılan mal, bu mal karşılığı ödenecek satım parası ve satım parası ile satılan malın karşılıklı değiştirilmesidir¹⁷². Ayrıca satım bedelinin taksitler halinde ödenmesi, satıcının, malı taksitlerin ödenmesinden önce alıcıya teslim etmesi ve ikiden az olmamak üzere taksit sayısı bu sözleşmenin esaslı noktalarını oluşturmaktadır¹⁷³. Böylece ancak esaslı nokta olan bu unsurlar bir arada bulunduğu zaman, yapılan sözleşme taksit-

---

¹⁶⁸ Eren, s. 233; Kılıçoğlu, s. 56; Altaş, s. 54; Nomer, s. 29; Akıntürk/Ateş-Karaman, s. 24; Hatemi/Gökyayla, s. 29; Erdoğan, Borçlar, s. 57; Zevkliler/Ertaş/Havutçu/Cumalıoğlu/Aydoğdu, s. 82-85; Kocaağa, s. 80.

¹⁶⁹ Sözleşmenin ikinci derece yan noktaları objektif ve sübjektif yönden esaslı olmayan noktalardır. Objektif ikinci derece yan nokta, taraflarca üzerinde düzenleme yapılmadığında sözleşmede boşluk yaratan ve tamamlayıcı hukuk kurallarına göre boşluğu doldurulan yan noktalardır. Örneğin, satım konusu şeyin ne zaman, nerede, hangi koşullarda teslim edileceği, teslim giderlerinin kime ait olacağı gibi konular objektif ikinci derece yan noktalardır. (Objektif yan noktalar, taraflarca sözleşmenin esaslı noktaları haline getirilebilirler. Buna sübjektif esaslı nokta denir) Taraflar arasında bu konularda anlaşmazlık çıkarsa, yasada yer alan tamamlayıcı hukuk kurallarına göre boşluk doldurulur. Sübjektif ikinci derece yan nokta ise, taraflarca sözleşmede yer verilmediğinde sözleşmede boşluk yaratmayan, tamamlayıcı kuralların kapsamadığı, ancak taraf iradeleriyle sözleşme içeriğine dâhil olabilecek unsurlardır. Örneğin, cezai şart sübjektif ikinci derece yan noktadır. Bu çeşit yan noktaların görüşülmemiş olması, tarafların sözleşmede bu unsurlara yer vermek istemedikleri anlamına gelir ve görüşmeme, sözleşmede boşluk yaratmaz, tamamlanmasını gerektirmez (Zevkliler/Ertaş/Havutçu/Cumalıoğlu/Aydoğdu, s. 82 v.d.; Altaş, s. 53).

¹⁷⁰ Eren, s. 234 vd. ; Kılıçoğlu, s. 56 vd. ; Altaş, s. 54; Zevkliler/Ertaş/Havutçu/Cumalıoğlu/Aydoğdu, s. 82 vd. ; Kocaağa, s. 86.

¹⁷¹ Eren, s. 234 vd. ; Kılıçoğlu, s. 56 vd. ; Zevkliler/Ertaş/Havutçu/Cumalıoğlu/Aydoğdu, s. 82 vd. ; Kocaağa, s. 86.

¹⁷² Eren, s. 234; Kılıçoğlu, s. 56; Akıntürk/Ateş-Karaman, s. 24; Zevkliler/Ertaş/Havutçu/Cumalıoğlu/Aydoğdu, s. 78.

¹⁷³ Ünlütepe, s. 132; Makaracı-Başak/Öktem-Çevik, s. 102-103.

le satım sözleşmesi olarak varlık kazanır¹⁷⁴. Taksitle satım sözleşmesinin kurulmuş olması için taraf iradelerinin, belirtilen bu noktalar üzerinde uyuşmuş olması gerekir. Buna göre, örneğin taraflar, taksitle satım sözleşmesinin esaslı noktası olan taksit sayısı üzerinde anlaşmaya varamadıklarında sözleşme kurulmuş olmaz.

---

¹⁷⁴ Eren, s. 234; Kılıçoğlu, s. 56; Akıntürk/Ateş-Karaman, s. 24; Zevkli ler/Ertaş/Havutçu/Cumalıoğlu/Aydoğdu, s. 78.

İKİNCİ BÖLÜM

TAKSİTLE SATIM SÖZLEŞMESİNE İLİŞKİN HÜKÜMLERİN

UYGULAMA ALANI ve

BENZER SÖZLEŞMELERDEN AYRILMASI

I. Taksitle Satım Sözleşmesine İlişkin Hükümlerin Uygulama Alanı

A. Taksitle Satım Sözleşmesinin Tarafları Açısından Uygulama Alanı

1. Genel Olarak

Taksitle satım sözleşmesine ilişkin temel düzenlemeler, TBK ve TKHK'da bulunmaktadır. Aynı konu hakkında iki ayrı düzenleme mevcut olduğundan, her iki kanunun da uygulama alanının tespit edilmesi gerekir. Bu tespit yapıldığında, sözleşmenin tarafları olan kişilerden hareket edilmelidir. Hem TBK hükümleri hem de TKHK hükümleri değerlendirildiğinde, kanun koyucunun amacının, tüketiciyi korumak olduğu görülmektedir. Zira kanun koyucu, TBK hükümlerinin uygulanması kapsamında, belli nitelikteki alıcıların, taksitle satım sözleşmelerinde alıcıyı koruyan düzenlemelerin bir kısmından yararlanmalarının önüne geçmek amacıyla md. 263/IV'de birtakım sınırlamalar koymuştur. Bu hükümden hareketle, TBK'nın taksitle satım sözleşmelerinde, tüketici sıfatına sahip olan alıcıyı merkez alarak, oldukça koruyucu düzenlemeler getirdiği görülmektedir¹⁷⁵. Bu nedenle konunun tespiti açısından, öncelikle tüketici kavramının açıklığa kavuşturulması gerekmektedir. Tüketici kavramının açıklanmasıyla, TKHK'nın kişi bakımından uygulama alanı belirlenerek, TBK hükümlerinin uygulama alanı ortaya koyulacaktır. Ayrıca TBK ile TKHK hükümlerinin birbirleriyle olan ilişkisi de bu bölümde incelenecektir.

---

¹⁷⁵ Serdar, s. 479.

2. Alıcı Bakımından

a) Tüketici Kavramı

Tüketici, TKHK md. 3/k'ya göre, ticarî veya meslekî olmayan amaçlarla hareket eden gerçek veya tüzel kişidir¹⁷⁶. Buna göre tüketici, kendi bireysel ihtiyaçlarını gidermek için hizmetine, kullanımına ya da tüketimine sunulan malı kullanan ya da tüketen, bir başka deyişle malı satın alırken ya da hizmeti temin ederken meslekî veya ticarî bir amaç taşımayıp, tamamen özel bir amaç takip eden kişidir¹⁷⁷. Bu kapsamda tüketicinin, ticareti ya da mesleği ile ilgili sayılabilecek amaçlar dışında hareket etmesi gerekir¹⁷⁸. TKHK'da yapılan bu tanımdan hareketle, kimlerin tüketici olduğunun tespit edilmesinde bir takım kıstasların göz önünde bulundurulması gerekir.

(1) Ticarî veya Meslekî Olmayan Amaçlarla Hareket Edilmesi

Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun md. 3/k uyarınca tüketici, ticari veya mesleki olmayan bir amaçla hareket etmiş olmalıdır. Ticari bir amaçla hareket ederek işlem yapanlar, tüketici kapsamında değerlendirilmezler. Dolayısıyla bir malın olduğu gibi işlenerek ve bir başkasına satmak veya çıkar sağlamak için devredilmek üze-

---

¹⁷⁶ TKHK, ticari dağıtım zincirinin nihai halkasını oluşturan ve ekonominin nihai hedefi olan tüketicinin, satıcı karşısında daha etkin olarak korunması gereğinden hareketle düzenlenmiş ve bu koruma anlayışı tüketici hukukunun temelini oluşturmuştur. Tüketici, üretilip piyasaya sürülen ve üretim sürecinin hiçbir aşamasında bilgi sahibi olmadığı ürün veya sunulan hizmeti satın aldığı bir ilişkide zayıf olan taraf olarak kabul edilmiş; yasa koyucu, bu kabulden yola çıkarak iradesini, tüketiciyi korumak şeklinde ortaya koymuş; giderek 4077 sayılı Kanun ile de bu koruma olgusunu yasal düzenleme altına alarak üretim aşamasında bilgi sahibi olmadığı malları veya sunulan hizmetleri satın alan ve sözleşmede satıcıya karşı zayıf durumda olduğu kabul edilen tüketicinin, sonradan bu mal veya hizmetlerin ayıplı çıkması sonucu uğradığı zararın tazminini sağlama yoluna gitmiştir (YHGK. , T. 30.06.2010, E. 2010/14-358, K. 2010/353, [http://www.kazancı.com.tr/\(26.05.2014\)](http://www.kazancı.com.tr/(26.05.2014))).

¹⁷⁷ Yahya Deryal/Yakup Korkmaz; *Tüketici Hukuku*, Ankara 2015, s. 51, 52; Zevkliler/Aydoğdu, s. 80, 83; Tamer İnal, *Tüketici Kredileri ve Tüketici Kredisi Sözleşmeleri*, İstanbul 2002, s. 62; Ozanoğlu, s. 6.

¹⁷⁸ Ticari veya mesleki faaliyet ölçütleri bir bütün olarak, salt özel alana ait faaliyetlerin karşısında yer alır (Hasan Seçkin Ozanoğlu, "4822 Sayılı Kanunla 4077 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun Uygulanma Alanında Getirilen Değişiklikler Üzerine", *Hukuk, Ekonomi ve Siyasal Bilimler Aylık İnternet Dergisi*, S. 18, Ağustos 2003, <http://www.e-akademi.org/> (26.05.2014)), paragraf 15.

re satın alınması halinde, satın alan kişi tüketici sayılmaz¹⁷⁹. Bu kapsamda, malın alınmasındaki amaç, özel ve nihai kullanım olmalı, malı tekrar satmak ya da üretime dâhil etmek durumu söz konusu olmamalıdır¹⁸⁰. Özel amaçtan kastedilen, kişinin şahsi ya da ailevi ihtiyaçları için bir hukuki işlem yapmasıdır¹⁸¹. Nihai kullanım ise, satın alınan malın, herhangi bir yöntemle işlenmesi veya devredilmesiyle, belirli bir çıkar sağlamaya yönelik olarak kullanılmaması, bir başka deyişle tüketicinin, mal ya da hizmeti, bizzat kendi kullanımını ya da yararlanması için talep etmesi anlamına gelir¹⁸². Yargıtay vermiş olduğu kararlarında, tüketicinin, bir mal veya hizmeti özel amaçlarla satın alarak, nihai olarak kullanan veya tüketen kişi olduğunu belirtmiş ve tekrar satılmak üzere alınmış malların söz konusu olması halinde, tüketici sıfatının kazanılamayacağını ifade etmiştir¹⁸³.

---

¹⁷⁹ Zevkliler/Aydoğdu, s. 83; İnal, s. 42; Çağlar Özel, *Mukayeseli Hukuk Işığında Tüketiciyi Koruyan Geri Alma Hakkı*, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara 2001, s. 32, Serdar, s. 480.

¹⁸⁰ Ozanoğlu, s. 6; İnal, s. 63; Zevkliler/Aydoğdu, s. 83; Serdar, s. 480.

¹⁸¹ Ümit Gezder, *Tüketici Kredisi Sözleşmeleri*, İstanbul 1998, s. 162-163.

¹⁸² İnal, s. 42; YHGK. , T. 11.10.2000, E. 2000/19-1255, K. 2000/1249, <http://www.kazancı.com.tr/> (26.05.2014); “*Tüketici sayılabilecek kişinin mal ya da hizmeti ticari faaliyeti dışında özel kullanım ya da tüketimi için talep etmesi gerekir...Davacı Ltd. Şirketi, tüzel kişilik adına ticari işletmesinde kullanmak üzere ticari vasıfta kamyonet almıştır. Özel amaçlı satın almalar için uygulanan 4077 sayılı yasanın, davacı şirkete ait araç yönünden uygulanması söz konusu değildir. Bu itibarla, taraflar arasındaki, uyumsuzluğun çözümünde 4077 sayılı yasanın uygulanması söz konusu olmayacaktır*” (YHGK. , T. 11.10.2000, E. 2000/19-1255, K. 2000/1249, <http://www.kazancı.com.tr/> (26.05.2014).

¹⁸³ “*Davacı, satmak amacıyla ürettiği karanfil çiçeklerinin davalıdan alınan fidelerinin hastalıklı çıkması nedeniyle, uğranılan zararın tazminini istemiştir. 4077 sayılı Yasa'nın 3. maddesinin f bendinde tüketici, bir mal veya hizmeti özel amaçlarla satın alarak nihai olarak kullanan veya tüketen gerçek veya tüzel kişi olarak tanımlanmıştır. Davacı ise, bu tanımlamanın dışında kalan kişidir. Zira satmak amacı ile çiçek üretmektedir. Bu çiçekleri nihai olarak kullanan veya tüketen kişi değildir. 4077 sayılı Yasa, ancak tüketicilerin açacağı davaların tüketici mahkemelerinde görülmesini öngörmüştür. (TKHK m. 23) Görülmekte olan dava, 4077 sayılı Yasa'nın tarif ettiği anlamda tüketici tarafından açılmamış bulunduğundan, davanın genel mahkemede görülmesi gerekir*” (Yarg. 13. HD. T. 14.6.1999, 3176-4810). “*4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un 1, 2 ve 3. maddeleri hükümlerine göre, bu Kanun'un tüketicinin taraflardan birini oluşturduğu her türlü hukuki işlemlere uygulanacağı ve tüketicinin bir mal veya hizmeti özel amaçlarla satın alarak, nihai olarak kullanan veya tüketen kişi olduğu belirtilmiştir. Davacının alüminyum doğrama işi ile iştigal ettiği ve dava konusu malları da bu işinde kullanmak üzere, bir başkasının ihtiyacı için davalıya sipariş verdiği, kendi şahsi ihtiyacı için satın almadığı, dosya içeriğinden anlaşılmaktadır. Bu durumda davaya, 4077 sayılı Kanun'un uygulanması olanağı yoktur*” (Yarg. 13. HD. T. 4.5.1998, 2905-3865). Kamil Kadioğlu, “4077 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da 4822 Sayılı Kanun'la Yapılan Değişiklikler Hakkında Yapılan İnceleme”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, S. 55, 2004, s. 295, dp. 1,2.

Tüketici sayılabilmek için, mal veya hizmetin mesleki bir amaç dışında edinilmesi veya kullanılması gerekir¹⁸⁴. Meslekleri ile doğrudan ilgili olarak işlem yapanlar, örneğin muayenehanesine bir röntgen cihazı alan röntgen uzmanı doktor, bilimsel araştırmalarında kullanmak üzere bir mikroskop satın alan bir biyoloğun, gerekli uzmanlığa sahip oldukları ve satıcılar karşısında zayıf durumda olmadıkları kabul edilerek, özel korumaya ihtiyaçları olmadığından, tüketici kavramı dışında tutulmuştur¹⁸⁵. Yargıtay da vermiş olduğu kararlarında, meslekî amaçla mal satın alınması durumlarında, tüketici sıfatının söz konusu olmayacağını ifade etmiştir¹⁸⁶.

Ticari veya mesleki faaliyet yürüten kişilerin, kendi işletme veya işyerlerinde kullanılmak üzere, ancak faaliyet alanına yabancı bir takım mal ve malzeme satın almaları durumunda, bu kişilerin tüketici olarak nitelendirilip nitelendirilemeyecekleri hususu tartışmalıdır. Doktrinde, bu şekilde alım yapılması halinde, nihai kullanım

---

¹⁸⁴ Renan Baykan, *Tüketici Hukuku Mevzuata İlişkin Yorum-Eleştiri-Öneri*, İstanbul Ticaret Odası, Yayın No: 22, İstanbul, 2005, s. 33.

¹⁸⁵ Altop, s. 14; Baykan, s. 36; “Örneğin; bir avukatın ofisi için kullanmak üzere satın almış olduğu bilgisayar bakımından (edinme mesleki amaçla yapılmış sayılmakta) TKHK kapsamı dışında kalırken evinde kullanmak üzere almış olduğu bilgisayar bakımından TKHK korumasından yararlanabilmesi gibi durumlar ortaya çıkmaktadır” (Oya Şahin Mccarthy, “Sözleşme Serbestisinin Bir Sınırı Olarak Tüketici Hukuku Uygulaması”, *İstanbul Barosu Dergisi*, C. 85, S. 2011/5, Eylül-Ekim 2011, s. 87; Baykan, s. 36; Gülen Sinem Tek, “6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Hükümleri Bağlamında Ön Ödemeli Taksitle Satış Sözleşmesi”, *Legal Hukuk Dergisi*, C. 10, S. 118, Ekim 2012, s. 46).

¹⁸⁶ “Davacı çiftçilik yapmaktadır ve bu nedenle davaya konu römorku satın almıştır. Bu itibarla davacının 4077 sayılı yasa kapsamında tüketici olmadığı, söz konusu römorku mesleki amaçla edindiği anlaşılmaktadır. Bu duruma göre uyuşmazlığın çözümü genel mahkemelerin görevi içerisindedir” (Yarg. 13. HD. , T. 3.7.2012, E. 2012/13659, K. 2012/17299), <http://www.kazanci.com.tr/> (26.05.2014); “Davacı, ticari taksi ile taksicilik yaptığını, davalıların çalıştırdığı yedek parça satışı yapılan işyerinden 15.06.2003 tarihinde yedek parça aldığını, ancak arızalandığını, davalıların değiştirmek istemediklerini ileri sürerek direksiyon kutusunun yenisi ile değiştirilmesini veya rayiç fiyatının ödenmesini ayrıca usta ücreti olarak ödediği 35.000.000 TL'nin tahsilini istemiştir. Davalılar, davanın reddini dilemiştir. Mahkemece, davanın kabulüne karar verilmiş; hüküm, davalılar tarafından temyiz edilmiştir... Bir hukuki işlemin 4077 sayılı yasa kapsamında kaldırıldığının kabul edilmesi için yasanın amacı içerisinde, yasanın 3. maddesinde tanımları verilen taraflar arasında mal ve hizmet satışına ilişkin bir hukuki işlemin olması gerekir. Somut uyuşmazlıkta davacının ticari ve mesleki amaçlı olarak mal aldığı ve bu itibarla taraflar arasındaki uyuşmazlığın 4077 sayılı yasa kapsamında bulunmadığı anlaşılmaktadır” (Yarg.13. HD. T. 07.02.2005, E. 2004/13398, K. 2005/1683, <http://www.kazanci.com.tr/>(26.05.2014); “Sunulan hizmetten “meslekî amaçla” yararlanan doğalgaz aboneliği davalı Dekanlık, 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun anlamında tüketici kavramına girmediğinden doğalgaz tüketim bedelinin icra yoluyla takibine yapılan itirazın iptali davasında görevli mahkeme Tüketici Mahkemesi değil, Asliye Hukuk Mahkemesidir” (Yarg. 13. HD. , T. 30.12.2004, E. 2004/11573, K. 2004/19219, <http://www.kazanci.com.tr/> (26.05.2014).

söz konusu olduğu, bir başka ifadeyle aynen ya da işleyerek tekrar satmak amacının olmadığı ve ticari ya da mesleki faaliyetin dışında, bu faaliyetle ilgisi olmayan nihai, özel kullanım söz konusu olduğundan alıcının, tüketici niteliğine sahip olacağı savunulmaktadır¹⁸⁷. Buna göre örneğin, işletme sahibinin ticarî veya meslekî faaliyet alanı dışında bir amaçla, işletmenin ihtiyacı için kullanılmak üzere kola makinesi, buzdolabı veya otomobil gibi kendi uzmanlık alanı dışında bir mal satın alması durumunda alıcı, tüketici olarak nitelendirilmelidir¹⁸⁸. Burada malın alınmasında amaç özel ve nihai kullanım olmalı¹⁸⁹, malı tekrar satmak ya da üretime dâhil etmek durumu söz konusu olmamalıdır. TBK md. 263/IV hükmünde “*alıcının tacir sıfatı ile hareket ettiği*” ve “*malın bir ticari işletmenin ihtiyacı için satın alındığı*” durumlar birbirinden ayrılmıştır. Kanaatimizce ticari işletmesi için mal alan alıcının, mutlaka bir tacir olacağı düşünüldüğünde, kanun koyucu bu ifadesiyle, ticari işletmesi için fakat kendi işletme konusuna girmeyen bir mal satın alan tacirlerin, tüketici sayılabileceğini kabul etmiştir.

---

¹⁸⁷ Zevkliler/Aydoğdu, s. 84; İnal, s. 42; Ozanoğlu, s. 6, dp. 4.

¹⁸⁸ Zevkliler/Aydoğdu, s. 84; İnal, s. 42; Ozanoğlu, s. 6, dp. 4; Ancak Yargıtay’ın, tacirlerin işletmelerinin ihtiyacı için kullanılmak üzere fakat kendi uzmanlık alanları dışında mal satın aldıklarında tüketici olarak değerlendirilmemeleri gerektiğine yönelik kararlar verdiği de görülmektedir. “*Bir hukuki işlemin 4077 sayılı yasa kapsamında kaldırılmasının kabul edilebilmesi için yasanın amacı içerisinde yukarıda tanımları verilen taraflar arasında mal ve hizmet satışına ilişkin bir hukuki işlem olmayı gerektir. Yasada açıklandığı üzere tüketici, bir mal veya hizmeti ticari veya mesleki olmayan amaçlarla edinen, kullanan veya yararlanan gerçek ya da tüzel kişidir. Somut uyuşmazlıkta davalının (alıcı) işyeri için davacının (satıcı) telefon aboneliği olduğu ve uyuşmazlık konusu borçlu telefonların da işyeri telefonları olduğu, yani satılanın ticari ve mesleki amaçla kullanıldığı, dosya içindeki bilgi ve belgelerden anlaşılabilir olup taraflar arasındaki ilişkinin 4077 sayılı yasa kapsamında kalmadığı anlaşılmaktadır. O halde, mahkemece Asliye Hukuk Mahkemesi sıfatıyla ve genel hükümler çerçevesinde yargılama yapılması gerekirken, tüketici mahkemesi sıfatıyla karar verilmesi usul ve yasaya aykırı olup bozmayı gerektirir*” (Yarg. 13. HD. , T. 09.06.2005, E. 2005/4068, K. 2005/9817), <http://www.kazancı.com.tr/> (29.06.2014); “*4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’un değişik 3/e maddesinde “Tüketici, bir mal veya hizmeti ticari veya mesleki olmayan amaçlarla edinen, kullanan veya yararlanan gerçek ya da tüzel kişi” olarak tanımlanmıştır. Somut olayda taraflar tacir olup alacağın, davalı şirketin iş yerine ilişkin kurumsal GSM fatura bedelinden kaynaklanmasına ve tarafların 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanunun 4822 sayılı yasa ile değişik 3/e maddesinde tanımlanan tüketici kapsamında olmasına göre davanın genel mahkemelerin görevine girdiği gözetilmeden Tüketici Mahkemesinin görevli olduğu gerekçesiyle görevsizlik kararı verilmesi doğru görülmemiştir*” (Yarg. 19. HD. T. 16.3.2011, E. 2011/1002, K. 2011/3408), <http://www.kazancı.com.tr/> (29.06.2014).

¹⁸⁹ Ozanoğlu, s. 6; İnal, s. 63; Serdar, s. 480; Özel amaçtan kastedilen kişinin şahsi ya da ailevi ihtiyaçları için bir hukuki işlem yapmasıdır (Gezder, s. 162-163). Nihai kullanım ise, satın alınan malın herhangi bir yöntemle işlenmesi veya devredilmesiyle belirli bir çıkar sağlamaya yönelik olarak kullanılmaması anlamına gelir (İnal, s. 42).

(2) Karma Amaçla Hareket Edilmemesi

Bir mal veya hizmetin karma amaçla satın alınması, bu mal veya hizmetin, satın alan kimse tarafından hem işletmesi için hem de aynı zamanda kişisel kullanımı için edinmesi anlamına gelir¹⁹⁰. Bu şekilde sözleşme konusu mal veya hizmetin, hem ticarî veya meslekî faaliyet hem de özel ihtiyaç için alındığı durumlarda, ortada karma bir amaç vardır¹⁹¹. Örneğin işletmesine tahsis ettiği otomobili aynı zamanda özel gereksinimleri için de kullanan kişinin, bu malı satın alması durumunda karma bir amaçtan söz edilir¹⁹². Özel ve ticari amacın birbirine karıştığı, karma nitelik arz eden bu tür durumlarda yapılan işlemler, muhasebe tekniği bakımından bir bütün olarak kayda geçmekte ve örnekteki otomobil satın alma işlemi, tüketici işlemi olarak kabul edilmemektedir¹⁹³. Yargıtay da vermiş olduğu bir kararında, ticarî ortaklığın kendi adına araç alması ve bu aracı ticarî ortaklığın işlerinde kullanması ve bazen de özel nitelikte kullanmasının, aracın ticarî araç niteliğini değiştirmeyeceğini, aksi durumun hem vergi yasaları ve hem de ortaklık bilançosu bakımından karışıklıklar yaratacağından bahisle, taraflar arasındaki uyuşmazlığın çözümünde 4077 sayılı Yasanın uygulanmasının söz konusu olamayacağına karar vermiştir¹⁹⁴.

(3) Gerçek ve Tüzel Kişi Tacirlerin Tüketici Sıfatı

Türk Ticaret Kanunu md. 3'e göre "*Bu Kanunda düzenlenen hususlarla bir ticari işletmeyi ilgilendiren bütün işlem ve fiiller ticari işlerdendir*". TTK md. 19/I'e göre "*Bir tacirin borçlarının ticari olması asıldır. Ancak, gerçek kişi olan bir tacir, işlemi yaptığı anda bunun ticari işletmesiyle ilgili olmadığını diğer tarafa açıkça bildirdiği veya işin ticari sayılmasına durum elverişli olmadığı takdirde borç adi sayılır*". Tacirin borçları, kural olarak ticarî sayılmakla birlikte, madde metninde iki istisna kabul edilmiştir. Buna göre tacir, sözleşme yaparken, sözleşmenin, ticari iş-

---

¹⁹⁰ Zevkliler/Aydoğdu, s. 84; İnal, s. 67.

¹⁹¹ Zevkliler/Aydoğdu, s. 84; Özel, s. 32; Deryal/Korkmaz, s. 52; İnal, s. 67.

¹⁹² Zevkliler/Aydoğdu, s. 84; Özel, s. 32; İnal, s. 67.

¹⁹³ Zevkliler/Aydoğdu, s. 84; Özel, s. 32; Deryal/Korkmaz, s. 52; İnal, s. 67.

¹⁹⁴ Yarg. 11. HD. , T. 26.6.1997, E. 1997/1815, K. 1997/5112, <http://www.kazancı.com.tr/> (01.07.2014).

letmesi ile ilgisi olmadığını beyan ettiği ya da işin mahiyeti gereği ticari olmadığını anlaşıldığı hallerde iş, ticarî iş değildir¹⁹⁵. Belirtilen hükümler uyarınca, gerçek kişi tacirin, tüm işlemleri ticari nitelik taşır ve ancak madde metninde belirtilen istisnalarda gerçek kişi tacir, tüketici sayılabilir¹⁹⁶. Bu istisnalar, sadece gerçek kişi tacirler bakımından öngörülmüş olup, tüzel kişi tacirler açısından söz konusu değildir¹⁹⁷. Dolayısıyla TTK'ya göre tüzel kişi tacirlerin, adi borç sahası bulunmamakta ve tüzel kişi tacirlerin her türlü borcu, ticarî borç sayılmaktadır¹⁹⁸. TTK md. 16/I'e göre ticaret şirketleriyle, amacına varmak için ticarî bir işletme işleten vakıflar ve dernekler tacir sayılırlar. Bu kapsamda, tacir olmayan tüzel kişilerin, örneğin ticarî işletme işletmeyen dernek ve vakıfların, tüketici sıfatına sahip olacağı kabul edilmektedir¹⁹⁹. Dolayısıyla TKHK md. 3/k'da tüketici "gerçek veya tüzel kişi" olarak tarif edilmiş olsa da burada belirtilen tüzel kişilikten, dernek ve vakıfları anlamak gerekmektedir²⁰⁰. Yargıtay bir kararında, gerçek kişi tacirlerin, ticari işletmesiyle ilgili olmayan işlerinde, tüketici sıfatına sahip olduklarını, ancak tüzel kişi tacirlerin, barınma, gıda, giyinme ve aile gibi özel, insani ihtiyaçları olmadığından adi sahalara bulunmadığını belirterek, tüzel kişi tacirlerin, tüketici sıfatının söz konusu olamayacağını kabul etmiştir²⁰¹.

---

¹⁹⁵ İ. Yılmaz Aslan, *Ticaret Hukuku Dersleri*, İstanbul 2012, s. 79; İnal, s. 63; Örneğin tacirin evine yatak odası takımı alması halinde bunun ticari işletmesi ile ilgili olmadığı halin icabından anlaşılmaktadır (Aslan, s. 79; Deryal/Korkmaz, s. 54).

¹⁹⁶ Zevkliler/Aydoğdu, s. 81; Sabih Arkan, *Ticari İşletme Hukuku*, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara 2014, s. 65; Örneğin bir fabrikatörün evinde kullanmak suretiyle mobilya satın alması ticari iş sayılmaz ve bu durumda gerçek kişi tacir, tüketici sayılır (Arkan, *Ticari İşletme*, s. 65, 66).

¹⁹⁷ Aslan, s. 79; Zevkliler/Aydoğdu, s. 81.

¹⁹⁸ Zevkliler/Aydoğdu, s. 81; Aslan, s. 79; İnal, s. 60; Sabih Arkan, "Tüketici Kredileri", *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, C. 18, S. 1-2, 1985, s. 36; Arkan, *Ticari İşletme*, s. 65; "Tüzel kişi tacirin barınma, gıda, giyinme ve aile gibi özel insani ihtiyaçları olmadığı için bunların hakiki şahıslar gibi adi borç ilişkileri alanı olmadığı kabul edilir" (YHGK., T. 11.10.2000, E. 2000/19-1255, K. 2000/1249), <http://www.turkhukusitesi.com/index.php>, (29.06.2014).

¹⁹⁹ İnal, s. 59; Arkan, *Ticari İşletme*, s. 66, dp. 2; Deryal/Korkmaz, s. 60; Hayrunnisa Özdemir, "Aldatıcı Reklamlara Karşı Tüketicinin Korunması", *AÜHFD*, C. 53, S. 3, 2004, s. 63.

²⁰⁰ İnal, s. 59; Deryal/Korkmaz, s. 60; Yarg. 19. HD., T. 6.7.1999, E. 1999/3932, K. 1999/4621, karşı oy yazısı, <http://www.turkhukusitesi.com/index.php> (29.06.2014).

²⁰¹ YHGK., T. 21.9.2011, E. 2011/19-500, K. 2011/550, <http://www.kazancı.com.tr/> (15.06.2014); Yarg.11.HD. T. 26.6.1997, E. 1815/5112, Özdemir, s. 63, dp.10; Aynı görüş için bk. Arkan, s. 36; Gezder, s. 161; Ozanoğlu, s. 7-8; Ünlütepe, s. 78; Yargıtay'ın yeni tarihli kararlarında da aynı gö-

b) Alıcının Tüketici Sıfatı

Taksitle satım sözleşmesi, özü itibariyle bir satım sözleşmesi olduğundan, tarafları da alıcı ve satıcıdır. TBK'nın taksitle satım sözleşmesine ilişkin hükümleri değerlendirildiğinde, daha çok alıcıyı korumaya yönelik düzenlemeler içerdiği görülmektedir. Bu nedenle kanun koyucu, taksitle satım sözleşmelerinde, alıcının niteliklerini dikkate alarak, alıcıyı koruyan hükümlerin bir kısmından, belli niteliğe sahip

---

rüşte olduğu görülmektedir. “Tüzel kişi tacirin barınma, gıda, giyinme ve aile gibi özel insani ihtiyaçları olmadığı için bunların hakiki şahıslar gibi adi borç ilişkileri alanı olmadığı kabul edilir... Doğrudan ticari amaçla ya da işletmenin iç ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla olup olmadığına bakılmaksızın bütünü hukuki ilişkileri ticari faaliyet kapsamında olup özel hayatlarına ilişkin bir işlem söz konusu olamayacaktır... Tacirin, ticari işletmesiyle ilgili tüm faaliyetlerinde basiretli bir iş adamı gibi davranması gerekir. Bu cümleden olarak ticari işletmesiyle ilgili sözleşmeleri yaparken ve bu sözleşmelerden doğan borçlarını yerine getirirken basiretli bir iş adamı gibi davranmak zorundadır. O nedenle tüketiciler için düzenlenen yasa hükümleri kapsamına alınmazlar. Somut olayda davacı Ltd. Şirketi, tüzel kişilik adına ticari işletmesinde kullanmak üzere ticari vasıfta kamyonet almıştır. Özel amaçlı satın almalar için uygulanan 4077 sayılı Yasanın, davacı şirkete ait araç yönünden uygulanması söz konusu değildir. Bu itibarla, taraflar arasındaki, uyumsuzluğun çözümünde 4077 sayılı Yasanın uygulanması söz konusu olmayacaktır” (YHGK. , T. 11.10.2000, E. 2000/19-1255, K. 2000/1249), <http://www.turkhukuksitesi.com/index.php> (29.06.2014). Yarg. 19. HD. , T. 6.7.1999, E. 1999/3932, K. 1999/4621 sayılı kararında, gerçek kişi tacirlerin tüketici sayılabileceği durumlar söz konusu olabilirken, tüzel kişi tacirlerin, mali özel bir amaçla satın alıp nihai olarak yararlandıkları durumlarda, tüketici kapsamında değerlendirilmemesinin doğru olmadığı ve tüzel kişi tacirlerin de bahsi geçen durumlarda, tüketici kapsamında sayılması gerektiği kanaatine varmıştır. Karara göre; “Ticari şirketlerin ekonomik bir varlığı temsil edip, korunmalarına gerek bulunmadığı savunulamaz... Bir tacirin borçlarının niteliğini düzenleyen TTK'nın 21. maddesi, tüzel kişi tacirlerin özel amaçlarla nihai tüketici olmalarını engelleyen bir anlam taşımamaktadır. Tamamen kendisine özgü etkin, kısa ve ekonomik bir prosedür içinde tüketicinin hakkına kısa yoldan kavuşmasını amaçlayan kanunun, işletmesinin tüketim ihtiyacı kadar mali (lastik, temizlik eldiveni, temizlik malzemesi, kırılan kapı kilidinin yenisi, soğutma cihazı vs. gibi) almak suretiyle nihai tüketimde bulunan bir tüzel kişi taciri, korumanın kapsamı dışında bıraktığı düşünülemez. Kaldı ki hiçbir ayrıma tabi tutulmaksızın nihai tüketici olan gerçek kişi tacirler koruma kapsamında iken tüzel kişi tacirlerin koruma kapsamı dışında bırakılmaları Anayasa'nın eşitlik ilkesine de aykırılık teşkil edebilir. Bu durumda davacı şirketin, aracı özel amaçla satın alıp, nihai olarak yararlandığı anlaşıldığından mahkemece davanın 4077 Sayılı Yasa hükümleri uyarınca değerlendirilmesi gerekirken, genel hükümlere göre değerlendirilmesi ve harca tabi tutulması doğru değildir... Karşı Oy Yazısı: 4077 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanunun 3 üncü maddesinde “bir mal veya hizmeti özel amaçlarla satın alarak nihai olarak kullanan veya tüketen gerçek veya tüzel kişiler “tüketici” olarak tanımlanmıştır. TTK'nın 21. maddesine göre tacirin borçlarının ticari olması asıldır. Ancak gerçek kişi olan tacir, yaptığı işlemin ticari işletmesi ile ilgili olmadığını diğer tarafa açıkça bildirdiği veya işlemin niteliği itibarıyla ticari sayılmasının mümkün olmadığı takdirde borcun ticari ilişkiden doğmadığının kabulü gerekir. Anılan maddede sadece gerçek kişi tacirler öngörülmüş, dolayısı ile tüzel kişi tacirler bu kuralın dışında bırakılmıştır. 4077 Sayılı Yasanın anılan maddesinde bahsi geçen tüzel kişilerden dernek veya vakıfların amaçlanmış olduğunun kabulü gerekir. Bu nedenle mahkemece, taraflar arasındaki satışın, 4077 Sayılı Kanunun uygulanma alanına ve dolayısıyla tüketici mahkemelerinin görev alanına girmediği gerekçe gösterilerek yazılı şekilde hüküm kurulması isabetli olduğundan sayın çoğunluğun onama gerekçesine katılmıyorum”; <http://www.turkhukuksitesi.com/index.php> (29.06.2014).

olan alıcıların yararlanmasını engellemek amacıyla TBK md. 263/IV hükmü ile bir takım sınırlamalar getirmiştir.

Türk Borçlar Kanunu md. 263/IV'e göre, "*Alıcının tacir sıfatıyla hareket ettiği veya malın bir ticari işletmenin ihtiyacı için ya da meslekî amaçlarla satın alınması durumunda, taksitle satışa ilişkin hükümlerden sadece 259 uncu maddenin ikinci fıkrası, 260 ıncı maddenin birinci fıkrası ve 261 inci maddesi hükümleri uygulanır*". Hükme göre, bu nitelikteki alıcılara uygulanacak olan kanun maddeleri; alıcının taksitleri ödemede temerrüde düşmesi halinde satıcının haklarını düzenleyen 259/II; satıcının, alıcının taksitleri ödemede temerrüde düşmesi sebebiyle satılanın alıcıya devrinden sonra sözleşmeden dönmesini düzenleyen 260/I ve taksitle satım sözleşmesine hâkimin müdahalesini düzenleyen 261. maddeleridir. Bu hüküm ile daha az risk altında oldukları kabul edilen ticari veya mesleki faaliyet kapsamında hareket eden alıcıların, bu maksatla hareket etmeyen alıcıları koruyan hükümlerden yararlanmasının engellenmesi amaçlanmıştır²⁰².

Türk Borçlar Kanunu md. 263/IV'e göre, iki durumda taksitle satım sözleşmesinin, sadece kanunda sayılan belirli hükümleri uygulama alanı bulur, diğerleri ise uygulanmaz. Buna göre birinci durum, alıcının tacir sıfatıyla hareket ettiği taksitle satım sözleşmeleri; ikinci durum ise alıcının malı bir ticari işletmenin ihtiyacı için ya da meslekî amaçlarla satın aldığı taksitle satım sözleşmeleridir. Dolayısıyla taksitle satım sözleşmesi hükümlerinin tamamının, hiçbir sınırlama olmaksızın uygulanabilmesi için sözleşmenin tarafı olan alıcının, tacir sıfatıyla hareket etmemesi, taksitle satım sözleşmesinin konusu olan malı, bir ticari işletmenin ihtiyacı için ya da meslekî amaçlarla satın almaması gerekmektedir. Böylece TBK md. 263/IV'de belirtilen alıcının, TKHK md. 3/k'da tanımlanan "*tüketici*" kavramı ile aynı paralelde olduğu ve alıcının "*tüketici*" sıfatına sahip olması halinde TBK'nın taksitle satıma ilişkin hü-

---

²⁰² Yeşim Atamer, "Revize Edilmiş Türk Borçlar Kanunu Tasarısı'na İlişkin Değerlendirmeler ve Teklifler", *Hukuki Perspektifler Dergisi*, S. 6- Mayıs 2006, s. 35; Develioğlu, s. 534; Serdar, s. 480; Ünlütepe, s. 83.

kümlerinin sınırsız olarak uygulanabileceği sonucuna ulaşılabilir²⁰³. Bu kapsamda yukarıda “tüketici kavramı” başlığı altında yapmış olduğumuz açıklamalar, alıcının tüketici niteliğinde olduğu taksitle satım sözleşmeleri bakımından da geçerlidir²⁰⁴.

3. Satıcı Bakımından

Türk Borçlar Kanunu’nun, taksitle satım sözleşmesine ilişkin hükümlerinin uygulanması açısından satıcı için farklı bir özellik aranmamıştır²⁰⁵. Satıcı, ticarî veya meslekî faaliyet kapsamında hareket edebileceği gibi bu kapsamda hareket etmeyebilir. Dolayısıyla her gerçek veya tüzel kişi, taksitle satım sözleşmesinde satıcı tarafı oluşturabilir. Alıcı, ticarî veya meslekî faaliyet kapsamında hareket etmediği sürece satıcının, ticarî veya meslekî faaliyet kapsamında hareket etmesinin taksitle satım sözleşmesi hükümlerinin uygulamasına bir etkisi olmaz.

Satıcının niteliği konusunda TBK md. 253/III farklı bir hüküm öngörmüştür. Hükme göre, sözleşme konusu malın satıcının ticari faaliyeti kapsamında satılması halinde taksitle satım sözleşmesinde onbir bent halinde sayılan hususların bulunması gereği belirtilmiştir²⁰⁶. Sözleşmede bulunması gereken hususlar, alıcının tüketici niteliğine sahip olduğu taksitle satım sözleşmeleri açısından geçerlidir. Zira TBK md. 263/IV’te belirtildiği üzere, alıcının tacir sıfatıyla hareket ettiği veya malın bir ticari işletmenin ihtiyacı için ya da meslekî amaçlarla satın alındığı durumlarda, maddede belirtilen sınırlı hükümler uygulama alanı bulur ve bu hükümler arasında TBK md. 253/III bulunmamaktadır²⁰⁷. Dolayısıyla satıcının, malı ticari faaliyeti kapsamında sattığı ve alıcının da tüketici olduğu taksitle satım sözleşmelerinde md. 253/III’de belirtilen hususların bulunması gerekir.

---

²⁰³ Turgut Öz, “Yeni Türk Borçlar Kanunu’nda Satım Sözleşmesine İlişkin Temel Değişiklikler ve Yenilikler” (Yeni Borçlar Kanunu ve CISG’e Göre Satış Sözleşmeleri), İstanbul 2012, s. 14, Serdar, s. 482, 483.

²⁰⁴ Ayrıntılı bilgi için bk. II. Bölüm, I, A, 2, a).

²⁰⁵ Serdar, s. 486; Ünlütepe, s. 114.

²⁰⁶ Ayrıntılı bilgi için bk. I. Bölüm, IV, B.

²⁰⁷ Serdar, s. 486; Ünlütepe, s. 113, 114.

4. Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun İle Türk Borçlar Kanunu Hükümlerinin Hangisinin Uygulanacağı Sorunu

Taksitle satım sözleşmesine ilişkin hükümler hem TKHK'da hem de TBK'da düzenlenmiştir. Dolayısıyla aynı konu hakkında iki ayrı kanun düzenlemesi mevcuttur. Bu nedenle taksitle satım sözleşmesine ilişkin olarak, TKHK ile TBK hükümlerinin hangisinin uygulanacağı sorununun çözümü açısından öncelikle, her iki kanunun da uygulama alanı tespit edilmelidir.

Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun, her türlü tüketici işlemi ile tüketiciye yönelik uygulamaları kapsar (TKHK md. 2). Tüketici, ticari veya mesleki olmayan amaçlarla hareket eden gerçek veya tüzel kişiyi (TKHK md. 3/1, k), satıcı ise kamu tüzel kişileri de dâhil olmak üzere ticari veya mesleki amaçlarla tüketiciye mal sunan ya da mal sunanın adına ya da hesabına hareket eden gerçek veya tüzel kişiyi ifade eder (TKHK md. 3/1, i). Buna göre, ticari veya mesleki amaçlarla hareket eden veya onun adına ya da hesabına hareket eden gerçek veya tüzel kişiler (satıcı) ile tüketiciler arasında kurulan, her türlü sözleşme ve hukuki işlem TKHK md. 3/1,1 uyarınca tüketici işlemi olarak nitelendirilir ve TKHK hükümlerine tabi olur.

Türk Borçlar Kanunu'nun taksitle satıma ilişkin hükümlerinin uygulanması bakımından ise satıcının, ticarî veya meslekî faaliyet kapsamında hareket edip etmemesinin bir önemi yoktur. Satıcı, ticarî veya meslekî faaliyet kapsamında hareket edebileceği gibi bu kapsamda hareket etmeyebilir. Bu nedenle TBK kapsamında, her gerçek veya tüzel kişi taksitle satım sözleşmesinde, satıcı tarafı oluşturabilir. TBK'nın taksitle satıma ilişkin hükümlerinin uygulanması açısından satıcının niteliği önemli olmasa bile, alıcının niteliği konusunda farklı durumlar söz konusudur. Bu kapsamda alıcının, tacir sıfatıyla hareket edip etmemesi veya malı, bir ticari işletmenin ihtiyacı için ya da mesleki amaçlarla satın alıp almaması önem arz etmektedir. TBK'nın taksitle satım sözleşmesine ilişkin hükümlerinin, daha çok tüketicileri korumaya yönelik olduğu görülmektedir. Bu durum, kanun metninden de anlaşılabilir. Zira kanun koyucu, md. 263/IV hükmü ile alıcının tacir sıfatıyla hareket ettiği veya malın bir ticari işletmenin ihtiyacı için ya da meslekî amaçlarla satın alındığı durumlarda, tak-

sitle satıma ilişkin hükümlerden sadece md. 259/II, md. 260/I ve md. 261 hükümlerinin uygulanacağını belirtmiş ve bu nitelikteki alıcıların, taksitle satım sözleşmelerinde alıcıyı koruyan düzenlemelerin bir kısmından yararlanmalarının önüne geçmek istemiştir²⁰⁸. Bu durum TBK md. 263/IV'ün gerekçesinde de açıkça belirtilmiştir. Gerekçeğe göre kanun koyucu, tacir sıfatını taşıyan alıcı bakımından, 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un uygulanamayacağını göz önünde tutarak, söz konusu alıcılara taksitle satıma ilişkin belirtilen hükümlerden sınırlı biçimde yararlanma olanağı tanımıştır. Dolayısıyla TBK md. 263/IV'de belirtilen hükümler (md. 259/II, md. 260/I ve md. 261) dışındaki düzenlemelerin asıl amacı, tüketicilerin korunmasıdır²⁰⁹. Özetle, satıcı malını, ticari veya mesleki faaliyet kapsamında satsın veya satmasın alıcı, tacir sıfatıyla hareket ediyorsa veya malı, bir ticari işletmenin ihtiyacı için ya da mesleki amaçlarla satın alıyorsa md. 263/IV uyarınca TBK'nın taksitle satıma ilişkin hükümlerinin tamamı değil bazıları uygulanır.

Taksitle satım sözleşmelerine ilişkin TBK ve TKHK hükümlerinden hangisinin uygulanacağını tespiti bakımından yukarıda verilen bilgiler ışığında bu konunun örneklerle açıklanmasının daha yararlı olacağı kanaatindeyiz. İlk örnek taraflar arasında yapılan taksitle satım sözleşmesine TKHK hükümlerinin uygulanmasına ilişkindir. Buna göre; tekstil ürünleri satan bir mağazadan kendi ihtiyacı için kıyafet alan alıcı ile satıcı mağaza arasında yapılan taksitle satım sözleşmesine öncelikle TKHK hükümleri uygulanır. Çünkü bu ilişkide satıcı TKHK md. 3/1, i uyarınca ticari amaçlarla mal sunmaktadır. Söz konusu malı alan kişi ise, yine TKHK md. 3/1, k uyarınca bu malı ticari veya mesleki faaliyeti kapsamında değil de kendi bireysel ihtiyaçlarını gidermek için aldığından, burada özel ve nihai kullanım söz konusudur ve bu durumda öncelikle uygulanacak kanun TKHK'nun taksitle satım sözleşmesine ilişkin hükümleridir. Örnekte verilen satıcı ve alıcı arasındaki ilişkiye "*TBK ile TKHK arasında ortaya çıkabilecek uyumsuzluk hallerinde, tüketicinin lehine olan, onu daha iyi koru-*

---

²⁰⁸ Kanun koyucu bu hüküm ile ticari veya mesleki faaliyet kapsamında hareket eden alıcıların, bu şekilde hareket etmeyen alıcılara nazaran daha az risk altında oldukları düşüncesinden hareket ederek bahsi geçen sınırlamaları düzenlemiştir (Atamer, s. 35; Develioğlu, s. 534; Serdar, s. 480; Ünlütepe, s. 83).

²⁰⁹ Acar, s. 826.

yan kanun hükmü tercih edilmelidir²¹⁰” görüşümüzden hareketle TBK hükümlerinin de uygulanması ihtimali söz konusu olabilecektir. Konuya ilişkin ikinci örnek, taraflar arasında yapılan taksitle satım sözleşmesine TBK hükümlerinin uygulanmasına ilişkindir. Buna göre; kendisine ait kullanmakta olduğu bir bilgisayar, yenisini almak amacıyla satan kişi (satıcı) ile söz konusu bu ikinci el bilgisayar kendi ihtiyacı için kullanmak üzere satın alan kişi (alıcı) arasındaki taksitle satım sözleşmesine, TBK’nın taksitle satıma ilişkin hükümleri, hiçbir sınırlama olmaksızın uygulanır. Üçüncü örnek ise, taraflar arasında yapılan taksitle satım sözleşmesine, TBK’nın taksitle satıma ilişkin hükümlerinin sınırlı bir şekilde uygulanmasına ilişkindir. Buna göre; halı üretimi yapan bir fabrika sahibi ile bu halıları satmak amacıyla satın alan halı tüccarı arasında yapılan taksitle satım sözleşmesine TBK’nın bu sözleşmeye ilişkin sadece md. 263/IV’de belirtildiği üzere 259/II, 260/I ve 262. maddesi hükümleri uygulama alanı bulabilir.

Uygulamada genellikle taksitle satım sözleşmelerinin, ticari veya mesleki faaliyet kapsamında hareket eden satıcılar ile tüketiciler arasında olduğu görülmektedir. Tarafları, ticari veya mesleki faaliyet kapsamında hareket eden satıcı ile tüketicinin olduğu taksitle satım sözleşmelerine TKHK hükümleri uygulama alanı bulur. Yukarıda da açıkladığımız gibi²¹¹ TBK md. 263/IV hükmüne göre, tacir sıfatıyla hareket eden veya malı, bir ticari işletmenin ihtiyacı için ya da meslekî amaçlarla satın alan alıcılar hakkında, sadece maddede belirtilen hükümler uygulanır. Dolayısıyla bu düzenlemeden hareketle, alıcının “tüketici” sıfatına sahip olduğu taksitle satım sözleşmelerine, TBK’nın taksitle satıma ilişkin hükümlerinin tamamının uygulanması gerektiği kabul edilmelidir²¹². Aksi halde TBK hükümlerinin tamamının, alıcının tüketici, satıcının ise ticari veya mesleki faaliyet kapsamında hareket etmediği taksitle satım sözleşmelerine uygulanması söz konusu olur ki bu hal, kanun koyucunun, bu kadar ayrıntılı düzenlemeleri sınırlı hallerde uygulanmak üzere düzenlediği anlamına

---

²¹⁰ Serdar, s. 485; Ergüne, Taksitli Satışlar, s. 525; Acar, s. 827.

²¹¹ bk. II. Bölüm, I, A, b).

²¹² Öz, Satım, s. 14, Serdar, s. 483; Acar, s. 828.

gelir²¹³. Ayrıca TKHK'nın varlığı nedeniyle, satıcının ticari veya mesleki faaliyet kapsamında hareket ettiği ve alıcının da tüketici olduğu işlemlerde TBK'nın taksitle satıma ilişkin hükümleri uygulanmayacak olursa, TBK md. 253/III hükmünün uygulama alanı kalmayacaktır. Zira TBK md. 263/IV hükmüne göre, taksitle satımı düzenleyen hükümlerin büyük bir kısmı, alıcının tacir sıfatıyla hareket ettiği veya malın bir ticari işletmenin ihtiyacı için ya da mesleki amaçlarla satın alınması durumlarında uygulanmaz. Maddede belirtilen hükümler arasında ise yazılı şekil koşulunu içeren TBK md. 253 hükmü yer almamaktadır. Bu durumda satıcının, ticari faaliyet kapsamında hareket ettiği ve alıcının da tacir sıfatıyla hareket ettiği veya malı bir ticari işletmenin ihtiyacı için ya da mesleki amaçlarla satın alması durumlarında TBK md. 253/III hükmü uygulanmaz. Satıcı, malı ticari faaliyet kapsamında satmıyorsa bahsi geçen hüküm yine uygulanmaz. Dolayısıyla geriye tek bir ihtimal olan, satıcının ticari veya mesleki faaliyet kapsamında hareket ettiği ve alıcının da tüketici olduğu taksitle satım sözleşmeleri kalmaktadır²¹⁴. Bu sözleşmelere, TKHK hükümleri kapsamında kaldığından TBK hükümleri uygulanmaz ise kanun koyucunun, uygulama alanı olmayan bir hüküm düzenlemiş olduğu sonucuna ulaşılır ki bu durumun kabulü mümkün değildir²¹⁵.

Sonuç olarak, her ne kadar ticari veya mesleki faaliyet kapsamında hareket eden satıcı ile tüketici arasında yapılan taksitle satım sözleşmeleri TKHK kapsamında olsa da, kanun koyucunun, TBK'nın taksitle satıma ilişkin hükümlerini düzenlemekteki maksadının daha çok, satıcı karşısında zayıf konumda olan tüketicileri korumak olduğu düşünüldüğünde, bu nitelikteki satışlar da yukarıda yapmış olduğumuz açıklamalar çerçevesinde TBK hükümleri kapsamında değerlendirilmeli ve TBK ile TKHK arasında ortaya çıkabilecek uyumsuzluk hallerinde, tüketicinin lehine olan, onu daha iyi koruyan kanun hükmü tercih edilmelidir²¹⁶.

---

²¹³ Serdar, s. 485; Ergüne, Taksitli Satışlar, s. 522, 523.

²¹⁴ Serdar, s. 486; Ergüne, Taksitli Satışlar, s. 523.

²¹⁵ Serdar, s. 486; Ergüne, Taksitli Satışlar, s. 523.

²¹⁶ Serdar, s. 485; Ergüne, Taksitli Satışlar, s. 525; Acar, s. 827.

Taksitle satım sözleşmesine ilişkin hükümler hem TBK'da hem de TKHK'da düzenlendiğinden, aynı konu hakkında iki ayrı kanunda hükümler bulunmaktadır. Aynı anda yürürlükte bulunan iki ayrı kanun, aynı konuyu farklı şekillerde düzenliyorsa kanunlar arası çatışma olduğundan bahsedilir²¹⁷. Bu durumda, taksitle satım sözleşmesine ilişkin ortaya çıkan bir uyuşmazlıkta, TBK ve TKHK hükümlerinin çatışması halinde, hangisinin somut olaya uygulanacağı sorunu ortaya çıkmaktadır. Bu sorunun çözümünde, aynı anda yürürlükte bulunan bu iki kanunun eski-yeni ya da genel-özel nitelikli kanun olup olmamasına göre bir sonuca varılır²¹⁸. Kanunlar eşdeğer nitelikte ise yani her iki kanun özel ya da her ki kanun genel nitelikte ise hangisinin uygulanacağı konusunda açık bir düzenleme varsa ona göre hareket edilir, açık bir düzenleme yoksa öncelikle yeni tarihli kanun hükümleri uygulanır²¹⁹. Kanunlar eşdeğer nitelikte değilse yani biri genel diğeri özel kanun ise bu durumda iki ihtimal vardır; ya eski kanun özel, yeni kanun genel niteliktedir ya da eski kanun genel, yeni kanun özel niteliktedir²²⁰. 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu 1 Temmuz 2012 tarihinde yürürlüğe girmiş genel kanun niteliğindedir. 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun ise 28 Mayıs 2014 tarihinde yürürlüğe girmiş özel kanun niteliğinde olup TBK'dan sonra yürürlüğe girmiş bulunmaktadır. Dolayısıyla TBK ile TKHK arasında genel kanun özel kanun ilişkisi vardır ve her iki kanun eşdeğer nitelikte olmadığından sorun, yeni kanun eski kanun kuralına göre çözümlenir. Kanunların yürürlüğü bakımından temel kural, yeni tarihli özel kanunun, eski tarihli genel kanun karşısında öncelikli olarak uygulanmasıdır²²¹. Zira kanun koyucu bir hukuki ilişkiyi özel bir kanunla yeniden düzenleme zorunluluğu duymuştur ki bu durum, kanun koyucunun iradesinin, yeni özel kanunun uygulanması yönünde olduğunu gösterir²²². Eski kanun hükümleri ise yeni özel kanunda boşlukları tamamlamak amacıyla uy-

---

²¹⁷ Kemal Oğuzman/Nami Barlas; *Medeni Hukuk*, İstanbul 2008, s. 74.

²¹⁸ Oğuzman/Barlas, , s. 82.

²¹⁹ Oğuzman/Barlas, , s. 82; Mehmet Ayan/Nurşen Ayan, *Medeni Hukuka Giriş*, Konya 2014, s. 84, 85.

²²⁰ Ayan/Ayan, s. 85.

²²¹ Jale Akipek/Turgut Akıntürk/Derya Ateş Karaman; *Türk Medeni Hukuku, Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku*, İstanbul 2014, s. 102; Ayan/Ayan, s. 85.

²²² Akipek/Akıntürk/Ateş Karaman, s. 102.

gulanabilir²²³. Dolayısıyla TKHK, genel kanun niteliğindeki TBK'dan sonra yürürlüğe giren özel kanun niteliğinde olduğundan, TKHK kapsamındaki taksitle satımlara öncelikle uygulanır. Ancak yeni özel kanun niteliğinde olan TKHK'da yer verilmeyen hususlar eğer TBK'da düzenleme altına alınmış ise, somut uyumsuzluğa TBK hükümleri uygulanabilir. Zaten TKHK md. 83/I “*Bu kanunda hüküm bulunmayan hallerde genel hükümler uygulanır*” hükmü de bu kabulü zorunlu kılmaktadır. Böylece TKHK'da düzenlenmeyen yasal temsilcinin rızası (TBK md. 254), sözleşme süresi (TBK md. 256/I), alıcının defileri (TBK md. 257), taksit ödemede temerrüt halinde dönme hakkının kullanılması (TBK md. 259/2), hâkimin müdahalesi (TBK md. 261) başlıklı hükümler TKHK kapsamında kalan taksitle satım sözleşmeleri bakımından da uygulanır.

B. Taksitle Satım Sözleşmesinin Sosyal Koruma Amacı Kapsamında Uygulama Alanı

1. Genel Olarak

Taksitle satım sözleşmeleri, ekonomik olarak bu sözleşmenin zayıf konumunda olan ve çoğunlukla gelir düzeyi yeterli olmayan alıcılara, peşin para ile alamayacakları şeyleri, bedelini daha sonra kısım kısım ödemek suretiyle alabilme imkânı vermektedir. Bu durum, hem alıcıları zorunlu olarak tasarrufa yöneltmekte hem de sürümün ve üretimin artmasını sağlamaktadır. Fakat bununla birlikte alıcıların, taksitle ödemenin cazibesine kapılarak, ödeme güçlerini aşan harcamalarda bulunması ve sonuçta ilerideki taksitleri ödemede güç duruma düşmeleri söz konusu olabilmektedir. Satıcı da alıcının bu ödememe tehlikesine karşı, kendini korumak amacıyla, sözleşmeye özel kayıtlar koymakta ve zaten gelir seviyesi düşük olan alıcı, bu kayıtlara rıza göstermek zorunda kalmaktadır²²⁴. Bu nedenlerle, taksitle satım sözleşmesinin ekonomik olarak zayıf konumunda olan tarafı olarak alıcının, satıcı karşısında özel olarak ko-

---

²²³ Ayan/Ayan, s. 85; Akipek/Akıntürk/Ateş Karaman, s. 102.

²²⁴ Tandoğan, s. 301; Yavuz/Acar/Özen, s. 276.

runması ihtiyacı nedeniyle kanun koyucu, TBK 253 vd. maddelerinde taksitle satım sözleşmesini, emredici nitelikte hükümlerle düzenlemiştir²²⁵.

Taksitle satım sözleşmelerinde, alıcıyı kredilendiren kişi satıcı olmakta ve bedel ödenmeme riskini, alıcıyı finanse ederek satıcı kendisi üstlenmektedir²²⁶. Ancak günümüzde, taksitle satım sözleşmelerinde satıcıların, genel itibarıyla kredilendirme imkânına sahip olmamaları nedeniyle, bu ikili ilişki yerini üçlü ilişkiye bırakmış ve satıcı, alıcıyı finanse eden kişi olmaktan çıkmıştır²²⁷. Bu kapsamda hem alıcıya kredi sağlanmasının satıcı dışında başka bir kişi veya kurum tarafından temin edilmesi hem de taksitle satım sözleşmesi ile aynı ekonomik amacı sağlayan başka bir sözleşme yapılması durumlarında, TBK'nın alıcıyı koruyan hükümlerinin uygulanmaması tehlikesi doğabilir²²⁸. Bu nedenle TBK 263. maddesinin 1. ve 2. fıkraları ile bu tehlikeleri bertaraf etmek amacıyla, taksitle satım sözleşmelerinin uygulama alanı belirtilmiş ve alıcının korunması ihtiyacının mevcut olduğu sözleşmelere taksitle satım sözleşmesine ilişkin hükümlerin uygulanacağı düzenlenmiştir²²⁹. Hükme göre, ilk olarak taksitle satım sözleşmesi hükümleri aynı ekonomik amaçla yapılan işlemlere uygulanır. İkinci olarak, bir taşınırı edinme amacıyla yapılan ödünç sözleşmelerinde satıcının, mülkiyeti saklı tutma kaydı ile birlikte veya bundan bağımsız olarak satış bedeli alacağını ödünç verene devretmesi veya satıcı ile ödünç verenin başka surette anlaşarak, alıcının satış bedelini daha sonra taksitler hâlinde ödemek üzere malın teslimini sağlamaları durumunda, taksitle satışa ilişkin hükümler kıyas yoluyla uygulanır. Bu hükümle birlikte taksitle satım sözleşmelerinin uygulama alanı genişletilmiştir. Böylece taksitle satım sözleşmesine ilişkin TBK md. 253 vd. hükümleri, sadece taksitle satıma değil aynı zamanda md. 263'de sayılan, aynı ekonomik amaçla yapılan işlemler ile finanse edilmiş taksitle satım sözleşmelerine de uygulanır.

---

²²⁵ Tandoğan, s. 305; Yavuz/Acar/Özen, s. 276; Akünel, s. 79 vd.

²²⁶ Ozanoğlu, s. 63, 96.

²²⁷ Serdar, s. 493.

²²⁸ Yavuz/Acar/Özen, s. 276; Serdar, s. 493.

²²⁹ Serdar, s. 493.

2. Taksitle Satım Sözleşmesi İle Aynı Ekonomik Amaçla Yapılan İşlemlerde Uygulama Alanı

Taksitle satım sözleşmesine ilişkin TBK hükümleri, bu sözleşmede daha çok alıcıyı koruyucu düzenlemeler içermektedir. Taksitle satım sözleşmesi ile aynı amacı sağlayan başka bir sözleşme yapılması durumunda, alıcıyı koruyan TBK hükümlerinin uygulanmaması tehlikesi ortaya çıkabilir. Bu nedenle kanun koyucu, TBK md. 263/I hükmünde, taksitle satım sözleşmesi hükümlerinin bu sözleşme ile aynı ekonomik amaçla yapılan işlemlere de uygulanacağını belirtmiştir²³⁰. Kanun koyucunun buradaki amacı, madde gerekçesinde belirtildiği üzere taksitle satımlarda alıcıların korunması amacıyla konulmuş olan hükümlerden kurtulmanın, başka bir deyişle kanuna karşı hile²³¹ yapmanın önüne geçmektir²³². Bu kapsamda taksitle satım sözleşmesi, görünürdeki işlemin arkasında gizlenmektedir. Maddede ifade edilen işlemlerin neler olduğu, açık bir şekilde belirtilmemiştir. Ancak hükmün gerekçesinde bu işlemler, kira-satış vaadi, kira-alım²³³ ve kira-bağışlama²³⁴ şeklinde yapılan birleşik sözleşmeler²³⁵ olarak belirlenmiştir.

Taksitle satım sözleşmelerinde, alıcıların aleyhine olan, kanuna karşı yapılabilecek hilelerin önüne geçmek amacıyla konulan bu hükümle, taksitle satım ile “aynı

---

²³⁰ Taksitle satım sözleşmelerinin uygulama alanı belirlenirken, aynı ekonomik amaçtan bahsedilmesi ile objektif bir ölçüt getirilmiş ve uygulama alanı, kanuna karşı hilelere karşı genişletilmiştir (Gümüüş, s. 192; Ozanoğlu, s. 93).

²³¹ Kanuna karşı hile; hukuk düzeninin yasakladığı hukuki veya ekonomik bir sonucu elde etmek için yapılması hukuken caiz başka bir muamele yapılmasıdır. Bir başka deyişle tarafların, kanunun geçerli saydığı hukuki işlemleri, kanuna aykırı sonuçlara varmak için yapmaları anlamına gelir. Kanuna karşı hile amacıyla yapılan bir sözleşmenin müeyyidesi, kanunun doğrudan doğruya yasak ettiği işleme ilişkin müeyyidesi ile aynıdır. Kanunun yasakladığı işlemin müeyyidesi butlan ise kanuna karşı hile teşkil eden işlem de batıl olacaktır (Eren, s. 372, 373).

²³² Ergüne, Taksitle Satış, s. 530; Serdar, s. 490; Ünlütepe, s. 68.

²³³ Kira-alım sözleşmesinde, taksitle satıma konu malın kirası taksit tutarlarına göre tespit edilerek kiraya verilir ve bedelin tamamını karşılayan tutarda kira ödenince, kullanabilmek üzere kiracıya kiralanan şey üzerinde bir alım hakkı tanınır (Uygur, s. 1586).

²³⁴ Kira-bağışlama sözleşmesinde, kiralatıcı satım konusu malın bedelini bulunca kiralayan, kiralananı kiracıya bağışlamayı taahhüt eder (Tandoğan, s. 308; Uygur, s. 1586).

²³⁵ Birleşik sözleşmeler, hukuki nitelik ve vasıfları itibarıyla tamamen birbirinden ayrı ve bağımsız olan sözleşmelerin, tarafların serbest iradeleriyle birbirine bağlı duruma sokulması anlamına gelir. Birleşik sözleşmeyi oluşturan sözleşmeler ortak bir amaç etrafında toplanmıştır. Bu sözleşmelerin bileşik sözleşme karakterini taşıyıp taşımadığı, tarafların iradelerine ve ekonomik fonksiyonlarının bütünlüğüne göre belirlenir (Yavuz/Acar/Özen, s. 22; Aral/Ayrancı, s. 61).

ekonomik amacı taşıma” hususunun tespit edilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda öncelikle, taksitle satımın ekonomik boyutu belirlenmelidir. Taksitle satım sözleşmesi mülkiyeti devir borcu doğuran bir sözleşmedir²³⁶ ve mülkiyetin devri bir hukuksal amaç olup ekonomik bir amaç taşımamakta olduğundan, taksitle satım sözleşmesi alıcısı için önemli olan, malın mülkiyetinin ne zaman kazanılacağı değil, mal üzerinde zilyetliğin mevcudiyeti ve amacına uygun sınırsız kullanım hakkının kendisine tanınmasıdır²³⁷. Mülkiyetin devri söz konusu olmasa bile, şey üzerinde zilyetliğe dayalı olarak sınırsız ve sürekli bir kullanım imkânı, taksitle ödemeler karşılığında alıcıya tanınmış ise taksitle satım ile aynı ekonomik amacın takip edildiğinden bahsedilebilir²³⁸.

Taksitle satımların uygulama alanının belirlenmesinde, aynı ekonomik amacın tespiti hususunda bir diğer önemli nokta ise, taksitle satım sözleşmesinin kredi fonksiyonu taşıması unsurudur²³⁹. Başka bir deyişle satıcının alıcıya, satın alma gücü (kredi) sağlamış olmasıdır. Bu kredilendirme ise alıcının karşı edimi yani satım bedelini ödeme borcunu, kısmi ödemeler şeklinde yerine getirilmesi suretiyle gerçekleşmektedir²⁴⁰. Bu bakımdan, taksitle satım sözleşmeleri ile aynı ekonomik amacı taşıyan işlemler belirlenirken, bu unsurun tespit edilmesi ve kredilendirme fonksiyonunun olmadığı işlemlere taksitle satım hükümlerinin uygulanmaması gerekmektedir²⁴¹. Aynı zamanda, taksitle satım sözleşmesi ile aynı ekonomik amacı güden işlemlerin tespitinde, bu sözleşmelerin bütünü ele alınmalı ve sözleşmenin süresi, aylık ödenen kira bedeli gibi hususlar araştırılmalı ve eğer tarafların amacının kanuna karşı hile

---

²³⁶ Tandoğan, s. 97; Ozanoğlu, s. 58.

²³⁷ Ozanoğlu, s. 94, 95; Serdar, s. 489.

²³⁸ Gümüş, s. 193; Aydoğdu/Kahveci, s. 319; Nihat Yavuz, *6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun Getirdiği Değişiklikler ve Yenilikler, Genel Hükümler-Özel Hükümler*, Ankara 2011, s. 399; Serdar, s. 489.

²³⁹ Taksitle satım sözleşmesinde satıcı, satım bedeli tamamen ödenmeden satılanı alıcıya devretmek suretiyle alıcıya kredi açmakta, ona mal kredisi temin etmektedir (Ozanoğlu, s. 63, 96).

²⁴⁰ Ozanoğlu, s. 97.

²⁴¹ Ozanoğlu, s. 97.

olduğu tespit edilirse TBK md. 263/I hükmü uyarınca, taksitle satıma ilişkin hükümler uygulanmalıdır²⁴².

Uygulamada taksitle satımın emredici hükümlerini bertaraf etmek amacıyla yapılan ve taksitle satım sözleşmeleriyle aynı ekonomik amacı taşıdığı belirtilen kira-satış vaadi, kira-alım ve kira-bağışlama sözleşmelerinin ortak özelliği, kiralayana bir fesih hakkı tanınması ve kiralayanın bu hakkını kullanması ile o zamana kadar kiracıdan almış olduğu kiralardan (gerçekte taksitlerin) kendisinde kalmasıdır²⁴³. Oysaki TBK'nın taksitle satım sözleşmesinden dönmeye ilişkin hükümlerinde, satıcının alıcı tarafından dönmeye kadar ödenmiş taksitlerin kendisinde kalacağına dair bir düzenleme bulunmamakta olup, taksitlerin satıcıda kalacağına ilişkin sözleşme hükümlerinde, TBK md. 260'da satıcı için belirtilen taleplerin dışında kalmış olduğundan ve hükmün emredici niteliği gereği geçersizdir²⁴⁴.

Taksitle satımın emredici hükümlerinden kaçmak amacıyla yapılan bahsi geçen sözleşmelerin başında kira-satım sözleşmesi gelmektedir. Kira-satım sözleşmesinde, kiralayana (satıcı), kiralanana (aslında taksitle satım konusu olan örneğin 100TL değerindeki malı) kiracıya (alıcı) kira bedeli karşılığında (örneğin aylık 10TL) devreder, ancak daha sonra, kiracı tarafından ödenen kira bedelleri satım bedeline ulaştığında, kiracı, kiralananın mülkiyetini ya kendiliğinden kazanır ya da kendisine tanınan alım

---

²⁴² Tandoğan, s. 308; Yavuz/Acar/Özen, s. 275; Tunçomağ, s. 321; Ozanoğlu, s. 96, 96; Uygur, s. 1587; Çörtoğlu, s. 268; Develioğlu, s. 549; Ergüne, Taksitle Satış, s. 531; İnceoğlu, s. 6; Örneğin sözleşme süresinin uzunluğu dikkate alındığında kiracının ödediği toplam kira bedeli sözleşme süresinin sonunda satım bedelinden daha yüksek bir meblağa denk geliyorsa bu halde gerçek bir satım sözleşmesinin amaçlandığı düşünülebilir (İnal, s. 341).

²⁴³ Tandoğan, s. 308; Gümüş, s. 194, Tunçomağ, s. 321; Çörtoğlu, s. 267; İnceoğlu, s. 6; Serdar, s. 490; Uygur, s. 1587; TBK md. 264 gerekçesinde bu durum şu şekilde ifade edilmiştir: “*Bu sözleşmelerin yapısını açıklamak amacıyla sadece kira-satış vaadi şeklindeki birleşik sözleşmeden kısaca söz etmekte yarar vardır. Bu sözleşmede, kiraya veren (gerçekte taksitle mal satıcısı), satılan satış bedelinin tamamen ödenmesi gereken tarihe kadar kiraya vermekte; satış bedeli tamamen ödenince, satılan ona satmayı vaat etmekte; fakat bir vadeye ilişkin kira bedeli (gerçekte taksit) ödenmezse, fesih bildiriminde bulunarak sözleşmeden dönme hakkını da sadece kendisi için saklı tutmaktadır. Böylece, kiracı (gerçekte taksitle mal alıcısı) bir vadeye ilişkin borcunu ödemezse, kiraya veren (gerçekte taksitle mal satıcısı), fesih bildiriminde bulunarak kira sözleşmesini feshetmekte (gerçekte taksitle satış sözleşmesinden dönmekte) ve o zamana kadar kendisine ödenmiş olan kira bedellerini (gerçekte taksitleri) almamak istemektedir*”.

²⁴⁴ Tandoğan, s. 316; Gümüş, s. 211; İnceoğlu, s. 82; Yılmaz, s. 473; Aydoğdu/Kahveci, s. 323; Zevkliler/Havutçu, s. 86; Yavuz, N., Borçlar, s. 394; Ozanoğlu, s. 268; Bilge, s. 112; Develioğlu, s. 547; Akbulut, s. 87; Karahasan, s. 435.

hakkının kullanılmasıyla birlikte mülkiyetin devri konusunda bir alacak hakkına sahip olur²⁴⁵. Böyle bir durumda yani ortada bir kira-satım sözleşmesi mevcut ise kiracı, (alıcı) kira bedellerini (henüz toplam satım bedeli miktarına ulaşmadan önce) ödeme- de temerrüde düştüğünde, kiralayan (satıcı) sözleşmeyi feshedebilir ve bu durumda kiracının ödediği kira bedelleri satıcıda kalmış olur²⁴⁶. Hâlbuki taraflar arasındaki bu ilişkiye taksitle satım sözleşmesi hükümleri uygulanırsa, kiracının (alıcının) ödediği kira bedelleri, kiralayanın sözleşmeden dönmesi ile TBK md. 260/I hükmü gereği kendisine, kiralayan (satıcı) tarafından iade edilmek zorunda kalınır. İşte TBK md. 263/I hükmü ile taksitle satım sözleşmesi hükümlerini bertaraf eden bu tür işlemlerin önüne geçilmiş ve taksitle satım ile aynı ekonomik amacı güden bahsi geçen sözleş- melere taksitle satım hükümlerinin uygulanması gereği belirtilmiştir²⁴⁷.

3. Finanse Edilmiş Taksitle Satım Sözleşmeleri ve Kredi Kartı İle Yapılan Satımlarda Uygulama Alanı

a) Finanse Edilmiş Taksitle Satım Sözleşmelerinde Uygulama Alanı

Kanun koyucu, alıcının satıcı karşısındaki zayıf konumundan hareketle, taksitle satım sözleşmelerinde daha çok alıcıyı koruyucu düzenlemeler yapma yolunu tercih etmiştir. Bu nedenle taksitle satım sözleşmelerine TBK md. 253 vd. madde hükümleri uygulanmakla birlikte alıcının korunması amacıyla, TBK md. 263 hükmü ile taksitle satım sözleşmesinin uygulama alanı genişletilmiş bulunmaktadır. TBK md. 263/II “*Bir taşınırı edinme amacıyla yapılan ödünç sözleşmelerinde satıcının, mülkiyeti saklı tutma kaydı ile birlikte veya bundan bağımsız olarak satış bedeli alacağını ödünç verene devretmesi veya satıcı ile ödünç verenin başka surette anlaşarak, alıcının satış bedelini daha sonra taksitler hâlinde ödemek üzere malın teslimini sağlamaları durumunda, taksitle satışa ilişkin hükümler kıyas yoluyla uygulanır. Ödünç sözleşme-*

---

²⁴⁵ Tandoğan, s. 308; Tunçomağ, s. 321; Gümüş, s. 193; Çörtoğlu, s. 267; Aydoğdu/Kahveci, s. 319; Yavuz, N. , Borçlar, s. 399; İnal, s. 341; Halit Elbir, “Mülkiyeti Muhafaza Mukavelesine Müteallik Umumi Mülahazalar ve Bu Müessesenin Hukuki Mahiyeti”, *İÜHFİM*, C. 18, S. 1-2, 1952, s. 270; Develioğlu, s. 548; Bu sözleşmelerde aslında tarafların iradesi, satım konusunun kullanımının devrine değil, bu malın devrine yöneliktir (Tunçomağ, s. 321; Yavuz, N. , Borçlar, s. 399).

²⁴⁶ Gümüş, s. 194; Develioğlu, s. 548; Ergüne, Taksitle Satış, s. 530.

²⁴⁷ Gümüş, s. 194; Develioğlu, s. 548; Ergüne, Taksitle Satış, s. 530.

sinde, taksitle satış sözleşmelerine konulması zorunlu olan hususların yer alması şarttır. Ancak, bunlardan peşin satış bedeli ile toplam satış bedeli yerine, ödünç alınan miktar ile ödünç verene ödenecek toplam ödünç miktarı gösterilir” düzenlemesini içermektedir. Bu hüküm ile bir taşınırı edinme amacıyla yapılan ödünç sözleşmeleri düzenleme altına alınmış ve günümüzde sıklıkla tercih edilen, satım bedelinin ödemesi konusunda üçüncü bir kişinin, özellikle kredi kurumlarının (banka) devreye girmekte olduğu finanse edilmiş taksitle satım sözleşmeleri, taksitle satım sözleşmeleri hükümlerinin kapsamına alınmıştır²⁴⁸.

Taksitle satım sözleşmelerinde bilindiği üzere satıcı, malı teslim borcunu derhal ifa etmesine rağmen alıcı, satım bedelini ödeme borcunu kısım kısım (taksitler halinde) yerine getirmektedir. Bu sözleşme, satıcıya malını pazarlama ve satışlarını artırma imkânı sağlamanın yanında, asıl faydalarını alıcı üzerinde göstermektedir. Alıcı, ekonomik güçlükler nedeniyle aslında sahip olmakta güçlük çekeceği, belki de alma imkânının olmayacağı malları, bu sözleşme sayesinde edinme imkânı sağlamakta, üstelik mala, bedelini tamamen ödemediği için sahiptir. Dolayısıyla taksitle satımda satıcı, satım bedeli tamamen ödenmeden satılanı alıcıya devretmek suretiyle alıcıya kredi açmakta, ona mal kredisi temin etmektedir²⁴⁹. Alıcıyı kredilendiren kişi, bu ikili ilişki içinde satıcı olmakta ve taksitle satım sözleşmesi risklerini (bedel ödenmemesi) alıcıyı finanse ederek, satıcı kendisi üstlenmektedir. Basit taksitle satım olarak kabul edilen bu ikili ilişkide, malın finansmanı satıcı tarafından yapıldığından bu durum masraflı olmaktadır. Satıcı, malı alıcıya teslim etmesine rağmen satım bedeline taksitler halinde, belli bir süre sonunda kavuşabilmektedir. Bu nedenle satıcılar ya taksitle satım sözleşmesi yapmamakta ya da satım bedelini, peşin bedelin çok üstünde belirlemektedir²⁵⁰. Bu sebeplerle birlikte satıcıların, işletme sermayelerindeki yetersizlik ya da sermaye yeterli olduğu halde alıcılardan olan alacaklarını takip yü-

---

²⁴⁸ Yavuz/Acar/Özen, s. 278; Ünlütepe s. 68.

²⁴⁹ Ozanoğlu, s. 63, 96.

²⁵⁰ Şebnem Akipek; *Türk Hukuku ve Mukayeseli Hukuk Açısından Tüketici Kredisi*, Ankara 1999, s. 183.

kümlülüğünden kurtulma isteği, taksitle satım sözleşmelerinde finanse işlemini üçüncü kişilere bırakmalarında etkili bir faktör olmuştur²⁵¹.

Finanse edilmiş taksitle satım sözleşmelerinde alıcının, satıcıya borçlanmış olduğu satım bedeli, alıcı tarafından değil, onun yerine bir kredi kurumu tarafından ödenmektedir²⁵². Böylece satıcı ile alıcı arasındaki ikili ilişki, yerini üçlü ilişkiye bırakmış olmakta ve satıcı, alıcıyı finanse eden kişi olmaktan çıkmaktadır. Bu sayede satıcı, arkasına mali açıdan güçlü konumda olan bankayı alıp daha fazla alıcıya ulaşarak satışlarını artırabilme, bankalar da kredi vererek daha fazla müşteriye ulaşma imkânını elde etmektedir²⁵³. Söz konusu bu üçlü ilişkide semenin ödenmesi konusunda alıcıyı finanse eden üçüncü kişi kredi veren (banka) olmaktadır²⁵⁴. Bu kapsamda satıcı ile banka arasında genellikle çerçeve sözleşme²⁵⁵, satıcı ile alıcı arasında satım sözleşmesi, alıcı ile ödünç veren (banka) arasında ise ödünç (kredi) sözleşmesi yapılmaktadır²⁵⁶. Ödünç veren yani üçüncü tarafı teşkil eden kredi veren (banka), malın bedelinin bir başka deyişle kendisinden alınmış olan kredinin, vadeleri geldiğinde taksitler halinde iade edilmesini kabul etmekte ve alıcı da, satıcıdan almış olduğu malın kredisini bankaya taksitler halinde iade etmektedir²⁵⁷. Alıcı ile satıcı arasındaki ikili ilişkiden oluşan taksitle satım sözleşmelerine TBK md. 253 vd. hükümleri uygulanırken, sırf alıcıyı finanse eden olarak bu ilişkiye üçüncü bir kişinin (kredi veren) dâhil olması, taksitle satımın koruyucu hükümlerinden alıcının yararlanmasını engel-

---

²⁵¹ Baykan, s. 395; Serdar, s. 493.

²⁵² Akipek, Tüketici Kredisi, s. 182.

²⁵³ Ferudun Kaya; *Türkiye’de Kredi Kartı Uygulaması*, İstanbul, 2009, s. 120; Akipek, Tüketici Kredisi, s. 185.

²⁵⁴ Ozanoğlu, s. 107, 108; Selçuk Öztek, “Genel Olarak Tüketici Kredileri ve Tüketici Kredilerinde Kişisel Teminatlar”, *Bankacılar Dergisi*, S. 67, 2008, s. 8; Serdar, s. 492; Baykan, s. 395.

²⁵⁵ Satıcı ile kredi veren arasında yapılan çerçeve sözleşmede banka, satıcıya satım bedelinin ödenmesini taahhüt etmekte ve bunu alıcı ile satıcı arasındaki taksitle satım sözleşmesine dayandırmaktadır (Ozanoğlu, s. 111).

²⁵⁶ Hatemi/Serozan/Arpacı, s. 125; İnal, s. 255; Akipek, Tüketici Kredisi, s. 182; Ozanoğlu, s. 105; Baykan, s. 395; Öztek, s. 8.

²⁵⁷ İnal, s. 261; Akipek, s. 182; Ergüne, Taksitle Satış, s. 532; Kaya, s. 41; Hasan İşgüzar, *Banka Kredi Kartı Sözleşmeleri*, Ankara 2003, s. 151.

lememelidir²⁵⁸. Zira alıcıya kredilendirme imkânının satıcı tarafından verilmesi ile üçüncü kişi tarafından sağlanması arasında bir fark yoktur. Her iki durumda da alıcı malı teslim almasına rağmen, malın bedelini zamana yayarak ödemektedir. Basit taksitle satımda alıcı, satım bedelini taksitler halinde satıcıya öderken, üçüncü kişinin finanse ettiği durumlarda satım bedelini, bu sefer taksitler halinde kredi veren üçüncü kişiye ödemektedir. Bu nedenle taksitle satım sözleşmesi hükümlerinin, alıcıya sağlamış olduğu hukuki korumanın devam etmesi bir başka deyişle alıcının, taksitle satımın koruyucu hükümlerinden yoksun kalıp zarar görmemesi ve kredi verenin de satıcıdan daha avantajlı bir konumda olmaması için taksitle satım sözleşmesi hükümlerinin kıyasen bu üçlü ilişkiye de uygulanması doğru olur²⁵⁹.

Türk Borçlar Kanunu 263/II'nin kapsamına girecek durumların madde metninde tek tek sayılması imkânı mümkün olmadığından, kanun koyucu genel bir düzenleme yaparak, ödünç veren ile satıcının birlikte hareket ederek alıcıya kredili alışveriş yapma imkânı sağlamalarını yani aralarındaki nitelikli işbirliğini ölçüt olarak kabul etmiştir²⁶⁰. Bu bakımdan taksitle satım sözleşmesi hükümlerinin alıcı, satıcı ve ödünç veren arasındaki üçlü ilişkiye uygulanabilmesi için bu ilişki arasında ekonomik bir bütünlüğün (birliğin) bulunması gerekmekte olup, aksi halde kıyasen uygulama yoluna gidilemez²⁶¹. Ekonomik bütünlükten söz edebilmek için yapılan sözleşmeler arasında bir bağlılığın kurulabilmesi gerekir²⁶². Her ne kadar kredi sözleşmesi ve satım sözleşmesi hukuken birbirlerinden bağımsız olsalar bile tarafların iradeleri ile birbirlerine bağlanmaktadır²⁶³. Dolayısıyla sözleşmelerden birinin yapılabilmesi ancak diğersinin de yapılmasına bağlı ise sözleşmeler arasında ekonomik yönden birlik olduğu

---

²⁵⁸ Serdar, s. 496; Ergüne; Taksitle Satış, s. 533.

²⁵⁹ Sabih Arkan, "Tüketici Kredisi ve Uygulaması", *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, C. 15, S. 1, 1989, s. 37; İnal, s. 261; Serdar, s. 494, 496; Ergüne; Taksitle Satış, s. 533.

²⁶⁰ Ergüne; Taksitle Satış, s. 532.

²⁶¹ Serdar, s. 497, 498; Akipek, Tüketici Kredisi, s. 184, 185; Ünlütepe, s. 70; Ozanoğlu, s. 108; Ergüne, Taksitle Satış, s. 532, 535.

²⁶² Serdar, s. 497, 498; Akipek, Tüketici Kredisi, s. 184, 185; Ünlütepe, s. 70; Ozanoğlu, s. 108; Ergüne, Taksitle Satış, s. 532.

²⁶³ Akipek, Tüketici Kredisi, s. 185; Baykan, s. 398; Ergüne; Taksitle Satış, s. 532.

kabul edilir²⁶⁴. Sözleşmelerin ekonomik bütünlük teşkil edip etmediği ise her somut olayda incelenmek durumundadır²⁶⁵. Bununla birlikte, satıcının reklam yoluyla krediyi alıcı adına derhal ve daha uygun koşullarda temin edeceğini bildirmesi, satıcının alıcıyı bizzat işbirliği içinde olduğu bankaya yönlendirmesi, ödünç vermenin satın almaya dayanması ve kredi talep formu ekinde satım konusu mal ve bu malın alınacak olduğu satıcının gösterilmesi gibi durumlar satım sözleşmesi ile kredi sözleşmesi arasında ekonomik birliğin olduğunu gösterir²⁶⁶. Alıcının, satım sözleşmesinden bağımsız olarak, satım bedelini finanse etmek amacıyla kendiliğinden krediyi temin etmesi durumunda ise genellikle kredi ve satım sözleşmeleri arasında ekonomik bir birlik bulunmadığı söylenebilir²⁶⁷. Görüldüğü üzere satıcı, alıcı ve ödünç veren arasındaki bahsi geçen üçlü ilişkide finanse işlemi, satıcı yerine onunla işbirliği içinde olan kredi kurumu tarafından yapılmakta olup satım sözleşmesi ve kredi sözleşmesi ekonomik yönden birbirine bağlı bulunmaktadır²⁶⁸. Finanse edilmiş taksitle satım sözleşmesi olarak adlandırılan bu durum, bağlı tüketici kredisi niteliğindedir²⁶⁹. Uygulamada genellikle otomobil satımlarında finanse edilmiş taksitle satım sözleşmelerine rastlanılmaktadır²⁷⁰. Örneğin, otomobil satan bir firmanın, belirli bir bankanın

---

²⁶⁴ Akipek, Tüketici Kredisi, s. 185; Baykan, s. 398; İnal, s. 262; Ozanoğlu, s. 111; Baykan, s. 398; Alıcının, satım sözleşmesinden bağımsız olarak, kendiliğinden krediyi temin etmesi durumunda genellikle kredi ve satım sözleşmeleri arasında ekonomik bir birlik bulunmadığı söylenebilir (Serdar, s. 498).

²⁶⁵ Ergüne, Taksitle Satış, s. 533, 534.

²⁶⁶ Hatemi/Serozan/Arpacı, s. 125, 126; Arkan, Tüketici Kredisi ve Uygulaması, s. 36, 37; Arkan, s. 40 v.d.; İnal, s. 259, 262, 263; Serdar, s. 495, 496.

²⁶⁷ Serdar, s. 498; Ergüne, Taksitle Satış, s. 536.

²⁶⁸ Serdar, s. 495.

²⁶⁹ Serdar, s. 495; Bağlı tüketici kredisinin iki farklı görünüm şekli vardır. Bazı hallerde tüketici kredisi, mutlaka kredi verenin belirlemiş olduğu belirli bir malın satın alınması veya belirli bir hizmetten yararlanılması amacıyla verilir. Bu tedarik kredisidir. Bazı hallerde ise sadece belli bir kişiden satın alınacak mal veya tedarik edilecek hizmet karşılığında verilmektedir. Bu halde yani kredi veren tarafından, tüketici kredisinin belirli bir kişi yani belirli bir satıcı ile sözleşme yapmak koşulu ile verildiği durumda, finanse edilmiş taksitle satım söz konusu olur (Arkan, s. 40; Akipek, Tüketici Kredisi, s. 180).

²⁷⁰ Akipek, Tüketici Kredisi, s. 184; Ünlütepe, s. 70; Ergüne, Taksitle Satış, s. 532.

tüketici kredisinin kullanılması koşuluyla otomobil kampanyası yapması halinde, satıcı ile kredi kurumu arasında işbirliği söz konusudur²⁷¹.

b) Kredi Kartı İle Yapılan Satımlarda Uygulama Alanı

Günümüzde taksitle satışlar, genellikle tüketici kredileri²⁷² ve kredi kartları ile yapılmaktadır. Alıcıların ödemelerini, çoğunlukla kredi kartı ile yapma yolunu tercih ettikleri görülmektedir. Kredi kartı, esas itibariyle bir tüketici kredisi türü ve aynı zamanda nakit ödeme yapılmaksızın belli bir mal satın alma veya sunulan bir hizmeti edinme imkânını da veren bir ödeme aracıdır²⁷³. Kredi kartı kullanımı ile kart hamili, hem nakit para taşıma sıkıntısından kurtulmuş, hem de kart borcunu, kartı çıkaran kuruma ödeyene kadar geçen süre boyunca, kart ile sunulan kredi olanağından yararlanmış olur. Dolayısıyla kredi kartının hem ödeme aracı hem de bir kredi aracı olarak iki işlevi bulunmaktadır²⁷⁴. Kredi kartı hamili, kredi kartını kullanarak, alışveriş yaparak bankadan kredi kullanmış olur²⁷⁵. Satıcı, sözleşme bedelini aralarındaki sözleşmeye göre bankadan tahsil eder ve alıcı da satış bedelini (kullanmış olduğu krediyi) tek seferde veya taksitler halinde bankaya öder²⁷⁶. Kredi kartının bu olağan kullanımında, kredi kartını çıkaran kuruluş ile üye işyeri (satıcı) arasındaki üyelik sözleşmesi, kredi kartının kullanılması ile sağlanan krediyi, bağlı krediye dönüştürmediğinden ve alıcı da (kart hamili) dilediği üye işyerinde dilediği şekilde alışveriş yapma imkânı elde ettiğinden satıcı ile kredi kartı çıkaran kurum arasında, yukarıda finanse edilmiş

---

²⁷¹ Akipek, Tüketici Kredisi, s. 184.

²⁷² Tüketici kredisi sözleşmesi, hukuki niteliği itibariyle bir ödünç sözleşmesidir. Aynı zamanda rızâ ve kredi alanın faiz ödemesi söz konusu olduğundan tam iki tarafa borç yükleyen bir sözleşmedir. Tüketici kredisi, mal veya hizmet tedarikinde kullanılması amacıyla banka tarafından nispeten küçük miktarlarda olmak üzere kredi alana verilen ve önceden belirlenmiş koşullar (faiz, vade) çerçevesinde taksitlerle iade edilen kredidir (Arkan, Tüketici Kredisi ve Uygulaması, s. 21, 27; Aslan, Tüketici, s. 385); 6502 sayılı TKHK md. 22’de ise tüketici kredisi sözleşmesinin tanımı şu şekilde yapılmıştır: Tüketici kredisi sözleşmesi, kredi verenin tüketiciye faiz veya benzeri bir menfaat karşılığında ödemenin ertelenmesi, ödünç veya benzeri finansman şekilleri aracılığıyla kredi verdiği veya kredi vermeyi taahhüt ettiği sözleşmeyi ifade eder.

²⁷³ Akipek, Kredi Kartları, s. 105, 108; Akipek, Tüketici Kredisi, s. 189; Yeşim Atamer, “Tüketici Kredisi Hukukunda Reform Projeleri ve Avrupa Birliği Hukuku İle Uyumu”, *Türk-İsviçre Hukuk Günleri, Banka ve Tüketici Hukuku Sorunları Sempozyumu*, İstanbul 2010, s. 250, 251.

²⁷⁴ Akipek, Tüketici Kredisi, s. 105, 108; Atamer, s. 250, 251.

²⁷⁵ Akipek, Tüketici Kredisi, s. 189; Ergüne, Taksitle Satış, s. 535; Serdar, s. 497.

²⁷⁶ Aslan, Tüketici, s. 406; Ergüne, Taksitle Satış, s. 535; Serdar, s. 497, 498.

taksitle satım sözleşmelerinde bahsi geçen TBK md. 263/II anlamında bir işbirliği bulunmamaktadır²⁷⁷. Ancak çoğunlukla üye işyeri (satıcı) ile kredi kartı çıkaran banka arasında taksitlendirme konusunda anlaşma yapılmakta ve satıcı da belirli kredi kartı ile yapılan alışverişlerde, özel indirim uygulamakta ya da özel taksitlendirme koşulları sunmaktadır²⁷⁸. Bu hallerde kredi veren ile satıcı arasında ekonomik birliğin mevcut olduğu sonucuna ulaşılır ve alıcı (kredi kartı hamili) ile kredi kartı çıkaran kurum arasındaki kredi ilişkisine, TBK md. 263/II uyarınca taksitle satım sözleşmesi hükümleri kıyasen uygulanmalıdır²⁷⁹.

Türk Borçlar Kanunu md. 263/II’de ödünç sözleşmesinde yer alması zorunlu olan unsurlar belirtilmiştir. Hükme göre, “*Ödünç sözleşmesinde, taksitle satış sözleşmelerine konulması zorunlu olan hususların yer alması şarttır. Ancak, bunlardan peşin satış bedeli ile toplam satış bedeli yerine, ödünç alınan miktar ile ödünç verene ödenecek toplam ödünç miktarı gösterilir*”. Bu hükümden hareketle, alıcı ile kredi kartı çıkaran kurum arasında yapılan kredi kartı sözleşmelerinde, TBK md. 253/III’de belirtilen zorunlu unsurların bulunması gerektiği sonucuna ulaşılır. Öncelikle TKHK md. 22/III’de tüketici kredisi sözleşmelerinin, yazılı şekilde yapılmadıkça geçerli olmayacağı belirtilmiştir. Bu kapsamda, tüketici kredisi sözleşmesi olarak değerlendirilen kredi kartı sözleşmeleri de yazılı şekilde yapılmalıdır. Kredi kartı sözleşmeleri TKHK md. 22/II’de düzenlenmiştir. Bu sözleşmede bulunması gereken zorunlu içerik ise TKHK md. 31/IV’de belirtildiği üzere, bu konuda çıkarılacak yönetmelikle belirlenir. Tüketici Kredisi Sözleşmeleri Yönetmeliği²⁸⁰ md. 12’de belirsiz süreli tüketici kredisi sözleşmelerinin zorunlu içeriği belirtilmiştir. Buna göre, belirsiz süreli tüketici kredisi olarak kabul edilen kredi kartı sözleşmelerinde²⁸¹ md. 12’de belirtilen kayıtlar-

---

²⁷⁷ Ergüne, Taksitle Satış, s. 535;

²⁷⁸ Mustafa Ünlütepe, “6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’a Göre Taksitle Satış Sözleşmesi”, *Ankara Barosu Dergisi*, S. 2014/2, Yıl: 72 s. 325, 326; Ergüne, Taksitle Satış, s. 535; Serdar, s. 497.

²⁷⁹ Ünlütepe, Tüketici, s. 326; Ergüne, Taksitle Satış, s. 535; Serdar, s. 497.

²⁸⁰ RG. 22.05.2015/ 29363

²⁸¹ Tüketici Kredisi Sözleşmeleri Yönetmeliği md. 20/I ifadesine göre kredi kartı, belirsiz süreli tüketici kredisi sözleşmesi olarak kabul edilmektedir.

rın bulunması gerekmektedir²⁸². Kanaatimizce, kredi kurumu ile alıcı arasında yapılan kredi kartı sözleşmelerinde, hem Tüketici Kredisi Sözleşmeleri Yönetmeliği'nde belirtilen hem de TBK md. 263/IV yollaması ile md. 253/III'de belirtilen zorunlu unsurların yer alması gerekmektedir²⁸³. Kredi kartı sözleşmelerinde bulunması gereken zorunlu unsurların sözleşmede yer almaması halinde nasıl bir yol izleneceği konusunda TKHK yol göstermektedir. Tüketici sözleşmelerinde uygulanacak temel esaslar, tüketici kredisi sözleşmeleri için de geçerlidir²⁸⁴. Dolayısıyla kredi kartı sözleşmeleri de TKHK md. 22/II gereği tüketici kredisi olarak değerlendirildiğinden, temel esaslar kredi kartı sözleşmeleri içinde uygulanabilir. Buradan hareketle, TKHK md. 4'de ifade edildiği üzere, sözleşmede bulunması gereken zorunlu unsurların bir veya birkaçının sözleşmede yer almaması durumunda bu eksiklik, sözleşmenin geçerliğini etkilemez ve eksiklik sözleşmeyi düzenleyen tarafından (kredi kartı sözleşmelerinde

---

²⁸² Tüketici Kredisi Sözleşmeleri Yönetmeliği md. 12; (1) Belirsiz süreli tüketici kredisi sözleşmesinin aşağıda yer alan bilgileri içermesi zorunludur: a) Kredinin türü. b) Tüketicinin adı, soyadı ile kredi verenin ve varsa kredi aracısının unvanı, mersis numarası, açık adresi, telefon numarası, varsa diğer iletişim bilgileri. c) Kredi limitinin ne zaman ve nasıl bildirileceğine ilişkin bilgi ile bu limitin değiştirilmesinde uygulanacak düzenlemeler. ç) Akdi faiz oranı ile bu oranın uygulanmasına ilişkin şartlar ve değiştirilmesinde esas alınacak düzenlemeler. d) Varsa faiz dışında tüketiciden talep edilecek ücretler. e) Kredi sözleşmesinin feshedilmesine ilişkin usul ve şartlar. f) Gecikme faiz oranı. g) Tüketicinin, ödemelerini ödeme tarihinde yapmamasının ve temerrüde düşmesinin hukuki sonuçları. ğ) Varsa istenecek teminatlar ve bu teminatların tüketicinin edimlerine karşılık olarak alınan şahsi teminatlardan olması halinde her ne isim altında olursa olsun adi kefalet sayılacağına ve tüketicinin alacaklarına ilişkin karşı tarafça verilen şahsi teminatların diğer kanunlarda aksine hüküm bulunmadıkça müteselsil kefalet sayılacağına ilişkin bilgi. h) Cayma hakkının kullanılma şartları, süresi ve usulüne ilişkin bilgi ile bu hakkın kullanılması durumunda anapara ile bu paranın faizini ödeme yükümlülüğü ve hesaplanma şekline dair bilgiler de dâhil olmak üzere cayma hakkının kullanılmasına ilişkin diğer şartlar. ı) Tüketicilerin uyuşmazlık konusundaki başvurularını tüketici mahkemesine veya tüketici hakem heyetine yapabileceklerine dair bilgi. i) Varsa tüketicilerin başvurabileceği diğer çözüm yollarına ilişkin bilgi. j) Kredi veren ile tüketici arasında kurulan sözleşmenin bir örneğinin düzenlenme tarihinden sonraki ilk yıl için tüketicinin ücretsiz olarak alma hakkı olduğuna ilişkin bilgi. k) Ödeme gününün, kanunlarda tatil olarak kabul edilen bir güne rastlaması durumunda kendiliğinden bu günü izleyen ve tatil olmayan ilk güne geçeceğine ilişkin bilgi.

²⁸³ Aynı zamanda, tüketici sözleşmelerinde uygulanacak temel esaslar, tüketici kredisi sözleşmesi için de geçerlidir. Kredi kartı sözleşmeleri de TKHK md. 22/II gereği tüketici kredisi olarak değerlendirildiğinden, bu sözleşmenin de en az on iki punto büyüklüğünde, anlaşılabilir bir dilde, açık, sade ve okunabilir bir şekilde düzenlenmesi zorunludur. Sözleşmenin ve bilgilendirmenin bir nüshasının kâğıt üzerinde veya kalıcı veri saklayıcısı ile tüketiciye verilmesi gereklidir (m.4/I), (Ebru Ceylan, "6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'daki Tüketici Kredileri İle İlgili Yeni Düzenlemeler", *İstanbul Barosu Dergisi*, Tüketici Hakları ve Rekabet Hukuku, Özel Sayısı, C. 88, 2014, s. 67).

²⁸⁴ Ceylan, s. 67.

kredi kurumu tarafından) derhal giderilir²⁸⁵. TKHK md. 22/III'e göre, "Geçerli bir sözleşme yapmamış olan kredi veren, sonradan sözleşmenin geçersizliğini tüketicinin aleyhine olacak şekilde ileri süremez". Bu hüküm ile geçerlilik şekline uyulmadan yapılan sözleşmelerde şekle aykırılığın, sadece tüketici tarafından ileri sürülebileceği ve tüketici yararına gündeme geleceği kabul edilmektedir²⁸⁶.

II. Taksitle Satım Sözleşmesinin Benzer Sözleşmelerden Ayrılması

A. Finansal Kiralama (Leasing) Sözleşmesi

Finansal kiralama sözleşmesinin tanımı, 6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu²⁸⁷ md. 18'de yapılmıştır²⁸⁸. Bu hükme göre, finansal kiralama sözleşmesi, kiralayanın, kiracının talebi ve seçimi üzerine, üçüncü bir kişiden veya bizzat kiracıdan satın aldığı veya başka suretle temin ettiği veya daha önce mülkiyetine geçirmiş bulunduğu bir malın²⁸⁹ zilyetliğini²⁹⁰, her türlü faydayı

---

²⁸⁵ Ceylan, s. 67, Burak Özen, *6502 Sayılı Kanun'a Göre Bankacılık ve İnşaat Sektörlerinde Tüketici Hukuku ve Uygulamaları*, Ankara 2014, s. 37.

²⁸⁶ Özen, s. 36.

²⁸⁷ R.G. 13.12.2012/28496.

²⁸⁸ 3226 sayılı Finansal Kiralama Kanunu'nun uygulamanın bazı ihtiyaçlarına cevap vermekte yetersiz kalmaya başlaması, kanun koyucuyu yeni bir düzenleme yapmaya sevk etmiş ve bu uğurda 6361 sayılı Kanun çıkarılmıştır (Mehmet Serkan Ergüne, "6361 Sayılı Kanun İle Finansal Kiralama Sözleşmesinin Kapsamında ve Sona Ermesinde Yapılan Değişikliklerin Değerlendirilmesi", *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, C. 19, S. 3, 2013, s. 228).

²⁸⁹ Finansal kiralama sözleşmesinin konusu, md. 19/I'e göre taşınır ve taşınmaz mallar olabilir. Taşınır mallar genelde otobüs otomobil, gemi, uçak, bilgisayar gibi mallardır. Taşınır mallar, tüketim ve yatırım malları da olabilir. Tüketim malları otomobil, buzdolabı, televizyon gibi dayanıklı tüketim mallarıdır. Yatırım malları ise iş makineleri, tekstil makineleri gibi mallardır. Taşınmaz mallar ise fabrika, depo, hastane gibi mallardır (Tamer İnal, "Finansal Kiralama Sözleşmesi", *Kazancı Hukuk Araştırmaları Dergisi*, Şubat 2014, s. 182, 200; Osman Oy/Erhan Ünal/Nahide Tahan, *Finansal Kiralama (Leasing)*, İstanbul 2008, s. 58; bu konuda daha fazla örnek için bk. Ahmet Erol/A. Ercan Yıldırım/M. Vefa Toroslu, *Finansal Kiralama*, Ankara 2011, s. 118); Bilgisayar yazılımlarının çoğaltılmış nüshaları hariç olmak üzere, patent gibi fikrî ve sınai haklar bu sözleşmeye konu olamaz. Bu düzenleme sayesinde, maddi bir varlığı bulunmayan yazılım ve paket programlar, artık finansal kiralama sözleşmesine konu olabilecektir (Ergüne, s. 238). Aynı maddenin 2. fıkrasında bütünüyle parça veya eklenti niteliklerine bakılmaksızın, asli niteliğini koruyan her malın, tek başına finansal kiralama sözleşmesinin konusu olabileceği ifade edilmiştir. Bu konuda ayrıntılı bilgi için bk. Ergüne, s. 237 v.d.

²⁹⁰ Finansal kiralama sözleşmesinde, kiracının talebi ve seçimi üzerine finansal kiralama şirketi tarafından satın alınmış olan malın, kiracının kullanımına tahsisi gerektiğinden, finansal kiralama şirketi, malın maliki olsa dahi, finansal kiralama konusu mal, kiracının zilyetliğine teslim edilmelidir (Oy/Ünal/Tahan, s. 60).

sağlamak üzere kira bedeli karşılığında, kiracıya bırakmasını öngören bir sözleşme-
dir²⁹¹.

Finansal kiralama sözleşmesinde, kiralama konusu malın mülkiyeti kiralayana ait olup, kiracıya bir ivaz karşılığında kullanma ve yararlandırma hakkı tanınmaktadır²⁹² (FKK md. 23/I). Finansal kiralama konusu malın mülkiyeti kiralayana ait olmasına rağmen, taraflar sözleşmede, sözleşme süresi sonunda kiracının, malın mülkiyetini satın alma hakkına haiz olacağını kararlaştırabilir²⁹³. Böyle bir kaydın var olması

---

²⁹¹ Bu hüküm uyarınca, finansal kiralama sözleşmesinden bahsedebilmek için kiralayanın, kiracının talebi ve seçimi üzerine sözleşme konusu malı mutlaka üçüncü kişiden temin etmesi şart değildir. Kiralayan, üçüncü kişiden veya bizzat kiracıdan satın aldığı ya da başka suretle temin ettiği yahut daha önce mülkiyetini elde ettiği bir malı, finansal kiralama sözleşmesine konu edebilir. Böylece sözleşme konusu malın üçüncü kişiden temin edilmediği, örneğin finansal kiralama şirketinin deposunda bulunan bir malı, kiracıya vermesi ya da daha önce finansal kiralamaya konu olmuş malı yeniden kiralaması gibi hâllerde, bunun finansal kiralama sayılıp sayılmayacağı yönündeki tartışmalara bir son verilmiştir. Bu kapsamda kiralayan, finansal kiralama konusu malı kiracıdan da temin edebilir. Böylece işletme sahipleri aktiflerinde bulunan taşınmaz malları ya da makineleri v.s. finansal kiralama şirketine satarak, satım bedelini peşin olarak tahsil etmek suretiyle, kendi finansman ihtiyaçlarını gidermiş olmakta, ayrıca finansal kiralama şirketine satmış oldukları malı, zamana yayılmış kira bedelleri karşılığında kiralayarak, finansal kiralama konusu maldan faydalanmaya devam etme imkânına kavuşmuş olmaktadırlar (Ergüne, s. 231, 232).

²⁹² Yavuz/Özen/Acar, s. 782; Finansal kiralama sözleşmesi, taksitle satım sözleşmesine benzemekle birlikte ondan farklıdır. Taksitle satım sözleşmesi, mülkiyeti devir borcu doğuran bir sözleşmedir. Alıcı, satım bedelini taksitler halinde satıcıya öderken, satıcı, mülkiyeti devir borcunu, satım konusu malı alıcıya teslim ederek yerine getirir. Sözleşmenin temel unsurlarından biri, malın mülkiyetinin alıcıya geçirilmesidir. Oysaki finansal kiralama sözleşmesinin amacı bu olmayıp, bu sözleşmede bir ivaz karşılığında kiracıya kullanma ve yararlandırma hakkı tanınmakta, sözleşmede ayrıca taraflar kararlaştırmışlarsa sözleşme süresi sonunda malın mülkiyeti kiracıya geçirilmektedir (Yavuz/Özen/Acar, s. 782; Zevkliler/Gökyayla, s.451). Ayrıca taksitle satım sözleşmesinde, satılan taşınırın mülkiyeti teslim ile birlikte alıcıya geçtiği halde, finansal kiralamada, kiralama konusu malın kiracıya teslimine karşı, malın mülkiyeti kiralayanda kalmaktadır. (FKK md. 23). Bir başka farklı nokta, sözleşme konusu malın bedeline ilişkindir. Taksitle satımda alıcı, malın satım bedelini öderken, finansal kiralama sözleşmesi gereği ödenen bedel, satım bedeli değil malın finansmanı karşılığı ödenen edimdir (Zevkliler/Gökyayla, s.451).

²⁹³ Bir görüşe göre, sözleşme süresi sonunda kiracıya alım hakkı tanınmasına dair kayıtların finansal kiralama sözleşmesinde yer alması, finansal kiralama sözleşmesinin bir unsuru olmadığı gibi, bu şekilde kayıtların sözleşmede bulunması, sözleşmenin hukukî niteliğinde bir değişiklik yaratmaz. Böyle bir kayıt, sözleşmenin mutlaka taksitle satım olarak nitelendirilmesini gerektirmez (Yavuz/Acar/Özen, s. 795; Argun Köteli, “Leasing Sözleşmelerinin Hukuksal ve Mali Yönleri İle Türkiye’de Uygulanabilirliği”, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, C. 12, S. 1-4, 1983, s. 84; Atilla Altop, “Özellikle Taşınır Yatırım Mallarına İlişkin Finansal Kiralama (Leasing) Sözleşmesi”, *Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü*, Ankara 1990, s. 112). Zira kiracı tarafından, kendisine tanınan bu yetkinin kullanılması, zaman içerisinde belirginleşecek olup, ileride bu yetkinin mutlaka kullanılacağı anlamına gelmediği gibi kiracı, finansal kiralama ile kiraladığı malı satın almaktan vazgeçebilir. Bu takdirde sözleşme, sadece kira olarak kalır, satıma dönüşmez. Bu nedenle sözleşmede salt böyle bir yetkinin bulunması, bu sözleşmeleri mülkiyeti devir borcu doğuran sözleşme niteliğine sokmaz (Altop, Leasing, s. 112; Akyol, s. 57, 58; Köteli, s. 84).

durumunda, bu sözleşmeye taksitle satım sözleşmesine ilişkin hükümlerin uygulanıp uygulanmayacağı durumu ortaya çıkmaktadır. FKK md. 34’de finansal kiralama sözleşmesine uygulanmayacak hükümler belirtilmiştir²⁹⁴. Buna göre 6098 sayılı TBK’nın, ikinci kısım, birinci bölüm, dördüncü ayırımında yer alan kısmi ödemeli satışlara ilişkin hükümleri finansal kiralama sözleşmelerine uygulanmaz. Taksitle satım sözleşmeleri de TBK’nın “*Kısmi Ödemeli Satışlar*” ayırımında yer aldığından, taksitle satıma ilişkin md. 253 vd. hükümleri, finansal kiralama sözleşmelerine uygulanmaz. Ancak kiracıya alım hakkı tanınmasına dair kayıtların finansal kiralama sözleşmesinde yer alması, tarafların sözleşmenin kuruluşundan itibaren finansal kiralama konusunun mülkiyetinin devrini amaçladıklarını göstermektedir²⁹⁵. Bu halde ortada TBK md. 263/I hükmü ile ifade edilen aynı ekonomik amaçla yapılan bir işlem ve gizli bir taksitle satım sözleşmesi bulunmaktadır²⁹⁶. Böyle bir durumda taksitle satım sözleşmesi hükümlerin uygulanabilirliğini kabul etmek gerekir²⁹⁷. TBK md. 263/I hükmü değerlendirildiğinde; finansal kiralama sözleşmesinde kiracıya alım hakkı tanındığında, kiracı finansal kiralama yoluyla kredilendirildiğinden, finansal kiralama sözleşmesinde mülkiyetin kiracıya geçeceği kaydının varlığı ile taksitle satım sözleşmesiyle ulaşılmak istenen amacın aynı olmasından ve tarafların taksitle satımın emredici hükümlerinden kurtulmak imkânlarının da söz konusu olmasından dolayı, taksitle satım sözleşmesi hükümlerinin uygulanması mümkün olmalıdır²⁹⁸.

---

²⁹⁴ Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanun md. 34’e göre “*Sözleşme hakkında 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 764, 765, 766. maddeleri ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanununun İkinci Kısım Birinci Bölüm Dördüncü Ayırımında yer alan “Kısmi Ödemeli Satışlar”a ilişkin hükümleri ile İkinci Kısım Dördüncü Bölüm İkinci Ayırımında yer alan “Konut ve Çatılı İşyeri Kiraları”na ilişkin hükümleri uygulanmaz*”.

²⁹⁵ Ozanoğlu, s. 152.

²⁹⁶ Murat Aydoğdu, *Tüketici Kılavuzu-Hukuk Rehberi*, İstanbul, 2014, s. 65; Serdar, s. 491; Ünlütepe, s. 98.

²⁹⁷ Ozanoğlu, s. 152; Aydoğdu, s. 65; Serdar, s. 491.

²⁹⁸ İnal, *Finansal Kiralama*, s. 213; Aydoğdu, s. 65; Serdar, s. 491; Ünlütepe, s. 98.

B. Ard Arda Teslimli Satım Sözleşmesi

Ard arda teslimli satım sözleşmesi, ne 818 sayılı BK'da ne de 6098 sayılı TBK'da düzenleme altına alınmayan ve taksitle satım sözleşmesinin tersini oluşturan bir satım türüdür. Ard arda teslimli satım sözleşmesi, satıcının, satılan şeyi ard arda teslim edeceğinin, buna karşılık alıcının, bedeli tek bir defada veya satıcının teslimlerine uygun olarak ard arda ödeyeceğinin kararlaştırıldığı bir satım sözleşmesidir²⁹⁹. Örneğin, bir fabrikanın ihtiyacı olan on ton kömürün her ay bin tonunun teslim edilmesi veya bir yatılı okulun yakıt ihtiyacını karşılamak üzere her ay belirli miktarda yakıtın teslim edileceğinin kararlaştırılması durumunda, ortada ard arda teslimli satım sözleşmesi vardır³⁰⁰. Ard arda teslimli satım sözleşmesinde, satım konusu tek seferde ifa edilmemesine rağmen ortada tek bir satım sözleşmesi bulunmaktadır. Dolayısıyla yapılan teslimler arasında hukukî bir bütünlük olduğundan bu teslimler, TBK md. 84'de belirtilen kısmi ifanın değil, sözleşmeden doğan tek bir borcun yerine getirilmesidir³⁰¹. Ard arda teslimli satım sözleşmesinin konusunu taşınır oluşturan, taşınmazlar ise tapu siciline bir defada tescil edilerek mülkiyetin alıcıya geçirilmesi söz konusu olduğundan bu sözleşmenin konusunu oluşturmazlar³⁰².

Ard arda teslimin özelliği, satım konusu malın bir defada değil, bir zaman dilimi içinde dönemli olarak, birbirini takip eden teslimler halinde alıcıya devredilmesidir³⁰³. Oysaki taksitle satım sözleşmesinde, satım konusu mal değil, satım bedelinin kısım kısım (vadeler halinde, ard arda) ödenmesi kararlaştırılmaktadır. Taksitle satımda satıcı edimini, karşılığın kendisine tamamen ödenmesinden önce yerine getirirken alıcı, satıcı tarafından kredilendirilen para edimini taksitler halinde yerine getirmektedir. Bu kapsamda ard arda teslimli satım sözleşmesinde, satılanın ard arda tes-

---

²⁹⁹ Kuntalp, s. 34; Akıncı, Özel, s. 102.

³⁰⁰ Akıncı, Özel, s. 102; Aydoğdu/Kahveci, s. 336; Zevkliler/Gökyayla, s. 109.

³⁰¹ Zevkliler/Gökyayla, s. 109; Aydoğdu/Kahveci, s. 336; Akıncı, Özel, s. 102.

³⁰² Aydoğdu/Kahveci, s. 336; Akıncı, Özel, s. 102; Zevkliler/Gökyayla, s. 109; Bir taşınmazın paylar halinde ve ard arda aynı satıcıya satılması öngörülmüşse bu halde, belirli payların her birinin satışı birbirinden bağımsız satışlar olup her defasında ayrı ayrı tescil edilir. Bunlar birbirini izleyen teslimler değildir (Aydoğdu/Kahveci, s. 336).

³⁰³ Akıncı, Özel, s. 102; Zevkliler/Gökyayla, s. 109; Aydoğdu/Kahveci, s. 336.

lim edilmesi sözleşmenin esaslı unsuru iken, taksitle satımda satılanın tesliminden sonra, satım bedelinin taksitler halinde ödenmesi bu sözleşmenin esaslı unsuru olmaktadır³⁰⁴. Dolayısıyla taksitle satım sözleşmesi ard arda teslimli satım sözleşmesinin karşısında yer almaktadır³⁰⁵.

Ard arda teslimli satım sözleşmesinde, satıcının satılan şeyi ard arda teslim edeceğinin kararlaştırılmış olmasına karşılık, alıcının da satım bedelini ard arda ödemesi zorunluluğu yoktur. Bu kapsamda, satım bedelinin tamamı bir seferde ve peşin olarak ödenebileceği gibi her teslimde, teslim edilen kısma isabet eden bedelin ödenmesi de kararlaştırılabilir³⁰⁶. Böyle bir durumda, yani alıcının da satıcı gibi satım bedelini taksitler halinde ödeyeceğinin kararlaştırılması, bu sözleşmeye taksitle satım sözleşmesi niteliğini vermez³⁰⁷. Zira bu halde alıcı, satıcının her teslimine karşılık, o teslim borcunun konusu olan satılanın bedelini ödemektedir³⁰⁸. Satıcının teslimi, tek seferde yapmak yerine birkaç seferde yerine getirmesi, kendisi için ekonomik bir gereklilik arz etmeyip, sırf satım bedelinin tamamını tek seferde ödeyecek durumda olmayan (kredi ihtiyacı içinde olan) alıcıyı, satın almaya teşvik etmek amacıyla yapılmışsa, TBK md. 263/I hükmü uyarınca, bu duruma taksitle satım sözleşmesi hükümlerinin uygulanması yerinde olur³⁰⁹.

C. Ön Ödemeli Taksitle Satım Sözleşmesi

Türk Borçlar Kanunu'nda kısmi ödemeli satışın bir türü olarak ön ödemeli taksitle satışlar düzenlenmiştir. TBK md. 264 hükmüne göre; “*Ön ödemeli taksitle satış, alıcının taşınır bir malın satış bedelini önceden kısım kısım ödemeyi, satıcının da bedelin tamamen ödenmesinden sonra satılanı alıcıya devretmeyi üstlendikleri satıştır*”.

---

³⁰⁴ Kuntalp, s. 34; Ozanoğlu, s. 163.

³⁰⁵ Kuntalp, s. 34; Ozanoğlu, s. 163.

³⁰⁶ Kuntalp, s. 16.

³⁰⁷ Kuntalp, s. 34; Ozanoğlu, s. 163.

³⁰⁸ Kuntalp, s. 34.

³⁰⁹ Gümüş, s. 195; Develioğlu, s. 551; Ünlütepe, s. 100.

Ön ödemeli taksitle satım sözleşmesi, taksitle satım sözleşmesinden, satılanın alıcıya devri hususunda ayrılmaktadır. Taksitle satım sözleşmelerinde satıcı, satım bedelini tamamen almadan, satım konusu malın mülkiyetini teslim suretiyle alıcıya devrederken, ön ödemeli taksitle satım sözleşmelerinde, alıcının yaptığı kısmi ödemeler, satılanın alıcıya devrinden önce gerçekleşmektedir. Bu durum taksitle satım sözleşmesinde, satıcının alıcıdan hiçbir bedel almadan, malı teslim ettiği anlamına gelmemektedir. Bu nedenle kanun koyucu, TBK md. 256 hükmü ile bir düzenleme getirmiştir. Hükme göre, “*alıcı, peşin satış bedelinin en az onda birini en geç teslim anında peşin olarak, satış bedelinin geri kalan kısmını da sözleşmenin kurulmasını izleyen üç yıl içinde ödemekle yükümlüdür*”. Dolayısıyla taksitle satımlarda satıcı, satım bedelinin en az onda birini en geç teslim anında alıcıdan alabilmektedir.

Türk Borçlar Kanunu md. 273 hükmüne göre, “*Satılanı devir süresi bir yıldan daha uzun veya belirsiz olan taksitle satışta alıcı, satılanın devrinden önce ödemeleri yapmakla yükümlü ise, ön ödemeli taksitle satışa ilişkin hükümler kıyas yoluyla uygulanır*”. Bilindiği üzere taksitle satım sözleşmelerinde satılan, alıcıya taksitler ödenmeden önce teslim edilmektedir. Satılan alıcıya teslim edildikten sonra alıcı tarafından, satım bedeli kısım kısım satıcıya ödenmektedir. Bahsi geçen bu hükümle, satılanın alıcıya tesliminden önce de alıcının taksitleri ödemeye başlayabileceği belirtilmiştir. Buna göre, satılanı devir süresi bir yıldan daha uzun veya belirsiz ise ve satılanın devrinden önce alıcı taksitleri ödemekle yükümlü tutulmuşsa bu durumda, ön ödemeli taksitle satım sözleşmesi hükümleri kıyas yolu ile uygulanır.

Ön ödemeli taksitle satım sözleşmelerinde TBK md. 266/I, c. 1 hükmü uyarınca alıcı, satış bedelinin tamamını ödedikten sonra, her zaman malın kendisine devredilmesini isteyebilir³¹⁰. Buna karşılık, satım bedelini tamamıyla ödemeyen alıcı, sözleşmenin taksitle satım sözleşmesine çevrilmesini talep ederek, satıcıdan malın kendisine teslimini isteyebilir. Satıcının, alıcının bu talebini kabul zorunluluğu olmayıp eğer kabul etmişse, TBK md. 266/II hükmü uyarınca malı alıcıya devredebilmesi için tak-

---

³¹⁰ Bu hükümle alıcıya, satım bedelinin tamamının ödenmesi koşuluyla, zamanından önce (her zaman) malın kendisine devredilmesini talep etme hakkı verilmiştir (Yavuz, N. , Borçlar, s. 410; Gülen Sinem Tek, “6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Hükümleri Bağlamında Ön Ödemeli Taksitle Satış Sözleşmesi”, *Legal Hukuk Dergisi*, C. 10, S. 118, Ekim 2012, s. 75).

sitle satıŖa iliŖkin koŖullara uyulması gerekir. Bu kapsamda szleŖmenin taksitle satıma çevrilmesi ve satılanın alıcıya teslimi için taksitle satım szleŖmesinde olduğu gibi alıcı tarafından satıcıya yapılan n demelerin, TBK md. 256/I uyarınca malın peŖin satım bedelinin en az onda birini teŖkil etmesi gerekir³¹¹.

Taksitle satım szleŖmesine iliŖkin bazı hkmler, n demeli taksitle satımlar hakkında da uygulanır. TBK md. 273’de ortak olarak uygulanacak hkmler ayrı ayrı belirtilmiŖtir. Buna gre, yasal temsilcinin rızası (TBK md. 254), szleŖmenin hkm ve sonuçlarını doğurması ve geri alma açıklaması (TBK md. 255), alıcının def’ileri (TBK md. 257), satıcının alacağının devri, hkim tarafından sağlanan deme kolaylıkları (TBK md. 251), ve yetkili mahkeme ile tahkime (TBK md. 262), iliŖkin olan hkmler n demeli taksitle satım szleŖmelerine de uygulanır.

D. Taksitli İŖlemler

Taksitli iŖlemler, belli bir szleŖme tipini ifade etmemektedir. Bu iŖlemler, tke-ticilerin kredi ihtiyaçlarını sağlamak için malın para karŖılıėında deėiŖiminin, kısmi demeler Ŗeklinde yapıldığı eŖitli szleŖmelerden her biridir³¹². Bu kapsamda taksitle satım szleŖmesi ile çok karıŖtırılmaktadır. Taksitle satım szleŖmelerinde de satıcı, alıcıyı kredilendirmekte ve alıcı da satım bedelini taksitler halinde satıcıya demektedir. Hlbuki taksitli iŖlemler, taksitle satım szleŖmelerine nazaran daha geniŖ bir kavramı ifade etmektedir. Taksitli iŖlemlerde, szleŖme taraflarından birinin ykmllğu, taksitle satım szleŖmelerinde olduğu gibi kararlaŖtırılan taksitlerin denmesi olurken, diğer tarafın ykmlğu malın elden çıkarılması olabilir³¹³. Bylece bu ykmllkleri içeren herhangi bir szleŖme taksitli iŖlem olarak nitelendirilebilir.

---

³¹¹ Tek, s. 74; Satıcı tarafından alıcının, szleŖmenin taksitle satım szleŖmesine çevrilmesi talebi kabul edilmemiŖse alıcı, n demeli taksitle satım szleŖmesinden dnme hakkına sahiptir ancak bu durumda TBK md. 269/III uyarınca cayma parası istenemez. TBK md. 269/III’e gre “Alıcının... szleŖmenin yerine olağan koŖullarla yapılacak bir taksitle satıŖ szleŖmesinin konulmasına iliŖkin nerisinin satıcı tarafından kabul edilmemesi yznden szleŖmeden cayılmıŖ olursa, cayma parası istenemez”.

³¹² Ozanoğlu, s. 136; Gezder, s. 75.

³¹³ Ozanoğlu, s. 136; Gezder, s. 75.

Taksitli işlemlerde esaslı unsur, sadece mülkiyetin devrinin amaçlanmış olması değil aynı zamanda kredilendirme fonksiyonudur. Bu nedenle eğer karşı edim, kısmi ödemeler şeklinde ifa ediliyorsa, bir iş görme edimine de niteliğine uygun düştüğü ölçüde taksitli işlemlere ait hükümler uygulanmalıdır³¹⁴. Taksitle satım sözleşmeleri de taksitli işlemlerin bir türünü oluşturmakta ve dar anlamda taksitli işlem olarak nitelendirilmektedir³¹⁵. Bu kapsamda TBK'da taksitle satım sözleşmesini düzenleyen hükümlerin, taksitli işlemler bakımından da uygulanmasının yerinde olacağı kabul edilmektedir³¹⁶.

---

³¹⁴ Ozanoğlu, s. 137; Gezder, s. 75. İstisna sözleşmesi müteahhidin bir eser meydana getirmeyi, iş sahibinin ise ücret ödemeyi üstlendiği bir iş görme sözleşmesi niteliğindedir. Bu sözleşmenin karakteristik özelliğini müteahhidin eseri meydana getirme borcu oluşturmaktadır. İstisna sözleşmesinde iş sahibinin ücret ödeme borcunu kısım kısım yerine getirmesi halinde bir taksitle işlemin varlığından söz etmek mümkündür (Ünlütepe, s. 105).

³¹⁵ Ozanoğlu, s. 137.

³¹⁶ Eren, Özel, s. 268; Ünlütepe, s. 107.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TAKSİTLE SATIM SÖZLEŞMENİN

KURULMASI ve HÜKÜMLERİ

I. Taksitle Satım Sözleşmesinin Kurulması

A. Taksitle Satım Sözleşmesinin Tarafları

Taksitle satım sözleşmesi, özü itibariyle satım sözleşmesi olduğundan tarafları da alıcı ve satıcıdan oluşmaktadır. Bu sözleşmede satıcı, satılan malı alıcıya teslim etme, alıcı da buna karşılık satım bedelini kısım kısım ödeme borcu altına girmektedir. Bu nedenle taksitle satım sözleşmesi, tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerdendir³¹⁷. Sözleşmenin taraflarının, satıcı ve alıcıdan oluşmasının yanında, alıcının kredilendirmesi işleminin, satıcı dışında üçüncü bir kişi ya da kurum aracılığıyla yapılması durumunda basit ikili ilişki, yerini üçlü ilişkiye bırakmış olmaktadır³¹⁸. Bu aracı, genellikle bankalar olmakta ve bu durumda ortaya üç farklı sözleşme ilişkisi çıkmaktadır.

Taksitle satım sözleşmelerinde alıcı, satım konusu mal karşılığında bedeli kısım kısım ödeme borcu altına giren gerçek veya tüzel kişiyi ifade etmektedir³¹⁹. TBK'nın taksitle satım sözleşmesine ilişkin hükümlerinin uygulanması açısından, zayıf konumda olan alıcının, satıcı karşısında korunması ihtiyacından hareketle kanun koyucu, belli nitelikte olan alıcıların, kanunda belirtilen bazı hükümlerden yararlanmasını sınırlamıştır. Söz konusu sınırlama, TBK md. 263/IV hükmü ile getirilmiş ve alıcının, tacir sıfatıyla hareket ettiği veya sözleşme konusu malın, bir ticari işletmenin ihtiyacı için ya da mesleki amaçlarla satın alınması durumlarında sadece maddede belirtilen hükümlerin uygulanacağı belirtilmiştir.

---

³¹⁷ Aslan, Tüketici, s. 355; Ünlütepe, s. 32; Zeyneloğlu, s. 112; Karahasan, s. 428.

³¹⁸ Ozanoğlu, s. 107, 108; Baykan, s. 395; Serdar, s. 492.

³¹⁹ Ünlütepe, s. 113; Demir, s. 59.

Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun kapsamında kalan taksitle satım sözleşmelerinde, satıcı karşısında tüketici bulunmaktadır. Dolayısıyla TKHK'nın taksitle satıma ilişkin hükümlerinin uygulanabilmesi için alıcının, tüketici sıfatına sahip olması gerekir (TKHK md. 3/i, k). Oysaki taksitle satım sözleşmelerinde, niteliğine bakılmaksızın satıcı karşısında, tacir bir alıcı veya malı, bir ticari işletmenin ihtiyacı için ya da mesleki amaçlarla satın alan alıcı olabileceği gibi, tüketici sıfatına sahip bir alıcı da olabilir. Alıcının tüketici sıfatına sahip olduğu, bir başka deyişle alıcının, ticari veya mesleki olmayan amaçlarla hareket ettiği taksitle satım sözleşmelerine, md. 263/IV hükmünden hareketle, TBK'nın taksitle satıma ilişkin hükümlerinin sınırsız olarak uygulanabileceği sonucuna ulaşılabilir³²⁰. Burada alıcının, tüketici niteliğinde olduğu ve satıcının da ticari veya mesleki faaliyet kapsamında hareket ettiği taksitle satım sözleşmelerine TKHK ve TBK hükümlerinden hangisinin uygulanacağı sorunu ortaya çıkmaktadır. Zira her iki kanun da taksitle satım sözleşmelerine ilişkin hükümler içermektedir. Bu şekilde yapılmış olan taksitle satım sözleşmeleri her ne kadar TKHK kapsamında olsa da, kanun koyucunun amacının, tüketicileri korumak olduğu fikrinden hareketle, bu nitelikteki satımlar da TBK hükümleri kapsamında değerlendirilmeli ve TBK ile TKHK arasında ortaya çıkabilecek uyumsuzluk hallerinde, tüketicinin lehine olan, onu daha iyi koruyan kanun hükmü tercih edilmelidir³²¹.

Türk Borçlar Kanunu'nun taksitle satım sözleşmelerine ilişkin hükümlerinin uygulama alanı açısından, satıcının kim olduğu önemli değildir. TKHK kapsamında kalan taksitle satım sözleşmeleri bakımından satıcının, ticari veya mesleki amaçlarla tüketiciye mal sunan gerçek veya tüzel kişi olması aranırken, TBK'da ticari veya mesleki faaliyet kapsamında hareket etsin veya etmesin her gerçek veya tüzel kişi satıcı olabilir. Böylece satıcının, ticari veya mesleki faaliyet kapsamında hareket etmediği taksitle satım sözleşmelerine, alıcı taraf tüketici olsa dahi TKHK hükümleri uygulanmaz, TBK hükümleri uygulanır. Aynı zamanda satıcı, ticari veya mesleki faaliyet kapsamında hareket ederken, alıcının da aynı amaçlarla hareket ettiği taksitle

---

³²⁰ Öz, Satım, s. 482, 483; Acar, s. 828.

³²¹ Serdar, s. 485; Ergüne, Taksitli Satışlar, s. 525; Acar, s. 827.

satım sözleşmelerine de TBK hükümlerinin uygulanması söz konusudur. Satıcının ticari faaliyet kapsamında hareket etmesi, sadece TBK md. 253/III'de belirtilen yazılı sözleşmenin içeriğinde yer alması gereken hususların belirlenmesi noktasında farklılık oluşturmaktadır. Hükme göre, sözleşme konusu malın, satıcının ticari faaliyeti kapsamında satılması halinde, maddede belirtilen zorunlu hususların sözleşmede yer alması gerekmektedir.

Taksitle satım sözleşmesinin tarafları bakımından, yukarıda uygulama alanı başlığı altında geniş açıklamalara yer verilmiş olduğundan, bu bölümde, taksitle satım sözleşmesinin tarafları olan alıcı ve satıcı kavramları üzerinde kısaca durulmuştur³²².

B. Taksitle Satım Sözleşmesinin Süresi

Taksitle satım sözleşmesinin süresine ilişkin TBK ile bir sınırlama getirilmiştir. TBK md. 256/I emredici düzenlemesine göre, “*Alıcı, peşin satış bedelinin en az onda birini en geç teslim anında peşin olarak, satış bedelinin geri kalan kısmını da sözleşmenin kurulmasını izleyen üç yıl içinde ödemekle yükümlüdür*³²³”. Hükme göre, alıcı için sözleşmenin kurulduğu tarihten itibaren taksitlerin tamamını üç yıl içinde ödeme zorunluluğu doğmaktadır³²⁴.

Alıcının, en geç teslim anında satım bedelinin en az onda birini peşin ödemekle yükümlü tutulmasındaki amaç, ödeme süresinin çoğalması ve faizlerle beraber satım bedelinin artması neticesinde alıcının, en azından satım bedelinin belirli bir kısmını ödeyecek güçte olmasını beklemektir³²⁵. Taksitle satım sözleşmelerinde taksitlerin küçük meblağlarla ve uzun zaman dilimleri içinde ödenecek olması alıcı açısından

---

³²² Ayrıntılı bilgi için bk. II. Bölüm, I, A.

³²³ İBK'da sözleşmenin üst sınırı iki buçuk yıl, peşin ödenmesi gereken tutar ise %20 olarak belirlenmiştir (Yavuz, N. , Şerh, s. 1339; Akunal, s. 91).

³²⁴ 6502 sayılı TKHK'da, taksitle satım sözleşmesinin süre bakımından sınırına ilişkin herhangi bir düzenleme yer almamaktadır. TKHK'da hüküm bulunmayan hallerde, genel hükümlerin uygulanacağını belirten TKHK md. 83/I hükmünden hareketle, sözleşmenin süresine ilişkin TBK md. 256/I hükmünde belirtilen üç yıllık süre, TKHK kapsamındaki taksitle satım sözleşmeleri bakımından da uygulama alanı bulur (Ünlütepe, Tüketici, s. 337).

³²⁵ Yılmaz, s. 462.

cazip görünmekte ve alıcı aslında hiç ihtiyacı olmayan bir malı bile uygun bedelle aldığını düşünerek bu sözleşmeyi yapmaya ikna olmakta ve bitmek bilmeyen bir borç altına girmektedir. Kanun koyucu bu gibi durumların önüne geçmek amacıyla sözleşmeye bir üst sınır koyarak alıcıları koruma amacı gütmüş ve taksitlerin tamamının sözleşmenin kuruluşundan itibaren üç yıl içinde ödenmesi zorunluluğunu getirmiştir. Dolayısıyla sözleşmenin bir üst süre ile sınırlandırılmasındaki amaç, uzun bir zaman sürecine yayılarak taksitlerin küçük miktarlarda tutulması nedeniyle alıcı bakımından bitmek bilmeyen bir borç kaynağı olmasını önlemek ve faizlerle birlikte düşünüldüğünde alıcının, aslında peşin alabileceği fiyattan çok daha fazla bedel ödemek zorunda kalmasının önüne geçmektir³²⁶.

Satım bedelinin peşinat ödendikten sonra kalan kısmının ödenmesi gereken yasal azami süre (üç yıl), sözleşme konusu malın teslimi ile başlamadığı gibi TBK md. 255’de belirtilen yedi günlük sürenin dolması ile de başlamaz³²⁷. Bu süre, sözleşmenin kurulması ile başlar (TBK md. 256/I)³²⁸. Taksitle satım sözleşmelerinde, üst sınır olarak öngörülen bu üç yıllık yasal ödeme sınırını aşan anlaşmalar kesin hükümsüzdür³²⁹. Böyle bir durumda sözleşmenin tamamının kesin hükümsüz kabul edilmesi, yasal süre boyunca taksitlerini ödemiş olan alıcıyı koruma amacı ile ters düşmektedir. Bu nedenle burada, TBK md. 256/III hükmü³³⁰ kıyasen uygulanır³³¹. Sözleşmenin kanunda belirtilen azami süresi (üst sınırı) aşıldığı takdirde, eğer yasal sürenin sonunda ödenmeyen taksitler kalmışsa satıcı, bu taksitler üzerindeki talep hakkını

---

³²⁶ Çörtoğlu, s. 276; Akünel, s. 90-91; Yılmaz, s. 462; Makaracı-Başak/Öktem-Çevik, s. 107.

³²⁷ Yavuz, N. , Şerh, s. 1340; Gümüş, s. 181.

³²⁸ Yazılı şekle bağlanmış olan sözleşmelerde, muhatap sözleşmeyi imzalayıp icap (öneri) sahibine verdiği anda sözleşme kurulmuş olur (Eren, s. 263). Dolayısıyla taksitle satım sözleşmelerinde, alıcı bakımından sözleşmenin hüküm ve sonuçlarını doğuracağı zaman olarak belirlenen, taraflarca imzalanmış sözleşmenin bir nüshasının alıcının eline geçmesinden itibaren başlayan ve yedi gün olarak belirlenen süre, üst sınıra ilişkin olarak belirlenen üç yıllık sürenin içinde değerlendirilir (Ünlütepe, s. 133).

³²⁹ Gümüş, s. 181; Develioğlu, s. 531; Yılmaz, s. 464; Ünlütepe, s. 134.

³³⁰ TBK md. 256/III’e göre; “*Kanunda belirlenen asgari peşinatı tamamen almaksızın, satılan alıcıya devreden satıcı, peşinatın ödenmeyen kısmı üzerinde istem hakkını kaybeder*”.

³³¹ Gümüş, s. 182; İBK md. 226d /f.3 hükmüne göre, yasal üst sınırın aşılması halinde satıcı, üst sürenin dolmasından sonra muaccel olan taksitler üzerindeki talep hakkını kaybeder. Buna rağmen taksitler ödenmişse, sebepsiz zenginleşme hükümlerine göre geri alınabilir (Akünel, s. 92).

kaybeder³³². Satıcı sözleşmenin yasal süresi aşılmasına rağmen taksitleri kabul ederse, alıcı sebepsiz zenginleşme hükümlerine dayanarak ödemiş olduğu bedellerin iadesini satıcıdan talep edebilir³³³. Taksitle satım sözleşmesinde belirlenen üç yıllık yasal ödeme süresi (ve peşinat miktarı), TBK md. 256/II hükmüne göre Bakanlar Kurulu kararı ile satılanın türüne göre yarıya kadar indirebileceği gibi, iki katına kadar da çıkartılabilir.

C. Yasal Temsilcinin Rızası

Türk Borçlar Kanunu ile getirilen yeni düzenlemelerden biri de yasal temsilcinin rızasıdır. TBK md. 254 “*Yasal Temsilcinin Rızası*” başlığı altında “*Ayırt etme gücüne sahip bir küçük veya kısıtlı tarafından yapılmış olan taksitle satım sözleşmesinin geçerliliği, yasal temsilcinin yazılı rızasına bağlıdır*” hükmünü içermektedir. TBK’nın bu düzenlemesi³³⁴ hem küçükleri hem de kısıtlıların kapsam altına almaktadır³³⁵.

---

³³² Yavuz, N. , Şerh, s. 1340; Gümüş, s. 182.

³³³ Yavuz, N. , Şerh, s. 1340; Gümüş, s. 182.

³³⁴ Mehaz İBK mülga 226b/II hükmü ile sadece ayırt etme gücüne sahip küçükler açısından bu şartı aramış, hükümde kısıtlılardan bahsetmemiş, dolayısıyla İBK’da kısıtlılar bu madde hükümlerine tabi tutulmamıştır (Yavuz, N. , Borçlar s. 368; Gümüş, s. 188).

³³⁵ Gümüş, s. 188; İBK mülga 226/b hükmüne göre, evli bir kişi tarafından yapılan taksitle satım sözleşmesinin geçerliliği, eşlerin birlikte yaşaması ve satım bedeli toplamının 1000 İsviçre Frangından fazla olması kaydıyla diğer eşin yazılı rızasına bağlanmış ve bu iznin en geç sözleşmenin alıcı tarafından imzalanması sırasında verilmiş olması koşulu aranmıştır. Kanun koyucunun, İBK’nın aynı maddesinin ikinci fıkrasında düzenlenen küçük alıcı tarafından yapılan taksitle satım sözleşmelerinin geçerliliğini yasal temsilcinin rızasına bağlayan hükmünü alırken, eşin rızasına ilişkin hükmü TBK’ya almamış olması bir talihsizlik olarak değerlendirilmektedir. TBK md. 584 hükmü ile eşlerden birinin kefil olması (mahkemece verilmiş bir ayrılık kararı olmadıkça veya yasal olarak ayrı yaşama hakkı doğmadıkça) diğer eşin yazılı rızasına bağlanmışken, taksitle satım sözleşmeleri bakımından eşin rızasının düzenlenmemiş olmasının sebebi anlaşılabilir değildir (Kuntalp ve diğerleri, s. 138; Gümüş, s. 188; Akünel, s. 94; Develioğlu, s. 534, dp. 46). Kuntalp ve diğerleri ve bizim de katıldığımız görüşe göre aileyi, evlilik birliğini eşlerden birinin düşüncesiz hareketlerinden ötürü meydana gelecek ekonomik risklere karşı korumayı hedefleyen bu hükmün mutlaka TBK’ya alınması gerekirken, Akünel’a göre bu hükme rağmen evli erkek bankadan kredi almak veya malı peşin satın almak gibi başka yollardan aynı sonuca ulaşabilecek olanaklara sahiptir. Kaldı ki eşin sözleşmeye rıza göstermemesi ailede huzurun bozulmasına yol açacağından evli bir erkeğin taksitle satım sözleşmeleri bakımından reşit olmayan bir kimse ile aynı seviyede tutulması eleştirilmektedir (Kuntalp ve diğerleri, s. 138-139; Akünel, s. 94-95). İnceoğlu’na göre ise burada evli erkeğin reşit olmayan bir kimse ile aynı seviyede tutulduğunu iddia etmek mümkün değildir. Burada evli erkeğin ehliyetinin sınırlandırılması değil taksitle satım sözleşmeleri açısından ortak bir kararlar hareket etmelerinin sağlanması söz konusudur (İnceoğlu, s. 24-25).

Taksitle satım sözleşmeleri alıcılara, peşin para vererek alamayacakları mallara, küçük meblağlar ödeyerek bir an önce sahip olma imkânını sağlamaktadır. Ancak bazen alıcılar, ilerideki ekonomik durumlarına güvenip taksitle satım sözleşmesi yaparak, büyük borçlar altına girebilmektedirler. Dolayısıyla tam ehliyetli alıcılar açısından bile taksitle satım sözleşmesi yapmanın riskleri mevcuttur. Bu nedenle yaptığı hukuki işlemlerin anlam ve önemini kavrayacak olgunlukta bulunmayan küçüklerin yaptıkları taksitle satım sözleşmelerinin, ilerideki yaşamlarını olumsuz yönde etkileyebilme olasılığı daha yüksek olduğundan, daha fazla korunmaya ihtiyaçları vardır³³⁶. Kanun koyucunun, genel hükümlerden farklı olarak, küçüklerin yasal temsilcilerinin de bu konuda daha detaylı düşünmelerini sağlamak maksadı ile verilecek rızanın hem yazılı olmasını hem de en geç sözleşmenin kurulduğu anda mevcut olmasını arayarak, ayırt etme gücüne sahip olmayan küçükleri koruma amacı güttüğü belirtilmektedir³³⁷.

Genel hükümlere göre sınırlı ehliyetsizler, kendilerini borç altına sokan (satış, kira gibi) hukukî işlemleri kendi başlarına yapamazlar, kural olarak bu gibi işlemler sınırlı ehliyetsizler adına yasal temsilcileri (veli veya vasileri) tarafından yapılır. (TMK md. 16/I)³³⁸. Sınırlı ehliyetsizler bu gibi işlemleri yasal temsilcilerinin rızası ile yapabilirler. Dolayısıyla taksitle satım sözleşmesinin bir sınırlı ehliyetsiz tarafından yapılması da ancak yasal temsilcisinin rızasına bağlıdır.

Genel hükümlere göre, yasal temsilcinin hukukî işleme verecek olduğu rıza, herhangi bir şekle bağlı değildir³³⁹. Oysaki taksitle satım sözleşmesinin geçerli bir şekilde kurulabilmesi için TBK md. 254 uyarınca, yasal temsilci tarafından verilen rızanın yazılı³⁴⁰ olması gerekmektedir. Yasal temsilci, genel hükümlere göre rızasını

---

³³⁶ İnceoğlu, s. 23; Ünlütepe, s. 138.

³³⁷ İnceoğlu, s. 23; Ünlütepe, s. 138.

³³⁸ TMK md. 336'ya göre, velayet altında bulunan sınırlı ehliyetsize rızanın, velayet hakkına sahip anne ve baba tarafından birlikte gösterilmesi gerekir.

³³⁹ Mustafa Dural/Tufan Ögüz, *Türk Özel Hukuku, Kişiler Hukuku*, C. 2, 13. Baskı, İstanbul 2013, s. 88.

³⁴⁰ Yazılı rızanın sözleşmede yer alması zorunlu değildir. Uygulamada çoğunlukla bu rıza, sözleşmeden ayrı düzenlenmiş bir belgede yer alır. Eğer yasal temsilcinin yazılı rızası ayrı belgede olacak

hukuki işlem den önce verebileceği gibi hukuki işlem den sonra da verebilir. Rıza, hukuki işlem den önce verilmiş se “*izin*”, sonra verilmiş se “*icazet*” olarak adlandırılır³⁴¹. Taksitle satım sözleşmesi bakımından ise yasal temsilci tarafından rızanın ne zaman verileceği konusu TBK md. 254’de düzenlenmiştir. Maddeye göre, yazılı rıza en geç sözleşmenin kurulduğu anda verilmelidir. Sözleşmenin kurulduğu anda yasal temsilcinin yazılı rızasının yokluğu, taksitle satım sözleşmesini kesin hükümsüz kılmaktadır³⁴². Madde gerekçesi, “...*ayırt etme gücüne sahip bir küçük veya kısıtlının yasal temsilcisinin, genel hükümlerden farklı olarak, ...taksitle satış sözleşmesini, sonradan rızasını açıklamak (sözleşmeyi onamak) suretiyle geçerli hâle getirmesi mümkün değildir*” ifadesini içermektedir. Buna göre, yasal temsilcinin icazetinin, sözleşmenin geçerliliğine herhangi bir etkisi bulunmamaktadır³⁴³. Genel hükümlerden farklı olarak, taksitle satım sözleşmeleri bakımından getirilen bu düzenleme ile kanun koyucunun, işlem tamamlandıktan sonra yasal temsilcinin ikna edilmesi suretiyle yapılacak baskıların önüne geçmeyi ve sözleşme müzakerelerinde yasal temsilcinin fiilen hazır bulunmasını sağlamayı amaçladığı belirtilmektedir³⁴⁴. Yasal temsilcinin icazetinin, sözleşmenin geçerliliğine herhangi bir etkisi olmadığından, tarafların böyle bir durumda yeni bir taksitle satım sözleşmesi yapmaları gerekmektedir³⁴⁵. Ancak yapılacak olan bu yeni sözleşmede, yasal temsilcinin (önceki icazetinin her-

---

ise satım konusu mal, ödenecek toplam bedel ve sözleşme taraflarının bu belgeden anlaşılabilir olması gerekir (İnceoğlu, s. 22, dp. 82; Demir, s. 79, 80).

³⁴¹ Turgut Akıntürk/ Derya Ateş-Karaman; *Medeni Hukuk, 6098 Sayılı Yeni Borçlar Kanununa Uyarlanmış*, İstanbul 2013, s. 132; Dural/Öğüz, s. 87-88; Yasal temsilci izin ya da icazetini açık ya da örtülü olarak verebilir (TMK md. 451/1). Yasal temsilci hukuki işleme vermiş olduğu izni işlem yapıncaya kadar geri alabilir, ancak işlem yapıldıktan sonra geri alamaz (Dural/Öğüz, s. 89). Yasal temsilci sınırlı ehliyetsiz tarafından hukuki işlem yapılmadan önce rızasını açıklamamış ve işleme de katılmamış ise işlem, yapıldıktan icazet verilene kadar geçecek süre içinde askıda hükümsüzdür. Hukuki işlem yapıldıktan sonra yasal temsilci vereceği icazet ile sözleşmeyi geçerli hale getirebilir ancak icazet vermezse işlem askıda hükümsüzlükten kesin hükümsüzlüğe dönüşür ve yapıldığı andan itibaren hükümsüz olur. Bu durumda taraflar, almış oldukları şeyleri geri vermekle sorumludur (Akıntürk/Ateş Karaman, Medeni, s. 133; Dural/Öğüz, s. 89-90).

³⁴² Yavuz/Acar/Özen, s. 281; Aydoğdu/Kahveci, s. 318; Gümüş, s. 189; Yılmaz, s. 457; Ünlütepe, s. 138.

³⁴³ Yılmaz, s. 458; Demir, s. 79.

³⁴⁴ Yavuz/Acar/Özen, s. 281, dp. 43; İnceoğlu, s. 23; Yılmaz, s. 458

³⁴⁵ İnceoğlu, s. 23; Demir, s. 79.

hangi bir geçerliliği olmadığından) yeni bir yazılı izin vermesi gerekmektedir³⁴⁶. TBK md. 254 hükmü ile kanun koyucu, icazetin yasal temsilci veya ergin olan alıcı tarafından verilecek olması açısından hiçbir ayırım gözetmeden her şekilde icazeti açık ve kesin olarak hükmün dışında tutmuştur³⁴⁷. Örneğin ayırt etme gücüne sahip bir küçük, yasal temsilcisinin rızasını almadan taksitle satım sözleşmesi yaparsa, bu sözleşme rıza yokluğundan geçersiz olur. Kanun koyucunun sınırlı ehliyetsizlerin özel olarak korunmasını istediği zaman dilimi, sözleşmenin kurulması aşamasıdır³⁴⁸. Bu nedenle sözleşme yapıldıktan çok kısa bir süre sonra küçüğün tam ehliyetli olması, sözleşmeyi kendiliğinden geçerli hale getirmez³⁴⁹. Erginliğini kazanan alıcı, eğer taksitle mal satın almak isterse, yeni bir taksitle satım sözleşmesi yapması gerekir³⁵⁰.

Kanun koyucu TBK 254. maddesinde, “*Ayırt etme gücüne sahip bir küçük veya kısıtlı tarafından yapılmış olan taksitle satım sözleşmesi...*” şeklinde ifade edilen hükmü ile yasal temsilcinin yazılı rızasının geçerlilik şartı olarak arandığı taksitle satım sözleşmelerinin “*tarafı*” konusunda açık bir ifade kullanmamıştır. Dolayısıyla yazılı rızanın, sadece ayırt etme gücüne sahip küçük veya kısıtlı alıcılar açısından mı arandığı yoksa sözleşmenin satıcı tarafını oluşturan, ayırt etme gücüne sahip küçük veya kısıtlı tarafından yapılan taksitle satım sözleşmelerini de kapsayıp kapsamadığı sorunu gündeme gelmektedir. Kanun koyucu, taksitle satım sözleşmesi hükümlerini düzenleme altına alırken genellikle sözleşmenin ekonomik anlamda güçsüz tarafını oluşturan, bilgi açısından satıcı ile eşit seviyede olmayan ve ticari hayatta satıcıya kıyasla daha tecrübesiz olan alıcıyı “*koruma*” düşüncesinden hareket etmiştir³⁵¹. Bu nedenle kanaatimizce md. 254’de ifade edilen yasal temsilcinin rızası, sözleşmenin

---

³⁴⁶ İnceoğlu, s. 23, dp. 83; Demir, s. 79.

³⁴⁷ Yavuz/Acar/Özen, s. 281; Gümüş, s. 189; Yılmaz, s. 458; İnceoğlu, s. 22- 23; Erzurumluoğlu, s. 46; Turgut Öz, *Yeni Borçlar Kanunu’nun Getirdiği Başlıca Değişiklikler ve Yenilikler*, İstanbul 2012, s. 37.

³⁴⁸ Yılmaz, s. 458.

³⁴⁹ Yılmaz, s. 458; İnceoğlu, s. 23.

³⁵⁰ Yılmaz, s. 458, dp. 39, İnceoğlu, s. 23.

³⁵¹ Aksi görüş için bk. Ünlütepe, s. 139. Yazara göre yasal temsilcinin rızasına ilişkin hüküm hem alıcı hem de satıcı bakımından uygulama alanı bulur. Burada sınırlı ehliyetsiz satıcı da malı teslim etmesine rağmen, satım bedelini daha sonra tahsil edebileceğinden, yapılacak olan taksitle satım sözleşmesinde satıcı bakımından da yazılı rızanın aranması yerinde olur.

“alıcı” tarafını oluşturan ayırt etme gücüne sahip küçük veya kısıtlıları kapsamaktadır.

II. Taksitle Satım Sözleşmesinin Hükümleri

A. Genel Olarak

Taksitle satım sözleşmesi, tam iki tarafa borç yükleyen ve mülkiyeti devir borcu doğuran sözleşmelerdir³⁵². Bu tür sözleşmelerde, sözleşme yapıldığı anda mülkiyet henüz karşı tarafa geçmemekte, ancak bu hususta mülkiyeti devir borcu doğmaktadır³⁵³. Mülkiyet ise karşı tarafa ayrı bir tasarruf işlemiyle geçirilmektedir³⁵⁴. Mülkiyeti devir borcu, taksitle satımlarda satılanın alıcıya teslimi suretiyle yerine getirilir. Satıcının, satım bedeli tamamen ödenmeden alıcıya satılanın mülkiyetini devir borcunun yanında taksitle satıma, taşınır satımına ilişkin hükümler uygulandığından ayıba ve zapta karşı sorumlulukları da bulunmaktadır³⁵⁵.

Kanun koyucu, taksitle satım sözleşmelerinin ekonomik olarak güçsüz tarafını oluşturan alıcı lehine birçok yeni ve koruyucu düzenlemeler getirmiştir. Bu kapsamda taksitle satım sözleşmesinde alıcıya, TBK’nın genel hükümler kısmında düzenlenen ve borçluya erken ödeme olanağı tanıyan md. 96 hükmündeki genel kurala bir istisna olarak, alıcı lehine md. 258 hükmünü düzenlemiştir³⁵⁶. Aynı şekilde, alıcının temerrüdü halinde satıcının alıcıdan taleplerini düzenleyen md. 259 ve 260 hükmü ile de alıcıyı, satıcı karşısında koruyan ve satıcının taleplerini yine TBK genel hükümler kısmına nazaran sınırlayan yeni hükümler getirmiştir.

---

³⁵² Ozanoğlu, s. 58; Tandoğan, s. 97; Karahasan, s. 428; Aslan, Tüketici, s. 355; Ünlütepe, s. 32, 34; Zeyneloğlu, s.112.

³⁵³ Tandoğan, s. 94; Akıntürk/Ateş-Karaman, s. 225; Zevkliler/Gökyayla, s. 25; Ünlütepe, s. 34.

³⁵⁴ Tandoğan, s. 94; Akıntürk/Ateş-Karaman, s. 225; Zevkliler/Gökyayla, s. 25; Ünlütepe, s. 34.

³⁵⁵ Tunçomağ, s. 323, 324; Yavuz/Özen/Acar, s. 288.

³⁵⁶ Gümüş, s. 222; Yılmaz, s. 465; Ünlütepe, s. 158; Hayriye Gonca Güngör, “Borçlar Kanunu-Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun ve Borçlar Kanunu Tasarısındaki Taksitli Satışlarla İlgili Düzenlemeler Arasındaki Farklılıklar”, *Legal Hukuk Dergisi*, S. 39, Mart 2006, s. 736.

Çalışmamızın bu bölümünde, taksitle satım sözleşmelerinde alıcıya satım bedelini tamamen ödeyerek borcundan kurtulma imkânı tanıyan TBK md. 258 hükmü; alıcının satım bedelini ödemede temerrüde düşmesi halinde satıcının haklarını düzenleyen TBK md. 259 ve TBK md. 260 hükmü; taksitle satım sözleşmesine hâkimin müdahalesini öngören TBK md. 261 hükmü ve bu sözleşmelerde yetkili mahkeme ve tahkimi düzenleyen TBK md. 262 hükmü üzerinde durulmuştur.

B. Satım Bedelinin Tamamen Ödenmesi

Taksitle satım sözleşmesi, iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerdendir. Satıcı, satılan malı alıcıya teslim etme; alıcı da buna karşılık satım bedelini kısım kısım ödeme borcu altına girmektedir. Bu sözleşmede satıcının, satılan taşınırı alıcıya teslim etme borcunu derhal ifa etmesine rağmen alıcı, satım bedelini taksitler halinde daha sonra ödemektedir. Alıcının, borcunu belirlenen vadeler altında yerine getirmesi hem alıcı hem de satıcı yararınadır. Alıcı çoğu zaman bir kerede ödediğinde ekonomik olarak kendisini sıkıntıya sokacak mallardan, bedelini daha uzun sürede ödeyerek bir an önce yararlanma imkânı elde etmektedir. Satıcı ise artan mal stokları karşısında malını daha çabuk elden çıkarma imkânına sahip olmaktadır. Aynı zamanda vade günlerini dikkate alarak belirlemiş olduğu bedeli, malın satış fiyatına yansıtmakta ve satım parasını kredilendirmenin bir sonucu olarak kısmi ödeme farkı adı altında bir menfaat elde etmektedir³⁵⁷. Alıcı, belirlenen vade günlerinden önce ödemede bulunduğu durumlarda da satıcı, toplam satım bedeline, indirim yapmadan kavuşmuş olmaktadır. Bu halde satıcıların, alıcı aleyhine haksız menfaat elde etme durumu ortaya çıkmaktadır³⁵⁸.

Taksitle satım sözleşmeleri bakımından alıcının erken ödemede bulunması durumu, genel hükümlere kıyasla farklılık arz etmektedir. TBK'nın "*Genel Hükümler*" kısmında düzenlenen, borçluya erken ödeme imkânı tanıyan ve emredici nitelik taşımayan md. 96 "*Sözleşmenin hükümlerinden veya özelliğinden ya da durumun gereğinden tarafların aksini kastettikleri anlaşılmadıkça borçlu, edimini sürenin sona*

---

³⁵⁷ Akünel, s. 102, 103; Ozanoğlu, s. 222; Çörtoğlu, s. 289.

³⁵⁸ İnceoğlu, s. 129; Zevkliler/Aydoğdu, s. 176.

ermesinden önce ifa edebilir” ifadesini içermektedir. Ancak bu genel kural gereği, borçlu tarafından vadeden önce ödemede bulunulması durumunda alacaklı, vadeden önceki taksiti almaya zorlanamayacağı gibi borçlu, vadeden önce yapılan ödemelerden dolayı alacaklıdan indirim yapılmasını talep edemez³⁵⁹. Erken ödemeler hususunda uygulanan genel kural bu olmakla birlikte, taksitle satım sözleşmeleri açısından kanun koyucu, TBK md. 258 ile bu konuyu alıcı lehine emredici hüküm olarak düzenlemiştir³⁶⁰. TBKmd. 258 hükmü, *“Taksit borcu kambiyo senedine bağlanmış olmadıkça, alıcı satış bedelinin kalan kısmını her zaman bir defada ödeyerek borcundan kurtulabilir. Bu durumda, peşin satış bedeline ilave edilen bedelin ödenmiş taksitlere isabet eden kısmı, yarısından az olmamak üzere ödeme süresinin kısaltılmasına uygun olarak indirilir”* şeklindedir. Bu hüküm ile erken ödeme dolayısıyla satım bedelinden indirim yapılması hususunda genel kuraldan ayrılarak, alıcı lehine istisnai bir düzenleme yapma yoluna gidilmiştir. Hükümün amacı, alıcının, borcunu vadesinden önce ödediği durumlarda, satıcının indirimde bulunmaktan kaçınmak suretiyle, alıcının aleyhine haksız kazanç sağlamasının önüne geçmektir³⁶¹. Bu hükmü, genel kural olan TBK md. 96’dan ayıran özellik, alıcının satım bedelinin kalan kısmını vadesinden önce ödemek istemesi durumunda, satıcının bu ödemeyi kabul etmek ve kalan bedelin bir kısmından vazgeçmekle yükümlü kılınmış olmasıdır³⁶². Satıcı, alıcının satım bedelinin kalan kısmının tamamının, vadesinden önce ödenmesi talebini reddederse, alacaklının temerrüdü hükümleri uygulanır ve alıcı mahkemeye başvurarak söz konusu kalan taksitle satım bedelini tevdi ederek borcundan kurtulur³⁶³.

Türk Borçlar Kanunu md. 258 hükmünü genel kuraldan ayıran bir diğer özellik ise TBK md. 96/c. 2’deki *“Kanun veya sözleşme ya da âdet gereği olmadıkça borçlu, erken ifada bulunması sebebiyle indirim yapamaz”* düzenlemesine nazaran TBK md.

---

³⁵⁹ Eren, s. 913; Kılıçoğlu, s. 582; Hatemi/Gökyayla, s. 230; Safa Reisoğlu, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, İstanbul 2012, s. 329; Ozanoğlu, s. 222.

³⁶⁰ Gümüş, s. 222; Yılmaz, s. 465; Güngör, s. 736.

³⁶¹ Zevkliler/Aydoğdu, s. 176; İnceoğlu, s. 31-32.

³⁶² Yavuz, N. , Borçlar, s. 384; Ozanoğlu, s. 222-223.

³⁶³ Yavuz, N. , Borçlar, s. 385; Yılmaz, s. 465, dp. 72.

258 ile alıcıya, hükümde belirlenen miktarlar çerçevesinde satım bedelinden indirim talep etme hakkı tanınmış olmasıdır. Ancak yapılacak indirim, alıcının satım bedelinin kalan kısmının tamamını bir defada ödediği hallerde söz konusu olur. Henüz vadesi gelmemiş bir veya birkaç taksitin ödenmesi halinde bu hüküm değil, genel hükümler uygulama alanı bulur³⁶⁴.

Hükümde, yapılacak indirimin asgari tutarı belirtilmiştir. Buna göre, alıcının taksitler halinde ödeme yapması nedeniyle satıcı tarafından peşin satım bedeline bir ilave yapılmışsa³⁶⁵, bu ilave edilen bedelin ödenmemiş taksitlere isabet eden kısmı, yarısından az olmamak üzere ödeme süresinin kısaltılmasına uygun olarak indirilir. Dolayısıyla bu bedelin, alıcı tarafından henüz ödenmemiş taksitlere isabet eden kısmının en az %50'si yapılacak indirim olarak öngörülmüştür. Örnekle açıklamak gerekirse; peşin satım bedelinin 950 TL, taksitle satım bedelinin 1000 TL olduğu ve aylık karşılığı 100 TL olmak üzere on taksitin düzenlendiği bir taksitle satım sözleşmesinde, alıcı dört taksit ödemiş ve kalan miktar olan 600 TL'nin tamamını peşin olarak ödemek istemektedir. Yapılacak indirim şu şekilde olacaktır: Satıcı tarafından malın peşin satım bedeline 50 TL eklenerek taksitle satım bedeli belirlenmiştir. Öncelikle bu bedelin alıcı tarafından ödenmeyen taksitlere isabet eden kısmı bulunur (1000 TL bedele 50 TL eklenirse 600 TL bedele 30 TL eklenir). Bu da 30 TL olduğuna göre, alıcı lehine yapılacak indirim en az bu bedelin yarısı yani 15 TL olacaktır.

Türk Borçlar Kanunu md. 258'e göre alıcının, erken ödemede bulunması halinde indirimden yararlanabilmesinin koşulu olarak "*taksit borcunun kambiyo senedine bağlanmamış olması*" aranmaktadır³⁶⁶. Kambiyo senetlerinin soyutluğu ve ciro edilebilme niteliği dikkate alındığında, alıcının satıcıya karşı sahip olduğu savunmalarının, kıymetli evrakın sahibine karşı ileri sürülmesindeki zorlukların önüne geçilmesi amacıyla, taksit borcunun kambiyo senetlerine bağlanmış olması halleri hük-

---

³⁶⁴ Yavuz, N. , Borçlar, s. 385, Akünel, s. 103; Yılmaz, s. 465; Develioğlu, s. 537; Ünlütepe, s. 159.

³⁶⁵ Hükümde geçen "*peşin satış bedeline ilave edilen bedelin*" ifadesi faiz, komisyon ve ayrıca peşin satım bedeline eklenen tüm kalemleri içerir ve bu kalemlerin hepsi üzerinden indirim yapılır (Aslan, Tüketici, s. 361).

³⁶⁶ Yılmaz, s. 465; Ünlütepe, s. 158.

mün dışında tutulmuştur³⁶⁷. Alıcının erken ödeme yapması hususunda TBK md. 258'e benzer bir düzenleme, 6502 sayılı TKHK "Erken Ödeme" başlıklı 20. maddesinde görülmektedir. Hükme göre, "Tüketici, borçlandığı toplam miktarı önceden ödeyebileceği gibi vadesi gelmemiş bir ya da birden çok taksit ödemesinde de bulunabilir. Her iki durumda da satıcı veya sağlayıcı, faiz veya komisyon aldığı durumlarda ödenen miktara göre gerekli tüm faiz ve komisyon³⁶⁸ indirimini yapmakla yükümlüdür". Görüleceği üzere TBK md. 258'de alıcıya sağlanan erken ödeme kolaylığı, taksit borcunun kambiyo senedine bağlanmamış olması şartına bağlanmışken, TKHK kapsamında³⁶⁹ olan taksitle satım sözleşmelerinde, erken ödeme halinde

---

³⁶⁷ Gümüş, s. 222; Erzurumluoğlu, 49; Ozanoğlu, s. 222; Taksitle satım sözleşmeleri uygulamada çoğunlukla alıcı kaç taksit için borçlanmışsa aynı sayı, miktar ve vadelere ilişkin bonolar düzenlenmektedir. Krediye ihtiyacı olan satıcılar ise bu bonoları 3. kişilere ciro etmek suretiyle devretmektedir. Taksitler bonoya bağlanmış olduğundan TBK md. 258 gereği alıcılar fiilen erken ödeme haklarını kaybetmektedirler. Bu durumda alıcı, bononun kimde olduğunu bilemeyecek, bilse bile 3. kişi, alıcı tarafından yapılan erken ödeme dolayısıyla indirim yapmayı kabul etmeyecektir. Alıcı erken ödemeyi satıcıya yapmış olsa bile bononun vadesi geldiğinde meşru hamile ikinci bir ödemede bulunmak zorunda kalmak tehlikesiyle karşılaşabilecektir (İnceoğlu, s. 32). Bu nedenle alıcı tarafından erken ödeme yapılabilmesi, taksitlerin kambiyo senedine bağlanmamış olması koşuluna bağlanmıştır.

³⁶⁸ TKHK md. 20 hükmüne göre satıcı/sağlayıcı faiz veya komisyon almışsa, ödenen miktara göre faiz ve komisyon indirimini yapmakla yükümlüdür. Bedele yansıtılmış bulunan masraflar da (tutmak zorunda olduğu defter masrafı vs.) bu kapsamda değerlendirilir (İnceoğlu, s. 30; Ünlütepe, Tüketici, s. 341).

³⁶⁹ 6502 sayılı TKHK 'Temel İlkeler' başlıklı md. 4/V'e göre; "Tüketicinin yapmış olduğu işlemler nedeniyle kıymetli evrak niteliğinde sadece nama yazılı ve her bir taksit ödemesi için ayrı ayrı olacak şekilde senet düzenlenebilir. Bu fıkra hükümlerine aykırı olarak düzenlenen senetler tüketici yönünden geçersizdir". Örneğin, tüketicinin yapmış olduğu işlemler sebebiyle nama yazılı değil de hamile yazılı senet düzenlenmesi veya taksitlerin tamamı için tek bir senedin düzenlenmesi hâlinde bu senet tüketici bakımından geçersiz olacaktır (Alper Uyumaz/Mehmet Akçaal, "6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun Bazı Hükümlerine (M. 1-16) İlişkin Bir İnceleme", *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 4, S. 2, 2013, s. 250). Yarg. 13. HD. , T. 30.12.2010, E. 2010/9482, K. 2010/18351 sayılı kararına göre, "Davacı, davalı şirketten 16.2.2008 tarihli sözleşme ile daire satın aldığını, sözleşmeye göre dairenin bitiş tarihinin 30.4.2009 olarak kararlaştırılmasına rağmen henüz kaba inşaatın dahi bitirilemediğini, sözleşme kapsamında 61 adet senet verdiğini, bunun 59 adedinin ödenmediğini, senetlerin nama yazılı olarak düzenlenmemesi nedeniyle, 4077 sayılı yasanın 6/A maddesi gereğince geçersiz olduğunu, senetlerin davalı şirket tarafından diğer davalılara ciro edildiğini ileri sürerek, davalı yana verdiği ve ödenmemiş 59 adet senedin iptalini, senetler nedeniyle borçlu olmadığını tespitini istemiştir" (İnal, Tüketici Hukuku, s. 878, dp., 346). Buna göre; TKHK kapsamındaki taksitle satım sözleşmeleri, kıymetli evrak niteliğinde ve sadece nama yazılı olarak, her bir taksit ödemesi için ayrı ayrı olacak şekilde düzenlenebilir. Uygulamada devir kolaylığı sağlaması açısından tüketici, küçük taksit miktarlarını içeren birden fazla bono yerine tek bir bono imzalamaktadır. Böyle bir durumda tüketicinin, taksitlerde temerrüde düşmesi halinde satıcı, satım bedelinin tamamını kapsayan kambiyo senedine dayalı takip yoluna gitmektedir. Bu nedenle 6502 sayılı TKHK md. 4/V ile kıymetli evrak niteliğinde senet düzenlenmesi halinde, bu senedin her bir taksit ödemesi için ayrı ayrı olması öngörülmüş ve böy-

kambiyo senedine bağlanmış olsun veya olmasın kalan satım bedelinden indirim yapılabilir³⁷⁰. Aynı zamanda TBK md. 258 düzenlemesinden farklı olarak, erken ödenen kısmın vadesi gelmemiş bir ya da birden çok taksit ödemesini kapsayabileceği belirtilmiştir. Oysaki TBK md. 258’de alıcı, ancak satım bedelinin kalan kısmının tamamını erken ödediği hallerde indirimden yararlanabilir. Gerek TBK ve gerekse TKHK düzenlenen alıcının/tüketicinin erken ödemede bulunma hakkını ortadan kaldıran ya da sınırlayan anlaşmalar geçersizdir (TBK md. 27)³⁷¹.

C. Tarafların Hakları ve Borçları

Taksitle satım sözleşmesi satıcının, satılan taşınır alıcıya satım bedelinin ödenmesinden önce teslim etmeyi, alıcının da satım bedelini kısım kısım ödemeyi üstlendiği satım olması dolayısıyla satıcı, borcunu derhal ifa etmesine rağmen alıcı, birden fazla vadelerle borcunu ifa etmektedir. Kanun koyucu TBK md. 256/I hükmü ile alıcı açısından, kararlaştırılan satım bedelinin ödenmesi hususunda iki ayrı durum

---

lece taksitlerden birinin ödenmemesi halinde, tüketicinin tüm satım bedeli için kambiyo senedine dayalı olarak takibe maruz kalması olasılığının önüne geçilmiş olunmaktadır (Sevilay Uzunallı Eroğlu, “Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’un Kıymetli Evrak Hukukuna Etkileri”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 6, S. 1, 2004, s. 125; Soner Altaş, “Taksitli Satışlarda Düzenlenebilecek Senetler, Özellikleri ve Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları”, *Legal Hukuk Dergisi*, S. 65, Mayıs 2008, s. 1608). TBK kapsamında olan taksitle satım sözleşmeleri açısından ise sınırlayıcı bir ibare olmadığından, kambiyo senetlerinin nama, emre veya hamiline düzenlenmesi mümkündür. Ancak bu durumda taksit borcu kambiyo senedine bağlanmış olduğundan TBK md. 258 gereği alıcı, erken ödeme hakkını kullanamaz. 6502 sayılı TKHK “*Diğer Hususlar*” başlıklı md. 21/II’ye göre, “*Sözleşmenin zorunlu içeriği, tüketici ile satıcı ve sağlayıcının hak ve yükümlülükleri, cayma hakkı, erken ödeme ile diğer hususlara ilişkin usul ve esaslar yönetmelikle belirlenir*”. Hükme göre, tüketici tarafından 20. madde gereği erken ödeme yapıldığında satıcı tarafından indirimin nasıl yapılacağına ilişkin usul ve esaslar yönetmelikle belirlenir.

³⁷⁰ TKHK md. 4/V’e göre düzenlenecek kıymetli evrak, sadece nama yazılı olarak düzenlenebilir. Senedin nama yazılı olması, üzerinde borçlu olarak tüketicinin görülmesinden başka, satıcının namına yazılması nedeniyle birçok açıdan tüketiciyi korumaktadır (Zevkliler/Aydoğdu, s. 179). Nama yazılı senedin devri, alacağın devri (temlik beyanı ve zilyetliğin devri) yoluyla mümkün olduğundan tüketici, itiraz ve def’ilerini senedi devralan kişiye karşı ileri sürebilir. Buna göre, satıcı ile tüketici arasındaki sözleşmeden doğan def’i (ödemelik def’i, zamanaşımı def’i vb) ve itirazlar (sözleşmenin geçersizliği gibi) kişisel def’i olsa da senedi devralan herkese karşı ileri sürülebileceği için tüketici özel bir koruma altına alınmış olmaktadır (Aslan, s. 269; Zevkliler/Aydoğdu, s. 179; Uzunallı Eroğlu, s. 125; Altaş, Taksitli Satışlar, s. 1607). Ancak senedin nama yazılı olarak düzenlenmek zorunda olması, tüketici açısından ödeme aşamasında zorluklara neden olmaktadır. Tüketici senedi öderken, hamilin meşru (haklı) hamil olup olmadığını araştırmak zorunda kalır. Bu nedenle uygulamada “veya hamiline” kaydı konularak tüketicilere kolaylık sağlanmakta ve tüketici senede zilyetliği esas alarak, o kişiye borcunu ödemekle borcundan kurtulabilmektedir (Zevkliler/Aydoğdu, s. 180).

³⁷¹ Zevkliler/Aydoğdu, s. 177; Gümüüş, s. 222; Yılmaz, s. 465; Makaracı-Başak/Öktem-Çevik, s. 109.

öngörmüştür. Buna göre alıcının borcu, satılan malın en geç kendisine teslimi anında, kanunda belirtilen peşinat miktarını ödemek ve geri kalan satım bedelini ise belirlenen vadelerde satıcıya ödemektir. Satıcının karşılaşılabileceği muhtemel durum ise alıcının, peşinat veya taksitleri ödemede temerrüde düşmesi halidir.

Taksitle satım sözleşmesinin bahsedilen özelliklerinden dolayı kanun koyucu, alıcının peşinatı veya taksitleri zamanında ödeyememesi ve bu nedenle temerrüde düşmesi durumu için TBK'nın genel hükümler kısmında yer alan, borçlunun temerrüdüne ilişkin hükümlerden farklı ve alıcıyı özel olarak koruyucu düzenlemeler getirmiştir. Kanun koyucu, alıcının temerrüdü hallerinde, satıcının sahip olduğu seçimlik hakları ve bu hakları kullanırken yerine getirmesi gereken koşulları, emredici hüküm olmak suretiyle TBK'nın "*Satıcının Seçimlik Hakkı*" başlıklı 259. maddesinde ayrı ayrı belirtmiştir. Buna göre, alıcının peşinat ödemede temerrüdü halinde satıcının, peşinatı isteme ve satılanın devrinden önce sözleşmeden dönme hakkı olmak üzere iki seçimlik hak; alıcının ise taksitleri ödemede temerrüdü halinde, muaccel olmuş taksitlerin tamamının bir defada ödenmesini isteme veya geri kalan satım bedelinin tamamının bir defada ödenmesini isteme ya da sözleşmeden dönme hakkı olmak üzere üç seçimlik hakkı bulunmaktadır. Bu başlık altında, taksitle satım sözleşmelerinde alıcının ve satıcının borçları ile hakları üzerinde durulmuştur.

1. Satıcının Borçları

Taksitle satım sözleşmesi, mülkiyeti devir borcu doğuran sözleşmelerdendir³⁷². Satıcı, bu sözleşme ile mülkiyeti devir borcu altına girer ve mülkiyeti devir borcu, ayrı bir tasarruf işlemiyle yani malın alıcıya teslimi ile yerine getirilir. TBK md. 253/I "*Taksitle satış, satıcının, satılan taşınırı alıcıya satış bedelinin ödenmesinden önce teslim etmeyi...üstlendikleri satışır*" ifadesini içermektedir. Buna göre satılanın alıcıya teslimi, alıcının satım bedelini ödemesinden önce olmalıdır.

---

³⁷² Ozanoğlu, s. 58; Tandoğan, s. 97; Ünlütepe, s. 34.

Taksitle satım sözleşmesinde satıcının, TBK'nın taşınır satımı içerisinde yer alan ayıba ve zapta karşı tekeffül borçları da bulunmaktadır³⁷³. Bu bakımdan taksitle satımlarda, satıcının bu borçlarına ilişkin olarak, taşınır satımı hükümleri uygulama alanı bulur³⁷⁴.

2. Alıcının Borçları

Taksitle satım sözleşmelerinde, taksitlerin küçük meblağlarla ve uzun zaman dilimleri içinde ödenecek olması, alıcı açısından her zaman cazip görünmekte ve alıcı, aslında hiç ihtiyacı olmayan malları bile uygun bedelle aldığını düşünerek, taksitle satım sözleşmesi yapmaya ikna olmakta ve bitmek bilmeyen bir borç altına girmektedir. Kanun koyucu, bu gibi durumların önüne geçmek amacıyla TBK md. 256 hükmü ile bir düzenleme getirmiştir. Maddenin ilk fıkrası, "*Alıcı, peşin satış bedelinin en az onda birini en geç teslim anında peşin olarak, satış bedelinin geri kalan kısmını da sözleşmenin kurulmasını izleyen üç yıl içinde ödemekle yükümlüdür*" ifadesini içermektedir. Buna göre, taksitle satım sözleşmelerinde alıcının, söz konusu maddede belirlenen oranda peşinatı ödeme ile taksitleri ödeme borçları bulunmaktadır.

a) Alıcının Peşinatı Ödeme Borcu

Taksitle satım sözleşmelerinde, alıcının borçlarından biri, peşinatı ödemektir. Alıcının TBK md. 256/I'de belirtilen peşinatı ödemekle yükümlü tutulmasındaki amaç, ödeme süresinin çoğalması ve faizlerle beraber satım bedelinin artması neticesinde alıcının, en azından satım bedelinin belirli bir kısmını ödeyebilecek güçte olmasını beklemektir³⁷⁵. Böylece taksitle satım sözleşmesi taraflarının kararlaştırmalarından bağımsız olarak kanun koyucu, alıcıya ödeme yükümü getirmiş ve ödeme

---

³⁷³ Tunçomağ, s. 323, 324; Yavuz/Özen/Acar, s. 288; Ünlütepe, s. 157; Demir, s. 95.

³⁷⁴ Tunçomağ, s. 323, 324; Yavuz/Özen/Acar, s. 288; Ünlütepe, s. 157; Demir, s. 95.

³⁷⁵ Yılmaz, s. 462.

zamanını da belirtmiş olmaktadır. Buna göre alıcı, satım bedelinin en az onda birini en geç teslim anında satıcıya ödemekle yükümlüdür³⁷⁶.

Alıcıya peşinat ödeme yükümü getiren TBK md. 256 hükmü, alıcılar açısından önemli olduğu kadar satıcılar açısından da önem arz etmekte olup, aslında bir tedbir niteliğindedir. Kanun koyucu, hükme peşinat miktarı koyarak, satıcıları bu peşinatı dahi karşılayacak ekonomik gücü olmayan alıcılarla sözleşme yapmaktan alıkoymak ve böylece belirlenen peşinat miktarını ödeyerek kendilerine güven sağlayan alıcılarla işlem yapmalarını amaçlamaktadır³⁷⁷. Bu nedenle alıcının peşinat ödemekle yükümlü olmasına rağmen satıcı, kanunda belirlenen asgari peşinatı tamamen almaksızın, satılanı alıcıya devretmişse, TBK md. 256/III gereği artık peşinatın ödenmeyen kısmı üzerinde istem hakkını kaybeder. TBK md. 256/III'e göre "*Kanunda belirlenen asgari peşinatı tamamen almaksızın, satılanı alıcıya devreden satıcı, peşinatın ödenmeyen kısmı üzerinde istem hakkını kaybeder*". Burada satıcı tarafından peşinatın bir kısmının alınmaması veya peşinatın hiç alınmaması halleri aynı hüküm kapsamında değerlendirilir ve satıcı, alınmayan peşinat miktarları üzerinde istem hakkını kaybeder³⁷⁸. Dolayısıyla satıcı, bu bedelleri alıcıdan talep ettiğinde alıcı, TBK md. 256/III'e dayanarak satıcıya borçlu olmadığını ileri sürebilir³⁷⁹. Ancak alıcı, malın tesliminden sonra peşinat tutarını ödemişse, artık TBK md. 256/III'e dayanarak borcu olmadığı bir şeyi ödediğini ileri sürüp, sebepsiz zenginleşme hükümlerine dayanarak satıcıdan ödemiş olduğu bedelin iadesini talep edemez³⁸⁰. TBK md. 256/IV hükmüne göre, "*Peşinattan vazgeçilmesi karşılığında, satış bedelinde yapılacak artırma hükümsüzdür*". Buna göre, alıcının, en geç malın teslim anına kadar satıcıya ödeye-

³⁷⁶ Peşinatın nakit ödenmesi yanında, kıymetli evrak aracılığıyla ödenmesi de mümkündür. Eğer bono veya poliçe düzenlenirse, vadesinin malın alıcıya tesliminden önce olması gerekir. Çek ise bir ödeme aracı olduğundan ve ibraz edildiğinde ödenmesi gerektiğinden, peşinatın çek ile ödenmesi mümkün görünmektedir (Makaracı-Başak/Öktem-Çevik, s. 105).

³⁷⁷ Yavuz, N. , Borçlar, s. 381.

³⁷⁸ Burada eksik bir borç söz konusudur (Ünlütepe, s. 163). Eksik borç; borçlunun dilerse borcunu yerine getirebileceği ancak alacaklının dava edemeyeceği borçlardır. Dolayısıyla eksik borçlar, ifası mümkün olan borçlardır. Eksik bir borcun söz konusu olduğu hallerde isteyerek borcunu ifa eden borçlu, ifa edilen edimin iadesini talep edemez çünkü borç eksik olmasına rağmen mevcut olan bir borçtur. Bu nedenle mevcut borcun ifası, sebepsiz zenginleşme teşkil etmez (Eren, s. 89).

³⁷⁹ Makaracı-Başak/Öktem-Çevik, s. 106.

³⁸⁰ Makaracı-Başak/Öktem-Çevik, s. 106; Ünlütepe, s. 163.

ceği peşinattan vazgeçmesi ile bu peşinatın taksitle satım bedeline ilave edilerek bedelde yapılacak artırma, TBK md. 27'ye göre kesin hükümsüz olur ve hiçbir sonuç doğurmaz³⁸¹.

b) Alıcının Taksitleri Ödeme Borcu

Türk Borçlar Kanunu md. 253/I'de taksitle satım sözleşmesinin tanımı yapılmıştır. Bu tanıma göre taksitle satım sözleşmesi, satıcının, satılan taşınırı alıcıya satım bedelinin ödenmesinden önce teslim etmeyi, alıcının da satım bedelini kısım kısım ödemeyi üstlendikleri satıştır. Dolayısıyla taksitle satım sözleşmesinin en belirgin özelliği, satım bedelinin tek seferde değil birden fazla vadelerle ödenmesidir³⁸².

Taksitle satım sözleşmelerinde alıcının taksitleri ödeme süresi, kanun koyucu tarafından üst süre ile sınırlandırılmıştır. TBK md. 256/I'e göre alıcı, satım bedeline ilişkin taksitleri, sözleşmenin kurulmasını izleyen üç yıl içinde ödemekle yükümlüdür. Alıcının taksitleri ödemede belli bir süre ile sınırlandırılmasındaki amaç, aslında alıcıyı korumaktır. Alıcı bazen, taksitle ödeme kolaylığının, satıcılar tarafından yapılan reklam kampanyalarının cazibesine kapılabilmekte ve ekonomik gücü yetmediği halde ihtiyacından fazla mal alabilmektedirler. Bununla birlikte taksitlerin uzun zaman dilimlerine yayılarak ödeme imkânının sağlanması da, malı uygun bedelle aldığını düşünen, bitmek bilmeyen bir borcun altına giren ve vade farkı nedeniyle faiz ödemek zorunda kalan alıcının, taksitle satım sözleşmesi yapmasında ikna edici faktör olmaktadır³⁸³. Kanun koyucu bu gibi durumların önüne geçmek amacıyla sözleşmeye bir üst sınır koyarak, alıcıları koruma amacı gütmüştür.

Alıcının, satıcıya ödemekle yükümlü olduğu taksitlerin sayısı TBK md. 253/3, b. 7 "*Peşinat ve taksitlerin tutarı ile vadesi ve ikiden az olmamak üzere taksit sayısı*"

---

³⁸¹ Yavuz, N. , Borçlar, s. 381; Erzurumluoğlu, s. 48; Ünlütepe, s. 163-164.

³⁸² Gümüş, s. 178; Bilge, s. 111; Aydoğdu/Kahveci, s. 316; Develioğlu, s. 529.

³⁸³ Çörtoğlu, s. 276; Akünal, s. 90-91; Yılmaz, s. 462; Makaracı-Başak/Öktem-Çevik, s. 107.

ifadesinden hareketle en az iki olmalıdır³⁸⁴. Taksitler arasındaki sürelerin eşit olması zorunlu olmadığı gibi taksitlerin de birbirine eşit olması gerekmez³⁸⁵.

3. Satıcının Hakları

Satım sözleşmelerinde ve özellikle taksitle satımlarda, ekonomik olarak zayıf durumda bulunan ve çoğunlukla ödeme sıkıntısı yaşayabilme ihtimali yüksek olan taraf, alıcıdır. Satıcı ise, bu sözleşmede ekonomik açıdan güçlü olan tarafı temsil ettiğinden, onun bu gücünü kötüye kullanma ihtimaline karşı, satıcının kullanabileceği imkânlar bakımından alıcının daha fazla korunması gerektiğinden hareketle, TBK'nın genel hükümler kısmında yer alan borçlu temerrüdüne ilişkin hükümlerden farklı ve zayıf taraf olan alıcı lehine bazı sınırlandırmalar getirilmiştir. Bu kapsamda, satıcının seçimlik hakları, emredici hüküm olarak düzenlenmiş ve kullanılması özel koşullara bağlanmıştır.

a) Alıcının Peşinatı Ödemede Temerrüdü Halinde Satıcının Hakları

Taksitle satım sözleşmelerinde kanun koyucu, TBK md. 256/I düzenlemesi ile alıcıya peşinat ödeme yükümü getirdiği gibi, peşinatın ödenmemesinin sonuçlarını da TBK md. 259/I ve 260/II'de hükmü ile özel olarak düzenlemiştir. Bu hükümlerde satıcıya iki seçimlik hak tanınmıştır. Buna göre satıcının hakları, peşinatı istemek veya satılanın devrinden önce sözleşmeden dönmek haklarıdır. Satıcı, alıcıdan peşinatı isteyip sözleşmenin devam etmesini sağlayabilir ya da sözleşmeden dönebilir. Bu iki seçimlik haktan birini kullandığı takdirde satıcının seçimlik hakkı sona ermiş olur³⁸⁶.

(1) Peşinatı İsteme Hakkı

Taksitle satım sözleşmelerinde satıcının, alıcının peşinat ödeme borcunda temerrüde düşmesi nedeniyle TBK md. 259/I gereği kendisine tanınan iki seçimlik

---

³⁸⁴ Aslan, Tüketici, s. 349; Gümüş, Tüketici, s. 157; Aydoğdu/Kahveci, s. 315.

³⁸⁵ Tandoğan, s. 301; Yavuz/Acar/Özen, s. 274; Gümüş, s. 180; Gümüş, Tüketici, s. 157; Ergüne, Taksitle Satış, s. 521; Akıncı, s. 80; Aydoğdu/Kahveci, s. 315; Ozanoğlu, s. 57; Zevkliler/Havutçu, s. 85; Aslan, Tüketici, s. 355; Berki, s. 38; Develioğlu, s. 528; İnceoğlu, s. 2; Karahasan, s. 426.

³⁸⁶ Tunçomağ, s. 324; Eren, Özel, s. 273; Gümüş, s. 202.

haktan biri olan peşinat isteme yani aynen ifayı talep hakkı, TBK'nın 123. vd. maddelerinde yer alan karşılıklı borç yükleyen sözleşmelerde borçlunun temerrüdü halinde alacaklıya tanınan seçimlik haklardan olan aynen ifanın bir görünümüdür³⁸⁷. Buna göre, borçlu temerrüdünün genel koşulları (edimin ifasının mümkün olması, borcun muaccel olması, borçluya ihtar yapılması, borçlunun kusurunun gerekmemesi) gerçekleştiğinde, alacaklı her zaman borçludan aynen ifayı talep edebilir³⁸⁸. Buna göre, taksitle satım sözleşmelerinde satıcı, aynen ifanın bir görünümü olan peşinatı talep etme seçimlik hakkını kullanırsa, peşinat ile birlikte borçlu temerrüdüne ilişkin genel hükümler doğrultusunda temerrüt faizi³⁸⁹ ve aşkın (munzam) zarar da³⁹⁰ (TBK md. 122) talep edebilir³⁹¹.

---

³⁸⁷ Yılmaz, s. 468; Bilge, s. 111; Makaracı-Başak/Öktem-Çevik, s. 109; Ünlütepe, s. 164.

³⁸⁸ Eren, s.1099; Kılıçoğlu, s. 693; Oğuzman/Öz, s. 471, 472.

³⁸⁹ Temerrüt faizi, para borçlarında alacaklının parasını, borçlunun elinde bulundurması nedeniyle alacaklının, bu parayı kullanıp değerlendirme imkânından yoksun kalmasından doğan zararın giderilmesi için borcunu zamanında ödemeyerek temerrüde düşen borçlunun, alacaklıya ödemek zorunda olduğu ilave paradır. Borçlunun temerrüdünün para borcunda temerrüt faizine ilişkin sonucu kusur koşulunu gerektirmez. Bu nedenle borçlu, temerrüde düşmede ister kusurlu olsun ister olmasın temerrüt faizi ödemekle yükümlüdür. Dolayısıyla temerrüt faizinde, alacaklının bir zarara uğradığını ispat etmesine gerek olmadığı gibi, borçlunun da kusurlu olması şart değildir. Borçlu, kusursuz olduğunu ispat ederek temerrüt faizi ödemekten kurtulamaz. Temerrüt faizi kural olarak, borçlunun temerrüde düştüğü günü takip eden günden itibaren işlemeye başlar ve borcun ödendiği tarihe kadar devam eder (Eren, s. 1099; Kılıçoğlu, s. 688; Nomer, s. 271; Oğuzman/Öz, s. 502, 509; Akıntürk/Ateş-Karaman, s. 133; Akıncı, Genel, s. 234, 235; Ayan, s. 336, 337; Reisoğlu, s. 374; Gülgün Anık, "Borçlunun Temerrüdünden Dolayı Sözleşmeden Dönme", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, S. 59, 2005, s. 217); Para borçlarında temerrüde düşen borçlu, 3095 sayılı Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanun'un 2. maddesine göre sözleşme ile aksi kararlaştırılmadıkça %9 temerrüt faizi ödemek zorundadır. Bu oran, Bakanlar Kurulu kararı ile 1.1.2006 tarihinden itibaren uygulanmaktadır.

³⁹⁰ Aşkın zarar, alacaklının temerrüt nedeniyle uğramış olduğu zararın, temerrüt faiziyle karşılanamayan kısmına (temerrüt faizinden fazla olan kısmına) denir. Örneğin, alacaklı geç ifa yüzünden üçüncü kişilere karşı olan borcunu ödeyememiş ve bu yüzden cezai şart ödemek zorunda kalmış olabilir. Aşkın zarar, TBK md. 122'ye göre talep edilir ve borçlunun, ifada temerrüde düştüğü her borç ilişkisinde değil sadece para borçlarında söz konusu olur. Temerrüt faizi için alacaklının bir zarara uğramış olması aranmazken aşkın zararda alacaklı, borçlu temerrüdü nedeniyle aşkın zarara uğradığını ispat etmelidir. Eğer ispat edilirse borçlu bu zararı ödemek zorundadır. Ancak borçlu temerrüde düşmede kusurlu olmadığını ispat ederek bu zararı ödemekten kurtulabilir. Çünkü burada bir faiz ödeme değil, tazminat ödeme borcu söz konusudur ve bunun için de borçlunun kusurlu olması gerekir (Eren, s. 1106; Nomer, s. 282; Kılıçoğlu, s. 697, 698; Oğuzman/Öz, s. 512, 513; Erdoğan, Borçlar, s. 171; Akıntürk/Ateş-Karaman, s. 136; Akıncı, Genel, s. 235; Ayan, s. 340; Reisoğlu, s. 377).

³⁹¹ Gümüş, s. 198,199; Eren, Özel, s. 276; Yılmaz, s. 468; Zevkliler/Havutçu, s. 86; Bilge, s. 111; Akıncı, s. 83; Makaracı-Başak/Öktem-Çevik, s. 109; İnceoğlu, s. 38; Ünlütepe, s. 164. Borçlunun (alıcının) temerrüde düşmesi için kusurlu olması şart değildir. Dolayısıyla alacaklının (satıcının),

Borçlunun temerrüdünün genel koşullarını düzenleyen TBK md. 117/I “*Muaccel bir borcun borçlusu, alacaklının ihtarıyla temerrüde düşer*” şeklindedir. Hükme göre, borçlu temerrüdünün şartlarından biri, borçluya ihtar³⁹² yapılmış olmasıdır. Zira temerrüt, borcun muaccel olmasıyla değil, ilke olarak alacaklının ihtarıyla gerçekleşir. Ancak bazı durumlarda, borçlunun temerrüde düşmesi için ihtarla gerek bulunmamaktadır. TBK md. 117/II “*Borcun ifa edileceği gün, birlikte belirlenmişse...bu günün geçmesiyle...borçlu temerrüde düşmüş olur*” şeklinde ifade edilmiştir. Dolayısıyla belirli vadeli sözleşmelerde, vade veya süre dolmakla borçlu ihtarla gerek olmaksızın kendiliğinden mütemerrit olur³⁹³.

Taksitle satım sözleşmelerinde de, taksitle ödeme günleri genellikle tarih olarak belirli olduğundan satıcının, peşinatı talep etme hakkını kullanırken, alıcıyı temerrüde düşürebilmesi için ihtar çekmesine gerek yoktur³⁹⁴. Taksitlerin vadesi satıcının yapacağı bir ihbarla belli oluyorsa, bu durumda yapılan ihbar, ihtar yerini tutar ve alıcı, artık ihtarla gerek kalmaksızın kendiliğinden temerrüde düşer³⁹⁵. Alıcının peşinatı ödeme borcunda temerrüde düşmesi halinde satıcı, peşinatı isteme seçimsel hakkını kullanabilmek için TBK md. 123 uyarınca alıcıya uygun bir süre vermelidir³⁹⁶.

---

aynen ifayı talep edilebilmesi için borçlunun kusurlu olması gerekmez. Kusur, sadece temerrüdün bazı sonuçları için (gecikme tazminatı gibi) aranan bir şarttır (Eren, s. 1098; Nomer, s. 266; Kılıçoğlu, s. 688; Necip Kocayusufpaşaoğlu/ Hüseyin Hatemi/ Rona Serozan/ Abdülkadir Arpacı, *Borçlar Hukuku, Genel Bölüm, İfa-İfa Engelleri- Haksız Zenginleşme, C. 3*, İstanbul 2014, s. 219; Oğuzman/Öz, s. 481; Akıncı, Genel, s. 238).

³⁹² İhtar; alacaklının borçludan, borcu ifa isteğini kapsayan, borçluya, borcun muaccel hale geldiğini hatırlatan tek taraflı varması gerekli irade açıklamasıdır. Alacaklı, iharda alacağı talep iradesini kesin olarak açığa vurmali, borçluyu edimi vaktinde yerine getirmedigi takdirde, temerrüdün sonuçlarından sorumlu olacağı konusunda uyarmalıdır. Öğretide kabul edildiği üzere, ihtarın geçerliliği şekle tabi değildir (Eren, s. 1093; Kılıçoğlu, s. 691; Oğuzman/Öz, s. 473, 474; Erdoğan, Borçlar, s. 165).

³⁹³ Eren, s. 1095; Kılıçoğlu, s. 691; Oğuzman/Öz, s. 476.

³⁹⁴ Tandoğan, s. 309; Yavuz/Acar/Özen, s. 288; Zevkliler/Havutçu, s. 86; Aydoğdu/Kahveci, s. 321; Altunkaya s. 337; Ünlütepe, s. 165; Demir, s. 106, 107.

³⁹⁵ Tandoğan, s. 309; Eren, s. 1096; Yavuz/Acar/Özen, s. 288; Akıntürk/Ateş-Karaman, s. 130; Altunkaya s. 337; Develioğlu, s. 539.

³⁹⁶ Yılmaz, s. 468; TBK md. 123 “*Karşılıklı borç yükleyen sözleşmelerde, taraflardan biri temerrüde düştüğü takdirde diğeri, borcun ifa edilmesi için uygun bir süre verebilir veya uygun bir süre verilmesini hâkimden isteyebilir*”.

(2) *Satılanın Devrinden Önce Sözleşmeden Dönme Hakkı*

Alıcının peşinat ödemede temerrüde düşmesi halinde satıcının, TBK md. 259/T'e göre sahip olduğu haklardan biri de sözleşmeden dönmedir. Satıcının, bu seçimlik hakkını kullandığında taleplerinin neler olacağı “Sözleşmeden Dönme” başlıkla TBK md. 260/II hükmünde belirtilmiştir. Hükme göre; “*Satıcı, alıcının peşinatı ödemede temerrüde düşmesi yüzünden satılanın devrinden önce sözleşmeden dönerse, alıcıdan sadece ödenmeyen peşinat üzerinden, sözleşmeden döndüğü tarihe kadar işleyecek yasal faiz ile sözleşmenin kurulmasından sonra, satılanın uğramış olduğu değer kaybı sebebiyle tazminat isteyebilir. Ceza koşulu kararlaştırılmışsa, peşin satış bedelinin yüzde onunu aşamaz*”. Dolayısıyla eğer alıcı, taksitle satım sözleşmesinde satıcıya ödemekle yükümlü olduğu peşinatı ödemede temerrüde düşerse, satılanın devrinden önce sözleşmeden dönen satıcının, alıcıdan üç talebi olabilir. Bunlardan biri; ödenmeyen peşinat üzerinden, satıcının sözleşmeden döndüğü tarihe kadar işleyecek yasal faiz, diğeri; sözleşmenin kurulmasından sonra, satılanın uğramış olduğu değer kaybı sebebiyle tazminat ve son olarak kararlaştırılmışsa peşin satış bedelinin yüzde onunu aşmayacak ceza koşuludur. Alıcının temerrüdüne ilişkin düzenlenmiş olan hükümler emredici nitelikte olduğundan, bu hükümde belirtilenlerden başka ve bunları genişleten herhangi bir talep alıcıya karşı ileri sürülemeyip, sözleşmede kararlaştırılmaz³⁹⁷. Aksi halde, kesin hükümsüzlük yaptırımına tabi olur³⁹⁸.

Taksitle satım sözleşmelerinde, peşinatın (veya bir taksitin) ödenmemesi yüzünden satıcının sözleşmeden dönebilmesi imkânının kabul edilmesi, alıcı için ağır sonuçlar doğuracağından, satıcının, satılanın devrinden önce sözleşmeden dönme hakkını kullanabilmesi için TBK md. 123’de olduğu gibi alıcıya uygun süre vermesi gerekir³⁹⁹. Alıcının peşinatı ödemede temerrüdü nedeniyle TBK md. 260/II’ye göre

---

³⁹⁷ Yılmaz, s. 467; Ünlütepe, s. 164.

³⁹⁸ Yılmaz, s. 467; Ünlütepe, s. 164.

³⁹⁹ Tandoğan, s. 312; Yavuz/Acar/Özen, s. 289; İnceoğlu, s. 58; Yılmaz, s. 468; Ünlütepe, s. 165, 166; Demir, s. 107; Yarg. 13. HD. ; T. 25.5.1981; E. 1981/2158, K. 1981/3966, “*Taksitle satımda mal teslim edilip de alıcının taksitlerden birinin ödenmesinde direngen (mütemerrit) olması durumunda, satıcıya tanınan seçimlik haklar BK md. 222 ile belirlenmiştir. Anılan bu yasa hükmünde göre, satıcının satımı bozabilmesi için bu hakkı sözleşmede saklı tutmuş olması gerekir...Bozma hakkı saklı tutulmuşsa, alıcı bir taksitin ödenmesinde gecikince hemen bu hak kullanılamaz. BK md.*

sözleşmeden dönen satıcı, alıcı tarafından daha önce kendisine ifa edilen peşinat kısımlarını iade etmekle yükümlüdür⁴⁰⁰.

Alıcının peşinatı ödemede temerrüde düşmesi halinde, TBK md. 260/II'ye göre ceza koşulu kararlaştırılmış olabilir. Bu durumda alıcı satıcıya, kararlaştırılan ceza koşulunu ödemek zorunda kalır. Ancak kanun koyucu, alıcı tarafından ödenecek ceza koşuluna ilişkin bir sınırlama getirmiştir. Hükme göre ceza koşulu, peşin satış bedelinin yüzde onunu aşamaz. Bu hüküm, emredici niteliktedir ve bu sınırın üzerinde kararlaştırılmış olan cezai koşul tamamen hükümsüz olmayıp hükümde belirtilen sınıra indirilir, aşan kısmı ise hükümsüz olur⁴⁰¹.

b) Alıcının Taksitleri Ödemede Temerrüdü Halinde Satıcının Hakları

Alıcının taksitleri ödemede temerrüdü halinde, TBK md. 259/II uyarınca satıcıya üç seçimlik hak tanınmıştır. Buna göre satıcı, muaccel olmuş taksitlerin tamamının bir defada ödenmesi, geri kalan satım bedelinin tamamının bir defada ödenmesini ya da sözleşmeden dönme hakkını alıcıdan talep edebilir. Satıcıya tanınmış olan bu seçimlik haklar, yarışma içindedir ve satıcı tarafından birinin seçilmesi ile sona ererler⁴⁰². Aynı zamanda bu haklar, sınırlı sayıda ve emredici olarak düzenlenmiş olup hakları kullanım koşulları sözleşme ile genişletilemez ve daraltılamaz⁴⁰³.

(1) Muaccel Olmuş Taksitlerin Tamamının Bir Defada Ödenmesini İsteme Hakkı

Alıcı, taksitle satım sözleşmesi ile kararlaştırılan taksitleri ödemede temerrüde düştüğünde satıcı, alıcıdan muaccel olmuş taksitin veya taksitlerin tamamının bir defada ödenmesini talep edebilir. Satıcının, sözleşmeden dönme hakkını saklı tutma-

---

106'da olduğu gibi alıcıya ödemesi için önel verilmeli ve önelin sonunda alıcı ödemede bulunmazsa, bozma hakkını kullanmak isteyen satıcı bunu çabucak (derhal) alıcıya bildirmelidir" <http://www.kazancı.com.tr/> (28.06.2015).

⁴⁰⁰ Gümüş, s. 200.

⁴⁰¹ Makaracı-Başak/Öktem-Çevik, s. 110; Ünlütepe, s. 165; Demir, s. 106.

⁴⁰² Gümüş, s. 202.

⁴⁰³ Gümüş, s. 202.

dığı veya muacceliyet⁴⁰⁴ koşullarının oluşmadığı hallerde alıcıya karşı kullanabileceği tek imkân, muaccel olan taksitlerin ödenmesini ve gecikme tazminatı talep etmektir⁴⁰⁵. Satıcı, taksitle satım sözleşmesinde dönme hakkını saklı tutmuş olsa ya da muacceliyet koşulları oluşsa bile diğer seçimlik haklarını kullanmayıp, muaccel olmuş taksitlerin tamamının bir defada ödenmesini isteme hakkını kullanabilir.

Taksitle satım sözleşmelerinde alıcının, taksitleri ödeme borcunda temerrüde düşmesi halinde, satıcının muaccel taksitleri talep etmesi, aynen ifa talebi teşkil eder. Bu nedenle, borçlunun temerrüdüne ilişkin genel hükümlerden farklı bir özellik arz etmez⁴⁰⁶. Dolayısıyla borçlu temerrüdünün genel koşulları gerçekleştiğinde, alacaklı her zaman borçludan aynen ifayı talep edebilir⁴⁰⁷.

Alıcının borcu para borcu olduğundan satıcı, alıcının kusuru olmasa bile temerrüde düşmüş alıcıdan, muaccel taksitlerin ödenmesi ile birlikte temerrüt (gecikme) faizi talep edebilir⁴⁰⁸. Alıcı temerrüde düşmede, ister kusurlu olsun ister olmasın temerrüt faizi ödemekle yükümlüdür⁴⁰⁹. Bununla birlikte temerrüt faizi, satıcının gecikmeden dolayı uğradığı zararını karşılamaya yetmiyorsa, alıcının da temerrüde düşmede kusuru varsa satıcı, temerrüt faiziyle karşılanmayan aşkın (munzam) zararın (TBK md. 122) tazminini de kusurlu alıcıdan talep edilebilir⁴¹⁰. Geç ifa dolayısıyla

---

⁴⁰⁴ Muacceliyet; alacaklının, borçludan borçlanılan edimi talep ve dava edebilme yetkisini ifade eder (Eren, s. 1048; Kocayusufpaşaoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı, s. 54).

⁴⁰⁵ Ozanoğlu, s. 238.

⁴⁰⁶ Yavuz/Özen/Acar, s. 289; Ozanoğlu, s. 239; Aydoğdu/Kahveci, s. 320; Altunkaya, s. 338.

⁴⁰⁷ Eren, s. 1098; Kılıçoğlu, s. 694.

⁴⁰⁸ Gümüş, s. 203; Akıncı, Özel, s. 83; Yılmaz, s. 469; Develioğlu, s. 539.

⁴⁰⁹ Eren, s. 1099; Oğuzman/Öz, s. 303; Nomer, s. 271; Kılıçoğlu, s. 688, 697, 517; Akıntürk/Ateş-Karaman, s. 133; Akıncı, Genel, s. 234, 235; Ayan, s. 336, 337.

⁴¹⁰ Gümüş, s. 203; Akıncı, Özel, s. 83; Yılmaz, s. 469; Develioğlu, s. 539.

aşkın bir zararının olduğunu ispat yükü, satıcıya aittir⁴¹¹. Alıcı ise gecikmede kusuru olmadığını ispat ederek aşkın zararı ödemekten kurtulabilir⁴¹².

Bu hakkın kullanılması bakımından, taksitle ödeme günleri tarih olarak belli olduğundan (TBK md. 117) satıcının alıcıyı temerrüde düşürmesi için ihtar çekmesi gerekmez⁴¹³. Taksitlerin vadesi satıcının yapacağı bir ihbarla belli oluyorsa, bu durumda yapılan ihbar, ihtar yerini tutar ve alıcı, artık ihtara gerek kalmaksızın kendiliğinden temerrüde düşer⁴¹⁴. Muaccel olmuş taksitlerin ödenmesi ve gecikme tazminatı talep hakkı TBK md. 125 hükmüne tabidir⁴¹⁵. Satıcı, bu seçimlik hakkını kullanırken, alıcıya uygun bir süre vermelidir⁴¹⁶. Gecikmiş taksitlerin ödenmesini talep hakkı, TBK md. 147 uyarınca her bir taksitin muaccel olduğu tarihten itibaren 5 yıl içinde zamanaşımına uğrar⁴¹⁷.

(2) Geri Kalan Satım Bedelinin Tamamının Bir Defada Ödenmesini İsteme Hakkı

Taksitle satım sözleşmelerinde, geri kalan satım bedelinin tamamının bir defada ödenmesini isteme hakkının kullanımı, önemli şartların gerçekleşmesine bağlanmıştır. Kural olarak alıcının, bir taksiti ödememesi diğer taksitlerin muaccel olacağı anlamına gelmediğinden satıcı, vadesi gelmeyen taksitlerin tahsili için vadeyi bekle-

---

⁴¹¹ Örneğin satıcı, alıcının temerrüdü nedeniyle büyük bir kâr temin edeceği ve kendisinin üzerinde kalması kesin olan bir ihaleye katılamaması, başkalarının satıcıyı temerrüde düşürüp daha yüksek oranda faiz ödemeye mahkûm olması, alıcının temerrüdü nedeniyle bedelini ödeyemediği bir sözleşmenin bu yüzden feshedildiğini ve bu sözleşmeden beklediği kazancı kaybettiğini kanıtlayabilir (Eren, s. 1100; Kılıçoğlu, s. 708).

⁴¹² Tandoğan, s. 310; Eren, s. 1108; Kılıçoğlu, s. 697, 698; Nomer, s. 282; Akıntürk/Ateş-Karaman, s. 136; Akıncı, Genel, s. 235; Akıncı, s. 83; Ayan, s. 340; Reisoğlu, s. 377; Örneğin alıcı, satıcıya ifa etmek için ayırdığı parasını yatırdığı bankanın iflas ettiğini, içinde paralarının da bulunduğu evinin ya da arabasının yandığını kanıtlayarak sorumluluktan kurtulabilir (Kılıçoğlu, s. 525).

⁴¹³ Zevkliler/Havutçu, s. 86; Tandoğan, s. 309; Yavuz/Acar/Özen, s. 288; Yavuz, N., Borçlar, s. 386; Ozanoğlu, s. 239; Aydoğdu/Kahveci, s. 321; Altunkaya s. 337..

⁴¹⁴ Tandoğan, s. 309; Eren, s. 1096; Yavuz/Acar/Özen, s. 288; Akıntürk/Ateş-Karaman, s. 130; Altunkaya s. 337; Develioğlu, s. 539.

⁴¹⁵ Ünlütepe, s. 167; Demir, s. 109.

⁴¹⁶ Ünlütepe, s. 167; Demir, s. 109.

⁴¹⁷ Tandoğan, s. 310; Tunçomağ, s. 325; Yavuz/Özen/Acar, s. 289; Aydoğdu/Kahveci, s. 321; Develioğlu, s. 539.

mek zorundadır. Ancak taraflar, taksitle satım sözleşmesine bir taksitin ödenmemesi halinde diğer taksitlerin de muaccel olacağına dair bir muacceliyet kaydı koyabilirler. Muacceliyet kaydı ile satıcı, her taksitin ayrı ayrı vadesinin gelmesini beklemeden, satım bedelini toptan tahsil edebilme imkânına sahip olmakta ve böylece her bir taksit için ayrı ayrı masraf yapmaktan kurtulmuş olmaktadır⁴¹⁸. Ayrıca mal taksitle satıldığından, malın bedeli peşin satıştan daha yüksek tutulduğu için muacceliyet kaydı sayesinde satıcı, malın peşin satış bedelinden daha fazla olan toplam satış bedeline peşin olarak kavuşmuş ve daha fazla menfaat elde etmiş olmaktadır⁴¹⁹. Bu nedenlerle kanun koyucu, alıcıyı bu zor şartlardan koruma amacıyla hareket ederek muacceliyet kaydını, TBK md. 259/II ile belirli koşulların gerçekleşmiş olmasına bağlamış ve bu durumu satıcı için zorlaştırmıştır. Bu düzenleme emredici nitelikte olup, taraflarca buna aykırı bir kayıt sözleşmeye konulamaz⁴²⁰.

Taksitle satım sözleşmelerinde satıcının, “*geri kalan satım bedellerinin tamamının bir defada ödenmesi*” talebi, muaccel olmamış taksit ödemelerinin vadesi gelmeden önce muacceliyet kazanması sonucunu doğurur. Muacceliyet kaydını belli koşullara tabi tutan TBK md. 259/II’e göre “...*Satıcının geri kalan satış bedelinin tamamını isteyebilmesi...ancak bu hakkı açık biçimde saklı tutmuş olmasına ve alıcının kararlaştırılan satış bedelinin en az onda birini oluşturan ve birbirini izleyen en az iki taksiti veya en az dörtte birini oluşturan bir taksiti ya da en son taksiti ödemede temerrüde düşmüş olmasına bağlıdır*”. Söz konusu bu hükme göre, muacceliyet kaydının geçerlilik koşullarından ilki; satıcının geri kalan satım bedelinin bir defada ödenmesini isteyebilme hakkını sözleşmede “*açık bir biçimde saklı tutmuş olması*”na bağlıdır. Kanun koyucu madde gerekçesinde⁴²¹ belirttiği üzere burada, örtülü saklı

---

⁴¹⁸ Tandoğan s. 310; Yavuz/Özen/Acar, s. 288; Yavuz, N. , Borçlar, s. 386; Ozanoğlu, s. 272; Develioğlu, s. 539; İnceoğlu, s. 39,40; Altunkaya, s. 357; Uygur, s. 1581.

⁴¹⁹ Tandoğan s. 310; Yavuz/Özen/Acar, s. 288; Yavuz, N. , Borçlar, s. 386; Ozanoğlu, s. 272; Develioğlu, s. 539; İnceoğlu, s. 39,40; Altunkaya, s. 357; Uygur, s. 1581.

⁴²⁰ Yavuz/Özen/Acar, s. 288; Yılmaz, s. 470; Bilge, s. 113.

⁴²¹ TBK md. 259/II gerekçesine göre, 818 sayılı Borçlar Kanununun 222 nci maddesinde kullanılan “*bu hakkı muhafaza etmiş ise*” şeklindeki ibare, örtülü saklı tutmayı da içerdiği hâlde, Tasarımın 258 inci maddesinin ikinci fıkrasında, hem sözleşmeye muacceliyet kaydının ve hem de sözleşmeden dönme hakkını kapsamak üzere, “*bu hakkı açık biçimde saklı tutmuş olmasına*” şeklinde bir ibare kullanılmış ve örtülü saklı tutma olanağı ortadan kaldırılmıştır.”

tutma olanağı kabul edilmemiştir. Muacceliyet kaydının ikinci koşulu ise; alıcının md. 259/II'de belirtilen oranlarda taksitleri ödemede temerrüde düşmüş olmasıdır. Hükümde belirtildiği üzere, taksit oranları üç şekilde tespit edilmiştir⁴²²:

1. Alıcının satış bedelinin en az onda birini oluşturan ve birbirini izleyen en az iki taksiti ödemede temerrüde düşmüş olması⁴²³
2. Alıcının satış bedelinin en az dörtte birini oluşturan bir taksiti ödemede temerrüde düşmüş olması⁴²⁴
3. Alıcının en son taksiti ödemede temerrüde düşmüş olması⁴²⁵

Bu sayılan temerrüt hallerinden herhangi biri ortaya çıkmış ise satıcının, geri kalan satım bedelinin tamamını talep etmesini sağlayacak ikinci koşul gerçekleşmiş olmaktadır.

Muacceliyet kaydının geçerlilik koşullarından bir diğeri ise md. 259/III'de belirtilmiştir. Hükme göre satıcı, satış bedelinin geri kalan kısmının tamamen ödenme-

---

⁴²² 6502 sayılı TKHK'nun 19. maddesinde taksitle satım sözleşmelerinde temerrüt hali düzenlenmiştir. Hükme göre "...tüketicinin de kalan borcun en az onda birini oluşturan ve birbirini izleyen en az iki taksiti veya kalan borcun en az dörtte birini oluşturan bir taksiti ödemede temerrüde düşmesi hâlinde kullanılabilir...". Görüldüğü üzere TBK'da alıcının temerrüdü halinde taksit oranları belirlenirken "satış bedeli" esas alınırken TKHK'da "kalan borç" esas alınmıştır. Konuya örnek vermek gerekirse; toplam satım bedelinin 600 TL ve her bir taksit tutarının 20 TL olduğu düşünülürse TBK'ya göre satım bedelinin en az 1/10'ini oluşturan ve birbirini izleyen en az 2 taksiti ödemede temerrüde düşmüş olma koşulu ele alındığında (600/1/10: 60 TL) alıcı 3 taksit ödemede temerrüde düştüğünde, satıcı seçimlik hakkını kullanabileceken, aynı durum TKHK'da ele alındığında "kalan borç" esas alınacağından alıcının 200 TL'lik tutarı ödediği düşünülürse kalan borç 400 TL olacağından (400/1/10: 40 TL) bu sefer alıcı, 2 taksit ödemede temerrüde düştüğünde satıcı seçimlik hakkını kullanabilecektir. Bu durumda iki kanun hükmü kıyaslandığında, TBK md. 259/II hükmünün alıcı lehine olduğu görülmektedir (Ünlütepe, Tüketici, s. 345).

⁴²³ İki taksit tutarının toplamı, satım bedelinin en az onda birine karşılık gelmelidir. Aksi halde satıcı, bu seçimlik hakkını kullanamaz. Örneğin, toplam satım bedeli 3.000 TL ise onda birlik kısım 300 TL'dir. Her bir taksitin tutarının 100 TL olduğu düşünülürse alıcı, en az 3 taksit (birbirini izleyen) ödemede temerrüde düştüğünde satıcı seçimlik hakkını kullanabilir.

⁴²⁴ Toplam satım bedeli 10.000 TL ve her bir taksit tutarı 2.500 TL olursa satım bedelinin dörtte birini oluşturan tutar 2.500 TL olur ve satıcı, bir taksiti ödemediğinde temerrüde düşmüş olur.

⁴²⁵ Bu kuralın konmasının nedeni; alıcılarda son taksitin ödenmemesi gibi bir alışkanlığın doğmasını engellemektir. Ancak son taksit miktarının, satış bedelinin çok cüz'i bir miktarını teşkil etmesi satıcının bahsi geçen seçimlik hakkını kullanmasında hakkın kötüye kullanılması teşkil edecektir (Yavuz, N. , Borçlar, s. 387).

sini isteme veya sözleşmeden dönme haklarını kullanmadan önce, alıcıya en az onbeş günlük bir süre tanımak zorundadır. Zira taksitle satım sözleşmeleri, karşılıklı borç yükleyen sözleşmelerdendir ve karşılıklı borç yükleyen sözleşmelerde, temerrüt hali borçlu açısından daha ağır sonuçlar doğurduğundan, kanun koyucu borçlu temerrütün genel koşullarının yanı sıra ek olarak, TBK md. 123 vd. hükümlerine göre bazı özel koşulların gerçekleşmesini aramıştır⁴²⁶. Bu nedenle, borçlu bakımından bu ağır sonuçlar doğmadan borçluya, temerrütten kurtulup edimini ifa olanağı tanınmak istenmiştir⁴²⁷. Bu kapsamda, taksitle satım sözleşmelerinde de satış bedelinin geri kalan kısmının tamamen ödenmesini isteme veya sözleşmeden dönme haklarını kullanmadan önce satıcı tarafından alıcıya son bir süre verilmelidir. TBK md. 259/III kapsamında alıcıya verilecek olan bu süre, alıcıya ödeme yapma konusunda son bir şans vererek menfaatlerinin korunmasını amaçlamakta olup herhangi bir şekilde bağlı değildir⁴²⁸. Alıcıya 15 günlük zorunlu olan bu süre⁴²⁹ tanındığında, sürenin sonuçsuz kalması halinde alıcının karşılaşıacağı sonuçlar açık bir şekilde bildirilmelidir⁴³⁰. Eğer alıcı bu süre içinde borcunu öderse, satıcı artık bu hakkını kullanamaz. Aynı zamanda satıcının, bahsi geçen seçimlik hakkını kullanabilmesi için TBK md.259/II, III’de belirtilen koşulların birlikte gerçekleşmiş olması gerekir. Aksi halde sözleşmedeki muacceliyet kaydının varlığına rağmen satıcı, ancak ödenmeyen taksit veya taksitlerin ifasını isteyebilir⁴³¹. Satıcının, geri kalan satım bedelinin tamamının bir defada ödenmesini isteme hakkı koşullarının gerçekleşmesi, yani satım parasının tamamının

---

⁴²⁶ Kılıçoğlu, s. 689.

⁴²⁷ Kılıçoğlu, s. 689.

⁴²⁸ Gümüş, s. 205; Develioğlu, s. 541.

⁴²⁹ TKHK md. 19’da bu süre 30 gün olarak belirlenmiştir.

⁴³⁰ Gümüş s. 205; Doktrinde hâkim olan fikre göre, satıcının alıcıya son bir süre tayin etmeksizin, bir taksitin gecikmesi yüzünden bütün sözleşmeden dönebilmesi imkânının kabul edilmesi, alıcı için ağır sonuçlar doğurur. Bu nedenle satıcının, TBK md. 123’de olduğu gibi alıcıya bir süre tayin etmesi gerektiği kabul olunmalıdır (Tandoğan, s. 312; Yavuz/Acar/Özen, s. 289; İnceoğlu, s. 58; Yılmaz, s. 468; Ünlütepe, s. 165, 166; Demir, s. 107). Satıcının, sözleşmeden dönme hakkını kullanmadan önce, alıcıya on beş günlük süre tanımak zorunda olduğunu belirten TBK md. 259/III hükmü ile BK bakımından hâkim olan görüş uyarınca savunulan süre verilmesi gereği, kanuni düzenleme altına alınmış olmaktadır (Ünlütepe, s. 175).

⁴³¹ Ünlütepe, s. 169.

muaccellik kazanması halinde artık genel hükümler uygulanır ve satıcı temerrüt faizi ile aşkın (munzam) zararı (TBK md. 122) alıcıdan talep edebilir⁴³².

(3) Sözleşmeden Dönme Hakkı

(a) Genel Olarak

Taksitle satım sözleşmelerinde, alıcının taksitleri ödemede temerrüdü halinde satıcının sahip olduğu seçimlik haklardan biri de sözleşmeden dönme hakkıdır. Sözleşmeden dönme hakkı, tek taraflı varması gerekli bir irade beyanıyla kullanılan ve şekle tabi olmayan yenilik doğuran bir haktır⁴³³. Dönme hakkı; tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerde, henüz ifa edilmemiş edimleri ifa yükümlülüğünden kurtarıcı ve daha önce ifa edilmiş edimlerin iadesi borcunu doğurucu bir etkiye sahiptir⁴³⁴. Sözleşmeden dönme hakkını kullanan taraf, henüz edimini ifa etmemişse dönme hakkı, onu ifa zorunluluğundan kurtarmakta; edim dönme hakkı kullanılmadan önce ifa edilmişse sözleşmeden dönme, bu edimi geri almak imkânı tanımaktadır⁴³⁵. Böylece sözleşmenin her iki tarafı da karşılıklı ifa ettikleri edimlerin iadesini talep etme imkânına kavuşmaktadır.

Taksitle satım sözleşmelerinde satıcının dönme hakkını düzenleyen hükümler, TBK'nın borçlu temerrüdüne ilişkin koşulları tamamlayıcı mahiyettedir⁴³⁶. Ancak

---

⁴³² Gümüş, s. 203; Yılmaz, s. 470.

⁴³³ Eren, s. 1120; Eren, Özel, s. 276; Kılıçoğlu, 22; Nomer, s. 288; Rona Serozan, *Sözleşmeden Dönme*, İstanbul 2007, s. 48, 58; Erdoğan, *Borçlar*, s. 180; Vedat Buz, *Borçlunun Temerrüdünde Sözleşmeden Dönme*, Ankara, 1998, s. 65; Doktrinde dönme hakkının, yenilik doğuran hak niteliğini açıklayan iki görüş vardır. Bunlardan klasik dönme görüşüne göre dönme, bozucu yenilik doğuran bir haktır ve sözleşme dönme beyanı ile geçmişe etkili olarak ortadan kalkar (Eren, s. 1120; Kılıçoğlu, s. 732; Oğuzman/Öz, s. 529, 530; Inceoğlu, s. 62). Yeni dönme görüşüne göre ise dönme hakkı, değiştirici yenilik doğuran bir haktır. Dönme, sözleşmeyi ortadan kaldırmaz, sadece sözleşmenin içeriğini değiştirir ve daha önce ifa edilen edimlerin iadesi yönünden taraflar arasında bir tasfiye ilişkisi kurar (Eren, s. 1261; Serozan, s. 73 vd.; Kocayusufpaşaoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı, s. 236; Karahasan, s. 434); Dönme hakkının bozucu veya değiştirici yenilik doğuran hak niteliği kapsamındaki dönme teorileri hakkındaki ayrıntılı açıklamalar için bk. aşağıda dp. 452.

⁴³⁴ Buz, s. 65.

⁴³⁵ Kılıçoğlu, s. 731, 732; Serozan, s. 502.

⁴³⁶ Yılmaz, s. 466; Demir, s. 105.

kanun koyucu, zayıf konumda olan alıcının korunması amacıyla, satıcının dönme hakkını kullanmasının da şartlarını ağırlaştırılmıştır⁴³⁷.

(b) Sözleşmeden Dönme Hakkını Kullanmanın Koşulları

Taksitle satım sözleşmelerinde, alıcının taksitleri ödemede temerrüde düşmesi halinde satıcının seçimlik haklarından biri olan sözleşmeden dönme hakkının kullanılabilmesi bakımından, TBK md. 259/II hükmü ile satıcının bu hakkını kullanmasını zorlaştıracak koşullar belirtilmiştir⁴³⁸. Hükme göre, satıcının sözleşmeden dönebilmesi, “...ancak bu hakkı açık biçimde saklı tutmuş olmasına ve alıcının kararlaştırılan satış bedelinin en az onda birini oluşturan ve birbirini izleyen en az iki taksiti veya en az dörtte birini oluşturan bir taksiti ya da en son taksiti ödemede temerrüde düşmüş olmasına...” bağlıdır. Öncelikle satıcının, sözleşmeden dönme hakkını kullanabilmesi, bu hakkı açık bir biçimde saklı tutmuş olmasına bağlanmış ve örtülü saklı tutma olanağı kabul edilmemiştir. Aynı zamanda TBK md. 259/III gereği, alıcıya 15 günlük süre verilmesi zorunluluğu dönme hakkı bakımından da geçerlidir. Sözleşmeden dönme hakkının kullanılmasının koşulları, muacceliyet kaydı ile aynı olduğundan, muacceliyet kaydına ilişkin yapmış olduğumuz açıklamalar dönme hakkının kullanılması bakımından da geçerlidir⁴³⁹. Dönme hakkının kullanılması bakımından TBK md. 259/II’de bir sınırlama getirilmiştir. Buna göre, satıcının dönme dolayısıyla isteyebileceği miktar, ödenmiş olan taksitler tutarına eşit veya daha fazla ise satıcı sözleşmeden dönemez.

(c) Sözleşmeden Dönme Hakkını Kullanmanın Sonuçları

Alıcının taksitleri ödemede temerrüde düşmesi sebebiyle, satılanın alıcıya devrinden sonra satıcı, sözleşmeden dönme talebinde bulunduğu anda, TBK md. 260 uyarınca alıcıdan, “*hakkaniyete uygun bir kullanım bedeli*” ve “*satılanın olağandışı kul-*

---

⁴³⁷ Yılmaz, s. 466; Demir, s. 105; Karşılıklı borç yükleyen sözleşmelerde, bir tarafın borçlu temerrüdüne düşmesi halinde diğer tarafın sözleşmeden dönebilmesi için temerrüde düşmede, borçlunun kusurlu olması şart değildir. Dolayısıyla satıcının sözleşmeden dönebilmesi için alıcının kusurlu olmasına gerek yoktur (Nomer, s. 289; Kılıçoğlu, s. 688; Oğuzman/Öz, s. 304)

⁴³⁸ Erzurumluoğlu, s. 50.

⁴³⁹ Ayrıntılı bilgi için bk. III. Bölüm, II, C, 3, b), (2).

lanılması sebebiyle değerinin azalması hâlinde tazminat” talep edebilir. Bu hükümde satıcının talepleri sınırlı bir şekilde sayılmış ancak, bunlar dışındaki taleplerin geçersiz olacağına dair herhangi bir hüküm koyulmamıştır. Her ne kadar hükümde belirtilmemiş olsa da, dönme halinde satıcının talepleri maddede sayılanlar ile sınırlıdır⁴⁴⁰. TBK md. 260 hükmü, genel hükümler karşısında istisnai bir düzenlemedir ve dar yorumlanması gerekir⁴⁴¹. Bu nedenle satıcının, bunlar dışında bir talepte bulunabileceğini içeren ve alıcının durumunu ağırlaştıran sözleşme şartlarının, TBK md. 260 uyarınca geçersiz olacağı kabul edilmelidir⁴⁴².

(aa) Malın Geri Verilmesini Talep Hakkı

Türk Borçlar Kanunu md. 260/I hükmüne göre, “*Satıcı, alıcının taksitleri ödemede temerrüde düşmesi sebebiyle satılanın alıcıya devrinden sonra sözleşmeden dönerse, her iki taraf aldığı geri vermekle yükümlüdür*”. Buna göre satıcı, alıcının ödemiş olduğu peşinatı ve taksit tutarlarını alıcıya geri vermek, alıcı da satılanı satıcıya geri vermekle yükümlüdür. Satıcının, satılanın iadesini talep hakkı, şahsî bir hak niteliği taşımakta (alacak hakkı) ve ancak alıcıdan talep edilebilmektedir⁴⁴³. Zira satıcının, satılanı alıcıya teslim etmesiyle mülkiyet alıcıya geçmiş olmaktadır. Ancak taraflar arasında mülkiyeti saklı tutma anlaşması yapılmış ise satıcının talebi, aynı hak niteliğini taşır⁴⁴⁴.

Borçlunun temerrüdü nedeniyle sözleşmeden dönme halinde, alacaklının (satıcının) malın iadesi talebi üzerine, iade borcunun hangi hukukî hükümlere göre olaca-

---

⁴⁴⁰ Tandoğan, s. 314; Yavuz/Özen/Acar, s. 289; Zevkliler/Aydoğdu, s. 171; Altunkaya, s. 348; İnceoğlu, s. 60, 73; Karahasan, s. 435.

⁴⁴¹ Tandoğan, s. 314; Yavuz/Özen/Acar, s. 289; Zevkliler/Aydoğdu, s. 171; Altunkaya, s. 348; İnceoğlu, s. 60, 73; Karahasan, s. 435.

⁴⁴² Tandoğan, s. 314; Yavuz/Özen/Acar, s. 289; Zevkliler/Aydoğdu, s. 171; Altunkaya, s. 348; İnceoğlu, s. 60, 73; Karahasan, s. 435; Ayrıntılı bilgi için bk. III. Bölüm, II, C, b), (3), (c), (dd).

⁴⁴³ Tandoğan, s. 312; Yavuz, N. , Borçlar, s. 391; Bilge, s. 113; Akbulut, s. 66; İnceoğlu, s. 60; Karahasan, s. 434.

⁴⁴⁴ Tunçomağ, s. 329, 336; İnceoğlu, s. 60, 61.

ğı doktrinde tartışmalıdır⁴⁴⁵. Son zamanlarda giderek ağırlık kazanan yeni dönme teorisine göre⁴⁴⁶; dönme değiştirici yenilik doğuran bir haktır. Dönme beyanı ile sözleşme ortadan kalkmaz, sadece sözleşmenin içeriği değişir ve sözleşme, tarafların karşılıklı iade borcunu konu edinen bir borç ilişkisi olarak varlığını sürdürür. Daha önce ifa edilen edimlerin iadesi yönünden, taraflar arasında bir tasfiye ilişkisi doğar ve henüz ifa edilmemiş edim yükümleri ise dönme sonunda ortadan kalkar⁴⁴⁷. Dönme kapsamında verilen şeylerin iadesi talebi, aynı sözleşmeden doğan bir borcun ifasını istemektir. Bu nedenle tarafların iade yükümünün kapsamı, ifası gereken sözleşmesel bir borca uygulanacak kurallara (TBK md. 112 vd. hükümlerine) tabi olur⁴⁴⁸. İade talebi sözleşmedeki koşuldan kaynaklandığından, TBK md. 146 gereğince on yıllık zamanaşımının uygulanması gerekir⁴⁴⁹. Nitekim Yargıtay da genellikle, sözleşmeden dönme halinde daha önce verilmiş olan malın iadesini talep hakkının

---

⁴⁴⁵ Klasik dönme teorisine göre, dönme bozucu yenilik doğuran bir haktır ve dönme hakkının kullanılması taraflar arasında mevcut hukuki ilişkiyi geçmişe etkili olarak ortadan kaldırır, sözleşme kurulduğu andan itibaren hüküm ve sonuç doğurmaz. Dönme ile taraflar arasında sözleşmenin kurulmasından önceki durum ortaya çıkar. Bunun üzerine henüz ifa edilmemiş edim yükümlülükleri sona erer; daha önce yerine getirilmiş edimler hukuki sebepten yoksun hale gelir. Tarafların sözleşmenin ifası için yaptıkları her kazandırma, malvarlıklarında sebepsiz zenginleşme teşkil eder. Bu nedenle taraflar, ifa ettikleri şeyleri aynen, bu mümkün değilse sebepsiz zenginleşme hükümlerine göre geri isterler. Buna göre iade talebi, TBK md. 82 uyarınca 2 yılda zamanaşımına uğrar (Eren, s. 1120; Kılıçoğlu, s. 732; Oğuzman/Öz, s. 529, 530; Buz, s. 118; İnceoğlu, s. 62); Yasal borç ilişkisi teorisine göre; dönme ile borç ilişkisi ortadan kalkmakta ancak sözleşme kurulduğu andan itibaren hükümsüz hale gelmemektedir. Ortada, vaktiyle yerine getirilmiş edimlerin iade yükümünü doğuran, TBK md. 125/III hükmünden doğan ve taraflar arasında tasfiyeye yönelik yasal borç ilişkisi bulunmaktadır. Dolayısıyla burada, TBK md. 125/III'den (BK m. 108/I) kaynaklanan özel nitelikte kanuni bir iade borcu vardır. Bu sayede iade talebine, sebepsiz zenginleşmeye ilişkin TBK md. 82 uyarınca dönme bildiriminden itibaren 2 yıllık zamanaşımı değil, genel zamanaşımı hükmü olan TBK md. 146 uyarınca dönme bildiriminden itibaren 10 yıllık zamanaşımı uygulanır. Bu görüşe göre, iade borcunun kapsamı belirlenirken, sebepsiz zenginleşme hükümleri kıyasen uygulanır (Eren, s. 1121; Oğuzman/Öz, s. 532, 533; Buz, s. 118); Aynı etkili dönme teorisine göre; sözleşmeden dönme, sözleşmeyi geçmişe etkili olarak sona erdiren bozucu yenilik doğuran bir hak niteliğinde olup, dönme ile mülkiyet hakkının devrinin hukuki sebebini oluşturan sözleşme ortadan kalkmıştır. Sebebe bağlılık (illilik) ilkesi gereğince hukuksal sebepteki yokluk, tasarruf işlemini de etkiler ve mülkiyet hakkı karşı tarafa geçmez. Bu halde alacaklı (satıcı), istihkak davası ile sözleşme konusunu geri isteyebilir (Buz, s. 121; Ozanoğlu, s. 243).

⁴⁴⁶ Eren, s. 1261; Serozan, s. 73 vd.; Kocayusufpaşaoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı, s. 236; Karahasan, s. 434.

⁴⁴⁷ Eren, s. 1261; Kocayusufpaşaoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı, s. 236; Buz, s. 123.

⁴⁴⁸ Eren, s. 1123; Eren, Özel, s. 278; İnceoğlu, s. 62.

⁴⁴⁹ Eren, s. 1123; Eren, Özel, s. 276; Serozan, s. 73 vd.; Karahasan, s. 434; TBK md. 146 “*Kanunda aksine bir hüküm bulunmadıkça, her alacak on yıllık zamanaşımına tabidir*”.

sözleşmeye dayandığını ve (BK md. 125) TBK md. 146'daki on yıllık zamanaşımına tabi olduğunu kabul etmektedir⁴⁵⁰.

Taksitle satım sözleşmelerinde satıcılar, satılan malın paketleme, taşıma, tamir, montaj, postalama gibi masrafların satım bedeline doğrudan yansıtıklarından, satıcının sözleşmeden dönmesi halinde, satılan malın geri verilme masraflarına da satıcının katlanması gerekmektedir⁴⁵¹. Her ne kadar 818 sayılı BK md. 223/III'de "*Müşteriye bundan ziyade borç tahmil eden mukaveleler batıldır*" ifadesine 6098 sayılı TBK'da yer verilmemiş olsa da, sözleşmeden dönme halinde satıcının taleplerine, yasada sınırlı bir şekilde yer verildiğinden, malın iade masraflarının satıcıya ait olmasının kabulü yerinde olur⁴⁵².

(bb) Hakkaniyete Uygun Bir Kullanım Bedeli Talep Hakkı

Alıcı, satıcının TBK md. 260/I uyarınca sözleşmeden dönmesi durumunda, satılan malı satıcıya iade etmekle yükümlüdür. Satıcı, satılanın alıcıya devrinden sonra sözleşmeden döndüğü için mal, alıcıda bulunmaktadır. Alıcı da malı, satıcıya geri verme anına kadar kullandığından, satılan mal artık ikinci el değerinde olmakta ve satıcı, dönme sonucunda alıcıdan kullanılmış bir malı devralmaktadır⁴⁵³. Satıcının sözleşmeden dönmesi üzerine, sadece alıcının malı iade ile yükümlü tutulması öngörülmüş olsa idi, alıcı hem ödediği taksitleri satıcıdan geri almış hem de satılanı hiçbir karşılık ödemediği kullanmış olurdu ki bu durumda alıcı dönmeden kârlı çıkmış olurdu⁴⁵⁴. Bu nedenle malı kullanma imkânının peşin olarak alıcıya devredilmiş olmasının

---

⁴⁵⁰ Yarg. 3. HD. , T. 21.02.2013, E. 2013/1043, K. 2013/2837 sayılı kararına göre; "*Somut olayda davacı, davalıyla aralarındaki alım-satım sözleşmesi uyarınca ödenen ve malın iadesinden sonra davalı tarafından geri ödenmeyen makine bedelini talep etmiş olup, iade isteminin sözleşmeye dayalı olması nedeniyle BK'nın 125. maddesine göre zamanaşımı süresinin 10 yıl olduğu gözetilmeden, BK'nın 66. maddesinde yazılı zamanaşımı süresine tabi olduğu edilerek, davanın zamanaşımı nedeniyle reddi doğru görülmemiştir*". <http://www.kazanci.com.tr/> (18.07.2014).

⁴⁵¹ Tandoğan, s. 312; Yavuz/Özen/Acar, s. 291; Gümüş, s. 210; Ozanoğlu, s. 266, 267; İnceoğlu, s. 62, 63; Develioğlu, s. 545; Yılmaz, s. 473; Demir, s. 118.

⁴⁵² Eren, Özel, s. 277; Ünlütepe, s. 178.

⁴⁵³ Gümüş, s. 207; Ozanoğlu, s. 251, 252.

⁴⁵⁴ Ünlütepe, s. 178; Ozanoğlu, s. 245; Demir, s. 118, 119.

dan hareketle, satıcıya, alıcıdan hakkaniyete uygun bir kullanım bedeli⁴⁵⁵ talep etme imkânı tanınmıştır⁴⁵⁶. Alıcı malı fiilen kullanmış olmasa bile, malı kullanma imkânı kendisinde bulunduğundan hakkaniyete uygun bir kullanım bedeli ödemelidir⁴⁵⁷.

Hakkaniyete uygun kullanım bedeli, satılanın satım anındaki gerçek değerinin belirli bir yüzdesi olarak belirlenmelidir. Zira satıcılar taksitle satımlarda, satılan malın peşin fiyatlarına oranla çok daha yüksek fiyatlar koyabildiklerinden, uygun kullanım bedelinin belirlenmesinde, sözleşmede öngörülen satım bedelinin esas alınması, satıcının iradesine göre hareket edilmesi sonucunu doğurmuş olur⁴⁵⁸. Taraflar taksitle satım sözleşmesinden dönme halinde, satıcıya verilmesi gereken uygun kullanım bedelini, miktar olarak belirlemişlerse ve taraflarca belirlenen bu miktar, uygun kullanım bedelini aşıyorsa, hâkim tenkis edilmesi yoluna gider⁴⁵⁹.

Nitelikleri gereği kira sözleşmesine konu olamayan, dolayısıyla taksitle satım sözleşmelerine konu olduklarında kullanım bedeli talep edilemeyen mallar (örneğin 20 metre kumaş) bakımından satıcı, sadece satılanın kullanılması neticesinde maldan arta kalanın geri verilmesini talep edebilir⁴⁶⁰. Bu halde uygun kullanım bedeli talep edilemeyeceğinden satıcı, “*satılanın olağandışı kullanılması sebebiyle değerinin*

---

⁴⁵⁵ Kanun koyucu kullanım bedelinin “*uygun*” olması gerektiğini belirtirken hem bu talebi kapsam itibarıyla sınırlandırmış hem de hâkime ölçü getirip takdir imkânı tanıyarak taraflar arasında denge kurmaya çalışmıştır (Ozanoğlu, s. 246); YHGK. , T. 08.02.1989, E. 1988/11-891, K. 1989/80 tarihli kararına göre; “*Taraflar arasındaki satış niteliği itibarıyla taksitle yapılan bir satıştan ibaret tir. Bu satış akdi bilahare feshedilip kamyon davalıya iade edilmiş olmasına göre, BK’nın 223. maddesi uyarınca davalı satıcının yaptığı masrafların dışında ayrıca kamyonun davacıların elinde kaldığı süre için münasip bir kira talep edebileceği göz önünde tutulmalıdır*”. <http://www.kararevi.com/> (01.09.2014).

⁴⁵⁶ Tandoğan, s. 313; Yavuz, N. , Borçlar, s. 392; İnceoğlu, s. 64.

⁴⁵⁷ Tandoğan, s. 312, 313; Eren, Özel, s. 277; Yavuz, N. , Borçlar, s. 392; Ozanoğlu, s. 251; Halit Erbil , “Mülkiyeti Muhafaza Mukavelesinin Taraflar Arasındaki Hükümleri”, *İÜHFM*, C. 19, S. 1-2-, 1953, s. 213; Zevkliler/Gökyayla, s. 76; Aydoğdu/Kahveci, s. 322; İnceoğlu, s. 63; Karahasan, s. 435; Türk Borçlar Kanunu’nun 260. maddesinin gerekçesinde 818 sayılı Borçlar Kanununda kullanılan “*münasip bir kira bedeli*” şeklindeki ibarenin, “*hakkaniyete uygun bir kullanım bedeli*” olarak değiştirildiği belirtilmiştir.

⁴⁵⁸ Tandoğan, s. 313; Elbir, s. 213; Ozanoğlu, s. 254, 255; Yılmaz, s. 472; Develioğlu, s. 545; İnceoğlu, s. 66; Altunkaya, s. 346; Karahasan, s. 435; Uygun kullanım bedelinin belirlenmesinde kanun koyucu, hâkimlere takdir hakkı tanımıştır. Bu durumlarda, uygun kullanım bedelinin bilirkişilerce tespiti yoluna gidilecektir (Ozanoğlu, s. 257).

⁴⁵⁹ İnceoğlu, s. 66; Ünlütepe, s. 181; Demir, s. 120.

⁴⁶⁰ İnceoğlu, s. 66; Ünlütepe, s. 180; Demir, s. 120.

azalması tazminatı” (818 sayılı BK tabiriyle bozulmadan dolayı tazminat) talep edebilir ve bu tazminat, satılan malın tüketilen kısmının değerinin ödenmesi şeklinde belirlenir⁴⁶¹.

Taksitle satım sözleşmelerinde satıcı, bedelini tamamen almadan satım konusunu alıcıya teslim etmektedir. Bu halde satılan alıcıda bulunduğundan satıcı, bu maldan yararlanamamakta ve onu kiralayabilme imkânından yoksun bulunmaktadır. Bu nedenle satıcının taksitle satım sözleşmesinden dönme halinde TBK md. 260/I uyarınca talep edebileceği uygun kullanım bedeli hesaplanırken, satılanın alıcıya teslim edildiği zaman, başlangıç olarak esas alınarak sözleşmeden dönme ile birlikte malın satıcıya fiilen teslim edildiği ana kadar yürütülmesi gerektiği kabul edilmektedir⁴⁶².

(cc) Satılanın Olağandışı Kullanılması Sebebiyle Değerinin Azalması Halinde Tazminat Talep Hakkı

Türk Borçlar Kanunu md. 260/I hükmü ile satılan malın, alıcı tarafından olağandışı kullanımı sebebiyle malda meydana gelen değer azalmaları halinde, satıcı tarafından bir tazminat talep edilebileceği ifade edilmektedir. Madde hükmünün gerekçesinde, 818 sayılı Borçlar Kanunu’nda kullanılan “*satılan bozulmuş ise*” şeklindeki ibarenin, “*satılanın olağandışı kullanılması sebebiyle değerinin azalması hâlinde*” şeklinde değiştirildiği belirtilerek maddede kullanılan “*değer azalması*” ifadesinin, satılanın eskimesini ve bozulmasını kapsamak üzere bir üst kavram olarak kullanıldığı belirtilmiştir. Dolayısıyla bu tazminat adı altında satıcı, ancak satılanın olağandışı yani normalin dışında kullanımlarından dolayı eskime ve bozulma nedeniyle uğranılan zararların tazminini isteyebilir. Zira alıcının, malı olağan kullanımı nedeniyle satılarda meydana gelen yıpranmalar, hakkaniyete uygun kullanım bedeli (uygun kira bedeli) kapsamında tazmin edilir⁴⁶³. Bu durumda satılanın olağandışı kullanılıp kullanılmadığının tespiti önem taşımaktadır. Olağandışı kullanım belirlenirken

---

⁴⁶¹ İnceoğlu, s. 66.

⁴⁶² Elbir, s. 213; Akbulut, s. 68; Yılmaz, s. 472; Ünlütepe, s. 180.

⁴⁶³ Tunçomağ, s. 329; Yavuz, N. , Borçlar, s. 393; Bilge s. 112; Ozanoğlu, s. 258; Develioğlu, s. 546, İnceoğlu, s. 67; Akbulut, s. 72.

öncelikle objektif ölçütler dikkate alınmalı ve sözleşmeden dönme neticesinde malın satıcıya iade edildiği andaki durumu, normal kullanım sonucunda olması gereken hali ile uyuşmadığı takdirde, satılanın olağandışı kullanılmış olduğu kabul edilmelidir⁴⁶⁴. Örneğin, taksitle yemek odası takımı satmış olan satıcının, takımın eskimesinden dolayı uğradığı zararının hakkaniyete uygun kullanım bedeli olarak tazmini gerekirken; yemek odası takımının oturma odası olarak kullanılması ya da binek otomobilin yük taşıma için kullanılması halleri objektif ölçütler dikkate alındığında, olağandışı (normalin dışında) bir kullanma söz konusu olduğundan satıcının bu zararı, olağandışı kullanım sebebiyle tazminat kapsamında değerlendirilir⁴⁶⁵. Aynı şekilde satılarda meydana gelen eskime ve bozulmanın, olağan bakımının yapılmamasından (bakım eksikliğinden) kaynaklandığı hallerin de bu tazminat kapsamına dâhil olduğu kabul edilir⁴⁶⁶.

Taşınır satım sözleşmelerinde hasar⁴⁶⁷, TBK md. 208/I uyarınca zilyetliğin devri ile geçmektedir. Taksitle satım sözleşmelerinde taksitle satımın belirleyici unsurlarından biri, satılan malın bedelinin tamamı ödenmeden alıcıya teslim edilmiş olması şartıdır. Teslim, zilyetliğin devrinden daha dar kapsamda olduğundan zilyetliğin devrinin her şekli, teslim borcunu yerine getirmeye yetmez⁴⁶⁸. Bu nedenle taksitle satım sözleşmelerinde hasarın geçtiği an, satılanın alıcıya teslim edildiği andır. Hasarın, zilyetliğin devri (satılanın alıcıya teslimi) ile alıcıya geçmesi prensibinden hareketle, zarar kaza sonucu (alıcının kusuru olmaksızın) meydana gelmiş olsa dahi

---

⁴⁶⁴ Yavuz, N. , Borçlar, s. 393; Ozanoğlu, s. 263.

⁴⁶⁵ Tandoğan, s. 313; Gümüş, s. 209.

⁴⁶⁶ Gümüş, s. 209; Yılmaz, s. 472.

⁴⁶⁷ Hasar; satılan şeyin taraflardan herhangi birinin sorumlu olmadığı sebeplerden (mücbir sebep veya umulmayan hal) dolayı telef olması ve değerinin azalmasıdır (Yavuz/Özen/Acar, s. 39; Aral/Ayrancı, s. 85; Hayrunnisa Özdemir, “Satış Sözleşmesinde Yarar ve Hasarın İntikali”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi Özel Hukuk Sempozyumu Özel Sayısı*, 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanununun Hükümlerinin Değerlendirilmesi Sempozyumu, Prof. Dr. Cevdet Yavuz’a Armağan, İstanbul 2011, s. 363, 364). Hasarın intikali, ancak kusursuz sorumluluk hallerinde ortaya çıkabilir. Zira satıcının, kusuruyla sözleşmeden doğan borçlarını yerine getirmemesi hali, borcun ifa edilmemesi ile ilgili olup teknik bir hasar söz konusu değildir ve bu durum TBK md. 112 vd. hükümlerine tabidir (Özdemir, Hasar, s. 364).

⁴⁶⁸ Yavuz/Acar/Özen, s. 87.

alıcı bundan sorumlu olmalıdır⁴⁶⁹. Dolayısıyla satılarda meydana gelen, kullanmaya bağlı olmayan fakat alıcının kastî veya ihmâlî bir davranışı sonucu ortaya çıkan ya da kazara meydana gelen zararlar “*olağandışı yıpranma*” olarak kabul edilir ve alıcı TBK md. 260/I uyarınca bu zarardan sorumlu olur⁴⁷⁰.

(dd) Kanunda Belirlenenler Dışında Talep Hakkının Bulunmaması

Türk Borçlar Kanunu genel hükümleri uyarınca, borçlu temerrüdü halinde alacaklı, TBK md. 125/III uyarınca kendisine tanınan seçimlik haklardan biri olan sözleşmeden dönme ile birlikte menfi zararının tazminini borçludan talep edebilir. Menfi zarar, geçerli bir sözleşmenin kurulduğuna dair güveni boşa çıkan alacaklının, sözleşmeden dönmesi yüzünden uğramış olduğu zararları kapsar⁴⁷¹. Menfi zarar kapsamında alacaklı, sözleşme hiç yapılmamış olsaydı hangi durumda bulunacak idi ise o duruma getirilir⁴⁷².

Taksitle satım sözleşmelerinde, satıcının sözleşmeden dönmesi halinde oluşan menfi zararlarının karşılanması gerekmektedir. Ancak genel hükümlere nazaran kanun koyucu, satıcının menfi zararının kapsamını, sözleşmenin ekonomik olarak güçsüz tarafını oluşturan alıcıyı korumak amacıyla, alıcı lehine sınırlandırmıştır⁴⁷³. Bu kapsamda, satıcının sözleşmeden dönmesi halinde alıcıdan talep edebileceği tazminat kalemleri, TBK md. 260/I uyarınca “*hakkaniyete uygun kullanım bedeli*” ve “*satılının olağandışı kullanılması sebebiyle değerinin azalması halinde tazminat*” olarak

---

⁴⁶⁹ Tandoğan, s. 313, 314; Eren, Özel, s. 279; Gümüş, s. 209; Ozanoğlu, s. 264; Develioğlu, s. 546; Yılmaz, s. 472.

⁴⁷⁰ Tandoğan, s. 313, 314; Eren, Özel, s. 279; Gümüş, s. 209; Ozanoğlu, s. 263; Develioğlu, s. 546; Yılmaz, s. 472.

⁴⁷¹ Kılıçoğlu, s. 729; Buz, s. 240.

⁴⁷² Eren, s. 1125; Kılıçoğlu, s. 729; Kocayusufpaşaoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı, s. 240; Buz, s. 246. Menfi zararda borçlu, sözleşmeye aykırı hareket ettiğinden, alacaklı sözleşmeden dönmüş ve sözleşmenin hüküm ifade etmemesi sonucu bir zarara uğramıştır. Menfi zarar; fiili zarar ve yoksun kalınan kâr taleplerinden oluşur. Fiili zarar, sözleşmenin kurulması için yapılan noter, yazışma, telefon, seyahat masrafları, sözleşmenin kuruluşuna bir komisyoncunun aracılık etmesi halinde ona ödenen ücret, satıcının satım konusu malı temin etmek için üçüncü bir şahısla yaptığı sözleşme nedeniyle girdiği masraflar gibi kalemleri kapsar. Yoksun kalınan kârın en önemli örneği ise alacaklının, dönülen sözleşmeyi yaptığı için başka bir sözleşme yapma fırsatını kaçırmaması nedeniyle uğradığı zarar oluşturur (Kılıçoğlu, s. 729; Buz, s. 244, 246).

⁴⁷³ Yavuz, N. , Borçlar, s. 394; Ozanoğlu, s. 242.

belirlenmiştir. Sözleşmeden dönme ile satıcıya, hakkaniyete uygun kullanım bedeli talep etme hakkı tanınmış olduğundan, menfi zararın en önemli unsurlarından biri olan yoksun kalınan kârı talep etme imkânı, taksitle satım sözleşmesinden dönme seçimlik hakkını kullanan satıcıya tanınmamıştır⁴⁷⁴. Satıcı, alıcının şeyden elde ettiği veya elde etmeyi ihmal ettiği semerelerin tazminini alıcıdan talep edemez⁴⁷⁵. Alıcının da, satıcının sözleşmeden dönmesi halinde (satılanın kendisi tarafından kullanma karşılığı “*uygun kullanım bedeli*” adı altında belirleneceğinden) satılardan elde etmiş olduğu semereleri satıcıya iade etmesi gerekmemektedir⁴⁷⁶.

Türk Borçlar Kanunu md. 260 hükmü, genel hükümler karşısında istisnai bir düzenlemedir ve dar yorumlanması gerekir⁴⁷⁷. Bu nedenlerden dolayı, satıcının bunlar dışında bir talepte bulunabileceğini içeren ve alıcının durumunu ağırlaştıran sözleşme şartları, TBK md. 260 uyarınca geçersiz olur⁴⁷⁸. Nitekim Yargıtay, vermiş olduğu bir kararında, taksitli satıma ilişkin sözleşmenin feshi halinde, satıcının uygun kira ve hor kullanma giderimi tutarını aşan veya kira ve hor kullanma giderimi dışında olumsuz zarar, kâr mahrumiyeti gibi herhangi bir istekte bulunamayacağını ve aksine yapılan sözleşme hükümlerinin hukuken geçersiz olduğunun, satıcıya ayrıca bir hak bahsetmeyeceğinin kabulüne karar vermiştir⁴⁷⁹. Ancak sözleşmeye bu talepler dışında, alıcının taksit ödeme borcunda temerrüde düşmesi halinde, satıcının cezai şart talep edebileceğine ilişkin bir kayıt konulmuş olabilir. Bu durumda sözleşmeye konulan bu cezai şart, satıcının sözleşmeden dönme dolayısıyla alıcıdan talep edebi-

---

⁴⁷⁴ Eren, s. 1125, 1126; Kocayusufpaşaoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı, s. 244; Tandoğan, s. 314; Hatemi/Serozan/Arpacı, s. 126,127; Gümüş, s. 209, 210; Ozanoğlu, s. 266; Develioğlu, s. 544; İnceoğlu, s. 74, 75; Karahasan, s. 435; Ünlütepe, s. 183.

⁴⁷⁵ Tandoğan, s. 314; Hatemi/Serozan/Arpacı, s. 126,127; Gümüş, s. 209, 210; Ozanoğlu, s. 266; Develioğlu, s. 544; İnceoğlu, s. 74, 75; Karahasan, s. 435; Ünlütepe, s. 183.

⁴⁷⁶ Tandoğan, s. 314; Hatemi/Serozan/Arpacı, s. 126,127; Gümüş, s. 209, 210; Ozanoğlu, s. 266; Develioğlu, s. 544; İnceoğlu, s. 74, 75; Karahasan, s. 435.

⁴⁷⁷ Tandoğan, s. 314; Yavuz/Özen/Acar, s. 289; Zevkliler/Aydoğdu, s. 171; Altunkaya, s. 348; İnceoğlu, s. 60, 73; Karahasan, s. 435; Ünlütepe, s. 183.

⁴⁷⁸ Tandoğan, s. 314; Yavuz/Özen/Acar, s. 289; Zevkliler/Aydoğdu, s. 171; Altunkaya, s. 348; İnceoğlu, s. 60, 73; Karahasan, s. 435.

⁴⁷⁹ YHGK. , T. 25.02.1998, E. 1998/13-137, K. 1998/155, <http://www.turkhukuk sitesi.com/index.php> (06.09.2014).

leceği “*kullanım bedeli ve olağandışı kullanım tazminat miktarını*” aşmıyorsa ve bu taleplerin yerini alacaksa geçerli olarak kabul edilir⁴⁸⁰.

Taksitle satım sözleşmesinden dönme halinde, satıcının talepleri sınırlı sayıldığı gibi, TBK md. 259/II hükmü ile satıcının sözleşmeden dönme seçimlik hakkını kullanabilmesi bakımından sınırlama getirilmiştir. Hükme göre, satıcının sözleşmeden dönme dolayısıyla alıcıdan talep edeceği miktar ödenmiş olan taksitler tutarına eşit veya daha fazla ise satıcı sözleşmeden dönme hakkını kullanamaz. Yargıtay da vermiş olduğu bir kararında⁴⁸¹, uygun kullanım bedeli ve olağanüstü yıpranma tazminatının, ödenmiş olan taksitler tutarına eşit veya fazla olması halinde satıcının sözleşmeden dönme hakkını kullanamayacağına karar vermiştir. TBK md. 259/II hükmü düzenlenirken, Yargıtay’ın bahsi geçen kararının benimsenmiş olduğu görülmektedir. Böyle bir durumda satıcı, ödenmemiş taksitin ödenmesini ya da muacceliyet koşulları gerçekleşmişse geri kalan satım bedelinin tamamının ödenmesini alıcıdan talep edebilir.

Sözleşmeden dönme halinde bir diğer sınırlama ise TBK md. 260/I hükmündedir. Hükme göre, “*Ancak satıcı, sözleşme zamanında ifa edilmiş olsaydı elde edecektiğundan fazlasını isteyemez*”. Alıcıyı korumak amaçlı düzenlenen bu hükümlerle, satıcının sözleşmeden dönme ile talep edeceği tazminat, satılanın iade anındaki değeri ve kullanım bedelinin toplamı, ifa menfaati ile sınırlandırılmış ve bu toplamın karşılaştırılan satım bedelini aşamayacağı belirtilmiştir⁴⁸². Böylece hem satıcı için sözleşmeden dönme sonucunda elde edeceği menfaatler açısından, dönmenin arzu edilen

---

⁴⁸⁰ Tandoğan s. 314, 315; Hatemi/Serozan/Arpacı, s. 127; Ozanoğlu, s. 267, 268; İnceoğlu, s. 77; Karahasan, s. 435.

⁴⁸¹ Yargıtay Ticaret Dairesi, T. 7.3.1946, E. 944/2916, K. 602 sayılı kararına göre; “*Satıcının, isteyeceği münasip kira ve eskime tazminatı almış olduğu taksit bedellerini geçemeyeceği gibi ona müsavi bir para istemeye de hakkı yoktur. İsteyebileceği para almış olduğu taksitlerin tutarından az olacaktır. Taksitlerin tutarından münasip kira karşılığı ve tazminat indirildikten sonra geri kalanını müşteriye geri vermesi kanunun hükümleri iktizasındadır. Eğer ödenmiş taksitler istenilen parayı kapatmıyor veya ona eşit bulunursa bu takdirde satıcı ancak bağıtı bozmaksızın kanunun çizdiği çerçeveye zarar ve ziyanının tazminini isteyebilir*” (Karar için bk. İnceoğlu, s. 79).

⁴⁸² Gümüş, s. 202; Yılmaz, s. 473; Develioğlu, s. 544.

bir durum olmasının hem de satıcının, ekonomik olarak güçsüz konumda olan alıcı aleyhine zenginleşmesinin önüne geçilmesi amaçlanmıştır⁴⁸³.

(4) Taksitle Satım Sözleşmesine Konu Olan Malın Mülkiyetini İddia Etme Hakkı

Taksitle satım sözleşmesi satıcının, satılan taşınırı alıcıya satım bedelinin ödenmesinden önce teslim etmeyi, alıcının da satım bedelini kısım kısım ödemeyi üstlendiği bir sözleşmedir. Bu sözleşmede satıcı, borcunu derhal ifa etmesine rağmen alıcı, borcunu birden fazla vadelerle ifa etmektedir. Satıcı, teslim borcunu hemen yerine getirirken alıcı, satım bedelinin ödenmesi borcunu derhal yerine getirmemekte ve üstelik satılanın mülkiyeti kendisine geçmiş olmaktadır. Dolayısıyla satılanın mülkiyeti alıcıda olduğundan, alıcı henüz satım bedelinin tamamını ödemediği için iflas etmiş olsa, satıcı ancak iflas masasından payına düşeni alabilir⁴⁸⁴. Bu nedenle taksitle satım sözleşmelerinde satıcı, satılan şey üzerinde, bedelin tamamen ödenmesine kadar “mülkiyeti saklı tutma” hakkına sahiptir.

Mülkiyeti saklı tutma sözleşmesi, taksitle satımlarda satıcının, satım bedelinin tamamını tahsil etmeden, satılanın mülkiyetini (teslime rağmen) kendisinde muhafa-

---

⁴⁸³ Yavuz, N. , Borçlar, s. 394; İnceoğlu, s. 81; Örneğin, 900 TL tutarındaki taksitle satım sözleşmesinde alıcının iki taksit tutarı olan 200 TL’yi ödedikten sonra temerrüde düşmesi halinde satıcı, malın iadesini talep etmiş olsun. Satılanın iade anındaki değerinin 400 TL, uygun kullanım bedelinin 100 TL, bozulma nedeniyle tazminatın 500 TL olduğu düşünülürse satıcının talepleri toplamı (malın iade anındaki değeri, kullanım bedeli ve tazminat) , (100 + 400 + 500= 1000 TL) sözleşme ifa edilmiş olsaydı satıcının elde edecek olduğu menfaatten (900 TL) fazla olduğu için satıcının 600 TL’lik tazminat talebinde 100 TL indirimine gidilir (İnceoğlu, s. 79; Yavuz, N. , Borçlar, s. 394).

⁴⁸⁴ Eren, Özel, s. 281; Fahrettin Aral, “Mülkiyeti Muhafaza Kaydıyla Satılan Bir Malın Alıcının Alacaklıları Tarafından Haczi”, *AÜHFĐ*, C. 30, S. 1-4, 1973, s. 201; Ünlütepe, s. 188; Mülkiyeti saklı tutma kaydının varlığı halinde, alıcının iflası halinde bu kayıt dolayısıyla mülkiyet hakkı iflas masasına karşı da ileri sürülebilir (Yavuz/Acar/Özen, s. 295; Kocayusufpaşaoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı, s. 244; Elbir, Hukuki Mahiyeti, s. 291; Aral, s. 213; Akıntürk/Akipek, s. 590; Ayan, Eşya, s. 515; Galip M. Gültekin, “Mülkiyetin Muhafazası Mukavelesi”, *İÜHFĐ*, C. 1, S. 4, 1935, s. 454; İnceoğlu, s. 87); Satılan alıcıda iken üzerine haciz konulmuş ise satıcının, mal üzerinde mülkiyet hakkı bulunduğundan İİK. md. 96 hükmüne dayanarak satıcı, istihkak davası açabilir.

za etmesini sağlamaktadır⁴⁸⁵. Dolayısıyla bu durum, taşınırlarda zilyetliğin mülkiyete karine teşkil etmesi kuralı ile çelişkili bir durum yaratmaktadır⁴⁸⁶. TMK md. 985 hükmü gereği, kural olarak bir taşının zilyedi onun maliki sayılır ve zilyetliğin taşınırlarda mülkiyete karine sayılışı, bu gereğin bir sonucudur⁴⁸⁷. Taksitle satım sözleşmelerinde alıcının, malın kendisine tesliminden sonra satım bedelini ödemiş olup olmaması, mülkiyetin kural olarak teslimle birlikte kendisine geçmesine engel değildir. Bu aşamada, mülkiyetin saklı tutulması kaydıyla taksitle satım sözleşmesi yapılması satıcıya, mülkiyetin naklini, genel kural olan zilyetliğin devri ile değil satım bedelinin tamamen kendisine ödenmiş olması şartına bağlama imkânı sağlamaktadır⁴⁸⁸.

6098 sayılı TBK'da satıcının “mülkiyeti iddia etmek” hakkından söz edilmiştir⁴⁸⁹. Ancak 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun “Taşınır Mülkiyeti” başlıklı üçüncü bölümünün “Taksitle Satış” başlıklı 765. maddesinde bu konuya değinilmiştir. Maddeye göre, “Taksitle mal satan kimse, bu satımlara ilişkin özel hükümlere uymak koşuluyla, mülkiyeti saklı tutma sözleşmesine dayanarak, sattığı malın geri verilmesini isteyebilir”. Her ne kadar TBK'nın taksitle satıma ilişkin hükümleri arasında satıcının mülkiyeti saklı tutma kaydı ile taksitle satım sözleşmesi yapabileceğine dair bir hükme yer verilmemiş olsa da, TMK'nın 765. maddesi hükmü dikkate

---

⁴⁸⁵ Mülkiyeti saklı tutma sözleşmesinin konusu yalnızca taşınırlar olup, taşınmazlar bu sözleşmenin konusu olamazlar (Zevkliler/Havutçu, s. 87; Aral, s. 210; Akıntürk/Akipek, s. 587; Ayan, Eşya, s. 516; Aydoğdu/Kahveci, s. 324).

⁴⁸⁶ Ayan, Eşya, s. 517; Mülkiyeti saklı tutma sözleşmesine özellikle taşıt araçlarının, beyaz eşyanın, mobilyanın ve elektronik aygıtların taksitle satışında başvurulur (Hatemi/Serozan/Arpacı, Eşya, s. 317; Serozan, Eşya, s. 217).

⁴⁸⁷ Akıntürk/Akipek, s. 584.

⁴⁸⁸ Akıntürk/Akipek, s. 587; Akipek, s. 259.

⁴⁸⁹ 818 sayılı BK md. 222 hükmü ile satıcının taksitle satıma konu olan malın mülkiyetini iddia edebileceği belirtilmiştir. Hükme göre, “Menkul bir mal semeni taksitle tesviye edilmek şartıyla beyi ve teslim edilip te müşteri taksitlerden birini tediye eden temerrüt ettiği halde bayi o taksitin tediyesini talep edebileceği gibi kendisi için bu hakkı muhafaza etmiş ise mebiin mülkiyetini iddia veya bey'i feshedebilir”. Yine BK md. 223/I hükmü ile de satıcının mülkiyet iddiası halinde mülkiyeti muhafaza sözleşmesine ilişkin düzenlemelerin uygulanacağı belirtilmiştir.

alındığında satıcı açısından bu imkânın halen mevcut olduğu ve söz konusu talebin bu hükme dayanılarak ileri sürülebileceği kabul edilmelidir⁴⁹⁰.

Taksitle satım sözleşmesi, mülkiyeti saklı tutma kaydı ile yapılmışsa satılan mal, alıcıya teslim edilir ancak satıcı, malın mülkiyetini kendinde bulundurma hakkını saklı tutar. Dolayısıyla satılanın mülkiyeti alıcıya geçmez, yalnızca mal alıcıya teslim edilir ve alıcı malikmiş gibi satılanı kullanmaya başlar⁴⁹¹. Mülkiyeti saklı tutma kaydıyla yapılan taksitle satımlarda, mülkiyetin alıcıya geçmesi geciktirici şarta (taksitlerin tamamen ödenmesi) bağlanmıştır⁴⁹². Geciktirici şart gerçekleştikten sonra mülkiyet alıcıya geçer ve şart gerçekleşene kadar alıcı, sadece emin sıfatıyla zilyet olarak kalır⁴⁹³. Dolayısıyla taksitler tamamen ödenmediği takdirde satıcı, geciktirici koşulun gerçekleşmediğini ileri sürerek ve mülkiyet hakkına dayanarak aynı istihkak

---

⁴⁹⁰ Gümüş, s. 210, 211; Aydoğdu/Kahveci, s. 323; Develioğlu, s. 547.

⁴⁹¹ Aydoğdu/Kahveci, s. 324; Akipek, s. 259; Ayan, Eşya, s. 517, 518; Karahasan, s. 438.

⁴⁹² Tandoğan, s. 319; Yavuz/Acar/Özen, s. 295; Aral, s. 205, 212; Akıntürk/Akipek, s. 588; Aydoğdu/Kahveci, s. 324; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s. 749; Ozanoğlu, s. 271; Ayan, Eşya, s. 515; Elbir, Hukuki Mahiyeti, s. 291; Rona Serozan, "Mülkiyeti Saklı Tutma Anlaşması", *İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi*, C. 1, S. 2, 1968, s. 181; Ünlütepe, s. 191; Zeyneloğlu, s. 118; Demir, s. 128, 129.

⁴⁹³ Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s. 749; Akipek, s. 257; Ayan, Eşya, s. 517; Ünlütepe, s. 185; Karahasan, s. 437; Malikin, malı kendi zilyetliğini devam ettireceği umuduyla bıraktığı kişilere emin sıfatıyla zilyet denir (Ertaş, s. 112). TMK md. 988'e göre "Bir taşınırın emin sıfatıyla zilyedinden o şey üzerinde iyiniyetle mülkiyet veya sınırlı aynî hak edinen kimsenin edinimi, zilyedin bu tür tasarruflarda bulunma yetkisi olmasa bile korunur". Emin sıfatıyla zilyetlikte malik, kendisi için tehlike arz eden durumu kendi rızası ile yarattığından, kendi güveninin tehlikelerine katlanma yükümlülüğü malike yüklenmiştir. Eğer malik, bu güveninde aldanmış ve malı kendisine verdiği emin sıfatıyla zilyet bu malda tasarrufta bulunmuşsa, bu duruma malik katlanmalıdır. Dolayısıyla emin sıfatıyla zilyet, malı üçüncü bir kişiye satarsa TMK md. 988 uygulanır ve iyiniyetli üçüncü kişinin bu edinimi korunur. İyiniyetli olmayan üçüncü kişiler lehine ise yapılan tasarruflar geçersizdir (Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s. 749, dp. 69; Ayan, Eşya, s. 517, 518; Ertaş, s. 112).

davasıyla malın iadesini alıcıdan talep edebilir⁴⁹⁴. Satıcı bu hakkını alıcıya veya üçüncü kişilere karşı ileri sürebilir⁴⁹⁵.

Satıcının, mülkiyeti saklı tutma kaydına dayanarak satılanın mülkiyetini iddia etme hakkı, sözleşmeden dönme neticesinde alıcıdan satılanın iadesini talep etme şahsî hakkına⁴⁹⁶ nazaran aynı bir hak niteliğinde olduğundan tıpkı sözleşmeden dönme ve geri kalan satım bedelini tamamen talep etme seçimlik haklarında olduğu gibi alıcı açısından ağır sonuçlar doğurmaktadır. Bu nedenledir ki, satıcının mülkiyeti saklı tutma kaydına dayanarak malın mülkiyetini talep etme hakkının kullanılmasının, sözleşmeden dönmeyi gerektirdiği ve bu kapsamda sözleşmeden dönme hakkının kullanılmasını düzenleyen TBK md. 259'da belirtilen koşulların sağlanmasına bağlı olduğu kabul edilmelidir⁴⁹⁷.

Mülkiyetin saklı tutulması kaydıyla taksitle satım sözleşmesi yapıldığında satıcı, malın mülkiyetinin yanında alıcıdan, hakkaniyete uygun kullanım bedeli ve olağanüstü kullanım sebebiyle tazminat talep edebilir⁴⁹⁸. Alıcı da, satılana yapmış olduğu masrafları satıcıdan sebepsiz zenginleşme hükümlerine dayanarak⁴⁹⁹ talep ederken, mülkiyeti saklı tutma kaydıyla yapılan taksitle satım sözleşmelerinde, ödediği

---

⁴⁹⁴ Tandoğan, s. 319; Eren, Özel, s. 280; Tunçomağ, s. 394; Yavuz/Acar/Özen, s. 295; Aral, s. 215; Zevkliler/Havutçu, s. 87; Serozan, Mülkiyet, s. 186. Akıntürk/Akipek, s. 587; Ayan, Eşya, s. 515; Aydoğdu/Kahveci, s. 324; Akıntürk/Akipek, s. 587; Akipek, s. 259; Ozanoğlu, s. 271; Ünlütepe, s. 185; Elbir, s. 203. Yarg. 21. H. D. , T. 23.2.2004, E. 2004/1284, K. 2004/1867 sayılı kararına göre, “*Yasanın aradığı koşulları taşıyan mülkiyeti saklı tutma sözleşmesinde mülkiyet satıcı üzerinde kalır ve alıcıya geçmez. Alıcı ancak satış bedelinin tamamını ödedikten sonra malın sahibi olur. Bu nedenle mülkiyeti saklı tutma sözleşmesiyle yapılan satışta mal üzerinde aynı hakkı bulunan satıcının istihkak davası açma hakkı vardır*”. <http://www.kazancı.com.tr/> (15.09.2014).

⁴⁹⁵ Yavuz/Acar/Özen, s. 295; Ozanoğlu, s. 271;

⁴⁹⁶ Tandoğan, s. 312; Yavuz, N. , Borçlar, s. 391; Bilge, s. 113; İnceoğlu, s. 60; Akbulut, s. 66; Karahasan, s. 434.

⁴⁹⁷ Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s. 749; Ayan, Eşya, s. 518; Aydoğdu/Kahveci, s. 324, 325; Ünlütepe, s. 187; Demir, s. 123.

⁴⁹⁸ Tandoğan, s. 319; Serozan, Eşya, s. 227; Hatemi/Serozan/Arpacı, Eşya, s. 320; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s. 749; Aral, s. 215; Ozanoğlu, s. 271; Aydoğdu/Kahveci, s. 325; Ayan, Eşya, s. 518; Zevkliler/Havutçu, s. 87; Ünlütepe, s. 185; Zeyneloğlu, s. 118; Demir, s. 123.

⁴⁹⁹ Tandoğan, s. 317; Yavuz/Acar/Özen, s. 146; Hatemi/Serozan/Arpacı, s. 127; Yavuz, N. , Borçlar, s. 396; Aydoğdu/Kahveci, s. 323; Ayan, Eşya, s. 519; Zevkliler/Havutçu, s. 86; Develioğlu, s. 547; İnceoğlu, s. 85; Ünlütepe, s. 196; Akbulut, s. 87; Altunkaya, s. 338; Karahasan, s. 435.

taksitleri faiziyle birlikte ve söz konusu masrafları da zilyetliğin iadesine ilişkin hükümler çerçevesinde talep eder⁵⁰⁰ (TMK md. 993-995).

Mülkiyeti saklı tutma sözleşmesi, taksitle satım sözleşmesinin bir kaydı olarak da bu sözleşmenin içinde yer alabileceği gibi taksitle satım sözleşmesinden ayrı bir sözleşme olarak da yapılabilir⁵⁰¹. Mülkiyeti muhafaza sözleşmesinin şekil şartı, TMK md. 764’de belirtilmiştir. Hükme göre, “*Başkasına devredilen bir malın mülkiyetinin saklı tutulması kaydı, ancak resmî şekilde yapılacak sözleşmenin devralanın yerleşim yeri noterliğinde özel siciline kaydedilmesiyle geçerli olur*”. Dolayısıyla mülkiyeti saklı tutma sözleşmesinde aranan şekil şartı, noterde (herhangi bir noter) resmi şekilde düzenlenmesini gerektirir⁵⁰². Noterlik Kanunu md. 89 uyarınca, bu sözleşmenin düzenleme biçiminde yapılması gerekmektedir⁵⁰³. Resmi şekilde düzenlenmiş olan mülkiyeti saklı tutma sözleşmesini alıcının yerleşim yeri noteri, bu hususta tutulan özel sicile kaydeder. Özel sicile (mülkiyeti saklı tutma siciline) tescil, malın alıcısına ilerde kredi verecek kimselerin bu kişinin mallarının kendisine ait olup olmadığını öğrenmelerini sağlamakta olup, sicildeki bu kaydın herkes tarafından bilindiği ya da

---

⁵⁰⁰ Tandoğan, s. 319; Yavuz/Acar/Özen, s. 295; Ayan, Eşya, s. 519; Akıntürk/Akipek, s. 587; Akipek, s. 260; Ünlütepe, s. 185; Demir, s. 123; İyiniyetli zilyet, mala yapmış olduğu zorunlu ve faydalı masrafları talep edebilir. Lüks masrafları ise talep etme hakkı yoktur ancak mala zarar vermeden ayırmak mümkünse, bunları söküp alma hakkı vardır. Kötüniyetli zilyet ise hak sahibi için de yapılması zorunlu olan masrafların tazminini talep edebilir ancak faydalı ve lüks masrafların tazminini talep edemez. Görüldüğü üzere satılanın iadesi ile yükümlü kötüniyetli zilyet, faydalı masrafların ödenmesini isteyemezken, TBK md. 80 uyarınca kötüniyetli sebepsiz zenginleşen, yaptığı faydalı masraflardan iade zamanında halen mevcut bulunan fazlalık oranındaki miktarın tazminini talep edebilir (Tandoğan, s. 319; Eren, s. 897; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s. 126, 127; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 228, 229, 233, 234; Akıntürk/Akipek, s. 214, 215, 218; Ertaş, s. 117, 122). TBK md. 80/II hükmü şu şekildedir: “*Zenginleşen iyiniyetli değilse, zorunlu giderlerinin ve yararlı giderlerinden sadece geri verme zamanında mevcut olan değer artışının ödenmesini isteyebilir*”.

⁵⁰¹ Akıntürk/Akipek, s. 587; Ayan, Eşya, s. 516; İnceoğlu, s. 87; Ünlütepe, s. 193; Demir, s. 129.

⁵⁰² Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s. 748; Akıntürk/Akipek, s. 588; Akipek, s. 258; Ayan, Eşya, s. 516.

⁵⁰³ 1512 Sayılı Noterlik Kanunu md. 89 “*Düzenleme şeklinde yapılması zorunlu işlemler: Niteliği bakımından tapuda işlem yapılmasını gerektiren sözleşme ve vekâletnamelerle, vasiyetname, mülkiyeti muhafaza kaydı ile satış, gayrimenkul satış va'di, vakıf senedi, evlenme mukavelesi, evlat edinme ve tanınma, mirasın taksimi sözleşmesi ve diğer kanunlarda öngörülen sair işlemler bu fasıl hükümlerine göre düzenlenir*”.

bilinmesi gerektiği yolunda bir kural yoktur⁵⁰⁴. Bu tescil, kurucu bir fonksiyona sahip olup tescil yapılmadıkça mülkiyeti saklı tutma sözleşmesi geçerli olmaz⁵⁰⁵. Mülkiyeti saklı tutma sözleşmesinde aranan bahsi geçen şekil şartları, ispat değil geçerlilik şartıdır⁵⁰⁶. Nitekim Yargıtay 21. H.D. , T. 25.05.2004, E. 2004/4198, K. 2004/5109 sayılı kararında⁵⁰⁷ mülkiyeti saklı tutma sözleşmelerinde şekil koşulunun geçerlilik şartı olduğunu ve mahkemece bu yönün kendiliğinden göz önünde bulundurulmasının zorunlu olduğunu, şekil koşuluna uyulamadan yapılmış mülkiyeti saklı tutma sözleşmelerinin geçersiz olacağını belirtmiştir. Dolayısıyla satılanın mülkiyetini iade istemi geçerli olarak yapılmış mülkiyeti saklı tutma sözleşmesinin varlığına bağlıdır⁵⁰⁸.

---

⁵⁰⁴ Tandoğan, s. 318, 319; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s. 748, 749; Serozan, Eşya, s. 226; Hatemi/Serozan/Arpacı, Eşya, s. 320; Zevkliler/Havutçu, s. 87; Serozan, Mülkiyet, s. 185; Aydoğdu/Kahveci, s. 323; İnceoğlu, s. 92; Tescilin, üçüncü kişilerin iyiniyetini kaldıran bir kamuya açıklık fonksiyonu yoktur. Mülkiyeti saklı tutma kaydının noter tarafından özel sicile kaydedilmiş olması, herkese karşı ileri sürülmesi mümkün bir nevi aynı hakkın doğumuna sebep olmaz (Tandoğan, s. 318; Tunçomağ, s. 336; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s. 748; Akipek, s. 259; Karahasana, s. 437). Bu nedenle mülkiyeti saklı tutma sözleşmesinin satıcısı, malı alıcıdan iyiniyetle kazanan üçüncü kişiye karşı istihkak davası açamaz. Sadece sözleşmeye aykırı davranan alıcıya karşı tazminat davası açabilir (Serozan, Eşya, s. 219; Akıntürk/Akipek, s. 589; Karahasana, s. 437, 440).

⁵⁰⁵ Tandoğan, s. 318; Tunçomağ, s. 330; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s. 748; Akıntürk/Akipek, s. 588; Ayan, Eşya, s. 517; İnceoğlu, s. 92; Karahasana, s. 437.

⁵⁰⁶ Akıntürk/Akipek, s. 588; Ayan, Eşya, s. 517; Akipek, s. 258; Ünlütepe, s. 193; Yarg. 21. H.D. , T. 06.05.2004, E. 2004/2980, K. 2004/4593 sayılı kararına göre “Mülkiyeti muhafaza kaydıyla yapılmış sözleşmeler Noter tarafından özel siciline kaydedilmesi halinde geçerli olacaktır” <http://www.kazancı.com.tr/> (15.09.2014).

⁵⁰⁷ Yarg. 21. H.D. , T. 25.05.2004, E. 2004/4198, K. 2004/5109 sayılı kararına göre “Medeni Yasa'nın 764. maddesi hükmünce mülkiyeti saklı tutma kaydıyla yapılan satış sözleşmeleri ancak resmî şekilde yapılacak sözleşmenin devralan alıcının yerleşim yeri noterliğindeki özel sicile kaydedilmesiyle geçerli olur. Bu hükümle getirilen yetki ve biçim koşulu geçerlilik şartı olup mahkemece bu yönün kendiliğinden göz önünde bulundurulması zorunludur. Mülkiyeti saklı tutmalı satış, yetki ve biçim koşuluna uygun yapılmamışsa geçersiz olacaktır; menkul niteliğindeki makinaların teslimiyle mülkiyetlerinin borçluya geçtiğinin kabulü gerekir”. <http://www.kazancı.com.tr/> (15.09.2014); bk. Aynı yönde Yarg. 21. H.D. , T. 18.02.2003, E. 2003/14, K. 2003/1028.

⁵⁰⁸ Karahasana, s. 435.

4. Alıcının Hakları

a) İrade Açıklamasını Geri Alma Hakkı

Taksitle satım sözleşmelerinin genellikle tecrübesiz tarafını oluşturan alıcılar, satıcılar tarafından yapılan çeşitli ve cazip reklam kampanyalarından etkilenerek, yapacakları sözleşmenin ekonomik olarak ileride kendilerine getireceği yükü hesaba katmadan, cazip ödeme koşullarının da etkisi altında acele karar vererek borç altına girmektedirler. Alıcılar, bazen bu tedbirsizliğin ve aceleciliğin bedelini zor durumlara düşerek taksitleri ödemekle çekmektedirler. Bu nedenlerle kanun koyucu alıcıya, satım konusu malı satın alıp almama konusunda, satıcının etkisi altında kalmadan, serbest bir şekilde düşünme süresi elde etmesi için geri alma hakkını tanımıştır. Geri alma hakkı genellikle, ilişkinin sadece özel bir korunmaya değer görülen tek tarafına tanınır⁵⁰⁹. Böylece taksitle satım sözleşmesi yaparak düzenli ve belirli bir ödeme yükü altına giren alıcı, bu işlemin gelecekteki geliri üzerindeki etkilerini detaylarıyla düşünerek, olumsuz etkisi olacağı kanaatine vardığında sözleşmeden kurtulabilme imkânını elde etmiş olur⁵¹⁰.

(1) Geri Alma Hakkı Kavramı ve Hukuki Niteliği

Geri alma hakkı, alıcının irade beyanının hukuksal sonuç doğurmasını engellemekte veya daha önce etkili bulunan açıklamayı ortadan kaldırmaktadır⁵¹¹. Geri alma hakkı süresi içerisinde alıcı serbestçe, herhangi bir gerekçe göstermeksizin, kayıtsız koşulsuz, nedensiz ve bedelsiz bu hakkını kullanabilmektedir⁵¹². Geri alma hakkının kullanılması ile alıcı, bu ilişkiyi yenilik doğurucu ve geçmişe etkili olarak sona erdirebilmektedir⁵¹³.

---

⁵⁰⁹ Serozan, s. 125; Özel, s. 100; Akıncı, Genel, s. 293.

⁵¹⁰ Ozanoğlu, s. 214-215; Aslan, Tüketici, s. 367; Özel, s. 110; Yılmaz, s. 459; Develioğlu, s. 536.

⁵¹¹ Serozan, s. 124; Gümüş, s. 214; Özel, s. 74; Buz, s. 89, 90; Ozanoğlu, s. 177.

⁵¹² Serozan, s. 125; Gümüş, s. 214; Özel, s. 74; Ozanoğlu, s. 177; Demir, s. 272.

⁵¹³ Serozan, s. 125; Gümüş, s. 214; Özel, s. 74; Ozanoğlu, s. 177; Demir, s. 272.

Geri alma hakkı varması gerekli tek taraflı irade beyanı ile kullanılan, geçmişe etkili sonuçlar doğuran, yenilik doğuran bir haktır⁵¹⁴. Yenilik doğuran hak; bir huku-ki yetkiye dayanarak, bir kimsenin varması gerekli tek taraflı irade beyanıyla yeni bir hukuki durum yaratmasına imkân veren haklara denir⁵¹⁵. Yenilik doğuran haklar, tek taraflı irade beyanıyla bir başkasının hukuki durumunu, onun katılmasına gerek ol-madan değiştirir. Bu haklar bir kez kullanıldıktan sonra bundan geri dönülemez ve hüküm ve sonuçlarını doğurur⁵¹⁶. Bozucu yenilik doğuran haklar ise kullanılmalarıyla bir hakkı veya hukuki ilişkiyi ortadan kaldıran haklardır. Geri alma da bozucu ye-nilik doğuran hak olup geçmişe etkili sonuç doğurur⁵¹⁷.

(2) Geri Alma Hakkının Kullanılması

Taksitle satım sözleşmelerinde, alıcının irade açıklamasını geri alma hakkı md. 255’de düzenlenmiştir. Maddenin ilk fıkrasına göre alıcı, yedi günlük süre içerisinde, irade açıklamasını geri aldığını satıcıya bildirebilir. Madde gerekçesinde de geri alma hakkı, “*Yedi günlük yasal süre içinde alıcı, bir tazminat yükümlülüğü söz konusu olmaksızın, dilerse sözleşmenin kurulmasına ilişkin irade açıklamasını geri alabilecektir...*” şeklinde belirtilmiştir. TBK’daki bu düzenlemeye göre alıcı, hiçbir gerekçe göstermeksizin irade beyanını geri alabilir. Alıcıya tanınan geri alma hakkının kulla-nılması, yazılı şekil şartına tabi tutulmuştur. Buradaki yazılı şekil, geçerlilik şartı olduğundan, süresi içerisinde kullanılmayan ya da yazılı şekle uyulmadan yapılan geri alma bildirimini, geri alma hakkını sona erdirir ve sözleşme, hükümlerini doğur-maya başlar⁵¹⁸.

---

⁵¹⁴ Eren, s. 65; Yavuz, N. , Borçlar, s. 377; Yavuz, N. , Geri Alma Hakkı, s. 758; Serozan, s. 123, 124; Buz, s. 89; Akıncı, Genel, s. 293; Özel, s. 168; Ozanoğlu, s. 177; Akünal, s. 98, dp. 86; İnceoğlu, s. 26; Mehmet Demir, *Kapıdan İşlemlerde Tüketiciyi Koruyan Geri Alma Hakkı*, Ankara 2001, s. 307.

⁵¹⁵ Eren, s. 65, Kılıçoğlu, s. 22 vd. ; Serozan, s. 47 vd. ; Buz, s. 73.

⁵¹⁶ Eren, s. 65, Kılıçoğlu, s. 22 vd. ; Serozan, s. 47 vd. ; Buz, s. 73.

⁵¹⁷ Eren, s. 65, Kılıçoğlu, s. 22 vd. ; Serozan, s. 47 vd. ; Buz, s. 73.

⁵¹⁸ Yavuz/Acar/Özen, s. 282; Yılmaz, s. 460; 6502 sayılı TKHK md. 18’de düzenlenen cayma hakkı herhangi bir şekil şartına tabi tutulmamıştır.

Yenilik doğuran haklar, ilke olarak hak sahibinin diğer tarafa varması gerekli tek taraflı irade beyanı ile kullanılır. İrade beyanı, karşı tarafın (muhatabın) hâkimiyet alanına ulaştığı anda varmış sayılır⁵¹⁹. Geri alma hakkı, bir yenilik doğuran hak olmasına rağmen kanun koyucu, bu hakkın kullanılmasında genel kuraldan ayrılmış ve geri alma hakkının kullanılmasını içeren yazılı geri alma bildiriminin, yedi gün içinde satıcıya ulaşma koşulunu aramamıştır⁵²⁰. TBK md. 255/I, c. 4'e göre, "*Geri alma bildiriminin sürenin son gününde postaya verilmiş olması, sonuç doğurması için yeterlidir*". Bu şekilde kanun koyucu, geri alma bildiriminin satıcıya ulaşmasını aramamış ve bildirim geç ulaşmasının rizikosunu satıcıya yüklemiştir⁵²¹.

Geri alma hakkı yenilik doğuran bir hak olduğundan, bu hakkın kullanılması hak düşürücü süreye tabidir⁵²². Bu nedenle alıcı, sözleşmenin bir nüshasının eline geçtiği tarihten itibaren yedi gün içerisinde bu hakkını kullanmazsa geri alma hakkı sona erer ve sözleşme, alıcı için de hüküm ve sonuçlarını doğurur. Alıcının korunması amacını güden geri alma hakkının kullanılacağı yedi günlük süre, satıcı ile alıcının aralarında anlaşmasıyla kısaltılamayacağı gibi kısaltılmasına ilişkin anlaşmalar da, düzenlemenin emredici niteliği gereği, kesin hükümsüzdür ancak bu süre uzun tutulabilir⁵²³.

Geri alma hakkını düzenleyen TBK md. 255/II uyarınca "*Satıcı, geri alma süresi içinde malı alıcıya devretmişse alıcı, malı ancak olağan bir gözden geçirmenin gerektirdiği ölçüde kullanabilir...*". Buna göre geri alma hakkı süresi içerisinde satılan mal, satıcı tarafından alıcıya teslim edilse bile alıcının, malı olağan bir gözden geçirmenin⁵²⁴ gerektirdiği ölçüde kullanması, geri alma bildiriminde bulunmasına

---

⁵¹⁹ Eren, s. 66.

⁵²⁰ Yılmaz, s. 460; Akünal, s. 98, dp. 86; Ünlütepe, s. 148; Güngör, s. 736.

⁵²¹ Yılmaz, s. 460; Ünlütepe, s. 148.

⁵²² Eren, s. 61 vd. ; Kılıçoğlu, s. 22 vd. ; Serozan, s. 47 vd. ; Buz, s. 73; Makaracı Başak/Öktem - Çevik, s. 115.

⁵²³ Gümüş, s. 216; Gümüş, Tüketici, s. 166; Yılmaz, s. 460; Uygur, s. 1573.

⁵²⁴ TBK md. 223'de belirtilen olağan gözden geçirmeye göre alıcı, gözden geçirme sırasında eşya üzerinde önemli bir azalmaya sebebiyet vermeyecek şekilde bazı işlemler yapmaya yetkilidir (Tunçomağ, s. 93); Gözden geçirme amacının gerektirdiği ölçüde satılanın bir kısmını kullanabilir

engel değildir. Yani alıcı, malı olağan gözden geçirme ölçüsünde kullanmış olsa dahi geri alma hakkı süresi henüz dolmamışsa bu hakkını kullanabilir. Ancak maddeye göre kullanma, olağan ölçüleri aşmışsa bu durum artık icazet (onama) oluşturur ve yedi günlük süre beklenmeksizin alıcının geri alma hakkı düşer, sözleşme alıcı için de başından itibaren hüküm ve sonuç doğurur⁵²⁵. Bu durumda, satılan malın olağan bir gözden geçirmenin üzerinde kullanıldığını satıcı ispat etmekle yükümlüdür⁵²⁶. Alıcıya geri alma hakkı süresi içerisinde satılan mal teslim edilmişse, maldan olağan gözden geçirme ölçüsünde veya her türlü yararlanmanın geri alma hakkından feragat anlamı taşıyacağını içeren anlaşmalar batıl olur⁵²⁷.

(3) Geri Alma Hakkının Kullanılmasının Sonuçları

Taksitle satım sözleşmelerinde alıcı, TBK md. 255 uyarınca kendisine tanınan geri alma hakkını, sözleşmenin bir nüshasının eline geçmesinden itibaren yedi gün içinde, serbestçe ve herhangi bir gerekçe göstermeksizin kullanabilir. Geri alma hakkının kullanılmasına, bu hakkın kullanılmasından feragat edilmesine ya da hakkın kullanılabilmesi azami sürenin geçmesine kadar olan dönemde sözleşme hükümleri askıdadır⁵²⁸. Dolayısıyla taksitle satım sözleşmesinde, geri alma hakkının alıcı tara-

---

veya tadına bakabilir. Örneğin, eşyayı ambalajından çıkarabilir veya eşya makine ise çalıştırabilir, ceviz veya fındık gibi mallardan bir kısmı kırılmak veya yenilmek suretiyle, kumaşın çekip çekmediği veya boya verip vermediği bir kısmı yıkanmak suretiyle denenebilir (Tandoğan, s. 178; Seyfullah Edis, *Türk Borçlar Hukukuna Göre Satıcının Ayıba Karşı Tekeffül Borcu*, Ankara 1963, s. 78; Yavuz, *Satıcının Sorumluluğu*, s. 111-112). Bu tür işlemlerin yapılması, satılanın kabul edildiği anlamına gelmez (Tandoğan, s. 178).

⁵²⁵ Eren, Özel, s. 270; Gümüş, s. 215; Gümüş, Tüketici, s. 167; Develioğlu, s. 536; Tüketicinin 6502 sayılı TKHK kapsamındaki taksitle satım sözleşmelerinden cayma hakkını kullandığı durumlarda, malın olağan kullanılmasına ilişkin TKHK'da TBK düzenlemesine paralel bir hüküm mevcuttur. Cayma hakkı başlıklı md. 18/III'e göre, "Satıcı cayma süresi içinde malı tüketiciye teslim etmişse tüketici, malı ancak olağan bir gözden geçirmenin gerektirdiği ölçüde kullanabilir; aksi takdirde tüketici cayma hakkını kullanamaz".

⁵²⁶ Gümüş, s. 215; Satıcı, malı olağan gözden geçirmenin üzerinde kullanılması kapsamında alıcıya izin vermiş ise artık burada alıcı tarafından bir ihlal olmadığından, geri alma hakkının varlığını koruyacağı kabul edilmektedir (Yılmaz, s. 460).

⁵²⁷ Gümüş, s. 215.

⁵²⁸ Nihat Yavuz, *Yeni Türk Borçlar Kanunu Tasarısı ile Karşılaştırmalı Olarak İsviçre Borçlar Kanunu ve Tüketicinin Korunması Hakkında Kanundaki Geri Alma Hakkı Üzerine Genel Açıklamalar*, Prof. Dr. Turgut Akıntürk'e Armağan, 2008, s. 764; Gümüş, s. 214; Gümüş, Tüketici, s. 163; Yılmaz, s. 459; Inceoğlu, s. 26, 27.

findan kullanılabileceği yedi günlük süre içerisinde ne satıcı ne de alıcı birbirlerinden edimlerinin ifasını talep edemezler⁵²⁹.

Alıcı, belirtilen süre içerisinde geri alma hakkını kullanmaya karar vermişse, sözleşmenin askıda hali sona erer, sözleşme geçmişe etkili olarak ortadan kalkar ve taraflar ifa edilmiş olan edimleri geri vermekle yükümlü olurlar⁵³⁰. Geri alma hakkının kullanılması ile doğan geri verme yükümü, sebepsiz zenginleşme niteliği taşımaktadır⁵³¹. Alıcı bu süre içinde geri alma hakkını kullanırsa TBK md. 255/III uyarınca kendisinden cayma parası istenemez. Bu hükümle aynı zamanda, alıcının geri alma hakkını kullanması halinde cezai şart ödemesine ilişkin ve alıcıya her türlü mali yük getirecek anlaşmalar yasaklanmaktadır⁵³².

Alıcı yedi günlük süre içerisinde geri alma hakkını kullanmazsa geri alma hakkı düşer ve sözleşmenin askıda hali sona ermiş olup artık sözleşme başından itibaren alıcı için de geçerli olarak hüküm ve sonuçlarını tam olarak doğurur⁵³³.

Türk Borçlar Kanunu md. 255 hükmünün emredici niteliği gereği, geri alma hakkından önceden yapılan feragat geçersizdir. Madde gerekçesinde de, alıcının korunması amacıyla, onun geri alma hakkından önceden feragat edemeyeceği ifade edilmiştir. Hükme göre, böyle bir feragat, TBK md. 27/I uyarınca kesin hükümsüzlük yaptırımına tabi olur. Kanun koyucu, sözleşmeden önce yapılan feragati geçersiz kabul ettiğinden alıcının bu haktan feragati, sözleşmenin kurulmasından sonra mümkün olabileceği gibi geri alma hakkı süresi içerisinde de alıcı bu hakkını kullanmaktan feragat edebilir⁵³⁴. Sözleşmenin kurulmasından sonra yapılacak feragatin geçerli

---

⁵²⁹ Yavuz, N. , Borçlar, s. 377; Özel, s. 171; İnceoğlu, s. 27.

⁵³⁰ Yavuz, N. , Borçlar, s. 378; Gümüş, s. 214; Gümüş, Tüketici, s. 164; Yılmaz, s. 460; İnceoğlu, s. 27.

⁵³¹ Serozan, s. 125; Yavuz, N. , Geri Alma Hakkı, s. 761; Akıncı, Genel, s. 293; Özel, s. 110-111; Demir, s. 272.

⁵³² Yavuz/Acar/Özen, s. 283; Gümüş, s. 215; Yılmaz, s. 461.

⁵³³ Gümüş, s. 214-215.

⁵³⁴ Yavuz/Acar/Özen, s. 283; Gümüş, s. 217; Yılmaz, s. 461; Develioğlu, s. 536; Yavuz, N. , Şerh, s. 1338;

olabilmesi için, alıcının, satıcının etkisinden kurtulmuş olması ve feragatini özgür iradesi ile yapmış olmalıdır⁵³⁵.

b) Satıcının Sözleşmeden Dönmesi Halinde Alıcının Hakkı

Taksitle satımda, sözleşmeden dönmeye ilişkin TBK md. 260 hükmünde, satıcının dönme dolayısıyla sahip olduğu haklar açık bir şekilde belirtilmişken alıcının haklarına değinilmemiştir. TBK'nın taksitle satım sözleşmesine ilişkin hükümleri, daha çok sözleşmenin zayıf ve ekonomik olarak güçsüz tarafını oluşturan alıcıyı korumaya yönelik düzenlemeler içermektedir. Bu nedenle, alıcının korunması ilkesinden hareketle kanun koyucunun, sözleşmeden dönme dolayısıyla satıcıya bir takım haklar talep etme imkânı sunmuşken, alıcı için peşinat ve ödenmiş taksitlerin iadesinden başka bir talep sunmamış olduğunu düşünmek, kanunun amacına aykırı bir yorum olur.

Sözleşmeden dönmeyi düzenleyen TBK md. 260 hükmüne göre, dönme dolayısıyla satıcı ve alıcı aldıklarını geri vermekle yükümlüdür. Buna göre alıcının, satıcıdan peşinat ve ödemiş olduğu taksitlerin geri verilmesini talep hakkı vardır. Alıcının ödediği taksitlerin satıcıda kalacağına ilişkin sözleşme hükümleri, TBK md. 260'da satıcı için belirtilen taleplerin dışında kalmış olduğundan ve hükmün emredici niteliği gereği geçersizdir⁵³⁶.

Alıcının, satılan mala ilişkin yapmış olduğu masrafları da (zorunlu ve faydalı masraflar) sebepsiz zenginleşme⁵³⁷ hükümlerine dayanarak talep etme hakkı var-

---

⁵³⁵ Gümüş, s. 217; Yavuz, N. , Şerh, s. 1338.

⁵³⁶ Tandoğan, s. 316; Yavuz, N. , Borçlar, s. 394; Gümüş, s. 211; Zevkliler/Havutçu, s. 86; Ozanoğlu, s. 268; Aydoğdu/Kahveci, s. 323; Develioğlu, s. 547; Yılmaz, s. 473; Akbulut, s. 87; Bilge, s. 112; İnceoğlu, s. 82; Karahasan, s. 435.

⁵³⁷ Sebepsiz zenginleşme, haklı bir sebep olmaksızın, bir başkasının aleyhine gerçekleşen zenginleşmelerdir (Eren, s. 845; Kılıçoğlu, s. 541). Sebepsiz zenginleşmeden doğan bor ilişkisinde, haklı bir sebep olmaksızın başkasının aleyhine zenginleşen kişinin malvarlığında meydana gelen artışın aynen veya değer üzerinden iadesi söz konusudur (Eren, s. 847, Kılıçoğlu, s. 546) Sebepsiz zenginleşmede iade borcunun kapsamı zenginleşenin iyi niyetli olup olmamasına göre belirlenmektedir. İyi niyetli zenginleşen, TBK m. 79/1 hükmüne göre elinde kalanı iade ile yükümlüdür. TBK md. 79/1'e göre, "Sebepsiz zenginleşen, zenginleşenin geri istenmesi sırasında elinden çıkmış olduğunu ispat ettiği kısmın dışında kalanı geri vermekle yükümlüdür". Burada zenginleşme konusu şeyin, zenginleşenin malvarlığında hiçbir artışa yol açmadan elden çıkması söz konusudur. İyini-

dır⁵³⁸. Sözleşmeden dönme dolayısıyla TBK md. 260/I gereği satıcının, alıcıdan uygun bir kullanım bedeli isteyebileceği hükmüne dayanarak, alıcının da kanunda açıklık olmamasına rağmen ödemiş olduğu taksitler için paranın kullanma karşılığı olan faizi sebepsiz zenginleşme hükümlerine dayanarak isteyebileceği kabul edilmelidir⁵³⁹. Satıcının ve alıcının talepleri TBK md. 146 gereği on yılda zamanaşımına uğrar⁵⁴⁰.

D. Taksitle Satım Sözleşmesinde Alıcının Def'ileri

Türk Borçlar Kanunu ile getirilen yeni düzenlemelerden biri de alıcının def'i hakkıdır. TBK md. 257 "*Alıcının Def'ileri*" başlığı altında "*Alıcı, satıcının taksitle satıştan doğan alacağı ile kendisinin satıcıdan olan alacağını takas etme hakkından önceden feragat edemez. (f.1) Alacağın devredilmesi durumunda alıcının, satış bedeli alacağına ilişkin def'ileri sınırlanamaz ve ortadan kaldırılamaz*" (f. 2) hükmünü

---

yetli zenginleşenin, zenginleşmenin miktar veya değerini azaltan her türlü fiili, elden çıkarma olarak anlaşılmalıdır (Eren, s. 894). Zenginleşmenin, zenginleşenin bir tasarruf yapmaksızın veya ikame bir değer almaksızın tüketilmesi, harcanması veya tahrip, telef edilmesi halleri bu duruma örnektir (Eren, s. 894; Kılıçoğlu, s. 555). TBK md. 79/1'e göre bu hallerde zenginleşen kişinin sorumluluktan kurtulabilmesi için, şeyin yok olma, harap olma, hasara uğrama gibi nedenlerle kendi elinden iyi niyetle çıkmış olduğunu kanıtlaması gerekir. İyiniyetli zilyet elinden çıkarmış olduğu zenginleşmeyi, yerine ikame değer girmemişse geri vermek zorunda değildir. Zenginleşme konusu şey elden çıkmasına rağmen, zenginleşen kişinin malvarlığında bir başka artış sağlamışsa bunun iadesi gerekir (Eren, s. 894; Kılıçoğlu, s. 555). Zenginleşmeyi iade edeceğini ve dolayısıyla zenginleşmenin haklı bir sebebe dayanmadığını bilen veya bilmesi gereken kimse kötünüyetli zenginleşendir (Eren, s. 890). Kötünüyetli zenginleşen, şey elinden çıkmış ise iade ile yükümlüdür. TBK md. 79/2'ye göre, "*Zenginleşen, zenginleşmeyi iyiniyetli olmaksızın elden çıkarmışsa veya elden çıkarırken ileride geri vermek zorunda kalabileceğini hesaba katması gerekiyorsa, zenginleşmenin tamamını geri vermekle yükümlüdür*". Kötünüyetli zenginleşenin, şey harap olmuş, kaybolmuş, hasara uğramış, çalınmış bulunsa bile iade yükümlülüğü doğar (Eren, s. 891; Kılıçoğlu, s. 556).

⁵³⁸ Tandoğan, s. 317; Eren, Özel, s. 279; Yavuz/Acar/Özen, s. 291; Yavuz, N. , Borçlar, s. 396; Hatemi/Serozan/Arpacı, s. 127; Aydoğdu/Kahveci, s. 323; Zevkliler/Havutçu, s. 86; İnceoğlu, s. 85; Develioğlu, s. 547; Akbulut, s. 87; Altunkaya, s. 338; Ünlütepe, s. 196; Karahasan, s. 435; Zorunlu masraflar; malın korunması ve ekonomik fonksiyonunu devam ettirmesi için yapılan, yapılmadığı takdirde şeyin yok olması ve kaybına sebep olan masraflardır. Faydalı masraflar ise; malın değerini ve verimliliğini artıran masraflardır. Örneğin, bir otomobilin parçalanmış lastiğinin yerine yenisinin alınması zorunlu masraf, eskiden motorunun değiştirilmesi faydalı masraf, renginin değiştirilmesi ise lüks masraftır (Eren, s. 896, 897; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s. 125; Eserner/Güven, s. 96; Ertaş, s. 117).

⁵³⁹ Tandoğan, s. 316; Eren, Özel, s. 280; Tunçomağ, s. 338; Yavuz/Acar/Özen, s. 291; Hatemi/Serozan/Arpacı, s. 127; Gümüş, s. 211; Zevkliler/Havutçu, s. 86; Yavuz, N. , Borçlar, s. 396; Ozanoğlu, s. 280; Develioğlu, s. 547; Aydoğdu/Kahveci, s. 323; İnceoğlu, s. 84; Yılmaz, s. 474; Karahasan, s. 435.

⁵⁴⁰ Gümüş, s. 211.

içermektedir. Maddenin ilk fıkrasında alıcının takas⁵⁴¹ etme hakkından önceden feragat edemeyeceği düzenlenmiştir. Genel hükümler kısmında düzenlenen TBK md. 145 hükmüne göre ise borçlu, takas hakkından, hak doğduktan sonra feragat edebileceği gibi önceden de feragat edebilir. Takas hakkından feragat, önceden takas hakkını kullanmayacağını karşı tarafa bildirme anlamını taşır. Taksitle satım sözleşmesinde ise takasa ilişkin genel hükümlere bir istisna getirilmiştir⁵⁴². Buna göre alıcı, satıcının taksitle satıştan doğan alacağı ile kendisinin satıcıdan olan alacağını takas etme hakkından önceden feragat edemez. Madde gerekçesinde taksitle satıştan alıcının, satıcıya karşı, satış bedeli ödeme borcu ile ondan olan alacağını takas etme hakkından önceden feragat edemeyeceği belirtilmektedir.

Maddenin ikinci fıkrasında alıcının, satıcıya karşı sahip olduğu def'ilerin, satış bedeli alacağına ilişkin olması koşulu aranmaktadır. Buna göre, satıcının satış bedeli alacağını devretmesi halinde, bu alacağa ilişkin olarak, alıcının satıcıya karşı sahip olduğu def'ilerinin taksitle satım sözleşmesi kurulmadan önce veya kurulduktan sonra sınırlandırılması ve alıcının bu def'ilerinden önceden feragati ile feragati öngören anlaşmaları geçersiz sayılmıştır⁵⁴³.

---

⁵⁴¹ Takas, iki kişi arasındaki karşılıklı, aynı tür ve muaccel olan borçların taraflardan birinin tek yanlı beyanı ile sona erdirilmesi anlamına gelir. Örneğin, A'ya 5 bin TL borçlu olan B, aynı zamanda A'dan 2 bin TL alacaklı ise taraflardan birinin beyanı ile her iki tarafın alacakları, küçük alacak tutarında sona erer. TBK md. 143/I uyarınca, aksine bir anlaşma yoksa takas, taraflardan birinin takas hakkını kullandığına dair tek taraflı irade beyanı ile gerçekleşir. Bu beyan herhangi bir şekil şartına tabi tutulmamış olup karşı tarafa varmasıyla sonuç doğurur ve karşı tarafın rıza göstermesi şart değildir. Takasın şartları; tarafların karşılıklı alacak hakkına sahip olması, alacakların aynı nitelikte olması, alacakların karşılıklı muacceliyeti, takas hakkının sözleşme veya yasayla ortadan kaldırılmamış olmasıdır. Takas edilecek alacakların aynı borç ilişkisinden doğması aranmaz. Örneğin, A, B'den ev kirası nedeniyle alacaklıyken B, A'ya televizyon satması nedeniyle alacaklı olabilir. Takas edilecek karşılıklı borçların aynı cinsten olması gerekir. Karşılıklı aynı cinse en uygun borç para borcudur (Zevkliler/Ertas/Havutçu/Cumalıoğlu/Aydoğdu, s. 357; Nomer, s. 318; Oğuzman/Öz, s. 584, 585; Kılıçoğlu, s. 852, 859; Hatemi/Gökyayla, s. 312, 313; Akıncı, Genel, s. 297; Ayan, s. 362, 365; Fahrettin Aral, *Türk Borçlar Hukukunda Takas*, Ankara 1994, s. 1, 17, 125; Akıntürk/Ateş-Karaman, s. 189, 191, 192; Erdoğan, *Borçlar*, s. 182, 183; Merve Yılmaz, "Türk Borçlar Kanunu'nda Takas", *Adalet Dergisi*, S. 40, 2011, s. 128, 130). Takas hakkında ayrıntılı bilgi için bk. Hatemi/Gökyayla, s. 312 vd. ; Nomer, s. 292; Oğuzman/Öz, s. 585 vd. ; Aral, *Takas*, s. 32, 33; Akıncı, Genel, s. 297; Ayan, s. 363 vd. ; Akıntürk/Ateş-Karaman, s. 189 vd.

⁵⁴² Yılmaz, s. 464; Eren, Özel, s. 272.

⁵⁴³ Gümüş, s. 221; Yılmaz, s. 264; Develioğlu, s. 537.

Genel hükümlere göre alacağın devri, alacaklının, sahip olduğu bir alacağı borçlunun rızası aranmaksızın üçüncü bir şahsa devretmesi anlamına gelir⁵⁴⁴ (TBK md. 183 vd.). Alacağı devralan ile devreden arasında yapılan alacağın devri sözleşmesi, TBK md. 184/I gereğince yazılı şekle tabidir. Alacağın devri halinde borçlunun durumunda herhangi bir değişikliğin söz konusu olmaması, borçlunun alacağı devredene karşı ileri sürebileceği itiraz ve def'ileri devralana karşı da ileri sürebilmesini gerektirir⁵⁴⁵. Bu nedenle alacak devredildiğinde TBK md. 188/I uyarınca borçlu, devri öğrendiği sırada devredene karşı sahip olduğu savunmaları, devralana karşı da ileri sürebilir.

Taksitle satım sözleşmesinde alıcının def'ilerini düzenleyen 257. maddenin ikinci fıkrası, genel hükümlerde alacağın devrini düzenleyen maddelerinden biri olan md. 188 hükmü ile uyum içerisindedir. Ancak genel hükümlerde alacağın devrine ilişkin bahsi geçen hüküm, tamamlayıcı nitelikte bir hukuk kuralı olup aksi taraflarca, borç ilişkisi kurulurken ve sonrasında kararlaştırılabilir iken, taksitle satım sözleşmesindeki alıcının defileri, emredici bir hukuk kuralıdır⁵⁴⁶. Taksitle satıma ilişkin TBK'nın bu hükmü ile genel kurala bir istisna getirilmiştir⁵⁴⁷. Tarafların bu hükmün aksini kararlaştırmaları halinde bu tür sözleşme hükümleri kesin hükümsüz olur⁵⁴⁸.

---

⁵⁴⁴ Hatemi/Gökyayla, s. 357; Eren, s. 1224; Kılıçoğlu, s. 786; Akıntürk/Ateş-Karaman, s. 203; Alacağın devri ile devre konu alacak bakımından alacaklı sıfatını taşıyan kişi değişmekte olup, alacak yeni alacaklıya (devralana) geçer ve o, alacağın yeni sahibi olur. Devir sözleşmesinin geçerli olarak kurulabilmesi için devredenle devralanın devire ilişkin irade beyanlarının karşılıklı ve birbirine uygun olması gerekir. Alacağın devri işlemine borçlu katılmaz, borçlunun muvafakatinin bulunması da gerekmez. Alacağın devri gerçekleşikten sonra borçlu borcu yeni alacaklıya ifa etmek zorundadır. TBK md. 186/I'e göre borçlu, alacağın devredildiği, devreden veya devralan tarafından kendisine bildirilmemişse, önceki alacaklıya; alacak birkaç kez devredilmişse, son devralan yerine önceki devralanlardan birine iyiniyetle ifada bulunarak borcundan kurtulur. Hükme göre, borçlunun önceki alacaklıya yaptığı ödemenin onu borçtan kurtarması iyiniyetli olmasına bağlıdır. Maddede geçen devrin borçluya bildirilmesi, ihbar niteliğinde olup herhangi bir şekil şartına tabi değildir. Alacağın devri hakkında ayrıntılı bilgi için bk. Eren, s. 1224 vd. ; Kılıçoğlu, s. 786 vd. ; Hatemi/Gökyayla, s. 357 vd. ; Zevkliler/Ertas/Havutçu/Cumalıoğlu/Aydoğdu, s. 357 vd.; Akıntürk/Ateş-Karaman, s. 203.

⁵⁴⁵ Hatemi/Gökyayla, s. 363; Eren, s. 1242; Örneğin, borçlu alacaklının kendisine hile yaptığını ya da borcun zamanaşımına uğradığını veya borcun sona erdiğini ileri sürebilecektir.

⁵⁴⁶ Yavuz, N. , Borçlar, s. 382, 383; Gümüş, s. 221; Develioğlu, s. 537.

⁵⁴⁷ Ünlütepe, s. 151.

⁵⁴⁸ Yılmaz, s. 464; Gümüş, s. 221; Ünlütepe, s. 151.

Kanun koyucu,TBK md. 257 hükmü ile sözleşmenin güçlü tarafını oluşturan satıcıların, genellikle hazırladıkları standart sözleşmeler içerisine alıcıların takastan ve alacağın devri halinde satış bedeli alacağına ilişkin olarak satıcıya karşı sahip olduğu def'ilerinden feragat ettiklerine ilişkin hükümler koyarak, alıcıların önceden bu haklardan feragat etmelerinin önüne geçilmesini amaçlamış ve alıcının takas ile def'ilerinden feragatine ilişkin yapılan sözleşme şartlarını kesin hükümsüzlük yaptırımına bağlamıştır⁵⁴⁹.

E. Hâkimin Müdahalesi

Taksitle satım sözleşmelerine 6098 sayılı TBK ile getirilen yeni ve emredici⁵⁵⁰ düzenlemelerden biri de sözleşmeye hâkimin müdahalesini içeren 261. maddedir. Bu hükme göre, “*Hâkim, temerrüde düşen alıcının borçlarını ödeyeceği konusunda güvence vermesi ve satıcının da bu yeni düzenleme dolayısıyla herhangi bir zararının söz konusu olmaması koşuluyla, alıcıya ödeme kolaylıkları sağlayabilir ve satıcının satılanı geri almasını yasaklayabilir*”. Hükümün amacı, hem temerrüt halinde alıcıyı, satıcının temerrüt faizi ya da satılanın geri alınması gibi ağır taleplerine karşı korumak hem de alıcının, ileride sözleşmeyi ifa edebilme olasılığını değerlendirmektir⁵⁵¹. Hâkimin sözleşmeye müdahale etmesi alıcı lehine olduğu kadar satıcı için de avantaj sağlamaktadır. Satıcı, alıcının ödeme güçlüğünden dolayı belki de hiç elde edemeyeceği taksitleri, hâkimin sözleşmeye müdahalesi sonucu geç de olsa elde etme imkânına sahip olmaktadır⁵⁵².

Hâkimin alıcıya ödeme kolaylıkları sağlayabilmesi md. 261 gereği bir takım koşullara tabi tutulmuştur. Buna göre ilk koşul; alıcının temerrüde düşmüş olması⁵⁵³, ikinci koşul; alıcının borçlarını ödeyeceği konusunda güvence vermiş olmasıdır. Alı-

---

⁵⁴⁹ Eren, Özel, s. 272; Yavuz, N. , Borçlar, s. 382; Gümüş, s. 220; Ozanoğlu, s. 231; Yılmaz, s. 464; Develioğlu, s. 537.

⁵⁵⁰ Yılmaz, s. 476.

⁵⁵¹ Gümüş, s. 217; Yılmaz, s.474.

⁵⁵² Yavuz, N. , Borçlar, s. 397; İnceoğlu, s. 36; Develioğlu, s. 543.

⁵⁵³ Madde hükmünde “*..temerrüde düşen alıcı..*” ifadesi kullanıldığından burada, alıcının hem peşinat ödeme hem de taksit ödemede temerrüde düşmesi halleri anlaşılmalıdır.

cının vereceği güvence (rehin, kefil vb)⁵⁵⁴, onun ilerideki ödeme iradesi ve yeteneğini gösterir. Üçüncü koşul ise; satıcının bu yeni düzenleme dolayısıyla herhangi bir zararının olmamasıdır. Başka bir deyişle, hâkimin alıcıya sağlayacağı ödeme kolaylıkları satıcının durumunu, alıcının sözleşmeye uygun ifası ile karşılaştırıldığında daha kötü bir hale sokmamalıdır⁵⁵⁵. Dolayısıyla hâkim, sözleşmeye müdahale ile faizlerde ya da masraflarda yargısal indirime gidemez⁵⁵⁶. Hâkimin alıcıya sağlayacağı ödeme kolaylığında başvurabileceği ilk yöntem, alıcıya borcunu ödeyebilmesi için süre vermesi (tecil) olabileceği gibi tarafların durumuna göre başka yolları; örneğin taksitlerin yeniden düzenlenmesi, taksit sayısının artırılarak miktarlarının indirilmesi veya henüz muaccel olmamış taksitler için yeni vadeler belirlenmesini de öngörebilir (yoksa ödeme kolaylıklarından asıl borcun ya da faizlerinin kısmen veya tamamen ortadan kaldırılması anlaşılmalıdır)⁵⁵⁷. Hâkim, alıcının ileride yükümlülüklerini yerine getirebileceğini olanaklı görüyorsa kendisine tanınan takdir yetkisi gereği TBK md. 256/I'de öngörülen üç yıllık azami süreyi uzatabilir⁵⁵⁸.

Alıcının taksitleri ödemede temerrüde düşmesi halinde satılanın alıcıya devrinde sonra satıcının, TBK md. 260/I'e göre sözleşmeden dönmesi halinde hâkim, md. 261, “..satıcının satılanı geri almasını yasaklayabilir” hükmü gereği satıcının sözleşmeden dönmesine bağlı olarak satılan malın iadesini yasaklayabilir. Dolayısıyla hâkim, satıcının dönme hakkını kullanmasına bağlı olarak doğan hukukî sonuçlara müdahale ederek, alıcıya ödeme kolaylığı sağlamanın yanında ek bir hukuksal koruma da sağlamış olmaktadır⁵⁵⁹.

---

⁵⁵⁴ Gümüş, s. 218; Öz, s. 40.

⁵⁵⁵ Gümüş, s. 218; Yılmaz, s. 475.

⁵⁵⁶ Gümüş, s. 218.

⁵⁵⁷ Yavuz, N. , Borçlar, s. 396; Gümüş, s. 218; Çörtoğlu, s. 287; Makaracı-Başak/Öktem-Çevik, s. 113; İnceoğlu, s. 35; Develioğlu, s. 543; Yılmaz, s. 475.

⁵⁵⁸ Çörtoğlu, s. 287; Gümüş, s. 218; Makaracı-Başak/Öktem-Çevik, s. 113, 114; Yılmaz, s.476; Ünlütepe, s. 161.

⁵⁵⁹ Gümüş, s. 218; Yılmaz, s. 476.

Taksitle satım sözleşmesine hâkimin müdahalesini talep etme yetkisi, sadece alıcıya tanınmıştır⁵⁶⁰. Buna göre alıcı, TBK md. 261'e dayanarak bağımsız bir dava açabileceği gibi satıcının açmış olduğu ifa davasında da hâkimin sözleşmeye müdahalesi talebinde bulunabilir⁵⁶¹.

Taksitle satım sözleşmelerinin uygulama alanını düzenleyen 263. maddesinin 4. fıkrasında belirtilen, sınırlı olarak uygulanacak hükümler arasında 261. madde de sayıldığından, alıcının tacir sıfatıyla hareket ettiği veya malın bir ticari işletmenin ihtiyacı için ya da meslekî amaçlarla satın alındığı durumlarda da sözleşmeye hâkimin müdahalesi söz konusu olabilecektir.

F. Yetkili Mahkeme ve Tahkim

Taksitle satımda, sözleşmenin güçlü tarafını oluşturan satıcılar genellikle sözleşmeden doğan ihtilafların çözümüne ilişkin kendi ikametgâh mahkemelerini yetkili kılmakta ve ekonomik olarak kendilerine oranla güç durumda olan alıcıları, uzak mahkemelerde kendilerini savunmak zorunda bırakmaktadırlar⁵⁶². Bu şekilde alıcılar, yargılamada savunma olanakları ve masrafları da düşünüldüğünde güç duruma sokulmaktadır. Bu nedenle TBK'nın taksitle satım sözleşmesine ilişkin hükümlerine yeni eklenen ve emredici olan⁵⁶³ 262. maddesi hükmü ile alıcının ikametgâh mahkemesi dışındaki mahkemelerin yetkili kılınmasının önüne geçilerek, alıcının menfaatlerinin korunması amaçlanmıştır. Hükme göre, "*Yerleşim yeri Türkiye'de olan alıcı, tarafı olduğu taksitle satış sözleşmesinden doğacak uyuşmazlıklar konusunda, yerleşim yerindeki mahkemenin yetkisinden önceden feragat edemeyeceği gibi, tahkim sözleşmesi de yapamaz*" şeklindedir.

Taksitle satım sözleşmelerinde yetkili mahkemeye ilişkin TBK'nın 262. maddesi hükmü, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "*Yetki Sözleşmesi*" başlıklı 17. maddesi ile birlikte değerlendirilmelidir. Bu maddeye göre, "*Tacirler veya*

---

⁵⁶⁰ Gümüş, s. 218; Yılmaz, s. 476.

⁵⁶¹ Gümüş, s. 218; Yılmaz, s. 476.

⁵⁶² Çörtoğlu, s. 290; Akünel, s. 103, 104.

⁵⁶³ Makaracı-Başak/Öktem-Çevik, s. 116; Develioğlu, s. 552.

kamu tüzel kişileri, aralarında doğmuş veya doğabilecek bir uyuşmazlık hakkında, bir veya birden fazla mahkemeyi sözleşmeyle yetkili kılabilirler. Taraflarca aksi kararlaştırılmadıkça dava sadece sözleşmeyle belirlenen bu mahkemelerde açılır". Yetki sözleşmesi, genellikle sözleşmede güçlü konumda olan tarafın, güçsüz tarafa, yetkisiz bir mahkemeyi yetkili olarak kabul ettirmesi şeklinde ortaya çıkmaktadır⁵⁶⁴. Böylece yetki sözleşmesi⁵⁶⁵ ile sözleşmenin güçlü tarafı, dilediği yerde davasını açabilme imkânına sahip olmaktadır. Ancak HMK'nın bahsi geçen hükmü ile yetki sözleşmesi yapabilecek kişiler, sadece kendi aralarında tacirler ve kamu tüzel kişileri olarak sınırlandırılmıştır⁵⁶⁶. Dolayısıyla tarafları tacir ya da kamu tüzel kişisi olmayan taksitle satım sözleşmelerinde satıcı, alıcıya sunmuş olduğu sözleşmeyi imzalata-

---

⁵⁶⁴ Hakan Pekcanitez/Oğuz Atalay/ Muhammet Özkes, *Hukuk Muhakemeleri Kanunu Hükümlerine Göre Medeni Usul Hukuku*, 12. Bası, Ankara 2011, s. 128; Hülya Taş Korkmaz, "6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun Görev, Yetki ve Yargı Yeri Belirlenmesine İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi", *Yaşar Üniversitesi Elektronik Dergisi*, C. 8, Özel Sayı, 2013, s. 1793.

⁵⁶⁵ HMK md. 18, "(1) Tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edemeyecekleri konular ile kesin yetki hâllerinde, yetki sözleşmesi yapılamaz. (2) Yetki sözleşmesinin geçerli olabilmesi için yazılı olarak yapılması, uyuşmazlığın kaynaklandığı hukuki ilişkinin belirli veya belirlenebilir olması ve yetkili kılınan mahkeme veya mahkemelerin gösterilmesi şarttır. Yetki sözleşmesinin yazılı şekilde yapılması bir geçerlilik şartıdır. Yazılı olmak şartıyla ayrı bir sözleşme olarak mahkemenin yetkisi düzenlenebileceği gibi asıl sözleşmenin bir maddesi şeklinde yetki şartı olarak da kararlaştırılabilir (Pekcanitez/Atalay/Özkes, s. 129).

⁵⁶⁶ Tacirler, kendisini koruyabilen veya koruması gereken kişilerdir. Kamu tüzel kişilerinin de aynı şekilde, kendisini koruyabilecek kişiler olduğu kabul edilir. Zira tacirlerle kamu tüzel kişilerinin kendi aralarında yapmış oldukları işlemlerde, daha zayıf konumda olan bir taraf yoktur. Dolayısıyla bu hüküm ile birlikte sadece tacirler ya da kamu tüzel kişileri kendi aralarında yetki sözleşmesi yapabilecektir (Pekcanitez/Atalay/Özkes, s. 128; Taş-Korkmaz, s. 1793); HMK md. 17 gerekçesine göre, "Tacirler veya kamu tüzel kişileri kendi aralarındaki hukukî ilişkilerde her ikisi de hukukten eşit konumda sayılabilirler. Buna karşılık, tacirler veya kamu tüzel kişileri, diğer bir gerçek kişiye göre, daha güçlü konumda bulunmaktadır. Daha zayıf konumda olan kimselerin daha güçlü olan tacir veya kamu tüzel kişilerine karşı, korunma ihtiyacı ortaya çıkmıştır...Tüketiciler, satıcı veya hizmet sunucu şirketlere karşı, hiçbir pazarlık şansı olmaksızın, sadece kendilerine uzatılan sözleşmeye imza atarak, şirket veya kamu tüzel kişisi tarafından konulan şartları, bu arada, yetki şartını da kabul etmek zorunda kalmaktadırlar...Yetki sözleşmesi yapılabilen alanlar oldukça sınırlandırılmış bulunmaktadır. Tacirlerle kamu tüzel kişilerinin kendi aralarında yapmış oldukları işlemlerde belirtildiği gibi daha zayıf konumda olan bir taraf yoktur. Kural olarak her iki tarafı da eşit kabul etmek mümkündür. Bu kimseler, kanunda belirtilen şartlara uygun olmak kaydı ile aralarında yetki sözleşmesi yapabileceklerdir...Tacirler veya kamu tüzel kişileri dışındaki diğer kişiler, özellikle, tacir olmayan gerçek kişi tüketiciler, tacirler veya kamu tüzel kişilerine karşı hukukten daha zayıf durumdadır. O nedenle, bu kimselerin, daha güçlü olanlara karşı korunmaları gereklidir. Bu amaçla, tacirler veya kamu tüzel kişileri ile bu nitelikte olmayan kimseler arasındaki yetki sözleşmesine, örneğin bir gerçek kişi tüketicisi ile bir tacirin, yetki sözleşmesi yapmalarına engel olunmak istenmiştir. Buna göre, tacirler veya kamu tüzel kişileri ile bu nitelikte olmayan kimseler yetki sözleşmesi yapamayacaklardır. Ayrıca bu kapsamda belirtmek gerekir ki, tacirler veya kamu tüzel kişileri dışındaki diğer kimselerin, kendi aralarında yetki sözleşmesi yapmaları da kabul edilmemiştir".

rak yetki sözleşmesi yapamaz ve buna rağmen yapılan yetki sözleşmesi geçersiz olur⁵⁶⁷. Böylece alıcı ile satıcı arasında yetki sözleşmesi düzenleme yolu, bu hüküm ile kapatılmış olmaktadır.

TBK'nın 263/son hükmünde, alıcının tacir sıfatıyla hareket ettiği durumlarda, taksitle satıma ilişkin uygulanacak hükümler arasında yetkiye ilişkin 262. madde hükmü sayılmamıştır. Dolayısıyla taksitle satım sözleşmesinin her iki tarafının da tacir olması halinde, 262. madde hükmü uygulanmaz ve taraflar kendi aralarında HMK md. 17 uyarınca yetki sözleşmesi yapabilirler. Taksitle satım sözleşmesi taraflarının, tacir olmaması halinde ise HMK'ya göre yetki sözleşmesi yapılması yasaklanmıştır. Bu nedenle yetkiye ilişkin TBK md. 262 hükmünün, HMK md. 17 hükmü karşısında uygulanma kabiliyeti bulunmamaktadır.

Taksitle satım sözleşmelerinden doğacak ihtilaflarda yetkili mahkeme HMK'nın 6. ve 10. maddeleri dikkate alınarak belirlenir. HMK'nın "*Genel Yetkili Mahkeme*" başlıklı 6. maddesinin 1. fıkrasına göre, "*Genel yetkili mahkeme, davalı gerçek veya tüzel kişinin davanın açıldığı tarihteki yerleşim yeri mahkemesidir*". "*Sözleşmeden Doğan Davalarda Yetki*" başlıklı 10. maddesinin 1. fıkrasına göre ise "*Sözleşmeden doğan davalar, sözleşmenin ifa edileceği yer mahkemesinde de açılabilir*". Bu hükme göre ifa yeri, TBK md. 89'a⁵⁶⁸ göre belirlenir.

Yetkili mahkeme ve tahkime ilişkin 262. madde hükmü ile aynı zamanda taraflar arasında tahkim sözleşmesi yapılması da yasaklanmıştır. Tahkim sözleşmesinin yasaklanmasına gerekçe olarak, tahkim yolunun diğer yargı yollarına oranla ekonomik açıdan zayıf durumda bulunan alıcılar açısından daha fazla masraf gerektirmesi, alıcıların hakemlerin tarafsızlığı ya da ehil olup olmaması gibi konularda değer hük-

---

⁵⁶⁷ Pekcanitez/Atalay/Özekes, s. 128.

⁵⁶⁸ TBK md. 89 "*Borcun ifa yeri, tarafların açık veya örtülü iradelerine göre belirlenir. Aksine bir anlaşma yoksa aşağıdaki hükümler uygulanır; 1. Para borçları, alacaklının ödeme zamanındaki yerleşim yerinde, 2. Parça borçları, sözleşmenin kurulduğu sırada borç konusunun bulunduğu yerde, 3. Bunların dışındaki bütün borçlar, doğumları sırasında borçlunun yerleşim yerinde ifa edilir. Alacaklının yerleşim yerinde ifası gereken bir borcun doğumundan sonra alacaklının yerleşim yerini değiştirmesi sebebiyle ifa önemli ölçüde güçleşmişse borç, alacaklının önceki yerleşim yerinde ifa edilebilir*".

mü vermesinin mümkün olmaması, hakemlerin tayini konusunda alıcının satıcıya nazaran daha bilgisiz olması gibi sebepler gösterilmektedir⁵⁶⁹.

Türk Borçlar Kanunu md. 262 ile alıcının, yerleşim yerindeki mahkemenin yetkisinden önceden feragat etmesi yasaklanmıştır. Buna göre feragate ilişkin sözleşme hükümleri ile tahkime ilişkin hükümler kesin hükümsüzdür⁵⁷⁰. Buna karşılık taksitle satım sözleşmesi kurulduktan sonra yetkiye ilişkin yapılan feragatler geçerlidir⁵⁷¹.

---

⁵⁶⁹ Ozanoğlu, s. 226; Akünel, s. 104; Çörtoğlu, s. 290; Yavuz, N. , Borçlar, s. 397; Yılmaz, s. 477.

⁵⁷⁰ Gümüş, s. 219; Yılmaz, s. 476.

⁵⁷¹ Gümüş, s. 219; Yılmaz, s. 474.

SONUÇ

Günümüz itibariyle geniş bir uygulama alanına sahip bulunan taksitle satım sözleşmesi, satıcının alıcıya, satım bedelinin tamamının ödenmesinden önce taşınır malı teslim etme ve alıcının da, satım bedelini en az iki taksit halinde, kısmi edimlerle ödeme borcu altına girdiği sözleşmedir. Bu sözleşme ile satıcı, artan mal stokları karşısında malını daha çabuk elden çıkarmakta, alıcı ise çoğu zaman bir kerede ödediğinde aile bütçesini sıkıntıya sokacak mallardan, bedelini daha uzun sürede ödeyerek bir an önce yararlanma imkânı elde etmektedir. Ekonomik olarak zayıf durumda bulunan alıcıların, peşin para ile alamayacakları şeyleri taksitle satın alma yolunu tercih edebilmeleri, alıcıları zorunlu olarak tasarrufa yönelttiği gibi sürümün ve üretimin de artmasını sağlamaktadır. Dolayısıyla hem satıcılar hem de alıcılar açısından taksitle satım sözleşmeleri , günlük hayatta sıkça tercih edilen bir satın alma yöntemi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Taksitle satım sözleşmesinin hukuki niteliği, doktrinde tartışılmakla birlikte hâkim olan fikre göre, taksitle satım sözleşmesi hem kısmî ödemeli satımın hem de kredili (veresiye) satımın türlerindedir. Taksitle satım sözleşmesinin hukukî niteliğinin tespitinde, kanun sistematigi açısından değerlendirme yapıldığında, taksitle satım sözleşmesinin kısmî ödemeli satışlar başlığı altında düzenlenmiş olması ve satım sözleşmelerinde olduğu gibi taksitle satım sözleşmelerinde de satılan malın para ile mübadele edilmesi, bu sözleşmenin kısmî ödemeli satımın bir türü olduğunu göstermektedir. Taksitle satım sözleşmesine ilişkin tanım, TBK md. 253/1’de verilmiştir. Bu tanıma göre taksitle satım, “*Satıcının, satılan taşınırı alıcıya satış bedelinin ödenmesinden önce teslim etmeyi, alıcının da satış bedelini kısım kısım ödemeyi üstlendikleri satıştır*” şeklinde tanımlanmıştır. Ancak TBK md. 253’de yapılan bu tanım, “*en az iki taksit*” sayısını içermediği için eksik bir tanımdır. Kanatimizce taksitle satım sözleşmelerinde, malın tesliminden önce yapılan ödemelerin “*peşinat*”, malın tesliminden sonra yapılan ödemelerin ise “*taksit*” niteliği taşıdığı görüşünden hareketle, taksitle satım sözleşmesi, satıcının taşınır bir malı, taksitlerin ödenmeye başlanmasından önce alıcıya teslim etmeyi, alıcının ise satım bedelini, en az iki taksit halinde kısım kısım ödemeyi üstlendiği satım türü olarak tarif edilebilir.

Taksitle satım sözleşmesinin konusunu yalnızca taşınır mallar ve haklar oluşturmaktadır. Tapuya kayıtlı taşınmazlar, taksitle satım sözleşmesi hükümleri kapsamında bulunmamaktadır. Tapuya kayıtlı olmayan taşınmazların satışı ise, taşınır satışı hükümlerine tabi olduğundan, bunların taksitle satıma konu olması mümkündür.

Taksitle satımda sözleşmesinde, satım bedelinin tamamen ödenmesinden önce satılanın alıcıya teslim edilmiş olması, taksitle satımın amacına hizmet etmektedir. Bu nedenle, malın bedelinin tamamının ödenmesinden önce teslim edilmediği durumlarda taksitle satıma ilişkin hükümler uygulanmaz.

Taksitle satım sözleşmeleri alanında getirilen yeni düzenlemelerden biri, eski kanun döneminde şekle ilişkin bir zorunluluk bulunmamasına rağmen, TBK ile ayrıntılı şekil şartları getirilmesidir. TBK md. 253/2 gereği, taksitle satım sözleşmesi yazılı şekilde yapılmadıkça geçerli olmaz. Geçersizlik müeyyidesinin hukukî niteliği, doktrinde tartışmalıdır. Her ne kadar doktrinde genel kabul edilen görüş, geçersizlikten “*butlan*” müeyyidesinin anlaşılması gerektiği yönünde ise de kanaatimizce, yazılı şekil koşuluna uyulmadan yapılan taksitle satım sözleşmesini, sırf şekil koşuluna aykırı olmasından dolayı “*butlan*” yaptırımına tabi tutmak, şeklin tarafları koruma amacına aykırıdır. Butlan görüşüne göre, şekil koşuluna aykırı yapılmış olan taksitle satım sözleşmesinin geçersiz hale getirilmesinde, yararı olan herkes, şekle aykırılığı ileri sürebilir. Bu durumda ise alıcının, kendisi için yararı olduğunu düşünerek yapmış olduğu taksitle satım sözleşmesi geçersiz olur. Bu nedenle “*kendine özgü geçersizlik*” görüşünün, şekil noksanlığını sadece sözleşme taraflarının ileri sürebilmesini sağladığından ve tarafların bilerek ve isteyerek yapmış oldukları ifa ile sözleşmeye sağlık kazandırdığından hareketle kabul edilmesi daha isabetli olur.

Taksitle satım sözleşmesine ilişkin temel düzenlemeler TBK ve TKHK’da bulunmaktadır. Aynı konu hakkında iki ayrı düzenleme mevcut olduğundan, her iki kanunun da uygulama alanı tespit edilmeli ve bu tespitin yapılmasında, sözleşmenin tarafları olan kişilerden hareket edilmelidir. Taksitle satım sözleşmesine ilişkin hükümlerinin uygulanması açısından, satıcının ticarî veya meslekî faaliyet kapsamında hareket edip etmemesi bakımından farklı bir özellik aranmamıştır. Ancak alıcının,

ticari veya mesleki faaliyet kapsamında hareket edip etmemesi, TBK'nın uygulanması açısından önem arz etmektedir. TBK'nın taksitle satım sözleşmesine ilişkin hükümlerinin, daha çok tüketicileri korumaya yönelik düzenlenmiş olduğu görülmektedir. Bu durum, kanun metninden de anlaşılabilir. Zira kanun koyucu, md. 263/IV hükmü ile alıcının tacir sıfatıyla hareket ettiği veya malın bir ticari işletmenin ihtiyacı için ya da meslekî amaçlarla satın alındığı durumlarda, taksitle satıma ilişkin hükümlerden sadece md. 259/II, md. 260/I ve md. 261 hükümlerinin uygulanacağını belirtmiş ve bu nitelikteki alıcıların, taksitle satım sözleşmelerinde alıcıyı koruyan düzenlemelerin bir kısmından yararlanmalarının önüne geçmek istemiştir. Dolayısıyla satıcı malını, ticari veya mesleki faaliyet kapsamında satın veya satmasını alıcı, tacir sıfatıyla hareket ediyorsa veya alıcı malı, bir ticari işletmenin ihtiyacı için ya da mesleki amaçlarla satın alıyorsa, md. 263/IV uyarınca TBK'nın taksitle satıma ilişkin hükümlerinin tamamı değil, bazıları uygulanır. Bu düzenlemeden hareketle, alıcının “*tüketici*” sıfatına sahip olduğu taksitle satım sözleşmelerine, TBK'nın taksitle satıma ilişkin hükümlerinin tamamının uygulanması gerektiği kabul edilmelidir.

Günümüzde alıcıların ödemelerini, çoğunlukla kredi kartı ile yapma yolunu tercih etmeleri sebebiyle taksitle satışlarda, kredi kartı uygulaması yaygınlaşmıştır. Bu bakımdan kredi kartı, uygulamada büyük bir öneme sahiptir. Kredi kartı ile yapılan alışverişlerde kredi kartı hamili, kredi kartını kullanıp, alışveriş yaparak bankadan kredi kullanmış olur. Satıcı ise sözleşme bedelini aralarındaki sözleşmeye göre bankadan tahsil eder ve alıcı da satış bedelini (kullanmış olduğu krediyi) tek seferde veya taksitler halinde bankaya öder. Kredi kartının bu olağan kullanımında, kredi kartını çıkaran kuruluş ile üye işyeri (satıcı) arasındaki üyelik sözleşmesi, kredi kartının kullanılması ile sağlanan krediyi, bağlı krediye dönüştürmediğinden ve alıcı da (kart hamili) dilediği üye işyerinde dilediği şekilde alışveriş yapma imkânı elde ettiğinden, satıcı ile kredi kartı çıkaran kurum arasında, TBK md. 263/II anlamında bir işbirliği bulunmamaktadır. Ancak çoğunlukla, satıcı (üye işyeri) ile kredi kartı çıkaran banka arasında ise taksitlendirme konusunda anlaşma yapılmakta ve satıcı da belirli kredi kartı ile yapılan alışverişlerde özel indirim uygulamakta ya da özel taksitlendirme koşulları sunmaktadır. Bu hallerde kredi veren ile satıcı arasında ekonomik birliğin

mevcut olduğu sonucuna ulaşılır ve alıcı (kredi kartı hamili) ile kredi kartı çıkararı kurum arasındaki kredi ilişkisine TBK md. 263/II uyarınca taksitle satım sözleşmesi hükümleri kıyasen uygulanmalıdır.

Taksitle satım sözleşmelerinde kanun koyucu, alıcının peşinatı veya taksitleri zamanında ödeyememesi ve bu nedenle temerrüde düşmesi durumu için TBK'nın genel hükümler kısmında yer alan, borçlunun temerrüdüne ilişkin hükümlerden farklı ve alıcıyı özel olarak koruyucu düzenlemeler getirmiştir. Kanun koyucu, alıcının temerrüdü hallerinde satıcının sahip olduğu seçimlik hakları ve bu hakları kullanırken yerine getirmesi gereken koşulları emredici hüküm olmak suretiyle TBK'nın "*Satıcının Seçimlik Hakkı*" başlıklı 259. maddesinde ayrı ayrı belirtmiştir. Alıcının taksit ödemede temerrüdü halinde satıcının sahip olduğu, geri kalan satım bedelinin tamamının bir defada ödenmesini isteme ve sözleşmeden dönme haklarını kullanabilmesi için bu hakkı açık biçimde saklı tutmuş olması gerekir. Aynı zamanda TBK md. 259/III gereği alıcıya 15 günlük zorunlu olan süreyi tanınması ve bu sürenin sonuçsuz kalması gerekir. Alıcının peşinatı ödemede temerrüde düşmesi halinde ise satıcının peşinatı isteme veya satılanın devrinden önce sözleşmeden dönme hakkını kullanabilmesi için TBK md. 123 uyarınca alıcıya uygun bir süre vermesi gerekir.

KAYNAKÇA

- ACAR, Hakan; “6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu ile 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’un Taksitle Satışlara ilişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi” *Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 8, S. 2, 2013, s. 825-843.
- ACEMOĞLU, Kevork; “ Hakkın Kötüye Kullanılması ve İsviçre Federal Mahkemesi Kararı” *İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi*, S. 1, 1967, s. 149-153.
- AKBULUT, Kutsi; *Türk Hukukunda Taksitle Satım Sözleşmesi*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 1988.
- AKINCI, Şahin; *Karşılaştırmalı Borçlar Hukuku Özel Hükümler*, Konya 2004.
- AKINCI, Şahin; *Borçlar Hukuku Bilgisi Genel Hükümler, 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Hükümlerine Göre Hazırlanmış*, Konya 2011, (Akıncı, Genel).
- AKINTÜRK, Turgut/AKİPEK, Jale; *Eşya Hukuku*, İstanbul 2009.
- AKINTÜRK, Turgut/ ATEŞ-KARAMAN, Derya; *Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Özel Borç İlişkileri, 6098 Sayılı Yeni Borçlar Kanununa Uyarlanmış*, İstanbul 2013.
- AKINTÜRK, Turgut/ ATEŞ-KARAMAN, Derya; *Medeni Hukuk, 6098 Sayılı Yeni Borçlar Kanununa Uyarlanmış*, İstanbul 2013. (Akıntürk, Medeni).
- AKİPEK, Jale; *Türk Eşya Hukuku, Ayni Haklar*, Ankara 1971.
- AKİPEK, Şebnem; “Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Çerçevesinde Kredi Kartları”, *AÜHFD*, C. 52, S. 3, 2003, s. 103-119. (Akipek, Kredi Kartları).
- AKİPEK, Şebnem; *Türk Hukuku ve Mukayeseli Hukuk Açısından Tüketici Kredisi*, Ankara 1999. (Akipek, Tüketici Kredisi).

- AKİPEK, Jale/AKINTÜRK, Turgut/ATEŞ KARAMAN, Derya; *Türk Medeni Hukuku, Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku*, İstanbul 2014.
- AKÜNAL, Teoman; “Mukayeseli Hukukta Taksitle Satım Sözleşmelerinde Alıcıyı Korumaya Yönelen Tedbirler”, *İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi*, C.6, S.9, 1972, s.79-106.
- AKYOL, Şener; *Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri*, İstanbul 1984.
- ALTAŞ, Hüseyin; *Şekle Aykırılığın Olumsuz Sonuçlarının Düzeltilmesi*, Ankara 1998.
- ALTAŞ, Soner; “Taksitli Satışlarda Düzenlenebilecek Senetler, Özellikleri ve Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları”, *Legal Hukuk Dergisi*, S. 65, Mayıs 2008, s. 1603-1611 (Altaş, Taksitli Satışlar).
- ALTUNKAYA, Mehmet; “Taksitle Satımda Alıcının Temerrüdü Halinde Satıcının Seçimlik Hakları” , *Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 3, S.2, 2008, s. 333-360.
- ALTOP, Atilla; “Türk Hukukunda, Avrupa Birliği Hukukunda ve Uygulamada Tüketici Kavramı” *İKÜ Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 3, S.1-2, (Türk- Avusturya Hukuk Haftası Özel Sayısı, Avrupa Hukuk ve Ulusal Hukuklar Bağlamında Tüketicinin Korunması Hukuku, İstanbul 03-06 Nisan 2004), Aralık 2004, s. 3-14.
- ALTOP, Atilla; “Özellikle Taşınır Yatırım Mallarına İlişkin Finansal Kiralama (Leasing) Sözleşmesi”, *Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü*, Ankara 1990, (Altop, Leasing).
- ANIK, Gülgün; “Borçlunun Temerrüdünden Dolayı Sözleşmeden Dönme”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, S. 59, 2005, s. 214-235.
- ANTALYA, Gökhan; “Geçerlilik Şekline Aykırılığın Yaptırımını ve Sınırları”, *Yargıtay Dergisi*, C. 18, S. 3, 1992, s. 365-395.

- ARAL, Fahrettin/AYRANCI, Hasan; *6098 Türk Borçlar Kanunu'na Göre Hazırlanmış Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri*, 10. Baskı, Ankara 2014.
- ARAL, Fahrettin; "Mülkiyeti Muhafaza Kaydıyla Satılan Bir Malın Alıcının Alacaklıları Tarafından Haczi", *AÜHFD*, C. 30, S. 1-4, 1973, s. 200-229.
- ARAL, Fahrettin; *Türk Borçlar Hukukunda Takas*, Ankara 1994. (Aral, Takas).
- ARKAN, Sabih; "Tüketici Kredileri", *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, C. 18, S. 1-2, 1985, s.35-42.
- ARKAN, Sabih; *Ticari İşletme Hukuku*, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara 2014. (Arkan, Ticari İşletme).
- ARKAN, Sabih; "Tüketici Kredisi ve Uygulaması", *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, C. 15, S. 1, 1989, s.19-47. (Arkan, Tüketici Kredisi ve Uygulaması).
- ASLAN, İ. Yılmaz; *Ticaret Hukuku Dersleri*, İstanbul 2012.
- ASLAN, İ. Yılmaz; *6502 Sayılı Kanuna Göre Tüketici Hukuku*, Bursa 2014. (Aslan, Tüketici).
- AYAN, Mehmet; *Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 6098 Sayılı Yeni Türk Borçlar Kanunu'na Göre Hazırlanmış*, Konya 2012.
- AYAN, Mehmet; *Eşya Hukuku, Mülkiyet*, Konya 2012. (Ayan, Eşya).
- AYAN, Mehmet/AYAN, Nurşen, *Medeni Hukuka Giriş*, Konya 2014.
- AYBAY, Aydın/HATEMİ, Hüseyin; *Eşya Hukuku*, İstanbul 2009.
- AYDOĞDU, Murat; *Tüketici Kılavuzu-Hukuk Rehberi*, İstanbul, 2014.
- AYDOĞDU, Murat/KAHVECİ, Nalan; *Türk Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri*, İzmir 2013.

- ATAMER, Yeşim; “Revize Edilmiş Türk Borçlar Kanunu Tasarısı’na İlişkin Değerlendirmeler ve Teklifler”, *Hukuki Perspektifler Dergisi*, S. 6- Mayıs 2006, s. 8-37.
- ATAMER, Yeşim; “Tüketici Kredisi Hukukunda Reform Projeleri ve Avrupa Birliği Hukuku İle Uyumu”, *Türk-İsviçre Hukuk Günleri, Banka ve Tüketici Hukuku Sorunları Sempozyumu*, İstanbul 2010, s. 241-274. (Atamer, Tüketici).
- BAYKAN, Renan; *Tüketici Hukuku Mevzuata İlişkin Yorum-Eleştiri-Öneri*, İstanbul Ticaret Odası, Yayın No: 22, İstanbul, 2005.
- BERKİ, Şakir; *Borçlar Hukuku Özel Hükümler*, Ankara 1973.
- BİLGE, Necip; *Borçlar Hukuku Özel Borç Münasebetleri*, Ankara 1971.
- BUZ, Vedat; *Borçlunun Temerrüdünde Sözleşmeden Dönme*, Ankara, 1998.
- CEYLAN, Ebru; “6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’daki Tüketici Kredileri İle İlgili Yeni Düzenlemeler”, *İstanbul Barosu Dergisi*, Tüketici Hakları ve Rekabet Hukuku, Özel Sayısı, C. 88, 2014, s. 61-81.
- ÇÖRTOĞLU, Sahir; “Tüketicinin Korunması Yönünden Taksitle Satım Sözleşmeleri”, *Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Dergisi*, C. 6, S.1-2, 1974, s. 261-294.
- DEMİR, Mehmet; *Kapıdan İşlemlerde Tüketiciyi Koruyan Geri Alma Hakkı*, Ankara 2001 (Demir, M.)
- DEMİR, Remzi; *Türk Borçlar Kanunu Açısından Taksitle Satış Sözleşmeleri*, Ankara 2013.
- DERYAL, Yahya/KORKMAZ, Yakup; *Tüketici Hukuku*, Ankara 2015.
- DEVELİOĞLU, Hüseyin Murat; “6098 Sayılı Yeni Türk Borçlar Kanunu'nun Taksitle Satım Sözleşmesi ile İlgili Getirdiği Değişiklikler”, *Legal Hukuk Dergisi*, C. 9, S. 98, Şubat 2011, s. 525-552.

- DURAL, Mustafa/ÖĞÜZ, Tufan; *Türk Özel Hukuku, Kişiler Hukuku*, C. 2, 13. Baskı, İstanbul 2013.
- EDİS, Seyfullah; *Türk Borçlar Hukukuna Göre Satıcının Ayıba Karşı Tekeffül Borcu*, Ankara 1963.
- ELBİR, Halit Kemal; “Mülkiyeti Muhafaza Mukavelesine Müteallik Umumi Mülahazalar ve Bu Müessesenin Hukuki Mahiyeti”, *İÜHFM*, C. 18, S. 1-2, 1952, s. 258-295 (Elbir, Hukuki Mahiyeti).
- ELBİR, Halit Kemal; “Mülkiyeti Muhafaza Mukavelesinin Taraflar Arasındaki Hükümleri”, *İÜHFM*, C. 19, S. 1-2-, 1953, s. 184-221.
- ERDOĞAN, İhsan; “Hukuki Muamelelerde Şekle Aykırılığın Sonuçları”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 1, S. 1, 1997, s. 114-123.
- ERDOĞAN, İhsan; *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, Ankara 2013. (Erdoğan, Borçlar).
- EREN, Fikret; *6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'na Göre Hazırlanmış Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 16. Baskı, Ankara 2014.
- EREN, Fikret; *Borçlar Hukuku Özel Hükümler*, Ankara, 2014. (Eren, Özel).
- ERGÜNE, Mehmet Serkan; “6361 Sayılı Kanun İle Finansal Kiralama Sözleşmesinin Kapsamında ve Sona Ermesinde Yapılan Değişikliklerin Değerlendirilmesi”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, C. 19, S. 3, 2013, s. 227-258.
- ERGÜNE, Mehmet Serkan; “6098 Sayılı Türk Borçlar Kanununda Yer Alan Taksitle Satışa İlişkin Hükümlerin Uygulama Alanının Belirlenmesi”, Prof. Dr. Mustafa Dural'a Armağan, İstanbul 2013, s. 515-539. (Ergüne, Taksitle Satış).

- EROL, Ahmet/YILDIRIM, A. Ercan/TOROSLU, M. Vefa; *Finansal Kiralama*, Ankara 2011.
- ERZURUMLUOĞLU, Erzan; *Sözleşmeler Hukuku, Özel Borç İlişkileri*, Ankara 2011.
- ERTAŞ, Şeref; *Eşya Hukuku*, 8.Baskı, Ankara 2008.
- ESENER, Turhan/GÜVEN, Kudret; *Eşya Hukuku*, 4. Baskı, Ankara 2008.
- GEZDER, Ümit; *Tüketici Kredisi Sözleşmeleri*, İstanbul 1998.
- GÜLTEKİN, Galip M. ; “Mülkiyetin Muhafazası Mukavelesi”, *İÜHFM*, C. 1, S. 4, 1935, s. 445-457.
- GÜMÜŞ, M. Alper; *Borçlar Hukuku Özel Hükümler*, C. 1, İstanbul 2012.
- GÜMÜŞ, M. Alper; *6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi*, C. 1, İstanbul 2014. (Gümüş, Tüketici).
- GÜNGÖR, Hayriye Gonca; “Borçlar Kanunu-Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun ve Borçlar Kanunu Tasarısındaki Taksitli Satışlarla İlgili Düzenlemeler Arasındaki Farklılıklar”, *Legal Hukuk Dergisi*, S. 39, Mart 2006, s. 734-739.
- HACİBEKİROĞLU, Ekin; “6098 sayılı Yeni Türk Borçlar Kanunu’na Göre Taksitle Satış Sözleşmesi”, *Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 10, S. 1, 2013, s. 73-113.
- HATEMİ, Hüseyin/GÖKYAYLA, Emre; *Borçlar Hukuku Genel Bölüm*, İstanbul 2012.

- HATEMİ, Hüseyin/SEROZAN, Rona/ARPACI, Abdülkadir; *Borçlar Hukuku Özel Bölüm*, İstanbul 1992.
- HATEMİ, Hüseyin/SEROZAN, Rona/ARPACI, Abdülkadir; *Eşya Hukuku*, İstanbul 1991. (Hatemi/Serozan/Arpacı, Eşya).
- İNCEOĞLU, Murat; *Taksitle Satımlarda Tüketicinin Korunması*, İstanbul 1998.
- İNAL, Tamer; *Tüketici Kredileri ve Tüketici Kredisi Sözleşmeleri*, İstanbul 2002.
- İNAL, Tamer; *Tüketici Hukuku*, İstanbul, 2014. (İnal, Tüketici Hukuku).
- İNAL, Tamer; “Finansal Kiralama Sözleşmesi”, *Kazancı Hukuk Araştırmaları Dergisi*, Şubat 2014, s. 179-234. (İnal, Finansal Kiralama).
- İŞGÜZAR, Hasan; *Banka Kredi Kartı Sözleşmeleri*, Ankara 2003.
- KADIOĞLU, Kamil; “4077 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’da 4822 Sayılı Kanun’la Yapılan Değişiklikler Hakkında Yapılan İnceleme”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, S. 55, 2004, s. 295-316.
- KARAHASAN, Mustafa Reşit; *Türk Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, Öğreti, Yargıtay Kararları ve İlgili Mevzuat*, C.2, İstanbul 2002.
- KARAYALÇIN, Yaşar; Tapuya kayıtlı Olmayan Gayrimenkuller Hakkında Son Tevhidi İçtihat Kararı Münasebetiyle, *Ankara Barosu Dergisi*, 1948, S. 53, s. 21-31.
- KAYA, Ferudun; *Türkiye’de Kredi Kartı Uygulaması*, İstanbul, 2009.
- KILIÇOĞLU, Ahmet; “Taşınmaz Satımında Şekil ve Hakkın Kötüye Kullanılması”, *AÜHFD*, C. 38, S. 1-4, 1981, s. 209-222. (Kılıçoğlu, Hakkın Kötüye Kullanılması).
- KILIÇOĞLU, Ahmet; *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Yeni Borçlar Kanunu’na Göre Hazırlanmış*, 17. Baskı, Ankara 2013.

- KOCAAĞA, Köksal; “Sözleşmenin Kurulabilmesi için Tarafların İrade Beyanları Arasındaki Uygunluğun Kapsamında Yapılması Gereken Noktalar”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, S. 79, 2008, s. 73-102.
- KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, Necip/HATEMİ, Hüseyin/SEROZAN, Rona/ARPACI, Abdülkadir; *Borçlar Hukuku, Genel Bölüm, İfa-İfa Engelleri- Haksız Zenginleşme*, C. 3, İstanbul 2014.
- KOÇ, Nevzat; “Türk Medeni Hukukunda ve Roma Hukukunda Hükümsüzlük (= Butlan)”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, S. 2, 1981, s. 127-172.
- KÖTELİ, Argun; “Leasing Sözleşmelerinin Hukuksal ve Mali Yönleri İle Türkiye’de Uygulanabilirliği”, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, C. 12, S. 1-4, 1983, s. 63-92.
- KUNTALP, Erden; *Ard Arda Teslimli Satım Akdi*, Ankara 1968.
- KUNTALP, Erden/ BARLAS, Nami/ MORALI AYANOĞLU, Ahu/ÇAVUŞOĞLU İŞINTAN, Pelin/MEHTAP, İpek/YAŞAR, Mert/KOÇ, Sedef; *Türk Borçlar Kanunu Tasarısına İlişkin Değerlendirmeler*, İstanbul 2005 (Kuntalp ve Diğerleri).
- MAKARACI-BAŞAK, Aslı/ÖKTEM-ÇEVİK, Seda; “6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda Taksitle Satım Sözleşmesine İlişkin Getirilen Düzenlemeler”, *Legal Hukuk Dergisi*, C. 10, S. 111, Mart 2012, s. 93-118.
- MCCARTHY, Oya Şahin; “Sözleşme Serbestisinin Bir Sınırı Olarak Tüketici Hukuku Uygulaması”, *İstanbul Barosu Dergisi*, C. 85, S. 2011/5, Eylül-Ekim 2011, s. 85-107.
- NOMER, Haluk N. ; *Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanununa Göre Hazırlanmış*, 13. Baskı, İstanbul 2013.
- OĞUZMAN, Kemal/BARLAS, Nami; *Medeni Hukuk*, İstanbul 2014.

- OĞUZMAN, M. Kemal/ÖZ, Turgut; *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, C. 1, 12. Baskı, İstanbul 2014.
- OĞUZMAN, M. Kemal/SELİÇİ, Özer/OKTAY-ÖZDEMİR, Saibe; *Eşya Hukuku*, 16. Baskı, İstanbul 2013.
- OĞUZMAN, M. Kemal; “Şekil Noksanı Sebebiyle Butlan Dermeyanı Hakkının Sustimlili”, *İstanbul Barosu Dergisi*, C. 29- S. 6, 1955, s. 249-258. (Oğuzman, Şekil Noksanı).
- OZANOĞLU, Hasan Seçkin; *Tüketicinin Korunması Açısından Taksitle Satım Sözleşmesi*, Ankara 1999.
- OZANOĞLU, Hasan Seçkin; “4822 Sayılı Kanunla 4077 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun Uygulanma Alanında Getirilen Değişiklikler Üzerine”, *Hukuk, Ekonomi ve Siyasal Bilimler Aylık İnternet Dergisi*, S. 18, Ağustos 2003, (www.e-akademi.org), (E.T: 26.05.2014), (Ozanoğlu, Tüketici).
- OY, Osman/ÜNAL, Erhan/TAHAN, Nahide; *Finansal Kiralama (Leasing)*, İstanbul 2008.
- ÖĞÜZ, Tufan; “TBK’nın Sözleşmenin Geçersizliğine İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, *6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Hükümlerinin Değerlendirilmesi Sempozyumu*, Prof. Dr. Cevdet Yavuz'a Armağan, 3-4 Haziran 2011, s. 101-108.
- ÖZ, Turgut; *Yeni Borçlar Kanunu’nun Getirdiği Başlıca Değişiklikler ve Yenilikler*, İstanbul 2012.
- ÖZ, Turgut; *Yeni Türk Borçlar Kanunu’nda Satım Sözleşmesine İlişkin Temel Değişiklikler ve Yenilikler (Yeni Borçlar Kanunu ve CISG’e Göre Satış Sözleşmeleri)*, İstanbul 2012, s. 7-14. (Öz, Satım).
- ÖZEN, Burak; *6502 Sayılı Kanun’a Göre Bankacılık ve İnşaat Sektörlerinde Tüketici Hukuku ve Uygulamaları*, Ankara 2014.

- ÖZDEMİR, Hayrunnisa; “Aldatıcı Reklamlara Karşı Tüketicinin Korunması”, *AÜHFD*, C. 53, S. 3, 2004, s. 61-90.
- ÖZDEMİR, Hayrunnisa; “Satış Sözleşmesinde Yarar ve Hasarın İntikali”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi Özel Hukuk Sempozyumu Özel Sayısı*, 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanununun Hükümlerinin Değerlendirilmesi Sempozyumu, Prof. Dr. Cevdet Yavuz’a Armağan, İstanbul 2011, s. 361-381. (Özdemir, Hasar).
- ÖZEL, Çağlar; *Mukayeseli Hukuk Işığında Tüketiciyi Koruyan Geri Alma Hakkı*, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara 2001.
- ÖZMEN, E. Saba; “Türk Hukukuna Özgü Olarak Merkez Bankası Kanunu ve Buna Dayanılarak Çıkarılan Tebliğler Karşısında Tüketicinin Korunması Açısından Taksitle Kısmen Peşin Ödemeli Satışlarda Malın Tesliminde İfa Zamanına Bağlı Sorunlar”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, S. 1, 1991, s. 47-76.
- ÖZTEK, Selçuk; “Genel Olarak Tüketici Kredileri ve Tüketici Kredilerinde Kişisel Teminatlar”, *Bankacılar Dergisi*, S. 67, 2008, s. 6-27.
- PEKCANITEZ, Hakan/ATALAY, Oğuz/ÖZEKES, Muhammet; *Hukuk Muhakemeleri Kanunu Hükümlerine Göre Medeni Usul Hukuku*, 12. Bası, Ankara 2011.
- REİSOĞLU, Safa; *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, İstanbul 2012.
- SERDAR, İlknur; “Taksitle Satış Sözleşmesinin Uygulama Alanı”, *6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Hükümlerinin Değerlendirilmesi Sempozyumu*, Prof. Dr. Cevdet Yavuz'a Armağan, 3-4 Haziran 2011, s. 479-504.
- SEROZAN, Rona; *Sözleşmeden Dönme*, İstanbul 2007.
- SEROZAN, Rona; “Mülkiyeti Saklı Tutma Anlaşması”, *İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi*, C. 1, S. 2, 1968, s. 176-200. (Serozan, Mülkiyet).

- SEROZAN, Rona; *Taşınır Eşya Hukuku*, İstanbul 2002. (Serozan, Eşya).
- TANDOĞAN, Haluk; *Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri*, C.I/1, 6. Baskı, İstanbul 2008.
- TANDOĞAN, Haluk; *Tüketicilerin Korunması ve Sözleşme Özgürlüğünün Bu Açıdan Sınırlanması*, Ankara 1977. (Tandoğan, Tüketicilerin Korunması).
- TAŞ KORKMAZ, Hülya; “6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun Görev, Yetki ve Yargı Yeri Belirlenmesine İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, *Yaşar Üniversitesi Elektronik Dergisi*, C. 8, Özel Sayı, 2013, s. 1753-1818.
- TEK, Gülen Sinem; “6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Hükümleri Bağlamında Ön Ödemeli Taksitle Satış Sözleşmesi”, *Legal Hukuk Dergisi*, C. 10, S. 118, Ekim 2012, s. 41-86.
- TEKİNAY, Selahattin Sulhi/AKMAN, Sermet/BURCUOĞLU, Haluk/ALTOP, Atilla; *Eşya Hukuku*, İstanbul 1989.
- TUNÇOMAĞ, Kenan; *Borçlar Hukuku (Özel Borç İlişkileri)*, C.2, İstanbul 1977.
- UYGUR, Turgut; *6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Şerhi*, C. 2, Ankara 2012.
- UYUMAZ, Alper/AKÇAAL, Mehmet; “6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun Bazı Hükümlerine (M. 1-16) İlişkin Bir İnceleme”, *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 4, S. 2, 2013, s. 241-276.
- UZUNALLI EROĞLU, Sevilay; “Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’un Kıymetli Evrak Hukukuna Etkileri”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 6, S. 1, 2004, s.113-176.
- ÜNAL, Mehmet/BAŞPINAR, Veysel; *Şeklî Eşya Hukuku*, Ankara 2008.
- ÜNLÜTEPE, Mustafa; *Türk Borçlar Kanunu Hükümleri Çerçevesinde Taksitle Satım Sözleşmesi*, İstanbul 2011.

- ÜNLÜTEPE, Mustafa; “6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’a Göre Taksitle Satış Sözleşmesi”, *Ankara Barosu Dergisi*, S. 2014/2, Yıl: 72 (Ünlütepe, Tüketici).
- YAVUZ, Cevdet; *Özellikle Tüketicinin Korunması Sorunu Bakımından Satıcının Satılanın (Malın) Ayıplarından Sorumluluğu*, İstanbul 1989, (Yavuz, Satıcının Sorumluluğu).
- YAVUZ, Cevdet/ACAR, Faruk/ÖZEN, Burak; *Türk Borçlar Hukuku Özel Hükümler*, İstanbul 2014.
- YAVUZ, Nihat; *6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Şerhi*, C.1, Ankara 2013. (Yavuz, N. , Şerh).
- YAVUZ, Nihat; *6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu’nun Getirdiği Değişiklikler ve Yenilikler, Genel Hükümler-Özel Hükümler*, Ankara 2011. (Yavuz, N. , Borçlar).
- YAVUZ, Nihat; *Yeni Türk Borçlar Kanunu Tasarısı ile Karşılaştırmalı Olarak İsviçre Borçlar Kanunu ve Tüketicinin Korunması Hakkında Kanundaki Geri Alma Hakkı Üzerine Genel Açıklamalar*, Prof. Dr. Turgut Akıntürk’e Armağan, 2008, s. 757-765. (Yavuz, N. , Geri Alma Hakkı).
- YILMAZ, Canan; “6098 Sayılı TBK Uyarınca Taksitle Satış Sözleşmesi Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, *6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Hükümlerinin Değerlendirilmesi Sempozyumu*, Prof. Dr. Cevdet Yavuz’a Armağan, 3-4 Haziran 2011, s. 449-477.
- YILMAZ, Merve; “Türk Borçlar Kanunu’nda Takas” *Adalet Dergisi*, S. 40, 2011, s. 128-142. (YILMAZ, M.).
- ZEVKLİLER, Aydın; *Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri*, 10.Baskı, Ankara 2008.
- ZEVKLİLER, Aydın/AYDOĞDU, Murat; *Tüketicinin Korunması Hukuku, Açıklamalı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun*, Ankara 2004.

ZEVKLİLER, Aydın/ERTAŞ, Şeref/HAVUTÇU, Ayşe/CUMALIOĞLU, Emre/AYDOĞDU, Murat; *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Özel Borç İlişkileri, 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanununa Göre Hazırlanmış*, İzmir 2013.

ZEVKLİLER, Aydın/GÖKYAYLA, Emre; *Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri*, Ankara 2013.

ZEVKLİLER, Aydın/HAVUTÇU, Ayşe; *Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri*, 9. Baskı, Ankara 2007.

ZEYNELOĞLU, Ş. Güler; “Tüketici Hukukunda Taksitli Satışlar” *Türkiye Noterler Birliği Hukuk Dergisi*, S. 126, 2005, s. 110-119.

İNTERNET KAYNAKLARI

KAZANCI İÇTİHAT BİLGİ BANKASI, (www.kazancı.com.tr).

YARGI KARARI ARAMA MOTORU, (www.kararara.com.tr).

HUKUK, EKONOMİ VE SİYASAL BİLİMLER AYLIK İNTERNET DERGİSİ,
(www.e-akademi.org).